



fos **JAAERVERSLAG 2012**







VOORWOORD

Alain André, voorzitter

Dirk Van Der Maelen, ere-voorzitter

Annuschka Vandewalle, algemeen secretaris

Gezondheid is een mensenrecht

*De uitdaging om iedereen
recht op gezondheid te bieden
is enorm. Al te vaak worden
mensen uitgesloten. Omdat de
afstand tot de gezondheidsdiensten
te groot is. Of omdat er helemaal
geen gezondheidsdiensten zijn.*

*Omdat gezondheidzorg voor
velen onbetaalbaar is. Omdat een
vangnet dat dient als buffer tegen
armoede ontbreekt. Arm maakt
ziek en ziek maakt arm.*

“De harde realiteit is dat de meest kwetsbare bevolkingsgroepen nu ook het eerste slachtoffer van de crisis zijn”, zegt Margarita Pasada, woordvoester van de Burgeralliantie tegen de Privatisering van Gezondheid in El Salvador. “Onze regering bevriest het gezondheidsbudget op 2,45% van het bruto binnenlands product, terwijl de Wereldgezondheidsorganisatie minimaal 6 % vooropstelt. Dat betekent minder gezondheidsposten, minder medisch personeel en minder geneesmiddelen. De crisis afwentelen op de armste patiënten getuigt van een gebrek aan ethiek en rechtvaardigheid, van complete minachting voor het leven van de armen.”

In landen waar geen of onvoldoende sociale correcties worden doorgevoerd is gezondheidszorg vaak een voorrecht voor de rijken. Er zijn meer dokters in de steden dan op het platteland, waar het grootste deel van de bevolking woont. Er zijn wel specialisten, maar weinig diensten voor basisgezondheidszorg. Preventie is er helemaal geen prioriteit.

Daarom voerden ABVV, NVSM en **sp.a** samen met **fos** in 2012 voor het tweede jaar campagne voor het recht op gezondheid wereldwijd. Want gezondheid is een mensenrecht. En dat moeten we op-eisen. Samen met onze partners in het Zuiden. Ook als het crisis is. De Burgeralliantie (ACCPS) van Margarita nam een prominente plaats in in onze campagne. Ze kwam tot stand in 2002, toen de toenmalige regering de Salvadoraanse klinieken van de sociale zekerheid wou privatiseren. Vandaag is er een progressieve regering in El Salvador, die er o.m. in slaagde om een nieuwe wet op geneesmiddelen te realiseren. Daardoor worden ze toegankelijker voor de arme bevolking. Maar deze regering kampt met felle tegenstand en beperkte budgetten. De strijd is er nog niet gestreden.

Zoals ACCPS zijn er veel in het Zuiden: organisaties van moedige mensen die een strijd leveren voor de sociale en economische rechten van de gewone mens. Zulke organisaties steunt **fos**, zodat ze kunnen opkomen voor het recht op gezondheid en het recht op waardig werk. Wij danken alle partners in Noord en Zuid, alle medewerkers en alle vrijwilligers voor hun inzet om van gezondheid en waardig werk rechten voor iedereen te maken.

In dit jaarverslag geven we een overzicht van alle acties die **fos** in 2012 ondernam, aangevuld met een financieel verslag.

Veel leesplezier!

INHOUDSTAFEL

INLEIDING

7

Achtergrond en identiteit van de NGO	7
Maatschappelijke inbedding	7
De kijk van <i>fos</i>	8
De missie van <i>fos</i>	9
Overzicht 2012 Zuiden	9
Overzicht 2012 Noorden	13
Vooruitzichten 2013 Zuiden	15
Vooruitzichten 2013 Noorden	18
Engagementsverklaring	20

FOS IN HET ZUIDEN

25

CENTRAAL-AMERIKA

27

Acties waardig werk in Centraal-Amerika	28
Acties toegang tot gezondheid in Centraal-Amerika	38

CUBA

47

Acties waardig werk in Cuba	48
Acties toegang tot gezondheid in Cuba	52

ZUID-AMERIKA

57

Acties waardig werk in de Andesregio	58
Acties toegang tot gezondheid in de Andesregio	68

ZUIDELIJK AFRIKA

79

Acties waardig werk in Zuidelijk Afrika	80
Acties toegang tot gezondheid in Zuidelijk Afrika	92
Acties voedselzekerheid in Mozambique	78

GHANA

103

Acties gemeenschapsontwikkeling in Ghana	104
--	-----

PALESTINA

111

Acties waardig werk in Palestina	92
----------------------------------	----



FOS IN VLAANDEREN

119

Partnerschappen	120
Campagne 2012	129
Publicaties 2012	130
Beweging maken samen met anderen	133
Thematische netwerken: inzetten op gezondheid	134
Landen- of regionetwerken	137
Solidariteitsacties	140
De solidariteit met Cuba	141

MAATSCHAPPELIJK VERSLAG

143

Organisatieprofiel	143
Verslag parameters	143
Bestuur, verplichting en betrokkenheid	143
Prestatie-indicatoren en sociale-indicatoren	145

FINANCIEEL VERSLAG

146

Uitgaven	147
Uitgaven per regio	147
Wie steunt <i>fos</i> ?	148
Herkomst van financiering	148
Verslag 201	149
Organigram	150
Wie doet wat?	151



{ INLEIDING

ACHTERGROND EN IDENTITEIT VAN DE NGO

Internationale solidariteit is geen nieuw begrip voor de socialistische beweging in België. Tussen de twee wereldoorlogen, bijvoorbeeld, organiseerde ze heel wat solidariteitsactiviteiten voor de slachtoffers van Mussolini in Italië en voor het republikeinse Spanje. Later kregen die activiteiten een meer structureel karakter. In december 1947 werd Entraide Socialiste opgericht, een nieuwe organisatie die zich in de beginperiode voornamelijk bezighield met de opvang van politieke vluchtelingen. Vanaf 1960 onthaalde Entraide ook studenten uit ontwikkelingslanden*. De jaren '60 werden door de Verenigde Naties uitgeroepen tot decennium van de ontwikkeling. Meteen een reden voor Entraide om twee activiteiten op te nemen: noodhulp en structurele ontwikkelingssamenwerking.

De opvolger van Entraide, Socialistische Solidariteit, ging in de jaren '70 verder met de opvang van politieke vluchtelingen (vooral uit Chili), hielp Afrikaanse studenten en stagiairs, en begon met een 'Fonds voor Ontwikkelingssamenwerking' (*fos*) om sociale en economische ondersteuning te bieden aan initiatieven in het Zuiden. Dat *fos* hielp diverse organisaties, sociale bewegingen en ook overheden van pas onafhankelijk geworden staten of nieuwe regimes, met een breed gamma van activiteiten. Daarbij was de traditie van emancipatiestrijd van Europese arbeiders en bezitlozen een belangrijke motivatie.

In 1986 ontstond *fos* in zijn huidige vorm. Toen splitste de unitaire organisatie Solidarité Socialiste-FCD / Socialistische Solidariteit - *fos* en werd de huidige VZW opgericht.

MAATSCHAPPELIJKE INBEDDING

fos heeft zijn wortels in de socialistische beweging in Vlaanderen. Het brede publiek van de vakbeweging (ABVV), de socialistische mutualiteiten (NVSM), de socialistische partij (*sp.a*) en de vele socialistisch geïnspireerde culturele, jeugd- en vrouwenorganisa-

ties vormen de achterban van onze organisatie. Samen met heel wat andere organisaties is *fos* erfgenaam van een langdurige en moeizame emancipatie waarvoor de arbeidersklasse in België en de rest van Europa heeft gevochten. De strijd om betere werkomstandigheden en lonen voor de arbeiders, betere leefomstandigheden en sociale voorzieningen voor hun gezinnen, heeft echter altijd een internationale dimensie gekend. Internationale solidariteit tussen de economisch machtelozen in verschillende landen is dan ook een belangrijk strijdpunt voor de socialistische beweging.

De socialistische beweging in Vlaanderen is belangrijk voor *fos*. De leden vormen ook het prioritaire doelpubliek voor onze sensibiliseringsactiviteiten. Mensen die worden aangesproken door ABVV, *sp.a*, NVSM - of één van de vele andere socialistische organisaties - proberen we warm te maken voor Noord-Zuid-thema's. Dat doen we met campagnes, met partnerschappen tussen organisaties in Noord en Zuid én met een brede waaier van acties en activiteiten. Zo proberen we de betrokkenheid te vergroten en werken we aan structurele relaties tussen mensen uit Noord en Zuid.

fos is niet alleen actief in de socialistische beweging. De Noord-Zuidbeweging ligt ons zeker zo nauw aan het hart. Daarom spelen we een actieve rol in 11.11.11. We nemen deel aan campagnes, vormings- en studiedagen en we zijn aanwezig in de advies- en bestuursorganen.

De samenwerking in de Noord-Zuidbeweging is echter meer dan de activiteiten van de koepel. Via verschillende overlegplatformen proberen we samen met andere organisaties onze politieke visie te laten doordringen tot beleidsbeslissingen. Voorbeelden hiervan zijn de Schone Kleren Campagne, het Actieplatform voor Palestina en de Cuba Coördinatie. Via de federatie Co-program verdedigen we onze organisatiebelangen.

fos situeert zich op het kruispunt tussen de socialistische beweging en de Noord-Zuidbeweging. Beide bewegingen proberen we met elkaar in contact te bren-

* Voornamelijk uit Congo, Rwanda en Burundi

gen en zo onze missie te realiseren. Op internationaal vlak kunnen we daarvoor rekenen op Solidar. Solidar verenigt heel wat socialistische en sociaal-democratische ngo's die aan sociale dienstverlening, internationale samenwerking, humanitaire hulp en vormingswerk doen. Net als *fos* in Vlaanderen, heeft Solidar in Europa banden met vakbonden, partijen en welzijnsorganisaties.

DE KIJK VAN *fos*

Wij zijn ervan overtuigd dat binnen het huidige economische systeem de wortels van de onderling verweven onderontwikkeling, uitsluiting, armoede, milieuvernietiging en onveiligheid niet fundamenteel kunnen worden aangepakt. Hier en daar een correctie is niet voldoende om een rechtvaardige wereld te creëren. De centrale plaats voor de mens, zoals wij dat zien, is onverenigbaar met het nastreven van een maximale financiële winst, accumulatie van kapitaal, ongeremde economische groei en de wet van de sterkste.

Wij willen een duurzaam economisch, sociaal en politiek bestel dat uitgaat van:

- ★ Rechtvaardige verdeling van de middelen, zowel tussen arme landen en rijke landen als binnen elke staat,
- ★ Absolute voorrang voor het vervullen van de basisbehoeften van alle mensen in Noord en Zuid en voor armoedebestrijding,
- ★ Respect voor de universele mensenrechten, inclusief respect voor rechten van vrouwen en arbeidsrechten,
- ★ Verregaande participatie van de bevolking op alle politieke beslissingsniveau's en economie die onderworpen is aan een democratisch politiek bestel,
- ★ Een economie die zich ontwikkelt met respect voor de planeet waarop we leven, en die deze vrijwaart voor de generaties van morgen.
- ★ Eerlijke wereldhandel waarbij de producenten een rechtvaardige prijs krijgen voor hun productie,
- ★ Drastische inkrimping van de militaire uitgaven in Noord en Zuid.
- ★ Niet-militaire oplossingen voor conflicten.
- ★ Respect voor het behoud van culturele diversiteit.
- ★ Een actieve overheid die deze principes onderschrijft, implementeert en stimuleert.



Zo'n duurzaam en rechtvaardig economisch, sociaal en politiek bestel zal er niet uit zichzelf komen. Daarom zijn ledenorganisaties en maatschappelijke bewegingen zo belangrijk. Het zijn organisaties en bewegingen van mensen die het heft zelf in handen nemen. Mensen die de belangen van hun groep verenigen, die kennis verzamelen en capaciteit opbouwen om hun gemeenschappelijke stem te laten horen in de besluitvorming. Zo verwerven ze de macht, een tegenmacht, om die belangen af te dwingen en worden ze niet meer genegeerd. Die organisaties en bewegingen wil *fos* steunen.

Een geglobaliseerde wereld heeft recht op een globale tegenmacht. Wij zijn van mening dat de arbeider, kleine boer(in), gewone man/vrouw, consument in het Zuiden en in het Noorden gevangen zitten in éénzelfde globaal systeem, ondanks de verschillen in hun objectieve materiële situatie. Zo worden arbeiders in het Zuiden bijvoorbeeld gedwongen om voor een zeer laag loon te werken, krijgen ze vaak te maken met het verbod op vakbonden, en worden ze geconfronteerd met onwaardige arbeidsomstandigheden. Arbeiders in het Noorden verliezen hun baan omdat de productie van hun bedrijf verhuist naar een land waar arbeidsrechten en een eerlijke verloning niet gegarandeerd zijn.

Daarom is het belangrijk dat arbeidersbewegingen, boerenorganisaties, milieu-, consumenten- vrouwen-, gezondheidsorganisaties en andere, netwerken vormen, zodat ze voorstellen en strijdpunten met een heel brede basis kunnen ontwikkelen. Ngo's kunnen een rol spelen in het stimuleren en ondersteunen van deze allianties.

DE MISSIE VAN fos

fos blijft niet aan de kant staan

- ★ Wij zetten ons in voor de grote groepen mensen over de hele wereld die geen toegang hebben tot economische, sociale en politieke middelen. Wij zetten ons ook in voor die groepen die wel deze toegang hebben, maar de macht missen om er gebruik van te maken en de ongelijkheid aan te pakken.
- ★ Wij dragen bij tot de versterking van organisaties in het Zuiden, die de belangen verdedigen van de armere lagen van de bevolking, zodat ze een tegenmacht kunnen opbouwen met het oog op een duurzame uitoefening van hun politieke, sociale en economische rechten.
- ★ Wij steunen onze partnerorganisaties in het Zuiden om de politieke besluitvorming te beïnvloeden.
- ★ Wij sensibiliseren en activeren in het Noorden onze partnerorganisaties om de wereldwijde scheve machtsverhoudingen een halt toe te roepen.
- ★ Wij bieden onze achterban in eigen land actiemogelijkheden om de politieke besluitvorming te beïnvloeden.
- ★ Wij stimuleren solidariteit en netwerking tussen georganiseerde groepen in Noord en Zuid.

OVERZICHT 2012 ZUIDEN

WAARDIG WERK

Andes-landen

In 2012 werd door fos een regionale bijeenkomst over Veiligheid en Gezondheid (VGW) georganiseerd in Lima voor de partners van het waardig-werkprogramma, i.s.m. de IAO (Internationale Arbeidsorganisatie) en de CAN (Comunidad Andina). Ook de partners van ABVV-ISVI uit Colombia en Peru namen deel. Als resultaat van deze bijeenkomst werd door de partners nadien in elk land een plan rond veiligheid en gezondheid op het werk (VGW) voor de eigen organisatie uitgewerkt. In Bolivia met als resultaat dat het ministerie van Tewerkstelling met de partner FTFE wil verder werken aan een nationale reglementering hieromtrent. In Peru behaalde de mijnwerkersfederatie een verbeterde sectoriële wetgeving over VGW. Fenacle in Ecuador publiceerde studies over VGW in de bananen- en suikersector, die aan het ministerie van Gezondheid werden overhandigd. In Colombia werd belangrijke vooruitgang geboekt in het samenbrengen van verschillende sectoren uit de agro-industrie in een intersyndicaal platform. Dat platform krijgt stil-

aan erkenning en kon als woordvoerder voor de sector optreden in het parlement en bij arbeidsconflicten. Bij alle partner is de juridische dienstverlening aan de leden en bij collectieve onderhandelingen een belangrijke troef gebleken.

In 3 Andeslanden steunden we acties van de partners voor de bekendmaking en de Ratificering van Conventie 189 van de IAO voor waardig huishoudwerk. fos ondersteunde de creatie van actieplatformen met andere actoren (IAO, ONUMIJER, andere ngo's, feministische organisaties enz.). Bolivia heeft onder druk van FENATRAHOB en een dergelijk platform, de Conventie geratificeerd. In Ecuador heeft het ministerie van Arbeid groen licht gegeven voor ratificering in 2013. In Peru is ondanks interessant en mediatiek lobbywerk weinig vooruitgang geboekt wegens de rechtse politiek van de regering Humala.

De evaluatie van het waardig-werkprogramma in de Andes toonde aan hoe belangrijk de steun van fos is voor deze sectoren waar de arbeidswetten met de voeten worden getreden en waar arbeiders door het neoliberale beleid als wegwerparbeiders behandeld worden. De belangrijkste aanbevelingen hadden vooral te maken met het beter ondersteunen van de organisaties om hun vooropgezette resultaten te behalen. Dit moet eerder gebeuren in een procesbenadering dan in het strakke logische kader, dat voor dit soort organisaties moeilijk te hanteren is.

Op vlak van gender is vooruitgang geboekt bij de meeste partners, in Ecuador en Peru dankzij een intensieve vorming over HIV-preventie en gender. In Bolivia en Colombia stijgt de deelname van vrouwen in de zeer mannelijke vakbonden, dankzij gerichte vorming van leidsters en positieve actie, al blijft het een moeilijke opdracht wegens het overheersende machismo.

Centraal-Amerika & Cuba

Binnen de strategie van organisatieversterking is het vergroten van de eigen representativiteit voor elke vakbond van primordiaal belang. Daarom geeft fos bij de bespreking van de operationele plannen met de partnerorganisaties veel aandacht aan ledenwervingscampagnes, het organiseren van nieuwe doelgroepen en de samenwerking of alliantievorming tussen bedrijfsvakbonden. Vanzelfsprekend zijn de resultaten van sector tot sector en van land tot land verschillend.

In Honduras verhoogde de vakbeweging van de suikersector haar representativiteit via een afgerond fusieproces en in El Salvador via de oprichting van een nieuwe vakbond. In Nicaragua is de in 2011 gevorm-

de syndicale confederatie onder druk komen te staan door interne spanningen tussen de deelnemende vakbonden. In de maquilasector breidde CST-ZF in Nicaragua via verschillende ledenwervingscampagnes haar ledenaantal uit. De vier fabriekssluitingen die vorig jaar plaatsvonden, deden deze stijging van het ledental weer teniet. In El Salvador heeft MSTM zijn ledenaantal weten te herstellen, na een belangrijke fabriekssluiting in 2011.

Deze uitbreiding van de representativiteit vergroot de mogelijkheden om -naast het bedrijfsniveau- in toenemende mate op sectorniveau onderhandelingen op te starten of om zich te mengen in debatten die de nationale agenda beheersen. Zowel de maquila- als de suikervakbonden ijveren voor het opstarten van de sociale dialoog met de werkgeversorganisatie op nationaal vlak. Deze processen verlopen heel moeizaam. Met steun van de overheid hebben vakbonden en patronaat in Nicaragua een sectorakkoord voor de maquilasector. Dit akkoord stimuleert ook de vakbonden in Honduras om met de werkgeversorganisatie samen te gaan zitten. In de suikersector organiseerden de vakbonden in elk van de drie landen El Salvador, Honduras en Nicaragua nationale fora met het ministerie van Arbeid en werkgevers, om deze laatste te overtuigen van het wederzijds belang van een sociale dialoog.

In de drie landen engageren de partnervakbonden zich - en dikwijls zijn zij de trekkers - in intersyndicale platforms. Onderaanneming is een probleem dat overal de moeizaam verworven arbeidsrechten ondermijnt. Ondanks stevig lobbywerk kreeg het wetsvoorstel ter regulering van dit fenomeen in El Salvador niet veel steun. In Honduras is een soortgelijk wetsvoorstel iets naar de achtergrond verdwenen. Alle aandacht van de vakbeweging ging naar de nieuwe flexibiliseringsmaatregelen van de regering, zoals het invoeren van contracten op uurbasis en de uitverkoop van grote delen van Hondurees grondgebied via concessierechten aan buitenlandse investeerders. Een ander thema dat de nationale agenda bepaalde, is de hervorming van de sociale zekerheid. In Nicaragua formuleerde het intersyndicaal platform een stevig alternatief voorstel. Ook in El Salvador en Honduras mengden de vakbonden zich in het debat over de sociale zekerheid.

In Cuba zijn de vakbonden en de nationale boerenorganisatie ANAP nauw betrokken bij het uitvoeren van de economische veranderingen. De vakbonden zorgen ervoor dat hun leden hun rechten kennen bij het herschikken van de tewerkstelling en ze kijken toe of deze effectief gerespecteerd worden. Daarnaast maken ze

duidelijk aan hun leden dat een goede economische planning van de bedrijven waarin ze werken erg belangrijk is en dat ze hun daadwerkelijke deelname aan deze planning moeten verzekeren. Begin januari wordt jaarlijks in alle bedrijven het jaarbudget door de administratie en de arbeid(st)ers geanalyseerd en eventueel aangepast. Een derde nieuwe taak betreft de zelfstandige arbeid(st)ers. Sinds eind 2011 worden de nieuwe zelfstandige arbeiders systematisch door de vakbonden aangesproken om zich aan te sluiten. Op vrijwillige basis heeft momenteel 80% van hen de stap gezet. De vakbond speelt de rol van bemiddelaar tussen de zelfstandige arbeiders en de overheid.

Zuidelijk-Afrika

Alhoewel de regionale evaluatie aanwees dat gender nog een zeer gevoelig aspect is voor de vakbondswerking is er - na een periode van gerichte bewustmaking via het **fos**-programma - een merkbare verbetering in de rol van vrouwen en ook jongeren binnen de vakbonden. Zowel in de boeren- als in de landarbeidersvakbonden krijgen vrouwen een meer uitgesproken rol en dingen ze mee naar leidersposities op districts- en centraal niveau. Hoewel deze verandering in absolute termen nog klein is, toont ze toch een kentering aan in de manier waarop vakbonden naar de rol van vrouwen kijken binnen hun organisatie. ANSA speelde een belangrijke rol in de mainstreaming van een genderprotocol in SATUCC. Deze verandering is ook waar te nemen in de discussies met de vakbonden over het toekomstig waardig-werkprogramma waarin gender is opgenomen als een apart onderdeel van het programma. Gedurende de partnervergadering in november werd de 'Gender Reference Group' het instrument waardoor **fos**-partners hun ervaringen kunnen delen opnieuw door de partners opgestart.

Vakbonden zijn er zich meer en meer bewust dat ze nood hebben aan alternatieve informatie en data en niet afhankelijk mogen blijven van de cijfers die hen door de regering worden voorgelegd. Verschillende vakbonden hebben andere systemen van dataverzameling ingevoerd in 2012.

Onderzoeksinstituten zoals LEDRIZ en ANSA verspreiden hun informatie in een vorm die meer toegankelijk is voor het vakbondspersoneel in het algemeen. De 'Pro-Poor and Inclusive Development in Zimbabwe'-studie of 'Beyond the Enclave' wordt nu in verkorte populaire versie verspreid. In het nationaal budget voor Zimbabwe (2013) werden naast de titel 'Beyond the Enclave: Unleashing Zimbabwe's Economic Growth Potential' ook veel van de concepten uit de ANSA-publicatie geleend. Ondertussen is de publicatie verspreid

in negen landen in de SADC-regio (Southern Africa Development Community) en wordt ze gebruikt als tekst voor ontwikkelingsstudies op de universiteit.

ALRN (Zimbabwe) maakte een strategie op rond sociale bescherming, gebaseerd op de studie die eerder over dit onderwerp gepubliceerd werd. De strategie werd samen met ITUC Afrika opgesteld en kan als lobbyinstrument gebruikt worden door alle Afrikaanse vakbonden. Via haar positie in de 'Labour Advisory Council' heeft de ZCTU een belangrijke rol gespeeld in het toekomstig functioneren van de 'Labour Advisory Council'.

Er werden in de regio verschillende collectieve sectorakkoorden afgesloten. Hoewel de loonstijgingen nog altijd niet gekoppeld zijn aan de stijging van de levensduurte, blijven de vakbonden de druk op de werkgevers aanhouden. Vakbonden in Mozambique onderhandelden een verhoging van het minimumloon voor de landarbeiders via het CCT (Arbeiders Consultatief Comité). Maar dit loon ligt toch nog gevoelig lager dan de kost van het basispakket (het aan de index gekoppelde pakket van consumptiemiddelen). De vakbonden zien hun deelname aan het CCT als positief in voorbereiding van de toekomstige onderhandelingen met de werkgevers. Een van de aanbevelingen van de onderzoekscommissie van de IAO was de nood aan een hervorming van de arbeidswetgeving in Zimbabwe. In dit verband is ZCTU een belangrijke rol blijven spelen in de campagne rond de hervorming van de arbeidswetgeving, door het lobbyen bij individuele parlementsleden om hun steun te verkrijgen voor dit proces.

RECHT OP GEZONDHEID

Andes-landen

In Ecuador werd een interessante vormingscyclus georganiseerd voor inheemse vroedvrouwen, als onderdeel van de opwaardering van de aanwezige culturele kennis. In Bolivia slaagden de vrouwelijke promotoren van Senkata in het project met AIS erin om als woordvoerders voor hun gemeente formeel erkend te worden in de gezondheidsraad. In Peru werd weinig vooruitgang geboekt door de politieke context van verdere versplintering van het gezondheidssysteem en gebrek aan politieke wil om de kleine boeren en arme boerinnen op te nemen in de Seguro Agrario (verzekering voor de kleine boeren).

fos verzorgde de deelname van een delegatie van partners op het congres van Alames in Uruguay in november, waar ze via de vele workshops zich verder konden bekwamen in vele vormen van burgerparticipatie in de besluitvorming rond gezondheid.

Via de vorming van een 40-tal promotoren ter preventie van HIV met een sterke genderfocus werden in Peru en Ecuador bijna 5000 personen rechtstreeks voorgelicht via voordrachten en workshops. In Ecuador kon Mujeres por la Vida een belangrijke werking uitbouwen met jongeren rond het recht op gezondheid, via artistieke methodieken. Binnen de koffiefederatie Fecafeb in Bolivia kwam het recht op gezondheid en op voedselveiligheid op de agenda. Hierdoor werd de participatie van vrouwen binnen de organisatie versterkt.



Centraal-Amerika & Cuba

In het gezondheidsprogramma van *fos* in Centraal-Amerika staat burgerparticipatie centraal, zowel lokaal in de gemeenschappen als nationaal. Toegang tot gezondheid is een recht dat - spijtig genoeg - nog geen realiteit is. Daarom organiseren gemeenschappen zich in mutuas (kleine mutualiteiten), rond gemeenschapsapothekjes of in gezondheidscomités om dit recht af te dwingen. De huidige regeringen in Nicaragua en El Salvador doen ernstige pogingen om de openbare gezondheidsdiensten dichterbij de mensen te brengen; maar de middelen zijn ontoereikend. Daarom organiseren actieve burgers in Nicaragua, El Salvador en Honduras zich en richten ze kleine gemeenschapsapothekjes met de meest elementaire generische geneesmiddelen op. Andere verenigen zich in mutuas. Maar kenmerkend is dat deze actieve burgers begaan zijn met de gezondheid van hun gemeenschappen. Daarom proberen zij met de lokale gezondheidsdiensten om gezamenlijk campagnes voor gezondheidspromotie naar de gemeenschappen te brengen: buurtopkuisacties, uitroeiing van broedplaatsen van de dengue-mug, vaccinatiecampagnes, gynaecologische consultaties enz.

Deze lokale initiatieven zijn meteen ook een oproep aan de overheid om de toegang tot gezondheid voor heel de bevolking te verbeteren. Daarom sluiten deze lokale comités zich aan bij organisaties en platforms die op nationaal vlak ijveren voor een hervorming van het wettelijk kader voor gezondheid. In Nicaragua belemmerden de voorbije verkiezingen andermaal vooruitgang op het vlak van de wet op de mutuas en de sociale verkoop van geneesmiddelen. In El Salvador zetten de partnerorganisaties al hun energie op de uitvoering van de wet op geneesmiddelen, die de prijzen tot 60% zal doen zakken. Ook de hervorming van de sociale zekerheid stond in de drie landen op de agenda. Maar om budgettaire redenen verwachten de partners hier niet al te veel van. In El Salvador zet het sociale middenveld daarom alles op de hervorming van het belastingstelsel. Ook in Nicaragua moet de discussie nog ten gronde gevoerd worden.

fos stimuleert dit beleidswerk en koos er het voorbije jaar voor om op de regionale ontmoetingen van alle gezondheidspartners uit El Salvador, Honduras en Nicaragua, de strategie van beleidsbeïnvloeding centraal te stellen. In januari 2012 analyseerden de partners de uitdagingen van de gezondheidshervorming in El Salvador en de rol van de civiele samenleving daarbij. Een tweede regionale ontmoeting (29-31 mei) ging dieper in op de strategieën van beleidsbeïnvloeding, die de partners in de drie landen gebruiken. Op een

derde regionale workshop (25-27 september) wisselden de partners ervaringen en mogelijke kansen van burgercontrole op de kwaliteit van de openbare gezondheidsdiensten uit. Aan deze derde regionale ontmoeting namen ook twee vertegenwoordigers van de Cubaanse partner CENESEX deel. Hun aanwezigheid bracht vanzelf een debat op gang over op welke manier best totale dekking voor sociale bescherming in gezondheid kan georganiseerd worden.

De preventiecampagnes in Cuba bereiken vlot de beoogde doelgroepen, en dit voornamelijk dankzij de interinstitutionele benadering. De campagnes worden op nationaal en gemeentelijk vlak gecoördineerd tussen de politieke overheden, de gezondheidsdiensten, de vakbonden en de initiatiefnemende organisatie. Het grote voordeel is dat de campagnes kunnen rekenen op de medewerking van het personeel van de gezondheidsdiensten en tegelijk kunnen doordringen naar de doelgroepen via de kanalen van de massaorganisaties, inclusief de vakbonden.

De economische veranderingen hebben ook een impact op de werking van de partnerorganisaties in Cuba. De organisaties, zoals FMC en CNPSida moeten het met minder personeel stellen, en bijgevolg efficiënter gaan functioneren. Een nieuwe richtlijn is dat de contacten met de basis moeten geïntensifieerd worden en de werking beter aan de reële noden van de doelgroep moet aangepast worden. De preventiecampagnes die *fos* ondersteunt, passen helemaal in deze nieuwe richtlijn en worden uitgevoerd zoals voorzien.

Een probleem stelt zich wel bij de rekrutering van vrijwillige promotoren. Vooral de HIV/aids-preventiecampagnes ondervonden moeilijkheden om het aantal promotoren op peil te houden. De druk en nood om zich in het economisch productieproces in te schakelen, heeft als gevolg dat de partnerorganisatie meer aandacht aan de werving en omkadering van haar vrijwilligers moet besteden.

Zuidelijk Afrika

Gedurende 2012 was er binnen het gezondheidsprogramma vooral aandacht voor discussie rond de duurzaamheid van de werking met gezondheidsteams met partners Women on Farms Project (WFP) en UCAMA. Vooral bij de landarbeidersvakbonden blijft het moeilijk om duurzame lokale gezondheidsteams te organiseren. Nochtans blijven de *fos*-partners de uitdaging aangaan om via informatiecampagnes en mobilisatie, gezondheid en betere werkomstandigheden af te dwingen. Hoewel de *fos*-plannen duidelijk verwijzen naar het creëren van gezondheidsteams, zijn we ons



ervan bewust dat de oplossing eerder ligt in het verspreiden van informatie aan arbeid(st)ers en lokale activisten, dan in het oprichten van gezondheidsstructuren. **fos**-partners hebben zich in 2012 vooral toegelegd op infocampagnes en vorming van lokale activisten die hun kennis overdragen aan arbeidersgemeenschappen.

Niettegenstaande de eerder timide aanpak van UCAMA om de overheid op hun verantwoordelijkheden te wijzen aan de start van het project, slaagt de vakbond er meer en meer in om de overheid rond de tafel te krijgen voor de gezamenlijke planning en dienstverlening aan de gemeenschappen waar UCAMA actief is.

Partner People's Health Movement-South Africa (PHM-SA) versterkte in 2012 het netwerk door meer maatschappelijke organisaties te betrekken bij het debat rond een toegankelijk en betaalbaar publiek gezondheidssysteem. Leden van de WFP-gezondheidsteams namen actief deel aan de nationale People's Health Assembly die de partner organiseerde. Ondanks het uitblijven van de publicatie van een gedetailleerd beleidsvoorstel voor een nationaal ziekteverzekeringssysteem (National Health Insurance- NHI) - het zogenaamde 'NHI White Paper' - richtte de NHI Civil Society Coalition (NHICC) zich op verder onderzoek, beleidsontwikkeling en bewustmaking.

De derde globale bijeenkomst van de People's Health Movement die in 2012 in Kaapstad plaatsvond, de People's Health Assembly (PHA), was een opportuniteit om bredere aandacht te vragen voor de NHI-campagne. De PHA-SA Assembly werd bijgewoond door meer dan 1000 deelnemers inclusief **fos**-partners. De

2-daagse bijeenkomst werd afgesloten met consensus over de voornaamste strijdpunten voor een 'Call to Action' voor Zuid-Afrika.

Tijdens de partnerbijeenkomst in november werden waardig werk en gezondheid als één thema besproken waardoor meerdere vakbonden gezondheid aanvaardden als een thema dat belangrijk is als dienstverlening voor hun leden. Hierdoor is er nog een stap gezet naar het samenbrengen van de twee **fos** deelprogramma's in één programma rond sociale bescherming.

OVERZICHT 2012 NOORDEN

fos stelt zich tot doel om de leden en personeelsleden van de verschillende takken van de socialistische beweging te sensibiliseren rond Noord-Zuidthema's en hen te mobiliseren om acties te ondernemen in het kader van internationale solidariteit. Om dit educatieve werk te realiseren, hanteert **fos** drie verschillende methodieken: het realiseren van een sensibiliseringscampagne, het uitbrengen van een gamma van publicaties, en het organiseren van diverse partnerschappen (tussen een organisatie uit Vlaanderen en een Zuidpartner). Naast het educatieve werk, zien we dat ook het beleidsbeïnvloedend werk steeds meer in volume en slagkracht toeneemt.

De campagne van **fos** is een sensibiliseringscampagne die elk jaar in het voorjaar plaatsvindt, gedurende de maanden maart tot juni. 2012 was het tweede jaar dat we werkten rond het thema 'recht op gezondheid', waarbij de toegang tot gezondheid en gezondheidszorg in het Zuiden centraal stond. In het tweede jaar

van de campagne wilden we onze beweging en doel-publiek vooral wijzen op de verantwoordelijkheid van onze beleidsmakers, en hebben we mensen opgeroepen om zo veel mogelijk 'prikmails' te versturen. Deze mails waren bestemd voor de minister van Ontwikkelingssamenwerking, aan wie we vroegen om het recht op gezondheid bovenaan op zijn agenda te zetten. Samen met de ngo Wereldsolidariteit, die in 2012 ook werkte rond hetzelfde thema, konden we de minister persoonlijk bezoeken en onze vraag kracht bij zetten. Met deze campagne hebben we in twee jaar tijd meer dan 100.000 mensen rechtstreeks bereikt. Een mooie prestatie, vinden we zelf.

Om mensen aan te zetten tot meer solidariteit moeten we hen bewegen en sensibiliseren. Daarvoor moeten we hen ook goed en juist kunnen informeren. Dit doen we door onze publicaties. Er is in de eerste plaats ons tijdschrift "fosfor", dat vier keer per jaar verschijnt. We hebben in 2012 verder gewerkt aan de inhoudelijke verbetering van onze artikels over actuele thema's, en dat steeds vanuit het gezichtspunt van onze partners. Maar onze fosfor is ook dikker en frisser geworden. We zijn overgeschakeld van 12 naar 16 pagina's en kunnen dus nog beter informeren. De layout kreeg een facelift. Zo kunnen we onze (ongeveer) 5000 lezers een betere publicatie aanbieden. De website wordt voortdurend inhoudelijk geactualiseerd. In 2012 kreeg hij een nieuw jasje. Bovendien versturen we maandelijks een nieuwsbrief. In 2012 steeg ons abonentenaantal van 2240 naar 4758. Onze facebookpagina steeg in 2012 van 622 naar 753 fans. We bereiken de leden van onze beweging niet enkel via onze eigen publicaties, maar ook via de bladen van de

beweging, zoals S-Magazine, Kd., De Nieuwe Werker, en nog vele andere.

fos leidt ook verschillende partnerschappen in goede banen; solidariteitsbanden tussen een (deel)organisatie van de socialistische beweging in Vlaanderen en een **fos**-partner in het Zuiden. Zowel de aanpak als de activiteiten verschillen per partnerschap. Elke regionale entiteit kent immers zijn eigen dynamiek en bouwt daarop een werking uit. In 2012 kregen onze twee 'jongste' partnerschappen een eerste kennismaking met hun partnerland; ABVV HORVAL en de Algemene Centrale Antwerpen-Waasland. Ook FSMB kon kennismaken met partnerland Ecuador en Bond Moyson West-Vlaanderen bereidde zich voor op een grote uitwisselingsreis voor 2013. Over wat er binnen die partnerschappen allemaal gerealiseerd werd, kan je meer lezen op bladzijde 120.

Dit jaar willen we uw aandacht vragen voor een specifiek deel van de Noordwerking dat wel eens vergeten wordt: het beleidsbeïnvloedend werk. **fos** maakt niet alleen deel uit van verschillende netwerken, maar mobiliseert ook mee. Hoe we in thematische netwerken zetelen, en met welke landen- en regio-netwerken we gelinkt zijn, kan je lezen op bladzijde 137.



HET HUIS *fos*

Na een stevige voorbereidingsperiode ondertekenden ABVV, NVSM en *sp.a* in 2012 samen met *fos* een engagementsverklaring en een samenwerkingsovereenkomst voor internationale solidariteit. Hiermee wil de socialistische beweging zichtbaar zijn engagement uitdrukken tot de aanpak van de vele politieke, economische en sociale uitdagingen waarmee grote groepen mensen, over heel de wereld, geconfronteerd worden. *fos* zelf streeft naar een betere performantie:

Verdieping: *fos* heeft een duidelijk thematisch profiel en wil dat in de volgende jaren nog verscherpen. We kiezen voor een organisatie waarin nog meer kennis over waardig werk en gezondheid gaat circuleren, zodat onze partners op een optimale manier ondersteund kunnen worden.

Beheer: We kiezen voor het verhogen en verder professionaliseren van de beheerscapaciteit van *fos*.

Zichtbaarheid: Wie *fos* kent, waardeert *fos*. Maar nog altijd kennen veel mensen *fos* niet. We willen zichtbaarder worden, zodat meer mensen zich kunnen identificeren met de ngo die hun persoonlijke visie op internationale samenwerking probeert waar te maken.

Deze grotere performantie zal gerealiseerd worden via een nieuwe organisatiestructuur. Zoals elk jaar voerden we in 2012 weer een strikt financieel beleid door kosten te beperken en op zoek te gaan naar voldoende inkomsten. We sloten de jaarrekening met een heel licht verlies af.



VOORUITZICHTEN 2013 ZUIDEN

WAARDIG WERK

Andes-landen

In 2013 zullen we veel aandacht besteden aan het verankeren van de opgezette processen over veiligheid en gezondheid op het werk, over kwaliteitsverbetering van communicatie via het Andesnetwerk www.comunicandes.org voor de agro-industrie, en zullen we eveneens een regionale vorming organiseren voor de partners over de methodieken en inhoud van de syndicale vormingsprogramma's. Politieke lobby over discriminerende wetgeving blijft een prioriteit voor de werknemers/sters in de agro-industrie in Bolivia, Peru en Colombia. In Ecuador is de uitdaging om via de organisaties de toepassing van de meer progressieve wetgeving te bekomen. In de 4 Andeslanden wordt verder ook veel aandacht besteed aan het vergroten van het ledenaantal en het aantal vakbonden in de verschillende sectoren.

De ratificering en implementatie van Conventie 189 blijft op de voorgrond voor de huishoudsector.

Voor die partners waarmee we in de toekomst niet verder willen of kunnen werken, zal dit jaar ook gewerkt worden aan het consolideren van het programma, en uitfasering. Dit is het geval voor de mijnwerkersfederatie, en de informele sector in Bolivia.

Centraal-Amerika

De partnervakbonden zullen veel aandacht blijven besteden aan sociale dialoog met de werkgevers, waar mogelijk op sectorniveau.

In 2012 organiseerden de suikervakbonden in elk land een forum over sociale dialoog, waarop vertegenwoordigers van de werkgevers en het ministerie aanwezig waren. In de drie landen verklaarden de aanwezige werkgevers dat zij bereid zijn om deze contacten verder te zetten. Dat is dan ook meteen de uitdaging voor 2013. Het afgelopen jaar is tevens het voorstel gegroeid om in 2013 een eerste regionaal tripartiet evenement te organiseren, met inbegrip van Guatemala. Of dit ambitieus plan haalbaar is, zal afhangen van de vorderingen in elk land afzonderlijk.

In de maquilasector is tussen vakbondsorganisaties in Nicaragua en Honduras een interessante dynamiek ontstaan. Regionale uitwisselingen hebben er toe bijgedragen dat in beide landen de sociale dialoog op sectorniveau op gang is gekomen. In Nicaragua staan de vakbonden voor de uitdaging om tot een uitvoeringsre-

glement over het gesloten sectorakkoord te komen. Op deze wijze kunnen zij effectiever opvolging geven aan de uitvoering van het akkoord. In Honduras voelen de vakbonden de druk toenemen, omdat ze vrezen dat de bedrijven naar Nicaragua zullen uitwijken.

In El Salvador zal de aandacht gaan naar een nieuw wetsvoorstel rond de vrijhandelszones. In 2013 zal duidelijk worden of de hierin geëiste onafhankelijke controle op naleving van de arbeidsrechten op steun van de meerderheid van het parlement kan rekenen.

De vakbonden van de zelfstandige arbeid(st)ers in Honduras hopen dat de verkiezingen van 2013 de traditionele machtsblokken grondig zullen dooreenschudden, zodat hun wetsvoorstel over het statuut van zelfstandige arbeid(st)ers terug op de politieke agenda kan komen. Het Hondurese wetsvoorstel werd op de regionale ontmoetingen, georganiseerd door CSA, de Amerikaanse afdeling van het Internationaal Vakverbond (IVV) en **fos**, besproken en motiveerde de syndicale organisaties in El Salvador om een soortgelijk voorstel te ontwikkelen. Tegelijkertijd hebben deze voorstellen de aandacht getrokken van de IAO, die de komende jaren 2013-2014 een programma uitvoert gericht op de versterking van de vakbonden van de informele economie in Honduras, El Salvador en Costa Rica.

Waar mogelijk, stimuleert **fos** de samenwerking tussen de partnervakbonden enerzijds en internationale instellingen als IAO, CSA of de sectorale internationale federaties, zoals bijvoorbeeld UITA/IUF voor de voedingssector.

Cuba

De sector van de lichte industrie werd in 2012 in de algemene herstructurering van de industriële sector opgenomen. Deze hervorming betekent het ontbinden van de drie aan deze ministeries verbonden vakbonden begin 2013 en de oprichting midden 2013 van de nationale vakbond van de industrie. Dat betekent dat de werking van de vakbond van de lichte industrie wordt opgenomen in een groter geheel. **fos** heeft de toezegging gekregen dat de voorziene actie ook binnen de nieuwe structuur zal worden verdergezet.

Een gemeenschappelijk aandachtspunt is de organisatie van het toenemende aantal zelfstandige arbeid(st)ers. De overheid werkt momenteel aan de arbeidswetgeving voor deze categorie arbeids(t)ers, die in 2013 zal gepubliceerd worden. Dat betekent meteen dat de vakbonden de opdracht krijgen om deze wet aan de betrokken doelgroepen toe te lichten. Tevens zullen zij moeten waken over een correcte toepassing ervan.

Zuidelijk Afrika

2013 wordt een spannend jaar voor **fos** in zuidelijk Afrika. Een aantal partnerrelaties moeten dringend worden bijgestuurd en de samenwerking met een 4-tal partners binnen het waardig-werkprogramma zal worden afgebouwd en beëindigd. Tegelijk wordt het zoeken naar een invulling van het nieuwe programma 2014 -2016 onder de titel 'Sociale Bescherming' dat toelaat de levensomstandigheden van arbeiders te verbeteren. **fos** is ervan overtuigd dat de huidige situatie van lage lonen gekoppeld aan erbarmelijke werk- en levensomstandigheden alleen kan omkeren indien de arbeiders zelf beter geïnformeerd worden en meer bevoegdheid krijgen. Daarvoor zijn alternatieve - minder centralistische - vormen van arbeidersorganisatie nodig: comités, bonden en verenigingen die zelf democratische principes toepassen en actief burgerschap binnen en buiten de organisatie bevorderen.

Een benadering waarbij verbetering van erbarmelijke werk- en levensomstandigheden bekomen wordt door toegang tot sociale bescherming, zal zich moeten richten op een betere integratie tussen de twee thema's waardig werk en gezondheid. Niet alleen de werkomstandigheden zijn immers belangrijk voor arbeiders, maar het geheel van de levensomstandigheden waarbij toegang tot gezondheid vaak door arbeiders zelf als prioriteit wordt gezien. In 2013 zal **fos** deze bijsturing moeten maken ter voorbereiding van het nieuwe programma.

RECHT OP GEZONDHEID

Andes-landen

In 2013 zal de klemtoon gelegd worden op het afronden van de steun aan Mujeres por la Vida, in de vorm van een systematisering van de resultaten van de sociale controle die gedurende 6 jaar het hoofdthema van de samenwerking is geweest. Met partner Fenocin wordt gewerkt aan een document over de interculturele gezondheid die als basis voor politiek lobbywerk zal dienen. In Peru blijft Foro Salud de belangrijkste gezondheidspartner voor het uitwerken van politieke voorstellen, en zal de samenwerking met de kleine koffie- en bananenboeren ook afgerond worden met het uitwerken van voorstellen voor beleidsbeïnvloeding op lokaal en nationaal niveau over toegang tot gezondheid. In Bolivia zal de federatie van koffieboeren dit jaar een strategisch kader voor voedselveiligheid en recht op gezondheid uitwerken met de secretariaten voor gezondheid van elke organisatie.



In het najaar zal een regionale bijeenkomst gehouden worden met alle gezondheidspartners om de vele resultaten van de steun van *fos* in het programma 2008-2013 uit te wisselen, en om verdere regionale netwerking met Alames en People's Health Movement te plannen voor de komende jaren.

Centraal-Amerika

De partnerorganisaties zullen op de eerste plaats verder hun lokale verankering versterken. Een groei van het netwerk aan mutuas en gemeenschapsapotheekjes zal eerder beperkt zijn, omdat de organisaties duidelijk hebben aangegeven dat consolidatie van de bestaande werking voorrang moet krijgen.

Wat beleidsbeïnvloeding betreft, hopen de organisaties in Nicaragua dat zij het overwicht van de Sandinistische volksvertegenwoordigers in het parlement eindelijk in hun voordeel kunnen doen overhellen, en dat de wetten op de mutuas en de sociale verkoop van geneesmiddelen eindelijk hun uitvoeringsbesluiten zullen krijgen.

In El Salvador hebben de partners zich tot doel gesteld om de hervorming van de gezondheidszorg in een wet vast te leggen, zodat een eventuele verkiezingsnederlaag van het FMLN niet uitdraait op het terugdraaien van de klok. ACCPS zal verder zich inzetten om de wet over het 'recht op informatie en begrotingstransparantie' ten volle te benutten om de werking van de gezondheidsdiensten te monitoren.

Cuba

De campagne ter preventie van borst- en cervixkanker verloopt zonder problemen. De zelfhulpgroepen van vrouwen die met deze aandoeningen te maken hebben, slaan heel erg aan, en worden verder georganiseerd. Toch is waakzaamheid geboden, en valt nog af te wachten in welke mate de herschikking van het personeel van de vrouwenfederatie alsnog invloed kan hebben op de werking. De ondersteuning van de lesbische vrouwengroepen kende in 2012 een dipje, en moet in 2013 terug op peil gebracht worden. De verhoopde toename van het aantal groepen moet naar beneden worden bijgesteld. De hiv/aids-preventiecampagne zal bijzondere aandacht geven aan de omkadering en het stimuleren van de vrijwillige promotoren, want zij vormen een essentiële schakel in het contact met de doelgroepen.

Zuidelijk Afrika

fos besloot om het pilootprogramma met UCAMA niet verder te zetten na 2013. In 2013 zal UCAMA zich kritischer opstellen tegenover het overheidsbeleid en ijveren om de districtsoverheid rond de tafel te krijgen voor de gezamenlijke planning van de dienstverlening aan de gemeenschappen waar UCAMA actief is.

Ook binnen het gezondheidsprogramma van WFP zal in 2013 een heroriëntatie plaatsvinden, waarbij de partner meer vanuit een rechtenperspectief zal gaan werken om zo de aansluiting van leden van gezondheidsteams bij bredere initiatieven rond toegang tot overheidsdiensten te vergroten. Terwijl PHM-SA gedurende de eerste

twee jaar van het programma zeer positieve resultaten boekte, blijft het nog een uitdaging voor het netwerk om basisorganisaties actief bij zijn initiatieven te betrekken. Het netwerk is vooral sterk op het gebied van lobby en beleidsbeïnvloeding en wil zich gedurende 2013 meer richten op activiteiten voor zijn basis.

Met het oog op het nieuwe programma over toegang tot sociale bescherming dat van start zal gaan in 2014, zal **fos** in 2013 een analyse maken van mogelijke nieuwe partnerschappen die een bijdrage kunnen leveren aan het debat rond toegang tot gezondheid voor gemarginaliseerde groepen in de regio. Ook de mogelijkheden om een werking rond gezondheids-thema's op te nemen met de huidige partners binnen het waardig-werkprogramma zullen bekeken worden.

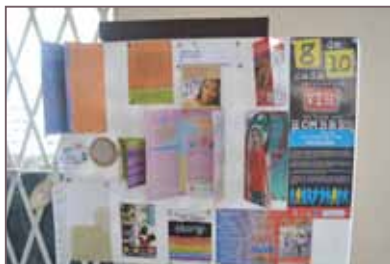
VOORUITZICHTEN 2013 NOORDEN

In 2013 werken we verder aan wat we de voorbije jaren hebben opgebouwd: een jaarlijkse sensibiliseringscampagne, regelmatige publicaties en het onderhouden van partnerschappen tussen delen van de socialistische beweging in Vlaanderen en Zuidpartners. Onze inzet voor beleidsbeïnvloeding zal verder toenemen.

In 2012 hebben we niet alleen het 2e jaar van onze campagne over het Recht op Gezondheid Wereldwijd afgerond, maar zijn we ook gestart met de voorbereidingen voor de campagne 2013. Het thema in 2013 is het 'Recht op Waardig Huishoudwerk'. Wereldwijd zijn huishoudwerksters met meer dan 100 miljoen. Ze wassen, koken, strijken, poetsen, zorgen voor kinderen en zoveel meer. Toch worden ze vaak niet gezien als echte werknemers en worden hun arbeidsrechten geschonden. Hun lage sociale status, de een-op-eenrelatie met de werkgever en de onzichtbaarheid van hun werk maken hen kwetsbaar. In vele landen verdienen ze minder dan het minimumloon, werken ze lange dagen, krijgen ze geen verlof en genieten zij niet van sociale zekerheid. Om hun situatie in de kijker te zetten, en ook te duiden op het belang van de ratificatie van Conventie 189, zetten we in 2013 de spots op de huishoudwerksters uit de Andes.

Op vlak van publicaties willen we in 2013 werken aan een nog groter facebook-publiek en investeren in meer artikels in bladen van de beweging. Aanwezig zijn in deze publicaties is heel belangrijk in het kader van de gemeenschappelijke campagne en de intensievere samenwerking met de verschillende organisaties.

Onze partnerschappen willen we individueel blijven invullen. Het is niet de bedoeling om één model te hantieren, maar wel om te kijken op welke manier we de leden en personeelsleden van de Noordorganisatie kunnen informeren en eventueel aanzetten tot actie voor hun Zuidpartner. Begin 2013 ging een groep militanten en



personeelsleden van Bond-Moyson West-Vlaanderen op inleefreis naar zijn Zuid-Afrikaanse partnerorganisatie. Verschillende delegaties uit het Zuiden zullen bij hun Noordpartners ontvangen worden.

Onze beleidsbeïnvloeding wint aan belang. Enerzijds maken we deel uit van netwerken en platforms die politieke standpunten formuleren, en die proberen om deze standpunten doorgang te laten vinden bij diverse beleidsmakers via allerlei lobbyactiviteiten. Anderzijds ondersteunen we onze eigen Zuidpartners die onze contacten aangrijpen om rechtstreeks met beleidsmakers te praten. De hervorming van de organisatiestructuur van *fos* moet het mogelijk maken om onze beleidsbeïnvloedingsactiviteiten stevig uit te breiden.

Daarnaast is 2013 een jaar waarin we een nieuw programma schrijven. Dat wil zeggen dat we plannen maken voor de toekomst en contacten leggen en afspraken maken met de socialistische beweging om onze Noordwerking verder te verankeren en elk jaar opnieuw meer mensen te bereiken.

HET HUIS *fos*

In 2012 tekenden we een scenario voor een nieuwe organisatiestructuur uit. Met steun van een veranderingsmanager zetten de diensthoofden en de algemeen secretaris de principes voor de hervormingen en het concept van organogram, uitgetekend door de raad van bestuur, in concrete takenpakketten om. Toch is de hervorming nog niet doorgevoerd. We werden in 2012 en worden in 2013 geconfronteerd met wijzigingen in subsidie- en medefinancieringsreglementeringen die een grote impact op onze werking kunnen hebben. Daarom kijken we voorlopig nog even de kat uit de boom en zullen we de voorziene hervorming pas later doorvoeren.

In 2013 werkt de hele *fos*-ploeg aan een nieuw DGD-programma, dat van start moet gaan op 1 januari 2014. In dit programma zal sociale bescherming ons grote werkthema worden. We bekijken het vanuit de invalshoek van het recht op waardig werk en het recht op gezondheid. Een nieuw programma betekent nieuwe partners selecteren, oude partners uitfasen, nieuwe afspraken met partners en donoren, een bijgestuurde monitoringstrategie, een nieuwe budgettopmaak en nog zoveel meer.

We streven terug een break-even jaarrekening na, gecombineerd met een gezond beheer van de reserves.



Engagementsverklaring van de socialistische beweging voor internationale solidariteit

Onze kijk

Wij zijn ervan overtuigd dat binnen het huidig economische systeem de wortels van de onderling verweven onderontwikkeling, uitsluiting, armoede, milieuvernietsing en onveiligheid niet fundamenteel kunnen worden aangepakt. Hier en daar een correctie is niet voldoende om een rechtvaardige wereld te creëren. De centrale plaats voor de mens, zoals wij dat zien, is onverenigbaar met het nastreven van een maximale financiële winst, accumulatie van kapitaal, ongeremde economische groei en de wet van de sterkste.

Wij willen een duurzaam economisch, sociaal en politiek bestel dat uitgaat van:

- ✓ Rechtvaardige verdeling van de middelen, zowel tussen arme landen en rijke landen als binnen elke staat.
- ✓ Absolute voorrang voor het vervullen van de basisbehoeften van alle mensen in Noord en Zuid en voor armoedebestrijding.
- ✓ Respect voor de universele mensenrechten, inclusief respect voor rechten van vrouwen en arbeidsrechten.
- ✓ Verregaande participatie van de bevolking op alle politieke beslissingsniveaus en economie die onderworpen is aan een democratisch politiek bestel.
- ✓ Een economie die zich ontwikkelt met respect voor de planeet waarop we leven, en die deze vrijwaart voor de generaties van morgen.
- ✓ Eerlijke wereldhandel waarbij de producenten een rechtvaardige prijs krijgen voor hun productie.
- ✓ Drastische inkrimping van de militaire uitgaven in Noord en Zuid.
- ✓ Niet-militaire oplossingen voor conflicten.
- ✓ Respect voor het behoud van culturele diversiteit.
- ✓ Een actieve overheid die deze principes onderschrijft, implementeert en stimuleert.

Zo'n duurzaam en rechtvaardig economisch, sociaal en politiek bestel zal er niet uit zichzelf komen. Daarom zijn ledenorganisaties en maatschappelijke bewegingen zo belangrijk. Het zijn organisaties en bewegingen van mensen die het heft zelf in handen nemen. Mensen die de belangen van hun groep verenigen, die kennis verzamelen en capaciteit opbouwen om hun gemeenschap

pelijke stem te laten horen in de besluitvorming. Zo verwerven ze de macht, een tegenmacht, om die belangen af te dwingen en worden ze niet meer genegeerd. Die organisaties en bewegingen willen wij steunen.

Een geglobaliseerde wereld heeft recht op een globale tegenmacht. Wij zijn van mening dat de arbeid(st)er, kleine boer(in), gewone man/vrouw, consument in het Zuiden en in het Noorden gevangen zitten in eenzelfde globaal systeem, ondanks de verschillen in hun objectieve materiële situatie. Zo worden arbeiders in het Zuiden bijvoorbeeld gedwongen om voor een zeer laag loon te werken, krijgen ze vaak te maken met het verbod op vakbonden, en worden ze geconfronteerd met onwaardige arbeidsomstandigheden. Arbeiders in het Noorden verliezen hun baan omdat de productie van hun bedrijf verhuist naar een land waar arbeidsrechten en een eerlijke verloning niet gegarandeerd zijn.

Daarom is het belangrijk dat arbeidersbewegingen, boerenorganisaties, milieu-, consumenten-, vrouwen-, gezondheidsorganisaties en andere, netwerken vormen, zodat ze voorstellen en strijdpunten met een heel brede basis kunnen ontwikkelen. NGO's kunnen een rol spelen in het stimuleren en ondersteunen van deze allianties.

Onze missie

- ✓ Wij zetten ons in voor de grote groepen mensen over de hele wereld die geen toegang hebben tot economische, sociale en politieke middelen. Wij zetten ons ook in voor die groepen die wel deze toegang hebben, maar de macht missen om er gebruik van te maken en de ongelijkheid aan te pakken.
- ✓ Wij dragen bij tot de versterking van organisaties in het Zuiden, die de belangen verdedigen van de armere lagen van de bevolking, zodat ze een tegenmacht kunnen opbouwen met het oog op een duurzame uitoefening van hun politieke, sociale en economische rechten.
- ✓ Wij steunen onze partnerorganisaties in het Zuiden om de politieke besluitvorming te beïnvloeden.
- ✓ Wij sensibiliseren en activeren in het Noorden onze achterban om de wereldwijde scheve machtsverhoudingen een halt toe te roepen.

- ✓ Wij bieden onze achterban in eigen land actiemogelijkheden om de politieke besluitvorming te beïnvloeden.
- ✓ Wij stimuleren solidariteit en netwerking tussen georganiseerde groepen in Noord en Zuid.

Onze focus

RECHT OP WAARDIG WERK

Grote groepen mensen in het Zuiden krijgen nooit de kans om een waardige job uit te oefenen. Vaak is die job er niet of is er geen sprake van waardig werk. Plaatselijke vrijhandelszones mogen dan wel investeerders en werk aantrekken, maar werk alleen is niet genoeg. Het moet gaan om waardig werk. Met voltijdse jobs en formele arbeidsrechten. Met de mogelijkheid tot sociaal overleg en met een sociaal vangnet als je ziek, oud of werkloos bent. Ook in de rijkere landen is dat niet evident. Het dreigen met verhuizen naar lageloonlanden, het eisen van meer flexibiliteit: het is dagelijkse kost geworden, onder het mom van de concurrentiestrijd met het Zuiden.

Nochtans betekent meer waardig werk in het Zuiden niet automatisch minder werk in het Noorden. Integendeel. Als arbeiders in het Zuiden correct behandeld en betaald worden, zal dit in het Noorden een reden voor delokalisering wegnemen. Wij moeten het Zuiden de kans geven zich niet alleen economisch, maar ook sociaal te ontwikkelen. Daarom steunen wij de syndicale strijd in het Zuiden.

RECHT OP GEZONDHEID

Gezondheid is tegelijk de voorwaarde voor en het resultaat van een goed leven. Toch is gezondheidszorg in veel landen een voorrecht voor de rijken. Diensten voor basisgezondheidszorg zijn moeilijk bereikbaar, en je treft er vaak niet het nodige medisch personeel of de nodige medicijnen.

Veel mensen beschouwen gezondheid als iets dat je overkomt. Je bent gezond. Of niet. Nochtans kan voor gezondheid gezorgd worden. Ziektes kunnen voorkomen, gecontroleerd of behandeld worden. Het zelfde geldt voor ongevallen en handicaps. Gezondheid is een recht dat je kan opeisen. Onze partners komen op voor inspraak van de bevolking in het gezondheidsbeleid van de overheid en gemeenschap. We steunen ook de solidaire systemen die ze opzetten, zoals mutualiteiten of apotheken die betaalbare medicijnen aanbieden.

fos-socialistische solidariteit

Internationale solidariteit is geen nieuw begrip voor de Socialistische Beweging in België. Tussen de twee wereldoorlogen, bijvoorbeeld, organiseerden we heel wat solidariteitsactiviteiten voor de slachtoffers van Mussolini in Italië en voor het republikeinse Spanje. Later kregen die activiteiten een meer structureel karakter. In december 1947 werd Entraide Socialiste opgericht, een nieuwe organisatie die zich in de beginperiode voornamelijk bezighield met de opvang van politieke vluchtelingen. Vanaf 1960 onthaalde Entraide ook studenten uit ontwikkelingslanden. De jaren '60 werden door de Verenigde Naties uitgeroepen tot decennium van de ontwikkeling. Meteen een reden voor Entraide om twee activiteiten op te nemen: noodhulp en structurele ontwikkelingssamenwerking.

De opvolger van Entraide, Socialistische Solidariteit, ging in de jaren '70 verder met de opvang van politieke vluchtelingen (vooral uit Chili), hielp Afrikaanse studenten en stagiairs, en begon met een 'Fonds voor Ontwikkelingssamenwerking' (*fos*) om sociale en economische ondersteuning te bieden aan initiatieven in het Zuiden. Dat *fos* hielp diverse organisaties, sociale bewegingen en ook overheden van pas onafhankelijk geworden staten of nieuwe regimes, met een breed gamma van activiteiten. Daarbij was de traditie van emancipatiestrijd van Europese arbeiders en bezitlozen een belangrijke motivatie.

In 1986 richtten we *fos-socialistische solidariteit* in zijn huidige vorm op. Het is onze preferentiële partner voor de uitdrukking van onze internationale solidariteit.

fos geeft socialistische principes en analyses een plaats in zijn programma-ontwikkeling

fos ontwikkelt zijn structureel programma op participatieve wijze met de verschillende takken van de socialistische beweging in Vlaanderen. Dat vertaalt zich oa

- ★ voor het Zuiden, in landencriteria, partnercriteria, interventiestrategie,...
- ★ voor het Noorden, in de ontwikkeling van een educatieve werking binnen die beweging, lobby- en advocacy binnen en met de beweging,...

fos kan hiervoor rekenen op de inhoudelijke expertise van de verschillende takken van de socialistische beweging.

fos ontwikkelt zijn structureel programma evengoed op participatieve wijze met de (potentiële) partners in het Zuiden. Dit vertaalt zich oa in de interventiestrategie, de keuze van acties en activiteiten, de keuze van campagnes, ...

fos is zichtbaar in de socialistische beweging via zijn campagnes, publicaties en andere activiteiten. **fos** krijgt daarvoor de actieve steun van de verschillende takken van de socialistische beweging

fos werkt mee aan de zichtbaarheid van de socialistische beweging via campagnes, publicaties en andere activiteiten. **fos** krijgt daarvoor de actieve steun van de verschillende takken van de socialistische beweging.

fos is, in overleg met de verschillende takken van de socialistische beweging en met zijn zuidpartners, actief op het vlak van noodhulp, rehabilitatie en conflictpreventie. Ook structurele hulp aan acties die niet meteen waardig werk of gezondheid als doel hebben, kan in het programma opgenomen worden. Al deze activiteiten mogen de kerntaken van de organisatie niet verdringen en het profiel van de organisatie in het gedrang brengen.

fos wordt door de socialistische beweging gedragen. Die beweging zorgt voor de financiële middelen die nodig zijn om de organisatie te laten functioneren via eigen bijdragen en de organisatie van fondsenwervingsactiviteiten.

fos is een erkende ontwikkelings-NGO. Dit houdt in dat:

- ★ het eigen expertise heeft en verder verwerft op het vlak van ontwikkelingssamenwerking in het Zuiden (kennis van de socio-economische situatie in de partnerlanden, kennis van organisatieversterking, kennis van waardig werk en gezondheid, ...) en het Noorden (kennis van ontwikkelingseducatie, kennis van campagnes, ...);
- ★ het ingebed is in de noordzuidbeweging en daar ook een actieve rol opneemt;
- ★ de (internationale) regelgeving voor ontwikkelingssamenwerking naleeft;
- ★ voor zijn medegefinancierd of gesubsidieerd programma, de medefinancierings- en subsidievoorzaken naleeft.

fos wordt efficiënt bestuurd door zijn algemene vergadering en zijn raad van bestuur. Daarom kiezen we voor:

- ★ een vertegenwoordiging van de verschillende takken van de socialistische beweging in de bestuursorga-

nen van **fos**. Hun vertegenwoordigers spelen een actieve rol in de beleidsvoering;

- ★ een regelmatig (verhoogd) vergaderritme;
- ★ een beperkte groep bestuurders (RVB);
- ★ 2 permanente adviesorganen, voor de RVB: 1 voor waardig werk en 1 voor gezondheid. Indien nodig worden deze permanente organen aangevuld met 1 of meerdere ad hoc organen. De adviesorganen worden bevolkt door experts uit de socialistische beweging, externe experts, de betrokken personeelsleden. De adviesorganen krijgen een duidelijk omschreven opdracht.

fos beschikt over een personeelsploeg die de visie en missie van onze beweging in dagelijks handelen omzet.

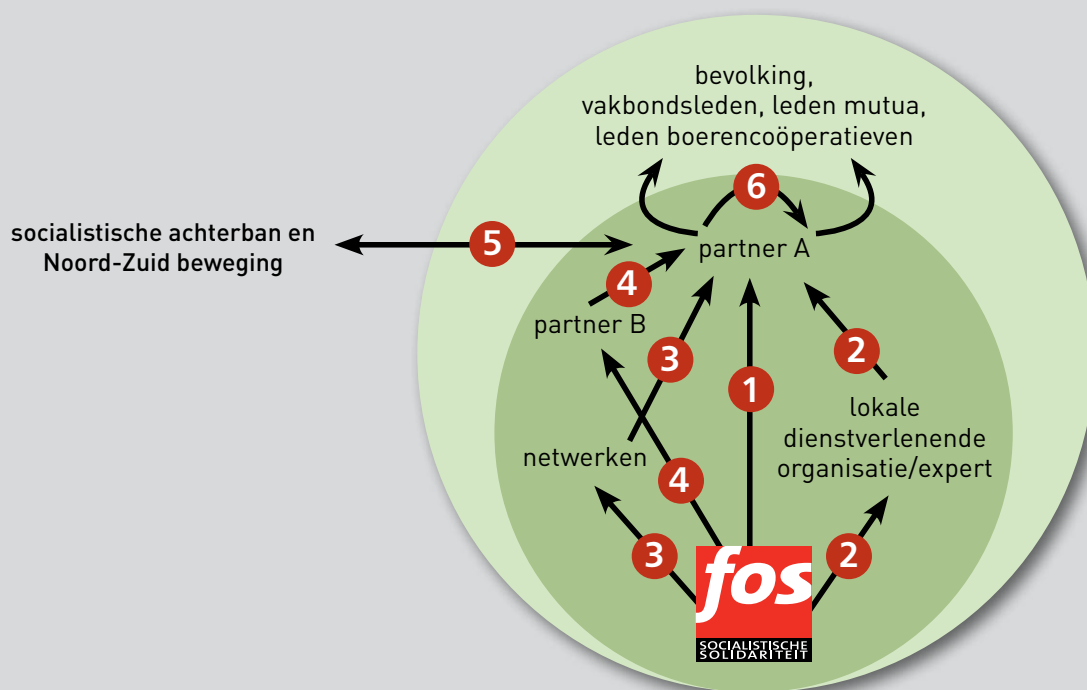




{ fos IN HET ZUIDEN

WAT DOET fos?

Versterking van capaciteiten van partnerorganisaties



Capaciteitsversterking (CV) routes

Route 1	CV uitgevoerd door fos
Route 2	CV uitgevoerd door lokale dienstverlenende organisatie of expert
Route 3	CV door deelname aan thematische of sectorale netwerken, allianties, platformen, conferenties enz.
Route 4	CV uitgevoerd door peer-to-peer interactie met partnerorganisaties van fos of andere organisaties in het Zuiden
Route 5	CV door interactie met socialistische beweging in België of vormingen in het Noorden
Route 6	Partner organiseert eigen CV processen (zonder externe expertise)



Landen	El Salvador	Honduras	Nicaragua
Coördinatie	Regionale coördinatie	Regionale coördinatie	Regionale coördinatie
Actiezones	Morazan, La Unión, San Miguel, Usulután, La Paz, Santa Ana, San Salvador, San Vicente	Choluteca, Valle, Yoro, Olanchó, San Pedro Sula, Choloma	Matagalpa, Jinotega, Nueva Segovia, Managua, Carazo, Masaya, Granada
Type Acties	• Versterking syndicale organisaties • Beleidswerk toegankelijkheid openbare gezondheidszorgen • Toegang tot geneesmiddelen	• Versterking syndicale organisaties • Ondersteuning gemeenschapsmutualiteiten • Toegang tot geneesmiddelen	• Versterking syndicale organisaties • Ondersteuning gemeenschapsmutualiteiten • Toegang tot geneesmiddelen
Strategische lijnen	• Capaciteitsopbouw van vakbonden • Vorming nationale vakbondsfederaties • Sociale controle op gezondheidsbeleid • Uitbouw netwerk sociale verkoop geneesmiddelen	• Capaciteitsopbouw van vakbonden • Vorming nationale vakbondsfederaties • Uitbouw netwerk sociale verkoop geneesmiddelen	• Capaciteitsopbouw van vakbonden • Vorming nationale vakbondsfederaties • Capaciteitsopbouw mutualistische initiatieven • Uitbouw netwerk sociale verkoop geneesmiddelen

CENTRAAL-AMERIKA

El Salvador, Honduras en Nicaragua

OVERZICHT VAN DE ACTIES

WAARDIG WERK IN CENTRAAL-AMERIKA			
	El Salvador	Honduras	Nicaragua
Partners	MSTM, Coordinadora de Sindicatos de Azucar CSTA-ES	SITIAMASH, Sector Informal (FOTTSIEH - FENTAEH - ANAVIH), STIBYS	FNT, CST-ZF, CTCP, RNA, ATC
Doelgroepen	arbeiders/landarbeiders	arbeiders/landarbeiders arbeiders informele economie	arbeiders/landarbeiders arbeiders informele economie
Sleutel-elementen	arbeidsrechten, organisatieversterking	arbeidsrechten, organisatieversterking	arbeidsrechten, organisatieversterking
Budget	135.400,02 euro	94.954,87 euro	321.714,96 euro
Donoren	DGD, 11.11.11, Sociaal Fonds Petroleumsector	DGD, 11.11.11, provincie Vlaams-Brabant	DGD, 11.11.11, ABVV West-Vlaanderen, gemeente Kapellen, gemeente Schoten

GEZONDHEID IN CENTRAAL-AMERIKA			
	El Salvador	Honduras	Nicaragua
Partners	ACCPS, AMSATI	COSSAMUL - COMIXMUL	AMUN, Mutua Urbana (CTCP), FNT, Prosalud
Doelgroepen	gemeenschapsgezondheidscomité's, coöperatieve vrouwen en hun familie	landbouwcoöperatieven, coöperatieve vrouwen	stedelijke en landelijke bevolking uit de informele sector
Sleutel-elementen	toegang tot geneesmiddelen, organisatieversterking, beleidsbeïnvloeding	mutualiteiten, toegang tot geneesmiddelen, organisatieversterking	mutualiteiten, toegang tot geneesmiddelen, organisatieversterking, politieke beleids-beïnvloeding
Budget	109.528,60 euro	81.629,43 euro	335.039,40 euro
Donoren	DGD, 11.11.11, Multipharma	DGD, P&V	DGD, 11.11.11, NVSM, Multipharma, P&V

ACTIES WAARDIG WERK IN CENTRAAL-AMERIKA TOEGELICHT

WAARDIG WERK IN DE SECTOREN VAN DE MAQUILA - EN AGRO-INDUSTRIE IN EL SALVADOR

De gemeenteraadsverkiezingen in maart 2012 bevestigden de toegenomen onvrede onder de bevolking met het weinig herkenbare beleid van de regering Funes, de stijgende criminaliteit en het voortduren van de economische crisis. De verkiezingsuitslag bracht een definitieve verwijdering tussen de regering Funes en het FMLN met zich mee. Deze tegenstelling weerspiegelt zich ook in de sterke verdeeldheid binnen de vakbondscentrales, omdat de ene syndicale stroming partij kiest voor de president, terwijl andere stromingen zich juist sterk met de nieuwe politieke lijn binnen het FMLN identificeren. Het spreekt voor zich dat deze toenemende verdeeldheid de discussies over gezamenlijke beleidsvoorstellen bemoeilijkt.

CSTA-ES

RECHT OP GEZONDHEID

Partner CSTA-ES heeft in 2012 verder haar organisatie versterkt. Het doel op middellange termijn is voor CSTA-ES een federatie te vormen die voldoende syndicale aanwezigheid heeft binnen de suikerfabrieken en onder de landarbeid(st)ers, om deze groepen effectief te vertegenwoordigen bij onderhandelingen over een nationaal sectorakkoord. In de periode 2008-2010 werden de syndicale organisaties van twee fabrieken (Jiboa en La Magdalena) versterkt. Het vakbondsplatform CSTA-ES bestaat nu uit drie bedrijfsbonden, STEIA, ASITRAINMA en STEIJISA, op een totaal van 6 suikerbedrijven. De voorbije twee jaar werden de rietkappers rond 3 fabrieken georganiseerd. Dit heeft in het laatste trimester van 2012 geleid tot de oprichting van een nieuwe syndicale organisatie van rietkappers. Bij deze nieuwe vakbondsstructuur kunnen rietkappers zich aansluiten die werkzaam zijn voor verschillende werkgevers en uit verschillende geografische regio's komen. Begin 2013 wordt de officiële erkenning van de vakbond door het ministerie van Arbeid verwacht.

Door de creatie van nieuwe vakbonden en de interne groei van de ledentallen van deze vakbonden vertegenwoordigt partner CSTA-ES nu zo'n 1.814 leden. Bijna een verdubbeling van het aantal leden van in 2008 (930). Ook het aantal vrouwelijke leden is gestegen als gevolg van het door de vormingssessies gegroeide bewustzijn van leid(st)ers over genderongelijkheid. Hoewel hun aandeel nog steeds zeer laag ligt, is niettemin een stijging waarneembaar van 22 (2008) naar 78 vrouwelijke leden (2012).

De vakbonden moeten nog sterk opboksen tegen een antisyndicaal klimaat. Om de werkgevers(organisatie) te overtuigen van het nut van sociaal overleg op nationaal niveau, organiseerde CSTA-ES voor de tweede maal een tripartiet forum. Dit jaar stond de arbeidsproblematiek van de rietkappers centraal. Van de zijde van de werkgeversorganisatie en enkele individuele werkgevers is er bereidheid om met de vakbonden in dialoog te treden. Zolang de directies van de 3 suikerfabrieken waar geen vakbonden aanwezig zijn echter blijven weigeren aan het overleg mee te doen, is een sectorakkoord nog niet binnen bereik. Partner CSTA-ES is in gesprek gegaan met suikerafnemer Coca-Cola en certificeringsinstanties, om zo druk uit te oefenen op deze suikerfabrieken, voorlopig nog zonder concreet resultaat.

CSTA-ES en vakbonden van andere sectoren werken binnen het intersectoraal overleg verder aan het wetsvoorstel ter reglementering van onderaanneming en hebben hierover gesprekken met FMLN voortgezet. Maar de politieke context heeft het lobbywerk rond het wetsvoorstel negatief beïnvloed. De huidige economische crisis duwt de politieke partijen tot een beleid van maximale investeringsvrijheid en een minimum aan controle op arbeidsregulering, om zodoende de de investeringen niet te ontmoedigen.

Tegelijkertijd is het intersectoraal overleg begonnen met de bespreking van een voorstel rond de verwachte pensioenhervorming. Dit thema ligt minder polemisch en de vakbonden verwachten dat het makkelijker zal zijn om tussen verschillende stromingen binnen de vakbeweging tot een gemeenschappelijke visie te komen. Het afgelopen jaar is met externe technische ondersteuning, een eerste voorstel ontwikkeld.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Partner CSTA-ES is een beginnend coördinatieplatform en kampt zodoende nog met veel interne coördinatieproblemen, wat zich uit in gebrekkige planning en afstemming van activiteiten tussen en binnen de vakbonden. **fos** ondersteunt de ontwikkeling van planningscapaciteiten bij de vakbondsleid(st)ers. Eind 2012 is al meer zelfstandigheid zichtbaar bij de vakbondsleid(st)ers in het gebruik van planningsinstrumenten. Het beheer van het ledenbestand via het digitale registratiesysteem SIRIS verloopt steeds beter, al zijn er nog grote onderlinge verschillen tussen vakbonden. De registratie van data is nog onvoldoende een beleidslijn die door het vakbondsbestuur wordt opgenomen.

fos steunt de vakbonden van de suikersector in de 3 landen van Centraal-Amerika bij hun streven naar een



sociale dialoog op sectorniveau. De uitwisselingen tussen de vakbonden van de regio hebben in belangrijke mate bijgedragen tot de groei naar een sectorale benadering onder de vakbonden. Van hieruit zijn er afspraken gemaakt om in elk land toenadering te zoeken tot de werkgeversorganisatie en het ministerie van Arbeid. Hoewel in elk land vooruitgang is geboekt, blijkt dat de weg naar raamakkoorden nog lang is. Dit geldt zeker voor El Salvador waar enkele niet-gesyndicaliseerde suikerfabrieken nog niet meedoen aan de tripartiete ontmoetingen en dit overleg ook niet erkennen.

MSTM

REALISATIES IN DE MAQUILASECTOR

MSTM, het syndicaal platform van vakbonden van de exportgerichte textielbedrijven, ook maquilas genoemd, verloor in 2011 haar sterkste aangesloten vakbond STECG, nadat de fabriekseigenaar de fabriek sloot terwijl de collectieve onderhandelingen aan de gang waren. Sinds dit grote verlies heeft MSTM haar aspiraties voor dit programma moeten bijstellen. Het verlies van de vakbond STECG betekende een afname van het ledental van MSTM met 30%. De overige vakbonden hebben zich in 2012 tot doel gesteld om dit verlies met ledengroei te compenseren. Dankzij de ledenwervingscampagnes is dit redelijk gelukt. Eind 2012 had MSTM weer ongeveer het ledental van vóór het wegvallen van STECG.

De kansen om op korte termijn tot een cao op bedrijfsniveau te komen zijn door het verlies van STECG sterk afgenomen. Dit neemt niet weg dat de vakbondsafdelingen van de overgebleven organisaties in hun bedrijven in onderhandeling met de werkgever wel tot punctuele akkoorden en oplossingen voor problemen komen. Het perspectief om onderhandeling op nationaal niveau voor heel de maquilasector te voeren is in El Salvador nog altijd beperkt. Dit heeft te maken met de grote interne verdeeldheid tussen syndicale actoren in de textielindustrie. Dit maakt het nog steeds

onmogelijk om een brede alliantie te vormen rond een gemeenschappelijke syndicale agenda.

MSTM is wel heel actief bij de voorziene hervormingen van de wetgeving over de vrijhandelszones. De regering probeert hiermee te voorkomen dat wijzigingen in de regels van de World Trade Organisation zullen leiden tot het vertrek van bedrijven uit El Salvador. MSTM heeft samen met elf andere vakbonden en ngo's een coördinatiecomité gevormd en een alternatief wetsvoorstel ontwikkeld. De vakbeweging wil een veel strengere controle op naleving van de arbeidsrechten met specifieke aandacht voor verbetering van de arbeidssituatie van vrouwen. In 2012 werd campagnemateriaal aangemaakt om met de leden van MSTM te bespreken. Ook is veel lobbywerk geleverd met parlementsleden van de verschillende politieke partijen.

Partner MSTM biedt gedurende het jaar juridische hulp aan groepen of individuele arbeid(st)ers die te maken hebben met arbeidsrechtenschendingen. Dit jaar is onder andere voor de ex-arbeid(st)ers van STECG bedongen dat zij al hun sociale rechten uitbetaald hebben gekregen. Er wordt door een eigen equipe van juridisch opgeleide vakbondsleid(st)ers samengewerkt met vrouwen- en mensenrechtenorganisaties met juridische expertise en met de nationale universiteit en consumentenorganisaties in de Verenigde Staten.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Hoewel partner MSTM jaar na jaar zinvolle ondersteuning biedt aan haar leden, blijven de syndicale organisaties in de maquilasector in El Salvador met een aantal hardnekkige problemen kampen. Door het gebrek aan samenwerking en coördinatie blijven de vakbondsorganisaties kwetsbaar en kunnen ze onvoldoende onderhandelingskracht ontwikkelen om de syndicale repressie het hoofd te bieden.

fos zal de bovenstaande constatering in 2013 opnieuw met de partner bespreken en met hen zoeken naar mogelijke strategieën. Wanneer deze niet of onvoldoende gevonden worden, zou dit kunnen betekenen dat **fos** besluit om in het programma 2014-2016, niet langer een directe partner voor deze sector in El Salvador op te nemen.

WAARDIG WERK IN DE AGRO-INDUSTRIE EN DE INFORMELE SECTOR IN HONDURAS

De de facto-regering van president Lobo benut de afwezigheid van de oppositie (die uit protest niet meedeed aan de verkiezingen) om in hoog tempo een aantal neoliberale hervormingen door te voeren. Via "Chartercities" worden zogenaamde modelsteden opgericht, waar buitenlandse investeerders grote bevoegdheid krijgen om de arbeidsvoorwaarden te bepalen. Daarnaast onderzoekt men de mogelijkheid om belangrijke staatsbedrijven (telefonie, elektriciteit, havenbedrijf) onder een publiek-privaat statuut te plaatsen. Verder wordt met het argument de jeugdwerkloosheid te counteren, met een tijdelijke maatregel geëxperimenteerd die arbeidscontracten per uur mogelijk maakt. In de praktijk komt dit neer op de afbraak van vaste arbeidscontracten en de vervanging door tijdelijke arbeidscontracten.

SITIAMASH - STIBYS

REALISATIES IN DE AGRO-INDUSTRIE

SITIAMASH is een federatie van drie bedrijfstakbonden. Ze heeft zowel op het niveau van de bedrijven, als op het niveau van de sector gewerkt aan de versterking van haar representativiteit. In 2012 rondde SITIAMASH het fusieproces met de vakbond SITRAINFICH af. Momenteel loopt nog het gevecht met de werkgever over de geldigheid van de bestaande collectieve arbeidsovereenkomst in de fabriek CHUMBAGUA. Ook is de werkgever er nog niet mee akkoord dat SITIAMASH vanaf volgend jaar deelneemt aan de collectieve onderhandelingen in deze fabriek.

Naast de gebruikelijke basisvorming van haar leden, heeft SITIAMASH dit jaar opnieuw veel energie gestoken in de syndicale vorming van de vakbondsafdelingen. Speciale aandacht ging natuurlijk naar de arbeiders van CHUMBAGUA (voormalige vakbond SITRAINFICH), om de leden te informeren over de gevolgen van de fusie en hen te motiveren voor hun participatie in SITIAMASH. Daarnaast is voor het eerst een workshop over genderongelijkheid gehouden met leden van de directie. Hieruit zijn nog geen concrete aanbevelingen geformuleerd.

SITIAMASH strijdt er al verschillende jaren voor dat de suikerfabriek CAHSA haar verantwoordelijkheid voor de arbeidssituatie van de rietkappers, die tewerk worden gesteld via onderaannemers, zou erkennen. Zolang CAHSA deze verantwoordelijkheid niet erkent,

kan SITIAMASH de rietkappers niet vertegenwoordigen bij collectieve onderhandelingen. Langs juridische weg hoopt de vakbond een doorbraak te forceren. In een aanklacht leggen elf rietkappers de details van hun arbeidsrelatie bloot en vragen de rechter om de verantwoordelijkheid van CAHSA te erkennen. Het bedrijf probeert de zaak op de lange baan te schuiven. Dit dispuut heeft tot gevolg dat men zich voorlopig beperkt tot het consolideren van de huidige groepen van suikerrietkappers, zonder verdere uitbreiding te beogen.

Dit conflict heeft niet belet dat SITIAMASH met de directie van hetzelfde CAHSA een tripartiet akkoord heeft gesloten met het nationaal opleidingsinstituut INFOPH over de opleiding en certificering van arbeidsplaatsen. Dit initiatief is een direct gevolg van de intersectorale syndicale samenwerking over dit thema en de technische ondersteuning door INFOPH. Vanaf volgend jaar wordt dit akkoord ook opgenomen in de nieuwe cao.

Met de bedoeling de weg te effenen voor sectorale onderhandelingen, heeft de federatie met succes een eerste tripartiet forum georganiseerd. Hieraan namen naast de werkgeversorganisatie en de 3 vakbonden binnen de sector, ook vertegenwoordigers van niet-gesyndicaliseerde suikerfabrieken deel. Op basis van de afspraken op dit forum hebben de vakbonden een gezamenlijke agenda opgesteld. Deze is reeds besproken met het ministerie van Arbeid en zal in 2013 worden voorgelegd aan de werkgeversorganisatie.

fos ondersteunt een intersectoraal platform, waaraan naast alle partners ook vakbonden uit andere secto-

ren deelnemen. SITIAMASH en STIBYS nemen deel aan verschillende werkcommissies van dit syndicaal platform. Een van de werkcommissies werkte in 2012 aan de wetgeving over de werking van het instituut voor beroepsopleidingen INFOPH. Het voorstel dat voortkomt uit de conclusies van de studie in 2011 werd reeds besproken met de vakcentrales en staat op de agenda van de sociaaleconomische raad in 2013.

Een andere commissie hield zich bezig met de wetgeving op de arbeidscontracten per uur. Samen met andere organisaties is een petitie opgesteld om de maatregel ongrondwettig te verklaren. Ook wordt een enquête voorbereid om de effecten van de wetgeving te meten op het niveau van de bedrijven in verschillende sectoren. Het doel is tegenargumenten te verzamelen tegen de propagandacampagne van het ministerie van Arbeid.

Tenslotte volgde een derde werkgroep het debat over de aangekondigde hervorming van de sociale zekerheid op. Deze commissie beschikte echter over onvoldoende en tegenstrijdige informatie omtrent de plannen van de regering om tot een concreet voorstel te komen. De verwachting is dat dit probleem het komend jaar verholpen wordt met behulp van externe technische ondersteuning. Tegelijk heeft de commissie promotiemateriaal uitgewerkt over de recente ondertekening door Honduras van IAO-conventie 102 met betrekking tot sociale zekerheid en heeft ze dit materiaal onder de leden verspreid.

FOTTSIEH – FENTAETH – ANAVIH

REALISATIES IN DE INFORMELE ECONOMIE

De 3 vakbonden van het coördinatieplatform hebben verschillende vergaderingen gehad met de minister van Arbeid en met de president ter bespreking van het wetsvoorstel om een statuut voor de informele sector uit te werken. Het lobbywerk resulteerde echter nog niet in de behandeling van hun wetsvoorstel in het parlement. Het voorstel werd via de vakcentrales ook ingediend bij de sociaal-economische raad, maar raakte nog niet geagendeerd.

De vertraging in de behandeling van het wetsvoorstel was gedurende verschillende maanden ook te wijten aan een twist tussen de vakbonden en een aantal losse organisaties van verkopers die niet bij de vakbeweging zijn aangesloten. Zij dreigden het wetsvoorstel te blokkeren met een eigen voorstel, waarin zij strijden voor een zelfstandig ministerie voor de informele eco-



nomie, in plaats van uitvoering van de wetgeving vanuit het ministerie van Arbeid.

Uiteindelijk werd echter steeds duidelijker dat de regering zich niet wil verbranden aan het wetsvoorstel, omdat het budgettaire verplichtingen met zich meebrengt. In 2013 zal een nieuwe poging worden gedaan om het voorstel op te nemen, liefst met steun vanuit de IAO.

Het voornemen om te werken aan een akkoord met het nationaal instituut voor beroepsopleiding INFOPH heeft plaats moeten maken voor een andere prioriteit. Begin 2012 sloten de vakcentrales en regering een nationaal akkoord dat fondsen vrij maakt om de bedrijfjes van zelfstandigen een duw in de rug te geven. De partner wilde op dit akkoord anticiperen en droeg voorstellen aan over de ontwikkeling van hun coöperatieve kredietverlening en -productie, met speciale aandacht voor hun vrouwelijke leden. In dit kader is ook gewerkt aan een versterking van hun systeem van ledenregistratie op basis van een aangepaste versie van het eerder door **fos** uitgewerkte registratiesysteem SIRIS.

Aan het eind van 2012 ontstond echter grote onzekerheid over de werkelijke beschikbaarheid van de beloofde fondsen. Het financieringstekort van de overheid is dramatisch opgelopen. Desalniettemin is de uitwerking van de voorstellen een belangrijke oefening geweest. De partner kan deze ook inzetten om toegang te krijgen tot andere financieringsbronnen.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Waar mogelijk bevordert **fos** de samenwerking en coördinatie tussen vakbonden binnen een bepaalde doelgroep of rond eenzelfde thema. In Honduras verloopt de samenwerking tussen de 3 nationale federaties vrij vlot en heeft de samenwerking vorm gekregen in het intersectoraal syndicaal platform, een initiatief dat mede door CSA, de Amerikaanse afdeling van het IVV, werd ondersteund. De voorbije jaren werd sterk gewerkt rond de regulering van onderaanneming. Deze discussie is echter een beetje naar de achtergrond verdwenen. De nieuwe flexibiliseringmaatregelen van de de facto-regering zijn een echte bedreiging die alle aandacht van de vakbeweging opeisten. Ook hier staat het thema van de sociale zekerheid in 2013 hoog op de agenda.

De ondersteuning van een intersectoraal platform houdt echter ook de nodige extra risico's in, omdat relaties onderhevig zijn aan mogelijke strubbelingen en deze niet altijd van te voren kunnen worden ingeschat. Begin 2012 is het zo bijvoorbeeld tot een twist gekomen tussen de vakcentrales en CSA. Dit is jammer. Het zijn

echter ontwikkelingen die **fos** niet in de hand heeft. Het verandert ook niets aan de toegevoegde waarde die **fos** betekende voor de coördinatie tussen CSA, de federaties en het intersectorale platform. Het leert ons dat we bij deze multi-actorenstrategie niet alleen aan het ideale scenario mogen vasthouden, maar altijd moeten open staan voor bijstellingen. Intussen zijn er opnieuw gesprekken tussen de 3 vakcentrales en CSA aangeknoopt om de geschillen bij te leggen. Ook hebben de verschillende donororganisaties (**fos** en 3F) met CSA overleg gepleegd over de coördinatieproblemen. Dit biedt uitzicht om in 2013 de draad rond de gezamenlijke agenda weer langzaam op te pakken.



WAARDIG WERK IN DE AGRO-INDUSTRIE, DE MAQUILASECTOR EN DE INFORMELE SECTOR IN NICARAGUA

2012 was opnieuw een verkiezingsjaar in Nicaragua, ditmaal voor de gemeenteraden. Het FSLN heeft haar machtsbasis op gemeentelijk niveau verder uitgebreid met in 134 van de 153 gemeenten een FSLN-bestuur. In 2011 haalden de Sandinisten ook binnen het nationaal parlement een enorm overwicht, zodat hun politieke invloed vrijwel maximaal is. De verkiezingen hebben wel een zeker verlamdend effect gehad op het parlementaire werk. Een fundamentele discussie over een progressief belastingstelsel werd vermeden. De regering heeft de bespreking over de afbouw van belastingvrijstellingen voor grote bedrijven uitgesteld. Het gevolg is dat de overheidsuitgaven de komende jaren niet noemenswaardig toenemen.

Een ander heet discussiethema is de hervorming van de sociale zekerheid. Om het pensioenstelsel van een financiële ondergang te redden, dringt het IMF bij de regering aan op een verhoging van de pensioenleeftijd en een verdubbeling van 15 tot 30 jaar van de afdraagperiode, en ook de werknemersbijdrage te verhogen van 6,25% tot 12% van het loon. Als bovengenoemde plannen doorgaan, is breed protest in de samenleving vrijwel zeker. Toch maken werkgevers en overheid tot nu toe weinig aanstalten om de kosten voor de redding van het systeem op zich te nemen. Dit kan de met het FSLN verbonden vakbeweging voor een dilemma plaatsen. Een harde opstelling tegenover de huidige regering riskeert hun solide en constructieve relatie te verstoren. Wanneer zij zich echter te weinig kritisch opstellen, riskeren zij het vertrouwen van de ledenbasis te verliezen.

Bovenstaand dilemma bepaalt in hoge mate de wisselende opstellingen van vakbondsorganisaties, die soms afstand lijken te nemen van de regering, maar op andere momenten weer overgaan tot openlijke steunbetuigingen. De wijze waarop elke vakcentrale hiermee omgaat, hangt ook sterk af van de meer of minder directe relatie die zij onderhoudt met de re-

gering en met de omvang van haar ledenbasis binnen de publieke of binnen de privésector. Deze context is niet bevorderlijk voor de syndicale samenwerking. Tegelijkertijd is intersyndicale coördinatie meer dan ooit wenselijk, om optimaal gebruik te maken van de huidige linkse meerderheid in het parlement.

RNA - ATC

REALISATIES IN DE AGRO-INDUSTRIE

RNA is een vakbondsplatform actief in 2 bedrijven. Binnen de fabriek Monte Rosa heeft de vakbond haar ledenbasis met 15% weten uit te breiden, dankzij intensieve ledenwervingscampagnes. In hetzelfde bedrijf boekte de vakbond vooruitgang bij het terugdringen van onderaanneming. Waar vijf jaar geleden nog zeker de helft van de 5.600 arbeid(st)ers voor onderaannemers werkten, is dat op dit moment teruggedrongen tot 12%. Ook is bedongen dat alle arbeid(st)ers die werkzaam zijn voor onderaannemers, bij de sociale zekerheid moeten ingeschreven staan. Daarnaast moet het bedrijf hen voorzien van veiligheidsuitrusting om arbeidsongelukken te voorkomen. Tevens zijn vorderingen gemaakt bij de uitbreiding van de contractduur van tijdelijke arbeid(st)ers. Na de onderhandelingen van 2012 genieten 1.684 personen jaarcontracten, in 2010 waren dit er slechts 1.200.

Net als vorig jaar werd in 2012 opnieuw een tripartiet forum georganiseerd met als hoofdthema 'gezondheid en veiligheid op het werk'. Hoewel de werkgeversorganisatie CNPA en het ministerie van Arbeid interesse toonden om aan de sociale dialoog rond het thema opvolging te geven, heeft de interne verdeeldheid tussen de vakbonden van de partnerorganisatie dit in de maanden na het forum bemoeilijkt.

De confederatie ATC wordt door *fos* op de eerste plaats gesteund vanwege haar kennis en ervaring over het thema arbeidskwalificatie. ATC onderhandelt met werkgevers en INATEC om specifieke vorming- en certificeringprogramma's op te zetten voor de arbeiders in de subsectoren koffie, bananen, tabak enz. Het is de bedoeling om te komen tot erkenning van specifieke arbeidscompetenties, met daaraan gekoppeld een loonsverbetering en meer arbeidsstabiliteit. De betrokken arbeid(st)ers kunnen bovendien makkelijker werk vinden op andere bedrijven, binnen of buiten Nicaragua.

ATC heeft bekomen dat deze akkoorden in de bestaande bedrijfs-cao's worden opgenomen. De uitdaging is echter om de akkoorden om te zetten in sector-akkoorden.



Op sectorniveau zouden de vorming- en certificering-programma's effectiever kunnen worden uitgevoerd en beter geïntegreerd kunnen worden in loononderhandelingen.

Voor alle subsectoren is een database aangelegd, met gegevens over productiekosten, certificeringvereisten en winstmarges binnen de productieketen. Het beheer van de gegevens is fundamenteel voor ATC, om de onderhandelingen over arbeidskwalificatie, productiviteit en loonontwikkeling met argumenten te kunnen onderbouwen. Bovendien is in de bananensector een eerste onderhandelingsvoorstel uitgewerkt om tussen verschillende vakbonden een sectorakkoord met de werkgeversorganisatie te gaan onderhandelen. In de drie andere subsectoren is er nog geen uitzicht op een raamakkoord, en werd vooral opvolging gegeven aan de bestaande akkoorden over arbeidskwalificatie op bedrijfsniveau.

CST-ZF

REALISATIES IN DE MAQUILASECTOR

Dit jaar realiseerden de vier nationale vakbondsfederaties in de exportgericht textielsector, ook maquilas genoemd, een belangrijke doorbraak. Onder externe begeleiding werd een gemeenschappelijke syndicale agenda opgesteld ter voorbereiding van een nieuw nationaal raamakkoord. De agenda gaat in op een breed aantal thema's, waaronder kinderopvangproblematiek, medische dienstverlening binnen de bedrijven, arbeidsplaatsen voor vrouwen, arbeidskwalificatie, syndicale repressie en het vastleggen van beloningsstimuli voor individuele productie.

Helaas oefende de regering eind 2012 veel druk op de federaties uit, om snel tot een raamakkoord te komen. Daardoor werd, tot ongenoegen en onbegrip van de bedrijfsvakbonden, veel te snel een erg algemeen akkoord ondertekend. De vakbonden stonden voor het dilemma: kiezen voor waardiger werk of voor meer werkgelegenheid. Onder druk van de samenleving verkozen de federaties om de creatie van werkgelegenheid niet door hogere eisen in gevaar te brengen.

CST-ZF zelf hield in 2012 verschillende ledenweringscampagnes, die leidden tot een toename van het aantal leden. De vier fabriekssluitingen die vorig jaar plaatsvonden, deden deze stijging van het ledental weer teniet. Daarnaast ondervindt CST-ZF in stijgende mate last van de strijd tussen nationale federaties, die soms binnen dezelfde fabriek om de gunst van de leden strijden. Hierdoor maken de federaties elkaars

ontwikkeling onmogelijk. Het punt kwam al naar voor in het kader van de coördinatiebijekomsten rond het sectorakkoord; er zijn echter nog geen duidelijke onderlinge afspraken gemaakt. CST-ZF zal hier bij de vervolgbijekomsten in 2013 op aandringen.

CST-ZF slaagde erin vooruitgang te boeken bij de collectieve onderhandeling op het niveau van de individuele bedrijven. Naast de onderhandeling van twee nieuwe bedrijfsakkoorden zijn verschillende cao's vernieuwd en uitgebreid. De verschillende discussies om een syndicale agenda voor heel de sector op te stellen, hebben de bedrijfsvakbonden sterk geholpen om nieuwe voorstellen in de cao's op te nemen. Het gaat specifiek over clausules om genderongelijkheid weg te werken, om toegang tot professionele opleiding, verbetering van arbeidsstabiliteit en de installatie van commissies voor conflictbemiddeling.

De vooruitgang van CST-ZF met de digitale registratie van leden is minder groot dan gepland. Dit is vooral te verklaren door de vier fabriekssluitingen, waarvan een groot deel van de arbeid(st)ers reeds geregistreerd stond. Vandaar dat momenteel nog steeds maar 45% digitaal geregistreerd staat.

CTCP – FNT

REALISATIES IN DE INFORMELE SECTOR VAN ZELFSTANDIGE ARBEIDER(ST)ERS

fos heeft CTCP dit jaar ondersteund bij de vertaling van het strategisch plan in jaarplannen bij elk van de 7 bij CTCP aangesloten federaties. CTCP is begonnen met digitale ledenregistratie. Door de ervaring van **fos** met het SIRIS-systeem kon vrij snel een aangepaste versie worden ontwikkeld die beantwoordt aan de specifieke kenmerken van de doelgroep. In 2013 zal CTCP vooral investeren in het verzamelen van gegevens van een pilootfederatie.

Een van de belangrijke aandachtspunten van CTCP is de toegang voor haar leden tot een aangepaste beroepsopleiding. Samen met de INATEC, het nationaal instituut voor beroepsopleiding, wordt al een paar jaar in verschillende gemeenten en districten een pilootproject uitgevoerd (o.a. Chinandega, Leon, Masaya, Managua). Het curriculum, de locatie (op de werkplek), de methodiek en de cursustijden worden aangepast aan de behoeften van de verschillende typen arbeid(st)ers, zoals verkoopsters van etenswaren, fietstaxichauffeurs enz. In 2012 hebben meer dan 250 leden een praktische cursus gevolgd.

fos ondersteunt CTCP verder bij de opmaak van een beleidsvoorstel om de opgedane ervaringen structureel in te bedden. Het beleidsdocument vraagt aandacht voor de behoeften van arbeid(st)ers voor een eigen rekening en van hun kinderen aan versnelde vormen van basisonderwijs, een probleem waardoor hun instroming in tal van technische scholings-trajecten wordt belemmerd. Tegelijkertijd vraagt het voorstel om aangepaste korte cursussen op de werkplek te organiseren, die hen in staat stellen om hun eigen productieve en commerciële activiteiten te helpen ontwikkelen.

CTCP maakt deel uit van de interinstitutionele raad voor technische vorming. Ook de nationale federatie FNT maakt deel uit van deze raad. **fos** steunt FNT bovendien in de ontwikkeling van haar strategie rond gemeentelijke beleidsbeïnvloeding. Om deze reden bood **fos** FNT de mogelijkheid om met externe ondersteuning een visiedocument uit te werken over de volgens FNT noodzakelijke hervormingen in het systeem van beroepsopleiding op gemeentelijk niveau. Uitgangspunt is de behoefte aan effectieve professionele vorming van de grote groepen zelfstandige arbeid(st)ers binnen de informele economie.

Het idee was dat de initiatieven van CTCP en van de koepelorganisatie FNT elkaar zouden versterken. In de praktijk bleek dit niet het geval. Hoewel CTCP deel uitmaakt van FNT, lopen hun visies uiteen. Bovendien is het beleidsdocument dat FNT heeft uitgewerkt, zeer algemeen gebleven. Het biedt daardoor nauwelijks een houvast voor concrete beleidsmaatregelen en syndicale acties.

FNT geeft al jaren aandacht aan de uitbouw van gemeentelijke coördinatiestructuren, aan de vorming van haar ledenorganisaties en aan gemeentelijke beleidsbeïnvloeding. Toch blijft het moeilijk om hierin een duidelijke evolutie te zien. De effectiviteit van de gemeentelijke coördinatie en beleidsbeïnvloeding is soms duidelijk aanwezig, maar hangt vooral sterk af van lokale personen en initiatieven. De invloed van de vormen en beleidsvoorstellen van FNT-nationaal zijn minder duidelijk zichtbaar.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Het streven naar intersyndicale coördinatie is een noodzaak, maar ook een weg vol obstakels. In 2011 leek de omvorming van de RNA tot de confederatie CONFETRAYD een belangrijke stap op weg naar coördinatie tussen vakbonden uit de drie belangrijkste suikerfabrieken in het land. Interne spanningen toonden in 2012 aan dat hiervoor toch nog onvoldoende basis bleek te bestaan. Een van de drie vakbonden doet als gevolg hiervan niet meer actief mee. Daarom zal **fos** in 2013 verder werken met de twee vakbonden van het coördinatieplatform RNA.

Bij de onderhandeling van het sectorakkoord in de maquilasector, werd de vakbeweging geconfronteerd met een zwaar dilemma: zich opstellen voor of tegen de FSLN-regering. Het bereikte sectorakkoord weerspiegelt slechts een fractie van het vooraf overeengekomen eisenpakket, omdat de vakcentrales een grote druk voelden vanuit de regering, om vroegtijdig een akkoord te accepteren. Hoewel het beoogde scenario niet geheel is uitgekomen, heeft de samenwerking de deelnemende vakbonden versterkt. Vakbondsleid(st)ers hebben zich ernstig in de thematiek ingewerkt en een gefundeerd voorstel uitgewerkt.

Los van de vraag of het gewenste sectorakkoord bereikt is of niet, biedt het gezamenlijk uitgewerkt nationaal eisenpakket een kwalitatief referentiepunt voor komende cao-onderhandelingen op bedrijfsniveau. Bovendien werd de ledenbasis dit keer veel nauwer betrokken bij de discussie over de agenda. Daardoor is er bij hen, naast de frustratie over de niet vervulde eisen, ook meer begrip gegroeid voor de complexiteit van deze onderhandelingen.





SOCIALE ZEKERHEID HOOG OP DE SYNDICALE AGENDA IN NICARAGUA

Net als in El Salvador en in Honduras beheerste de hervorming van de sociale zekerheid de politieke agenda in Nicaragua. Vanzelfsprekend dat de vakbondswereld hier zijn stem laat horen.

Zoals in de andere landen van de regio ondersteunt **fos** ook in Nicaragua de werking van een intersyndicaal platform, dat ruimer is samengesteld dan alleen de partnervakbonden van **fos**. Een van de werkcommissies van het platform gaf opvolging aan het eerder uitgewerkte wetsvoorstel ter reglementering van onderaanneming. Het lobbywerk richtte zich voornamelijk tot de leden van de arbeidscommissie van het parlement. Er is enige vooruitgang geboekt, omdat de nieuwe juridische code bij arbeidsconflicten verwijst naar de mogelijke toekomstige wetgeving rond onderaanneming. De discussie van het wetsvoorstel in het parlement werd wegens het polemische karakter uitgesteld.

Maar het was de hervorming van de sociale zekerheid die alle aandacht van het intersyndicaal platform opeiste. Om het pensioenstelsel van een financiële ondergang te redden, dringt het IMF bij de regering aan op een verhoging van de pensioenleeftijd en een verdubbeling van het aantal jaren van bijdragen. Dergelijke maatregelen zouden in een land, waar nu amper 20% van de bevolking is aangesloten bij sociale zekerheid, tot een nog grotere sociale uitsluiting leiden.

Voor de vakbondsorganisaties is het duidelijk dat de financiële crisis binnen het pensioenstelsel niet mag

leiden tot een afbouw van de opgebouwde pensioenrechten voor de arbeid(st)ers. Zij pleiten voor een integrale hervorming; de oplossing dient gezocht te worden o.a. in de strijd tegen de corruptie, de afname van administratieve uitgaven, de afbetaling van de opgebouwde overheidsschuld aan het systeem, een geleidelijke verhoging van de bijdragen van werkgevers en werknemers, uitbreiding van flexibele mogelijkheden tot toegang tot sociale zekerheid voor landarbeid(st)ers en groepen binnen de informele economie.

Het afgelopen jaar werkte het platform een degelijk integraal wetsvoorstel uit, dat bovendien tegemoetkomt aan de genderongelijkheid van het huidige systeem. Het voorstel werd getoetst en besproken met experts van de IAO. Diezelfde IAO adviseert momenteel het Nationaal Instituut voor Sociale Zekerheid in Nicaragua (INSS) over mogelijke oplossingen voor de crisis.

Eind 2012 presenteerde het intersyndicaal platform het wetsvoorstel op een publiek forum met grootschalige aanwezigheid van media en de syndicale beweging. Inmiddels is duidelijk geworden dat een aantal vakbondsorganisaties (met name uit de publieke sector) die sterk gelieerd zijn aan de regering, het voorstel niet willen steunen. Zij argumenteren dat het voorstel te grote bijdragen van de regering verlangt. Hun argument is dat deze kwestie politiek uitgebuit kan worden door rechtse partijen.

Net als bij de onderhandelingen van het sectorakkoord voor de maquilas, stond de vakbeweging voor het-

zelfde dilemma: stellen we ons op voor of tegen de FSLN-regering? Een deel van de syndicale beweging besloot om geen openlijke discussie aan te gaan met de regering. Een ander deel achtte het juist wel van belang om een eigen standpunt in te nemen en met een eigen voorstel te komen. Bovendien investeerden deze laatste vakbonden veel energie in besprekingen met hun basis.

Ondanks deze verdeeldheid stellen we vast dat vrijwel alle vakbonden aangesloten bij een FSLN-gelieerde federatie zijn blijven samenwerken binnen het intersyndicaal platform. Zij zijn vastbesloten om een zo breed mogelijke steun voor het voorstel te verkrijgen. Eind 2012 begonnen zij met de discussie van het voorstel onder hun leden en hebben zij een grootse petitie opgezet. Ondertussen werd ook al gelobbyd bij regeringsvertegenwoordigers en de werkgeversorganisaties COSEP.

Het is nog onduidelijk of het voorstel uiteindelijk voldoende steun zal verkrijgen binnen de syndicale beweging en binnen het parlement. Hoewel geen consensus is gevonden binnen de syndicale beweging, heeft het voorstel wel al bijgedragen aan een gezonde, diepgaande en open discussie van een complex thema binnen de vakbeweging en in de samenleving. Dit is van groot belang voor de ontwikkeling van een zinvolle sociale dialoog en participatieve besluitvorming.



ACTIES TOEGANG TOT GEZONDHEID IN CENTRAAL-AMERIKA TOEGELICHT

TOEGANG TOT GEZONDHEID IN EL SALVADOR

De parlements- en gemeenteraadsverkiezingen van maart 2012 betekenden een zware nederlaag voor het regerende FMLN. Hierdoor heeft de regering het moeilijk om haar sociaal beleid te consolideren. Sinds President Funes in september 2010 de hervorming van de gezondheidszorg bekrachtigde, is de kwaliteit van de openbare dienstverlening verbeterd. Maar de beloofde groei van het gezondheidsbudget is onrealistisch gebleken, nadat president Funes een algemeen besparingsplan heeft afgekondigd.

Het is duidelijk dat het ministerie van Gezondheid de hervorming van de gezondheidsdiensten heeft moeten bijstellen. Het aantal nieuwe familiale gezondheidscentra bleef eind 2012 steken op 478; dat is nog ver af van de beoogde 1.740.

Na tien jaar sociale strijd ondertekende de president uiteindelijk een nieuwe wet op de geneesmiddelen. De prijzen van de geneesmiddelen waren het grootste pijnpunt, met prijzen vijf keer hoger dan in de buurlanden. De nieuwe wet bepaalt dat deze op een zelfde niveau moeten liggen. Pas in januari 2013 kon het ministerie een eerste lijst met prijsindicaties publiceren. Daarnaast werd op 2 maart 2012 ook een wet goedgekeurd die gratis en verplichte vaccinaties mogelijk maakt.

ACCPS - AMSATI

REALISATIES

ACCPS is een feitelijke alliantie van 19 syndicale en sociale organisaties die hun krachten bundelen in hun strijd voor de hervorming van het openbare gezondheidssysteem en tegen een mercantiele benadering van de gezondheidszorg.

Een van de acht pijlers van de hervorming van de openbare gezondheidszorg van de huidige regering is burgerparticipatie en sociale verantwoording. In 2012 heeft de Alliantie onder haar leden diepgaand overleg gepleegd over de te volgen strategie om de burgerparticipatie te bestendigen. De huidige gezondheidshervorming wordt doorgevoerd onder het gezag van de huidige minister van Gezondheid. Dat betekent dat –met de verkiezingen van begin 2014 in het verschiet– een volgende minister de hervormingen kan terugdraaien. Daarom heeft de Alliantie besloten om te ijveren voor een wettelijke verankering van de volledige gezondheidshervorming, inclusief dus van de burgerparticipatie.

Op verzoek van het ministerie van Gezondheid heeft ACCPS de opdracht gekregen om deze burgerparticipatie vorm te geven via het Nationaal Gezondheidsforum of FNS. ACCPS leverde een belangrijke bijdrage aan de institutionele aanwezigheid van het Nationaal Gezondheidsforum in regionale en gemeentelijke beleidsorganen. De Alliantie zorgde tevens voor de oprichting van een gemengde werkgroep met vertegenwoordigers van het ministerie van Gezondheid en van het Nationaal Gezondheidsforum. Deze commissie ziet erop toe dat de stem van de civiele samenleving via het Forum binnen de openbare gezondheidszorg gehoord wordt. Het Forum zetelt zo in de ministeriële werkgroep rond seksuele en reproductieve gezondheid en in de beheersorganen van de belangrijkste hospitalen. Daarnaast heeft ACCPS comités in 26 gemeentes gevormd, die plaatselijk het Forum vertegenwoordigen. Deze comités zetelen reeds in de beleidsstructuren van de openbare gezondheidsdienst en zien toe op de kwaliteit van de diensten.

ACCPS heeft de overheid permanent gewezen op de noodzaak om het budget voor gezondheid te verhogen. Ondertussen is duidelijk dat de beloofde groei tot 5% van het bruto nationaal inkomen niet haalbaar is, gezien het besparingsplan van de president. Daarop heeft ACCPS de conclusie getrokken dat een verhoging enkel mogelijk is, mits een hervorming van het belastingstelsel dat hoge (bedrijfs)inkomens spaart. Eind 2012 heeft ACCPS een campagne gelanceerd om een brede coalitie te vormen met andere krachten van de civiele samenleving achter de eis tot een belastinghervorming. Tijdens verschillende seminars over heel het land analyseerden ruim 700 leden van lokale gezondheidscomités de onrechtvaardigheid van de huidige belastingen en de noodzaak aan hervorming.

Maar de grootste verdienste van ACCPS is de goedkeuring van de wet op de geneesmiddelen, en dit na ruim 10 jaar actie voeren. Maar de wet was amper goedgekeurd of de farmaceutische lobby zette alle middelen in om de grondwettelijkheid en haalbaarheid van deze wet in vraag te stellen. Dit verplichtte ACCPS om via petitities, mobilisaties en veel politiek werk de nieuwe wet te beschermen. Begin 2013 werden de eerste prijsverlagingen van kracht.

In maart vertegenwoordigde Margarita Posada ACCPS bij de lancering van de jaarlijkse campagne van **fos**. Zij nam deel aan tal van sensibiliserende activiteiten en maakte kennis met de Belgische gezondheidszorg via bezoeken aan verschillende organisaties en initiatieven. Nadien deelde zij haar ervaring met de ACCPS-lidorganisaties. Deze uitwisseling droeg bij tot

een beter begrip van de gezondheidsstelsels in België en El Salvador en van de gezamenlijke uitdaging om de gevolgen van de commercialisering van de gezondheid te kenteren.

AMSATI

AMSATI werd opgericht in de schoot van de coöperatieve landbouwersorganisatie CONFRAS. Deze vrouwenorganisatie biedt verschillende diensten en projecten aan haar leden aan; gezondheid is een van hun belangrijke werklijnen.

Het voorbije jaar heeft AMSATI zijn netwerk van gemeenschapsapothekjes verder uitgebreid met tien eenheden. Als voorafgaande stap wordt in elke gemeenschap een diagnose van de gezondheidssituatie gemaakt, als basis voor de toekomstige gezondheidsacties. Vervolgens worden per apothekje twee verantwoordelijken (dispensadoras) opgeleid, die de trekkers van het lokale gezondheidscomité worden. Voor de vorming en omkadering doet de organisatie beroep op ASPS, een lidorganisatie van ACCPS, die ook instaat voor het aanleveren van generische medicamenten. Eind 2012 beschikte AMSATI over 50 gezondheidscomités, elk met een apothekje.

Als onderdeel van de opvolgstrategie, organiseerde AMSATI twee seminars met alle dispensadoras, waarop positieve ervaringen met de gemeenschapsapothekjes werden uitgewisseld. Op de laatste ontmoeting werden verder maatregelen om de werking conform te maken aan de nieuwe wet op de geneesmiddelen besproken.

De verantwoordelijken van de gemeenschapsapothekjes hebben een daadwerkelijke samenwerking met de lokale gezondheidsdiensten bereikt over de gezamenlijke organisatie van gezondheidscampagnes, zoals: opkuis van de buurt, ontsmettingscampagne tegen de knokkelkoorts-mug, vaccinatie van honden en katten enz.

AMSATI trad in maart 2012 toe tot de alliantie ACCPS en neemt deel aan de planning en uitvoering van de lobby-acties van dit platform en van het Nationaal Gezondheidsforum, die hierboven beschreven staan.

Leden van AMSATI nemen ook actief deel aan de lokale comités van het Nationaal Gezondheidsforum en worden door dit forum erkend om in zijn naam op te treden t.a.v. beleidsstructuren van de openbare gezondheidszorg.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

fos hecht veel aandacht aan een planmatige aanpak. Bij het begin van het jaar begeleidt **fos** hen bij de opmaak van een operationeel jaarplan. Met beide partners werden ook degelijke vormingsprogramma's opgesteld, aangepast aan de noden en de capaciteiten van de verantwoordelijken van de partnerorganisaties. De deelname van AMSATI aan verschillende nationale netwerken vereiste een actualisatie van het vormingsprogramma, om te garanderen dat ook de basis mee is met de verschillende thema's.

Beide partners namen deel aan de drie regionale partnermeetings van **fos**. Op de eerste stond de hervorming van de gezondheidszorg in El Salvador centraal. Op de derde stelden ACCPS en AMSATI hun werking rond burgercontrole op de kwaliteit van de openbare gezondheidsdiensten ter reflectie voor.

Met het oog op de integratie van de gender- en generatiegebonden focus en de deelname van alle doelgroepen (vrouwen, mannen, jongeren) organiseerde **fos** een bevraging over de mate waarin deze focus in de reguliere begeleiding aan bod komt. Dit leidde onder meer tot het uitwerken van een vormingscursus theatermethodieken, die uitmondde in een voorstelling rond tienerzwangerschappen.

Vertegenwoordigers van beide partners namen deel aan de regionale ontmoetingen van People's Health Movement en van ALAMES, het Latijns-Amerikaans netwerk voor Sociale Geneeskunde.

TOEGANG TOT GEZONDHEID IN HONDURAS

De politieke rust is na de staatsgreep van 2009 nog niet hersteld. Een groot discussiepunt is het plan om "modelsteden" op te richten. Grote delen van het grondgebied zouden zo aan buitenlandse investeerders worden toegewezen. Dit plan leidde tot een institutionele crisis.

De situatie van de gezondheidszorg blijft slecht; verschillende arbeidsconflicten verstoorde de goede werking in belangrijke hospitalen. Toch zijn er ook positieve signalen. Onder druk van de civiele maatschappij werd een Beleidsnota voor Sociale Bescherming - (Política de Protección Social - PPS) - goedgekeurd. In september trad een nieuwe minister van Gezondheid aan, die de decentralisering van het gezondheidsbeleid lanceerde. Het zwakke punt blijft het ontbreken van een duidelijk beleid om de toegang tot de gezondheidsdiensten kwantitatief en kwalitatief te versterken. De grote dreiging gaat uit van de verdergaande privatisering en afbraak van het bestaande sociale zekerheidssysteem.

COMIXMUL - COSSAMUL

REALISATIES

Het gezondheidsprogramma in Honduras zit in een overgangsfase. Voor Cossamul heeft **fos** een exitstrategie gevolgd, gelet op de voortdurende onmacht om de werking op te krikken. De sterke kant van Comixmul is het vermogen om haar medische diensten uit te breiden, maar een emancipatorische aanpak ontbreekt volledig.



Comixmul is een dienstencoöperatieve met 25.000 leden gespecialiseerd in microkredieten aan vrouwen. Onder impuls van **fos** bouwde zij de laatste jaren een gezondheidsprogramma uit voor de leden, met een aanbod van gemeenschapsapothekjes, preventieve en curatieve diensten, medegefinancierd via de oprichting van een gezondheidsfonds gelinkt aan hun kredietfonds.

Comixmul besteedde in 2012 veel aandacht aan de territoriale uitbreiding van de gemeenschapsapotheken en de eigen dienstverlening. De organisatie opende drie nieuwe filialen en wist 6.000 nieuwe leden in te schrijven. Naast de kredietmogelijkheid, was het aanbod aan gezondheidsdiensten een belangrijk motief tot aansluiting.

Net als vorig jaar heeft Comixmul meer gemeenschapsapothekjes opgericht dan aanvankelijk voorzien. Van de 50 nieuwe initiatieven, werden 20 met **fos**-middelen opgestart, de overige via het sociaal fonds dat gespijsd wordt door hun kredietverlening en leningen. Samen met de 140 eerder opgerichte apothekjes hebben nu ongeveer 10.000 families (56.000 personen) in 190 gemeenschappen een betere toegang tot geneesmiddelen.

In functie van de nieuw opgerichte apothekjes werden tevens 50 vrouwen opgeleid tot verantwoordelijke of dispensadora met kennis over het correct gebruik van de aangeboden geneesmiddelen. De meeste dispensadoras hebben in de gemeenschap al enige ervaring als vrijwilligster in openbare gezondheidscentra, vrouwengroepen of comités voor waterbeheer.

In de gemeenschappen organiseert Comixmul toespraken over preventie van borst- en baarmoederhalskanker, seksuele gezondheid, moeder- en kindzorg enz. Maar deze gezondheidsvoorlichting van de leden beperkt zich meestal tot korte en eenmalige praatjes. Een speciaal aandachtspunt is de vrouwen te overtuigen om jaarlijks langs een gynaecoloog te gaan.

Comixmul heeft een privékliniek in Choluteca opgericht, die de mogelijkheid heeft om op verplaatsing te gaan. Dit laat Comixmul toe om medische consultaties in de verschillende filialen in de departementen te organiseren. In het voorbij jaar gingen 2.711 vrouwen op gratis consultatie. Bij doorverwijzing naar een specialist (492 in 2012) betalen de vrouwen een symbolische bijdrage. Verantwoordelijken van een gemeenschapsapothek betalen niets.



Comixmul heeft een heel bedrijfsmatige aanpak met veel aandacht voor financiële rendabiliteit. Het zwakke punt is dat de leden van de coöperatieve worden gezien als gebruikers van diensten. Op aangeven van **fos**, lichtte de coördinator van PROSALUD uit Nicaragua de werking van sociale verkoop van geneesmiddelen door. Hij pleitte voor een striktere opvolging van de dispensadoras en de oprichting van gezondheidscomités rond de gemeenschapsapotheken. Maar de directie heeft daar minder oren naar.

Dankzij de samenwerking met **fos** heeft Comixmul in de periode 2008-'12 een brede curatieve gezondheidswerking uitgebouwd. Dit heeft de organisatie in staat gesteld om een nieuwe belangrijke donor aan te trekken. Hierdoor verkleint het belang van de samenwerking met **fos**.

COSSAMUL is gegroeid uit de coöperatieve beweging die basisgezondheidsdiensten aanbiedt. De organisatie was reeds jaren in een neerwaartse spiraal terecht gekomen. COSSAMUL gaf blijk van een zwakke beheerscapaciteit en laag uitvoeringsritme, ten gevolge van interne zwaktes. Deze konden niet rechtgetrokken worden in 2012. Via de inzet van nieuw personeel (coördinator-promotor en boekhoudkundige) in de periode van juni-oktober '12 reactiveerde de organisatie gedeeltelijk de werking van enkele gemeenschapsapothekjes en verbeterde haar administratie

en financieel beheer. Maar de gezette stappen waren minimaal. Dankzij de inzet van dit nieuwe personeel werden de nog beschikbare fondsen zinvol besteed. Omdat er geen perspectief op beterschap was, heeft **fos** in december 2012 de samenwerking met COSSAMUL stopgezet.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Het voorbije jaar heeft **fos** veel aandacht gegeven aan het vormingsprogramma en het beheer van de gemeenschapsapotheekjes van Comixmul, die een te sterk commercieel-technisch karakter hebben. **fos** nam deel aan planningsvergaderingen, vormingssessies en evaluaties en nodigde PROSALUD uit voor een externe doorlichting van de gemeenschapsapotheekjes.

Ook via uitwisseling van ervaringen tussen (partner-)organisaties stimuleert **fos** een kritische reflectie op de eigen praktijk. Vertegenwoordigers van COSSAMUL en COMIXMUL namen deel aan de regionale fora met de partnerorganisaties uit El Salvador en Nicaragua. Onder de technische staf is er een duidelijke openheid om de visie van de organisatie te verruimen; vanuit het beleid blijft de commercieel-technische benadering echter prioritair.

fos stimuleert ook de reflectie over de plaats van de gezondheidsinitiatieven binnen de nationale context. Een extern onderzoek heeft een duidelijk beeld gegeven over de huidige situatie van sociale bescherming in gezondheid en de belangrijke spelers hierbinnen. Deze studie werd op 11 september 2012 op een forum in Tegucigalpa gepresenteerd aan een breed publiek, in samenwerking met de GSC (Coördinatieplatform van Civiele Organisaties) en COIPRODEN (Netwerk van Organisaties die werken rond de Rechten van kinderen en jongeren). Deze studie is een aanzet voor een nieuw gezondheidsprogramma 2014-'16 voor Honduras.

TOEGANG TOT GEZONDHEID IN NICARAGUA

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van november 2012 kreeg het FSLN, de partij van president Daniel Ortega, 70 procent van de stemmen, een duidelijke indicatie van de steun die het FSLN krijgt van het volk. In de Sandinistische regeringsperiode 2007-2011 is er een merkbare vooruitgang van het recht op en de toegang tot gezondheid. De diensten van de openbare gezondheidszorg werden opnieuw volledig gratis en zijn sterk uitgebreid. De begroting van het ministerie van Volksgezondheid voor geneesmiddelen is verdubbeld in vergelijking met 2007, maar nog altijd ontoereikend. Nicaragua is regionale koploper wat kindervaccinaties betreft; het land heeft tevens zwaar ingezet op een betere uitbouw van moeder- en kindverzorging via het opzetten van opvanghuizen voor zwangere vrouwen (casas maternas) en de opleiding van vroedvrouwen en verpleegkundigen.

Door al deze maatregelen verdubbelden het aantal consultaties in de openbare gezondheidszorg. Volgens eigen zeggen dekt het ministerie van Gezondheid momenteel 80 tot 90% van de nood aan zorg. Na een peiling in 3 gemeenschappen kwam PROSALUD tot de conclusie dat wat de geneesmiddelen betreft de dekking tussen 55 en 60% ligt.

In januari 2012 keurde het parlement een wet goed die de vrouwenrechten beschermt en maatregelen inhoudt om een leven zonder geweld te garanderen. Deze wet is een serieuze stap om de extreme uitingen van het machismo te bestrijden.

PROSALUD - AMUN - ACMUS - FNT

REALISATIES

PROSALUD is een organisatie met ruime ervaring op het vlak van gemeenschapsgezondheid opgebouwd rond de sociale verkoop van geneesmiddelen of VSM. Het voorbije jaar heeft PROSALUD drie nieuwe sociale verkooppunten voor geneesmiddelen opgericht. Voorafgaand had de organisatie overleg gepleegd met het ministerie van Gezondheid in welke regio's er nood is aan zulk initiatief. Tegelijk werd samen met de gemeentelijke overheden de mogelijkheid onderzocht om een stabiel gemeenschapscomité op te richten. De drie VSM's werden feestelijk geopend in aanwezigheid van 370 bewoners. Hierdoor kregen 4.700 families het voorbije jaar een betere toegang tot geneesmiddelen.

PROSALUD werkte een handleiding over de werking en het gebruik van generische geneesmiddelen uit. Alle dispensadoras (verantwoordelijken van gemeenschapsapothekjes) van de organisatie kregen hierover een vorming. De andere **fos**-partners gebruikten deze handleiding ook in de vorming van hun dispensadoras.

PROSALUD is actief lid van COIME, het netwerk van vier organisaties die elk een werking rond de sociale verkoop van geneesmiddelen hebben. Samen hebben zij afspraken gemaakt met de universiteit UNAN LEON voor een kwaliteitscontrole op geneesmiddelen (15 in 2012). Voor de al in 2010 goedgekeurde wet op geneesmiddelen werkte COIME een voorstel van uitvoeringsbesluiten uit, dat werd overgenomen door de andere gezondheidspartners van **fos**. Spijtig genoeg maakte het ministerie van Gezondheid er nog geen werk van.

AMUN is een nationale organisatie die voortkomt uit de splitsing (2010) van de Mutua de Campo. AMUN heeft vier van de vijf bestaande mutuas weten te bestendigen. Het aantal leden is sterk gedaald tot 1.292, als gevolg van het wegvallen van de mutua met het grootste aantal leden. Maar deze evolutie was te verwachten, gezien deze mutua ideologisch heel ver van de andere afstond. Toch zijn ook inspanningen geleverd om het ledenaantal te verhogen. In Jinotepe is de mutua onderhandelingen gestart met de vereniging van lokale handelaars en deze van de oorlogsinvaliden met het oog op de aansluiting van de leden bij de mutua. Daarnaast zijn de plannen om een nieuwe mutua te openen in Managua in de schoot van de Asociación Martin Luther King ver gevorderd.

Elk van de mutuas heeft een ruim gamma aan gezondheidsacties georganiseerd.

Een greep uit de activiteiten: een voorlichtingsworkshop met 75 vrouwen over de preventie van (baarmoederhals)kanker; een workshop met in totaal 155 aanwezigen over de preventie van tienerzwangerschappen en familieplanning; een workshop met 128 personen over gendergeweld aan de hand van de film "¡Ya no más!". In samenwerking met de plaatselijke gezondheidsdiensten werden 16 gezondheidscampagnes georganiseerd, waaronder een over de integrale zorg voor kinderen, moeders en bejaarden. De vrouwen kregen de kans op een gratis gynaecologisch onderzoek, gericht op preventie en tijdige detectie van kanker.

De 4 mutuas functioneren ook als sociale verkooppunten van generische medicamenten, VSM genoemd. In

het laatste trimester werd de werking uitgebreid met de oprichting van twee gemeenschapsapothekjes in de wijken Los Solanos en Lomas del Viento, die elk 130 families tellen.

AMUN was de sturende kracht in twee workshops met alle **fos**-gezondheidspartners in Nicaragua over de uitblijvende uitvoeringsbesluiten op de wet op de mutuas en de hervorming van het sociale zekerheidsstelsel. AMUN werkte mee aan de actualisering van het in 2010 geformuleerde voorstel van uitvoeringsbesluiten en zocht steun in het parlement en bij het ministerie van Gezondheid. Voorlopig echter zonder gevolg.

ACMUS

ACMUS is een mutualiteit opgericht door CTCP, de vakbond van de arbeiders voor eigen rekening (informele sector) met 32.000 leden over heel het land. De gezondheidswerking concentreert zich in vijf districten van de hoofdstad Managua. In samenwerking met de artsen van de Movimiento de Médicos Sandinistas slaagde de organisatie erin om twintig gezondheidscampagnes te organiseren; de artsen hielden 950 raadplegingen, terwijl de gezondheidspromotoren voorlichting gaven over allerlei thema's.

ACMUS heeft verder gewerkt om arbeiders voor eigen rekening toegang te geven tot het stelsel van sociale zekerheid. In februari legde de organisatie een voorstel voor aan het ministerie van Arbeid en het Nationaal Instituut voor Sociale Zekerheid. Het voorstel verdween echter in het heftig debat over de hervorming van de sociale zekerheid dat ondertussen was losgebarsten, nadat het IMF ingrijpende hervormingen had voorgesteld. CTCP werd alvast gekozen om in de Commissie van de tripartite Nationale Arbeidsraad te zetelen die een voorstel tot hervorming van de openbare zekerheid gaat uitwerken.

Tegelijk blijft het pilootakkoord van kracht dat eind 2011 werd gesloten met het Instituut voor Sociale Zekerheid, en dat voor de specifieke groep van geldwisselaars toelaat om zich tegen een verminderde bijdrage aan te sluiten. Toch bleek het aantal gebruikers te dalen. Na promotiecampagnes maakten een honderdtal personen meer gebruik van deze mogelijkheid, zodat nu meer dan 400 geldwisselaars zijn aangesloten.

ACMUS nam het genderthema op en zette het centraal op verschillende vormingen, met speciale aandacht voor de jongeren. De goedkeuring van de wet tegen het geweld tegen vrouwen was een goede gelegen-

heid om dit thema te behandelen op verschillende vormingssessies. De belangrijkste bekommernissen van de vrouwen zoals preventie van intrafamiliaal geweld en kinderopvang werden gebundeld in een voorstel en overgebracht naar de minister van Familiezaken.

FNT

FNT heeft zijn netwerk van sociale verkooppunten van geneesmiddelen of VSM uitgebreid met drie, als resultaat van de oprichting van een gezondheidscomité in de gemeentes EL Crucero en Nandasmo en in de wijk Nejapa van Managua. In totaal telt FNT nu 13 gezondheidscomités en VSM. Deze comités tellen ook 52 gezondheidspromotoren. Door de uitbouw van een netwerk van sociale verkooppunten van geneesmiddelen heeft FNT zich sterker uitgebouwd als een organisatie die de gezondheidsthematiek op lokaal niveau ter harte neemt.

De VSM-comités hebben van de lokale autoriteiten toestemming gekregen voor hun werking; nochtans belemmert het feit dat de wet op de VSM nog niet in uitvoeringsbesluiten is gegoten, her en der de samenwerking met de overheidsinstanties. Dit belet hen niet om met de openbare gezondheidsdiensten afspraken te maken over de organisatie van campagnes van gezondheids promotie en preventie zoals: vaccinaties, fumigatie tegen de knokkelkoorts-mug, opkuis van de gemeenschap enz. Doordat de vakbond van het medisch personeel lid is van FNT, kan deze geregeld beroep doen op hun vrijwillige deelname aan deze gezondheidscampagnes.

FNT nam ook deel aan de overlegvergaderingen met de andere **fos**-partners. Dit overleg heeft vooral tot doel om de krachten te bundelen om de uitvoeringsbesluiten op de wetten op de mutuas en op de VSM in het parlement goedgekeurd te krijgen. Ondanks het feit dat FNT goed vertegenwoordigd is in het parlement, heeft de organisatie geen doorbraak kunnen bewerkstelligen.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Onder impuls van **fos** hebben de gezondheidspartners een overlegcomité gevormd om opvolging te geven aan de wet op de mutuas en op de sociale verkoop van geneesmiddelen. De uitvoeringsbesluiten blijven echter op zich wachten. Dit comité vergaderde 8 keer. Daarnaast werden nog twee volledige seminars besteed aan het analyseren van de politieke context en de te volgen strategie om een doorbraak te forceren. In naam van de groep werkte AMUN een actualisatie

van het voorstel van uitvoeringsbesluiten op de mutuawet uit, en overhandigde het aan de directeur van de sociale zekerheid. Ook werden twee parlementsleden benaderd om de zaak te deblokken. De gemeentelijke verkiezingen en de verhitte debatten in het parlement over fiscale hervorming en sociale zekerheid, blokkeerden echter alle vooruitgang.

Toen de hervorming van de sociale zekerheid op de agenda kwam, heeft **fos** een gezamenlijk seminarie mogelijk gemaakt, waarop de gezondheidspartners de hervorming van de sociale zekerheid analyseerden. De standpunten werden overgemaakt aan het syndicaal platform dat hierover een werkgroep had gevormd. De vertegenwoordiger van AMUN overhandigde de aanbevelingen aan de directeur van het Instituut voor Sociale Zekerheid.

De meeste partners hebben vorderingen gemaakt wat betreft het integreren van de gender- en generationele focus in hun programma. Door een systematische registratie hebben zij meer en meer zicht op de deelname van mannen, vrouwen en jongeren. In de vormingen geven zij aandacht aan thema's als seksuele en reproductieve rechten of intrafamiliaal geweld. Omdat toch nog de vraag naar een meer gerichte aanpak blijft bestaan, organiseerde **fos** in het laatste trimester van het jaar een doorlichting van alle gezondheidspartners, die resulteerde in concrete suggesties per organisatie.



FOCUS

DE STRIJD VAN ACCPS WERPT ZIJN VRUCHTEN AF

2013 is goed begonnen voor de 6 miljoen inwoners van het Centraal-Amerikaanse land El Salvador. De prijs van 4.406 geneesmiddelen gaat binnenkort met gemiddeld 40 tot 50% dalen.

Men mag niet vergeten dat volgens een recente studie van de Nationale Directie voor Geneesmiddelen de prijzen van de geneesmiddelen in El Salvador 35% hoger liggen dan in de buurlanden, met winstmarges die de verkoop van geneesmiddelen enorm lucratief maakten. Binnenkort zullen de Salvadoranen tot 50% minder betalen voor de belangrijkste geneesmiddelen.

Deze doorbraak is zonder twijfel de grote verdienste van de georganiseerde civiele samenleving, met de Alliantie tegen de Privatisering (en commercialisering) van de Gezondheid – ACCPS (partner van *fos*) op kop. Meer dan 10 jaar heeft dit burgerplatform gestreden voor een wijziging van de wet op de geneesmiddelen. De vreugde was dan ook groot toen het parlement op 22 februari 2012 een nieuwe wet goedkeurde, die de procedures voor prijsbepaling en kwaliteitscontrole van de geneesmiddelen zou gaan regelen.

ACCPS heeft zich altijd verzet tegen een mercantilistische visie op gezondheid. De Alliantie is niet tegen privéondernemingen en erkent de rol van de farmaceutische bedrijven.

Maar, gezondheidszorg en geneesmiddelen zijn geen handelswaar zoals een ander. Gezondheid is een recht. Met deze visie is het niet te verwonderen dat ACCPS lijnrecht tegenover de bedrijven en handelaars kwam te staan, die de laatste 30 à 40 jaar hun winsten zagen stijgen.

Pas op 21 december 2012 kon president Funes de uitvoeringsbesluiten van de nieuwe wet ondertekenen. De wet voorziet in nieuwe structuren, zoals de Nationale Directie voor de Geneesmiddelen. Tegelijk bepaalt de wet dat de verkoopprijs van een geneesmiddel in El Salvador vergelijkbaar moet zijn met de prijs in de buurlanden en met de internationale referentieprijs. Dr. Jose Vicente Coto, de voorzitter van de Nationale Directie voor Geneesmiddelen was bijzonder trots dat hij reeds op 4 januari van dit jaar een lijst van (voorlopig) 4.406 geneesmiddelen kon tonen, met voor elk product de maximum verkoopprijs die een apotheek aan de burgers mag aanrekenen.

Het ministerie van Gezondheid verzekert dat de meest voorgeschreven geneesmiddelen gemiddeld 70% goedkoper zullen worden. Een voorbeeld: voor een geneesmiddel tegen diabetes dat tot vandaag 23 dollar kost, zal men binnenkort nog maar 10,73 dollar betalen. De burgers kunnen deze maximumprijzen raadplegen op de website van het ministerie (www.medicamentos.gob.sv).

Maar niet iedereen is gelukkig met de nieuwe wet. In oktober van vorig jaar legde een stroman van de farmaceutische industrie een klacht neer bij het Hooggerechtshof van El Salvador, waarin de grondwettelijkheid van een aantal artikels in de nieuwe wet worden aangevochten. Een uitspraak is nog hangende. Dr. Jose Vicente Coto, directeur van de hogergenoemde Directie weerlegt deze kritiek: "Als men gisteren 20 dollar winst had, en vandaag nog 10 dollar, wil dat niet zeggen dat ze 10 dollar verliezen; dat de winstmarges worden aangepast, betekent niet dat men verlies lijdt."

Met het in voege treden van de nieuwe wet zit het werk van ACCPS er zeker nog niet op. Dr. Miguel Orellana, een van de drijvende krachten achter de alliantie, ziet nu nieuwe taken voor de meer dan 60 lokale gezondheidscomités die bij ACCPS zijn aangesloten. Dankzij hun sterke aanwezigheid in kwetsbare landelijke en stedelijke gemeenschappen –waar niet iedereen toegang tot internet heeft–, zullen deze comités op de eerste plaats werk maken van het bekend maken van de maximumprijzen van de belangrijkste geneesmiddelen. Daarnaast zullen zij erop toe te kijken dat de lokale apotheken de geneesmiddelen aan de juiste prijzen verkopen. En tenslotte zal ACCPS met grote waakzaamheid de uitspraak van het Hooggerechtshof opvolgen.





Landen	Cuba
Coördinatie	Landenkantoor
Actiezones	Centrale en Oostelijke provincies, Pinar del Rio
Type Acties	• Versterking syndicale en coöperatieve organisaties • Preventiecampagnes gezondheid
Strategische lijnen	• Capaciteitsopbouw van vakbonden • Capaciteitsopbouw sociale organisaties



OVERZICHT VAN DE ACTIES

WAARDIG WERK IN CUBA	
Partners	SNTIL, SNTAP, SNTC, Beschutte Werkplaatsen EPIL-Holguin, ANAP
Doelgroepen	arbeiders, coöperatieve boeren
Sleutelementen	kadervorming, organisatieversterking
Budget	229.079,49 euro
Donoren	DGD, ABVV West-Vlaanderen, Algemene Centrale, ACOD-AMiO, HORVAL, Provincies Limburg, Antwerpen en West-Vlaanderen, vrienden van Cuba Kempen
GEZONDHEID IN CUBA	
Partners	FMC, CENESEX en Centro Nacional De Prevención de SIDA
Doelgroepen	Vrouwen, jongeren, holebi's
Sleutelementen	Kadervorming, preventieve gezondheidscampagnes
Budget	158.224,38 euro
Donoren	DGD, NVSM, 11.11.11

ACTIES WAARDIG WERK IN CUBA TOEGELICHT

WAARDIG WERK VOOR ARBEID(ST)ERS IN DE LICHTE INDUSTRIE, BOUW EN OPENBARE DIENSTEN

De Cubaanse overheid is er zich van bewust dat een duurzame economische ontwikkeling om een aanpassing van het Cubaanse socio-economisch model vraagt. Hoofdprioriteiten zijn een verkleining van het bestuursapparaat en een versterking van rechtstreeks aan de productie verbonden arbeid.

Parallel werden wettelijke en financiële maatregelen genomen om de tewerkstelling in de privésector te stimuleren. Einde 2012 telde Cuba bijna 400.000 zelfstandige arbeid(st)ers en 420.000 zelfstandige landbouwers, samen goed voor ongeveer 25% van de actieve bevolking. Op die manier verminderen enerzijds de staatsuitgaven. Anderzijds laat dit toe om te investeren in deze industrieën die deviezen opbrengen, als ook in de landbouwsector om de import van voedsel te verminderen.

De bouwsector kent sinds 2011 een nieuwe bloei, zowel wegens de verhoging van de staatsinvestering in de sector, als door de versoepeling van de reglementering voor het bouwen op privé-initiatief. Cuba heeft een tekort van ongeveer 400.000 wooneenheden en de schade aan woningen door de orkaan Sandy heeft de vooruitgang van 2012 volledig weggeveegd. De lichte nijverheid werd in 2012 in de algemene herstructurering van de industriële sector opgenomen en gefuseerd met de chemische en metaalindustrie. Deze hervorming betekent tevens een herstructurering van de vakbonden, die voorzien is voor begin 2013.

SNTC - SNTIL - SNTAP - EPIL BESCHUTTE WERKPLAATSEN

REALISATIES

De drie vakbonden hebben in 2012 verder aandacht besteed aan de verbetering van de veiligheid op het werk en een correcte toepassing van de nieuwe loonsystemen. De herstructureringen binnen de bedrijven en de doorstroming naar het zelfstandig statuut hadden tot gevolg dat de vakbonden extra aandacht moesten geven aan de vorming van nieuwe vakbondsvertegenwoordigers.

SNTC, de vakbond van de arbeid(st)ers in de bouw, heeft via haar vormingsprogramma het bewustzijn omtrent de mogelijke gevaren bij de arbeid(st)ers en de verantwoordelijken voor de veiligheid verhoogd; de mogelijke risico's voor de veiligheidssituatie binnen

de bedrijven worden beter geanalyseerd en de nodige preventiemaatregelen genomen. Deze verbeteringen reflecteren zich in de groei van het aantal “veilig verklaarde” werven tot 38% en veilige bedrijven tot 19%. Het ministerie en de vakbond van de bouw hebben gezamenlijk veiligheidscriteria vastgelegd; regelmatig worden bedrijven en werven gecontroleerd en bij een positieve inspectie krijgt men het kwaliteitsmerk ‘veilig verklaard’ toegekend. Nochtans moest de bouwsector in 2012 een stijging van het totale aantal ongevallen (+6%) noteren. Deze stijging ligt voornamelijk aan het hoger aantal effectief gepresteerde werkuren. Het aantal ongevallen per aantal gepresteerde uren en de ernst van de ongevallen daalde echter wel als gevolg van de algemene verbetering van de veiligheid op het werk. Een probleem waarmee de sector blijft kampen is het grote verloop van arbeiders van rond de 30% op jaarbasis. Permanent moeten nieuwe bijscholingscursussen georganiseerd worden.

SNTIL, de vakbond van de arbeid(st)ers in de lichte industrie, zag de veiligheid en gezondheid in de bedrijven verbeteren, maar niet op alle vlakken even sterk. Enerzijds daalde het aantal ongevallen met 30%, van 60 naar 39 zware ongevallen. De minst veilige sector blijft de textielsector met 17 ongevallen in 2012. Anderzijds is er een beperkte stijging van het aantal “veilig verklaarde” bedrijven van 30 naar 33%. Deze situatie is te wijten aan de fusie van bedrijven waardoor een niet-veilig bedrijf deel kan uitmaken van een groter veilig bedrijf dat bijgevolg zijn status van veilig bedrijf verliest. Zodra de situatie in het opgenomen niet-veilige deelbedrijf gesaneerd is, verwerft het bedrijf terug de kwalificatie ‘veilig’. In de openbare diensten steeg het aantal ongevallen licht.

SNTAP, de vakbond van de openbare diensten, kende in 2012 geen dodelijke en ernstige ongevallen, in 2011 was er 1 dodelijk ongeval. De sector van de gemeentelijke diensten (vuilnisophaal, onderhoud groene zones enz.) vertoont het gros van de lichte ongevallen. Door een betere beschermende uitrusting voor de arbeiders, bijscholingen over het correcte gebruik ervan en sensibiliseringscampagnes over veiligheid en gezondheid op het werk, is het aantal van ongevallen in 2010 gedaald van 600 tot een 400-tal in 2012. Gedurende 2012 werd hoofdzakelijk de provincie Holguín gesteund. In totaal werden er 2.438 syndicale basisleiders bijschoold door 15 docenten, 17 gemeentelijke coördinatoren en 30 activisten.

De toepassing van de nieuwe loonsystemen blijft zich verder uitbreiden binnen de drie sectoren. De invoering van de loonsystemen per resultaat zorgde in 2012

voor de stijging van de productie met 2% in de bouw, 2% in de openbare diensten en 10% in de lichte industrie. Met als direct positief gevolg de verhoging van de lonen: 2,5% in de bouw, 2% in de openbare diensten en 7% in de lichte industrie. Deze positieve resultaten zijn niet uitsluitend te verklaren door het meer en beter toepassen van de loonsystemen. Ook het afvloeien van personeel naar de privésector speelt een belangrijke rol. SNTIL bijvoorbeeld verloor ongeveer 10.000 leden (min 16%) in overheidsdienst op 2 jaren, terwijl in dezelfde periode hun aangesloten leden uit de privésector steeg van 6.000 naar 30.000. Momenteel maken deze 35% van hun ledenbestand uit. Door het oprichten van industriële coöperatieven zal dezelfde tendens zich in 2013 verder zetten. Cijfers over de productiviteit en de lonen in de privésector zijn nog niet beschikbaar.

Het is duidelijk dat het hoge aantal leden uit de privésector een heel nieuwe uitdaging voor de vakbonden is. Als nationale strategie werd gekozen om de zelfstandige arbeid(st)ers bij hun respectievelijke sectorvakbond aan te sluiten en niet in een aparte vakbond van uitsluitend zelfstandige arbeid(st)ers. Hierdoor kunnen de vakbonden hun kennis over de sector aanwenden, maar moeten ze zich allen wel verdiepen in de specifieke noden van de zelfstandige arbeid(st)ers.

De nieuwe economische politiek gericht op de herstructurering van de productieve sector in grotere autonome en, in principe, rendabele bedrijven, vereist dat ook de arbeid(st)ers inzicht hebben in het economische bedrijfsbeheer. Enkel op die manier kunnen ze op correcte wijze met de bedrijfsadministratie onderhandelen en in de cao's maatregelen voor billijke loonsystemen en productiviteitsnormen vastleggen. Deze cao's, in Cuba per bedrijf afgesloten, vormen in de loop van het jaar het referentiepunt voor de maandelijkse algemene vergaderingen van de syndicale comités en zijn het centrale ijkpunt voor de goede werking van de vakbond. Er werd op dit vlak bij de drie syndicaten vooruitgang geboekt. Het percentage van cao's die volgens de normen van de vakbond moesten verbeterd worden blijft verder dalen. Eind 2012 is gemiddeld ongeveer één derde van de cao's voor een aanzienlijke verbetering vatbaar tegenover nog 70% twee jaar geleden. In 2013 zal de nieuwe arbeidswet in voege treden en dient zich de kans aan om via nieuwe nationale richtlijnen de kwaliteit van de cao's op te trekken.

EPIL-Holguín telt 14 beschutte werkplaatsen voor 15 gemeenten. De tewerkstelling van de andersvaliden is wettelijk geregeld sinds 1991. Het zijn de kleine lokale

ambachtelijke industrieën die hiervoor instaan. EPIL-Holguín stelt in totaal 236 arbeiders te werk waarvan 182 andersvaliden. De huidige arbeidsherschikking is niet van toepassing voor de andersvaliden in de beschutte werkplaatsen maar wel voor het administratieve personeel dat in 2011 reeds met 20% werd verminderd. Met de bredere waaier van arbeidsmogelijkheden in de privésector zou men kunnen verwachten dat minder andersvaliden werk in de beschutte werkplaatsen zoeken. De realiteit wijst echter uit dat dit niet het geval is; de andersvaliden verkiezen –voorlopig?– de inschakeling in de arbeidswereld via de bestaande werkplaatsen.

In 2012 zijn de resultaten positief op het gebied van de uitbreiding van de productie-infrastructuur, de verbetering van de transportmiddelen, de bijscholing van de mindervalide arbeid(st)ers en de verbetering van hun werkcondities. De diversificatie van de productie werd verder uitgebreid met een machine voor de aanmaak van kaarsen. Alle arbeid(st)ers werden van gepaste werkkledij voorzien. De bijscholing van de mindervalide arbeid(st)ers was iets intensiever dan voorzien, namelijk vier bijscholingen per arbeid(st)er tegenover drie volgens plan. In 10 van de 14 beschutte werkplaatsen zijn tien of meer productielijnen. Negatief is het verlies van 8 arbeidsplaatsen. De hoofdredenen zijn het gebrek aan woon-werk verkeer en de vernieling van de beschutte werkplaats in Cueto door de orkaan Sandy.

WAARDIG WERK VOOR DE COÖPERATIEVEN VAN KLEINE LANDBOUWERS

De nationale koepel van landbouwcoöperatieven ANAP staat achter het overheidsbeleid gericht op de verbetering van de landbouwsector. Vanuit het oogpunt van voedselsoevereiniteit is de situatie in Cuba momenteel kritiek.

In 2012 steeg de landbouwproductie met amper 2% en werd er weinig vooruitgang geboekt op gebied van imports substitutie. Ruim 75% van het voedsel – goed voor een vierde van de totale import van Cuba – wordt ingevoerd. Daarom moedigt de overheid de landbouw aan door vruchtgebruik van landbouwgronden aan te bieden. Daarnaast werd er ook werk gemaakt van het verlagen van de prijzen van de productiemiddelen met 60 %, het verhogen van de verkoopprijzen van verschillende producten, het openen van nieuwe interne markten, een vereenvoudigde toegang tot productiekredieten en betere opleidingsmogelijkheden in het technische landbouwonderwijs.

ANAP

REALISATIES

ANAP, de nationale vereniging van landbouwcoöperatieven, vertegenwoordigt de belangen van haar 396.500 leden, aangesloten bij 3.444 coöperatieven. De stimuleringsmaatregelen van de overheid hebben gezorgd voor een stevige groei van het ledenaantal van ANAP (70.000 nieuwe leden) de voorbije 3 jaar. Er werd ongeveer 11.800 km² landbouwgrond (waarvan de helft voor veeteelt) in vruchtgebruik gegeven. Het is nog te vroeg om nu al een verhoopde stijging van de landbouwproductie vast te stellen.

Deze instroom van nieuwe leden en de verkiezingen van nieuwe besturen in de coöperatieven maken van kadervorming een belangrijke en permanente opdracht. In 2012 werd het bijscholingsplan van de ka-



ders van ANAP op de verschillende organisatieniveaus integraal uitgevoerd. Na de goedkeuring van de nieuwe economische en sociale beleidslijnen midden 2011 kwam er een vloed aan nieuwe maatregelen voor de landbouwsector en de landbouwcoöperatieven die in 2012 effectief ingevoerd werden. In 2012 werden de bestuursorganen op de verschillende niveau's gedeeltelijk vernieuwd. Aansluitend werd de situatie van alle coöperatieven intern geanalyseerd en een verbeteringstraject voor een termijn van 5 jaar vastgelegd. Een belangrijk aandachtspunt is het versterken van de organisatorische capaciteiten van de voorzitters en van de secretarissen 'algemene zaken', die instaan voor de goede voorbereiding van de algemene vergaderingen. Een tweede prioriteit is het verhogen van de economische en financiële kennis van de directieleden en de landbouwers in het algemeen met als doel een beter financiële analyse, planning en controle. Deze prioriteiten werden in het vormingsprogramma van ANAP opgenomen.

In de oostelijke gemeente Baracoa ondersteunt **fos** ook het herstel van de cacao productie in 10 coöperatieven. De plantages werden door de economische crisis sterk verwaarloosd. De coöperatieven zijn in 2012 gestart met het inrichten van tijdelijke kweekstations voor jonge cacao boompjes en met de aanleg van nieuwe plantages. In de 10 coöperatieven werden in totaal 41,7 ha vernieuwd. Qua productie van cacao was 2012 een uitzonderlijk goed jaar: de productie steeg met 40% in vergelijking met 2011. De orkaan Sandy bracht zware schade toe aan de oudere plantages maar trok gelukkig net na de oogst voorbij. In de gemeente Baracoa werden 6.200 cacao bomen en 12.000 schaduw bomen ontworteld en een kleine 20.000 cacao bomen werden beschadigd. Deze schade zal ongetwijfeld de cacao productie in 2013 doen dalen.

In 2012 werden ook materialen aangekocht om het transport van de cacao van de plantages naar de boerderijen per muilezel te verbeteren. De vernieuwing van de smidse en de bouw van het atelier voor lederbewerking zullen in 2013 uitgevoerd worden. De her-

stelling van de vrachtwagens voor het transport naar de verzamelpunten zal eveneens in 2013 gebeuren.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

In 2012 werd aandacht besteed aan de synergie met andere internationale donoren die samenwerken met Cubaanse vakbonden. De Noorse syndicale koepel 3F werkt al 12 jaar samen met de nationale vakbondsfederatie CTC, ter ondersteuning van 8 vakbonden door middel van de vorming van syndicale leiders. Deze samenwerking loopt midden 2013 op zijn einde. Daarom is 3F overgegaan tot de evaluatie van hun samenwerking gedurende de voorbije 6 jaar. Naast het kwantitatieve luik van de evaluatie was vooral de kwalitatieve analyse en de impactmeting een interessante oefening. Als **fos** werden we door CTC en 3F uitgenodigd op een aantal evenementen in het kader van de evaluatie en werden de resultaten ervan gedeeld. De evaluatie zal ongetwijfeld een waardevol instrument zijn bij het verbeteren van de vormingsstrategie aan te wenden tijdens het **fos**-programma 2014-2016.

Het ISVI, verbonden aan het ABVV, werkt samen met de Cubaanse metaalvakbond en sleutelt eveneens aan de verbetering en innovatie van de Cubaanse syndicale vormingsmethode. Uit de uitwisseling met een delegatie van ISVI voor een nieuwe projectformulering in Cuba, groeide het idee om samen een strategie uit te werken om de ervaringen van de Belgische en Cubaanse vakbondsopleidingen te delen. Ook hier zijn mogelijkheden om de strategie van organisatieversterking in het nieuwe programma te verfijnen en een meer inhoudelijke bijdrage aan de verbetering van de vormingsprocessen te leveren.

Het project 'herstel van de cacao productie' kon niet tijdig opgestart worden wegens nieuwe administratieve procedures voor de goedkeuring van projecten, zowel bij het ministerie voor Buitenlandse Samenwerking als bij het ministerie van Landbouw. Deze vertraging is nog steeds niet weggewerkt, waardoor een verlenging van de uitvoeringstermijn tot midden 2014 noodzakelijk is.



ACTIES TOEGANG TOT GEZONDHEID IN CUBA TOEGELICHT

De aanpassing van het Cubaanse socio-economische model had ook gevolgen voor de gezondheidssector. Een opwaardering van de eerstelijnszorg en een vroegtijdige opsporing van ziektes moet het aantal consultaties bij specialisten en de overconsumptie van dure onderzoeken terugdringen.

In dezelfde context spreekt de overheid nu ook over het economische aspect van het gezondheidssysteem. De gezondheidszorg is niet gratis voor de staat. In 2012 werden inspanningen geleverd om de overconsumptie van de gezondheidsdiensten in te perken. De kaders van het gezondheidspersoneel kregen een aantal bijscholingen om het financiële beheer (interne controle, budgetbeheer, auditsysteem, economische en financiële discipline enz.) van de gezondheidscentra te verbeteren en de strijd tegen de corruptie, diefstal, gebrek aan controle enz. aan te gaan.

FMC – CNP SIDA – CENESEX

REALISATIES

FMC is een van de vier massaorganisaties die Cuba telt. De organisatie telt ongeveer 4,2 miljoen vrouwen tussen 16 en 64 jaar en 64.000 wijkafdelingen. Dit uitgebreide netwerk aan de basis laat FMC toe massale preventiecampagnes uit te voeren. In elke delegatie is een gezondheidsbrigadiste actief. Samen met de vrijwillige promotoren, die door de actie opgeleid worden, vormen ze de kern voor de uitvoering van de campagnes. In 2012 werden, ter vervanging van weggevallen promotoren, 39 nieuwe gezondheidsbrigadisten en promotoren bijgeschoold. De 945 actieve promotoren realiseerden elk gemiddeld 8 activiteiten in 2012.

De preventie en begeleiding via de zelfhulpgroepen voor vrouwen met kanker(risico) werd verder uitgebreid. Eind 2012 waren er actieve groepen in 10 van de 15 provincies. In deze groepen komen geopereerde en gezonde vrouwen samen om hun ervaringen te delen. In 2012 werden in totaal ongeveer 2.800 vrouwen in de groepen opgenomen. De specifieke steun gericht op vrouwen met een lage scholingsgraad en mindervalide vrouwen werd behouden. In 2012 werden 510 mindervalide vrouwen met gehoorproblemen over borst- en cervixkanker ingelicht of opgenomen in zelfhulpgroepen. Tenslotte is er ook aandacht voor de sensibilisering van het gezondheidspersoneel: op provinciaal niveau werden 65 dokters bereikt en op gemeentelijk niveau 1.750 gezondheidswerkers.

CNP-SIDA doet aan vorming, bijscholing en sensibilisering over soa's en hiv/aids en geeft verder bijstand en begeleiding aan personen met deze aandoeningen. De actie met steun van **fos** is gericht op jongeren tussen 20 en 29 jaar in de 3 meest getroffen hoofdstedelijke gemeenten van Havana.

De economische en sociale veranderingen spelen de partner CNP-SIDA parten bij het rekruteren van nieuwe promotoren en raadgevers. Voor de eerste maal in haar geschiedenis was het centrum begin 2012 verplicht over te gaan tot een tweede selectieronde voor de vorming van promotoren. In 2012 werden 48 nieuwe promotoren gevormd tijdens 2 vormingscursussen. Elke promotor realiseerde gemiddeld 4 activiteiten naar de specifieke doelgroep toe.

De werving van nieuwe consultants verliep nog moeilijker. De vorming kwam traag op gang: in 2012 werden amper 8 nieuwe consultants opgeleid. De verhoogde studie- en arbeidsdruk en de nieuwe arbeidsmogelijkheden in de competitieve privésector maken dat de jongeren minder interesse hebben in vrij intensief en niet betaald vrijwilligerswerk. Het doel is momenteel het bestaande niveau van de dienst te behouden door het vervangen van de consultants die afhaken. Er werden maatregelen genomen om de motivatie van de vrijwilligers hoog te houden door het aanpassen van de vormingskalender, voorzien van flexibele uren voor de vorming, aantrekkelijker maken van de vormingsinhoud, betere outfit van de promotoren enz.

CENESEX, het nationale centrum voor seksuele voorlichting, biedt vorming rond seksuele voorlichting aan. Daarnaast doet het centrum aan wetenschappelijk onderzoek, publiceert het wetenschappelijke literatuur, verzorgt het de vulgarisatie naar de bevolking toe en promoot het seksuele diversiteit. In het kader van dit laatste thema helpt **fos** deze partner bij haar steun aan lesbiennegroepen. Sinds einde 2011 loopt de uitvoering van de actie echter moeilijk. De vooropgestelde jaarlijkse resultaten op gebied van vorming van promotoren en gezondheidspersoneel over seksuele gezondheid en rechten werden niet bereikt. Door interne problemen binnen CENESEX bij het beheer van de actie en binnen 2 lesbiennegroepen (La Habana en Cienfuegos) was het ook in 2012 niet mogelijk naar een vierde provincie uit te breiden. In het eerste semester van 2012 begeleidde CENESEX op een intense manier de lesbiennegroep Oremi in La Habana met als doel een nieuwe start te maken, rekening houdende met de opgedane ervaringen en de verwachtingen van de groep. Begin 2012 werd de nieuwe coördinator van de actie aangesteld. Hij werd echter niet door de groep aan-

vaard en werd in augustus vervangen door een coördinatrice die zelf lesbienne is. Zij is een nieuwe medewerkster bij CENESEX die, naast de coördinatie van de actie, als hoofdtaak de publicatiedienst runt. Tot einde 2012 heeft ze zich in de problematiek ingewerkt en de relatie met de groep opgebouwd.

De directrice van CENESEX, Mariela Castro, verbleef begin oktober in België. Op initiatief van **fos** gaf zij een voorstelling over de werking van het centrum aan een 25-tal vooraanstaande vertegenwoordigers/sters van de Vlaamse socialistische beweging (vakbonden, mutualiteiten, partij). M. Castro bezocht ook de **fos**-stand op de solidariteits-happening Manifiesta eind september 2012.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

De economische veranderingen hebben ook een impact op de werking van de Cubaanse massaorganisaties die actief zijn in de gezondheidssector (o.a. FMC). De organisaties moeten efficiënter functioneren, wat zich o.a. vertaalt in een daling van hun personeel. In 2012 heeft FMC, zoals de andere massaorganisaties, een personeelshervorming doorgevoerd. Een nieuwe richtlijn is dat de contacten met de basis moeten geïntensifieerd worden en de werking beter aan de reële noden van de veranderde doelgroep moet aangepast worden.

Aan de hand van de partneruitwisselingen, die **fos** organiseert tussen alle partners, wordt de interinstitutionele samenwerking tussen hen verbeterd. CENESEX heeft contacten gelegd met de vakbondskoepel CTC over het thema 'schending van arbeidsrechten wegens discriminatie op basis van seksuele geaardheid'. De partners CNP-SIDA en FMC maken eveneens afspraken met de vakbonden en met ANAP over het organiseren van preventieactiviteiten rond seksuele gezondheid en kankerpreventie bij vrouwen.

fos stimuleert ook Zuid-Zuid- en Noord-Zuiduitwisseling. CENESEX nam deel aan de regionale ontmoetingen van People's Health Movement, aan het Latijns-Amerikaans platform voor Sociale Geneeskunde Alames in Uruguay en aan het 1^{ste} Internationaal Congres over Seksuele Diversiteit in Spanje. Twee medewerkers van CENESEX namen deel aan een workshop die door **fos** in Nicaragua georganiseerd werd over sociale controle in de gezondheidssector.



HOE DE CUBAANSE EVOLUTIES BEGRIJPEN?

De overheid ziet zich genoodzaakt sociaal-economische aanpassingen te doen aan het socialistisch model.

Cuba haalt af en toe het nieuws met opvallende nieuwtjes: Cubanen mogen nu ook huizen en auto's kopen of verkopen, kleine zelfstandigen verschijnen in het straatbeeld, duizenden werknemers worden geheroënt enz. Deze maatregelen passen binnen de economische en sociale aanpassingen van de overheid aan het socialistisch model. Yves Van Gijssel, vertegenwoordiger van *fos* in Havana, schetst ons de achtergrond.

In 2008 voerde de regering een eerste reeks hervormingen door. De Cubanen kregen toegang tot hotels en restaurants die tot dan enkel voor toeristen hun deuren openden. Ze konden ook gsm's kopen, zij het zeer duur. Deze hervormingen creëerden grote verwachtingen. Maar tijdens zijn toespraak van 26 juli dat jaar kondigde Raúl Castro aan dat er zware tijden te verwachten waren, waardoor de verwachtingen getemperd werden. Begin 2009 trof de bankencrisis het land zwaar en ging het feitelijk failliet. Cuba had een acuut gebrek aan buitenlandse deviezen en kon moeilijk leningen op korte termijn verkrijgen. Bovendien zakte de prijs van het Cubaans exportproduct bij uitstek, nikkel, op de internationale markt.

De huidige crisis komt op een ogenblik dat de Cubaanse economie zich nog aan het herstellen is van de 'speciale periode' op het eind van vorige eeuw. De val van het socialistisch blok leidde tot een groot verlies aan inkomsten en een grote terugval van de landbouw en de economie in het algemeen. In 1996 versterkten de Verenigde Staten bovendien het handelsembargo tegen Cuba, waardoor handelsproducten duurder moesten worden aangekocht en de eigen export bemoeilijkt werd. De economie van het land plooid op

zichzelf terug en zakte af tot een overlevingseconomie.

De koopkracht van de bevolking viel terug met 1/5de. De lonen volstaan niet meer om rond te komen en de Cubanen zoeken niet altijd even eerbare alternatieven. Zo nemen werknemers materialen van het werk mee naar huis en verkopen ze op straat. De zwarte markt nam de laatste jaren erge proporties aan en reikt zelfs tot in de hogere kaders. De staatsmedia wijzen erop dat de grootste bedreiging voor de revolutie schuilt in de corruptie.

De crisis bestrijden op korte termijn.

In deze context is de regering genoodzaakt om op korte termijn ingrijpende maatregelen te nemen. De energieconsumptie werd fors beperkt door allerlei besparende maatregelen. De buitenlandse deviezen werden een jaar lang vastgehouden. Er werd ook beslist om een herschikking van de arbeidsplaatsen door te voeren, waarbij 1,2 miljoen werknemers moesten afvloeien. De vakbonden begonnen daarop onmiddellijk studies te doen over welke functies konden geschrapt worden. De algemene richtlijn was: 80 % van de werknemers staat in de productie, niet meer dan 20% wijdt zich aan administratief werk. Vrij snel zagen vakbonden en administratie in dat die massale herschikkingoperatie niet haalbaar was. Ze werd begin 2010 dan ook stilgelegd.

Structurele maatregelen op lange termijn.

Tegelijk groeide het besef dat een fundamentele oplossing pas mogelijk zou zijn, als er meer structurele maatregelen om de economie opnieuw gezond te maken genomen zouden worden. De bedrijven werden op een nogal opportunistische manier beheerd en men keek niet verder dan de dag van morgen: hoeveel heb

ik vandaag ter beschikking en hoeveel kan ik morgen uitgeven. Het verlies van de bedrijven werd toch door de overheid gecompenseerd. Het voordeel was dat elke Cubaan werk had; werkloosheid bestond niet. Daar tegenover stond dat de arbeid weinig efficiënt georganiseerd werd. Ter illustratie: de bijdrage van de industrie was slechts voor 10% verantwoordelijk voor de jaarlijkse groei van 3% van de nationale economie. Daarenboven werkte 40% van de actieve bevolking in het onderwijs of de gezondheidszorg, sectoren die niet productief zijn. 75% van het voedsel voert Cuba in vanuit het buitenland (voor voeding maakt de VS een uitzondering op het embargo), terwijl de helft van het landbouwareaal niet bebouwd wordt. Deze situatie is nog het gevolg van de monocultuur van suiker, die indertijd aan preferentiële prijzen door het Oostblok werd opgekocht.

300 richtlijnen om de economie meer zuurstof te geven

Kortom, de overheid staat voor de uitdaging om de economie van het land weer gezond te maken, zonder aan de sociale verworvenheden van de revolutie te raken. In april 2011 heeft het congres van de PCC - Communistische Partij van Cuba - 300 richtlijnen besproken en aangenomen om de economie op lange termijn te hervormen. Wat zijn hiervan de belangrijkste componenten?

Arbeidsherschikking doorgevoerd.

De arbeidsherschikking wordt doorgezet, maar minder streng en bruusk dan eerst aangekondigd. In elk bedrijf wordt een driekoppige commissie opgericht met een vertegenwoordiger van de administratie, de vakbond én een werknemer rechtstreeks gekozen door zijn/haar collega's. Deze werkgroep maakt een studie van de nodige arbeidsplaatsen in het bedrijf en werkt een voorstel uit welke werk-

nemers het best geschikt zijn om die plaatsen in te nemen. Als algemene regel voor heel het land geldt: 80% van de werknemers staat in de productie, maximaal 20% werkt in de administratie. Aan arbeiders/sters die uit de boot vallen, wordt een alternatieve tewerkstelling aangeboden, binnen of buiten het bedrijf. De grote herstructureringsgolf waarvoor aanvankelijk gevreesd werd, blijft uit. In de bouwsector behield 90% van de werknemers hun job, soms wel in een ander bedrijf; 10 % vloeide af naar de privé-sector. Eenzelfde percentage van de werknemers uit de lichte industrie verkoos als zelfstandige te werken.

Stimuleren van de privésector.

De overheid stapt af van een 100% tewerkstelling voor alle Cubanen en creëert de mogelijkheid om als zelfstandige te werken. De 'paladares' of privérestaurants voor de buitenlandse toeristen waren een eerste experiment. De overheid verleent nu licenties voor 180 beroepsactiviteiten aan personen die voor eigen rekening gaan werken. Heel wat Cubanen maken van deze nieuwe mogelijkheid gebruik, en in feite regelt deze nieuwe richtlijn een reeds jaren bestaande praktijk. Begin 2010 stonden 160.000 zelfstandigen of 'cuentapropistas' (wie werkt voor eigen rekening) geregistreerd; in september 2012 was hun aantal reeds gestegen tot 380.000. Opmerkelijk is dat deze licentie voor heel het territorium van Cuba geldt. De zelfstandigen zijn dus niet meer gebonden aan hun gemeente om hun beroep uit te oefenen. En nog, deze zelfstandige arbeiders krijgen de toestemming om op hun beurt andere zelfstandige arbeiders aan te werven,

onbeperkt in aantal. Ook de overheidsbedrijven kunnen deze privéondernemers inschakelen. Deze evoluties leiden tot een opmerkelijke situatie. De huidige arbeidswetgeving regelt enkel de verhoudingen tussen werknemers en overheidsbedrijven. Voor de relatie privéondernemer - werknemer bestaat voorlopig geen regelgeving. De werknemer die voor een zelfstandige werkt, wordt volgens de huidige regelgeving ook beschouwd als zelfstandige en zij worden verondersteld onderling afspraken te maken.

Cubanen leren belastingen kennen.

Belastingen waren tot voor kort iets wat Cubanen niet kenden. Hun loon was netto. Nu zelfstandige werknemers op de arbeidsmarkt verschijnen, vindt de overheid het normaal dat zij ook belasting betalen. De wetgeving is hiervoor al uitgewerkt, maar in de praktijk blijken niet alle voorschriften even haalbaar of correct. Een paar maatregelen: maximaal 40% van de onkosten is aftrekbaar. Voor elke tewerkgestelde werknemer betaalt de zelfstandige een bepaald percentage van de loonkosten aan de overheid: 20% voor de eerste, en een toenemend percentage naargelang het aantal werknemers. Deze laatste maatregel moet voorkomen dat zelfstandigen té grote werkgevers worden. Zelfstandigen worden ook verplicht een bijdrage voor de sociale zekerheid te betalen; gezien onderwijs, gezondheid en sport gratis zijn en blijven, gaat het enkel over de pensioenen. De uitvoering van deze nieuwe richtlijnen kent heel wat kinderziektes. Een belastingbrief invullen is volledig nieuw, en de overheid verplicht de belastingbetalers ertoe de brief te

laten invullen door een boekhouder.

Gratis sociale voorzieningen kosten ook geld.

Sociale voorzieningen zoals gezondheidszorg, onderwijs, begrafenis enz. zijn in Cuba altijd gratis geweest. De overheid maakt nu de zelfkritiek dat ze zich te paternalistisch heeft opgesteld. Gevolg is dat de Cubanen deze sociale dienstverlening vanzelfsprekend vinden, maar dat niemand er bij stil staat dat die een flinke hap in de begroting vertegenwoordigt. Dat vraagt een mentaliteitswijziging. Onderwijs en gezondheidszorg zullen gratis blijven, maar de overheid wil toch meer beroep doen op de zelfverantwoordelijkheid van de burgers.

Het principe van zelfverantwoordelijkheid geldt ook voor bedrijven. Vroeger werd bij verlies van een bedrijf het tekort door het staatsbudget goedgemaakt. Nu hebben de bedrijven de opdracht om rendabel te draaien. Bij verlies dient het bedrijf geherstructureerd te worden of wordt het gesloten. Om de efficiëntie te verhogen werden overigens heel wat kleinere bedrijven samengevoegd tot één grotere bedrijfseenheid.

Het befaamde 'libreta' of rantsoenboekje wil de overheid geleidelijk afbouwen. Men stapt af van het subsidiëren van voedsel voor iedereen, naar het garanderen van voeding voor de zwakke bevolkingsgroepen. Bovendien werden maatregelen genomen om de producten die via het rantsoenboekje aan een sterk gesubsidieerde prijs aan iedere Cubaan werden gegarandeerd, nu gemakkelijker op de vrije markt verkrijgbaar te maken.





Landen	Bolivia	Colombia	Ecuador	Peru
Coördinatie	Landenkantoor La Paz	Vanuit landenkantoor in Quito, Ecuador	Regionaal Coördinatiebureau Quito	Landenkantoor Lima
Actiezones	Santa Cruz, La Paz, Oruro, Cochabamba, Chuquisaca	Bogota, Costa Caribe, Magdalena Medio	Quito Guayas	Lima, Piura, La Libertad, Tacna, Cajamarca, Ancash, Huanuco, Cerro de Pasco, Huanacavelica, Ica, Junín, Ayacucho, Arequipa, Moquegua, Cusco, Puno
Type Acties	• Toegang tot gezondheid en sociale zekerheid (ziekteverzekering) • Sociale controle op gezondheidsdiensten • Versterking syndicale organisaties	Versterking syndicale organisatie	• Toegang tot gezondheid en sociale zekerheid (ziekteverzekering) • Sociale controle op gezondheidsdiensten • Versterking syndicale organisaties	• Toegang tot gezondheid en sociale zekerheid (ziekteverzekering) • Sociale controle op gezondheidsdiensten • Versterking syndicale organisaties
Strategische lijnen	Capaciteitsopbouw van vakbonden en gezondheidsorganisaties	Capaciteitsopbouw van vakbonden	Capaciteitsopbouw van vakbonden en gezondheidsorganisaties	Capaciteitsopbouw van vakbonden en gezondheidsorganisaties

{ ZUID-AMERIKA Bolivia, Colombia, Ecuador en Peru

OVERZICHT VAN DE ACTIES

WAARDIG WERK IN DE ANDESREGIO				
	Bolivia	Colombia	Ecuador	Peru
Partners	CIPCA, FENATRAHOB-IIPS, FTFE, CENCA	FENSUAGRO	FENACLE-IFA, ATRH	ngo Aurora Vivar-SITAG, SITESAV, SITECASA, Sindicato de Talsa, SINTRAHOL, FNTMSP
Doelgroepen	Huishoudwerkers, fabrieksarbeiders en landarbeiders in loondienst (in de suikerriet-, kastanje- en katoensector)	Landarbeiders in loondienst in de palmsector	Huishoudwerkers, fabrieksarbeiders en landarbeiders in loondienst (hoofdzakelijk in de suikerrietsector)	Huishoudwerkers, loonarbeiders in de agrosector, mijnwerkers
Sleutel-elementen	Versterking van de interne werking van de organisaties (vorming van leiders en leden, strategische planningen, communicatie, studies en onderzoek enz.), versterking van de externe werking van de organisaties (uitwerken van (wets-)voorstellen, participeren aan en vormen van netwerken enz.), versterking van de dienstverlening (vorming, sensibilisering, juridische dienstverlening enz.), transversaal werk rond gender en generatiekloof, Zuid-Zuid/Noord-Zuid uitwisselingen			
Budget	246.752,10 euro	82.000 euro	274.606,79 euro	153.353,36 euro
Donoren	DGD, Voedingssector sociaal fonds (Horval), 11.11.11	DGD, Algemene Centrale Antwerpen	DGD, Provincie Limburg, 11.11.11	DGD, Stichting Antoon Spinoy, ABVV West-Vlaanderen, 11.11.11

GEZONDHEID IN DE ANDESREGIO			
	Bolivia	Ecuador	Peru
Partners	FECAFEB-JATHA, (JATHA is in 2012 omgedoopt tot Alternativa), AIS	MMxV, FENOCIN	ForoSalud, CNCJ, FEMUCARINAP
Doelgroepen	Kleine georganiseerde koffieboeren, gezondheidspromotoren uit arme wijken	Vrouwen en jongeren uit arme stadswijken, kleine boeren, inheemse en Afro-Ecuadoraanse bevolking	Belangenorganisaties rond het recht op gezondheid, organisaties van koffie- en bananenboeren, boerinnen, inheemse en afro-peruaanse vrouwen, landarbeidsters
Sleutel-elementen	Versterking van de interne werking van de organisaties rond gezondheid (vorming van leiders en leden, strategische planningen, communicatie, studies en onderzoek enz.), versterking van de externe werking van de organisaties rond gezondheid (uitwerken van (wets-)voorstellen, participeren aan en vormen van netwerken enz.), versterking van de dienstverlening (vorming, sensibilisering, sociale controle op gezondheidsdiensten, integratie in sociale systemen van gezondheidszorg enz.), transversaal werk rond gender en generatiekloof, Zuid-Zuid/Noord-Zuid uitwisselingen		
Budget	158.062,26 euro	155.675,92 euro	183.050,04 euro
Donoren	DGD, NVSM, Bond Moyson Oost-Vlaanderen, Voedingssector sociaal fonds (Horval)	DGD, NVSM, FSMB, 11.11.11	DGD, NVSM, De Voorzorg Antwerpen

ACTIES WAARDIG WERK IN DE ANDESREGIO TOEGELICHT

WAARDIG WERK IN BOLIVIA

CENTRO DE INVESTIGACIÓN Y PROMOCIÓN DEL CAMPESINADO (CIPCA)

REALISATIES

De Federatie van Betaalde Landarbeiders van San Julian die eind 2011 institutioneel sterk verzwakt was, heeft een nieuwe start gemaakt op het congres in 2012. Ook de Federatie van suikerrietkappers van Bermejo hield een congres en startte met een nieuwe leiding, waarvan 25% vrouwen (één leidster volgde de vorming voor leiders en leidsters van Bloque Oriente). FSTZCA en CDTAC hebben gewerkt aan nieuwe statuten met principes als gendergerechtigheid en gelijke kansen zonder discriminatie, en aan een strategisch plan.

De vakbonden hebben de vakbondskoepel COB en het ministerie van Arbeid kunnen sensibiliseren over de noodzaak om de sector te integreren in de nieuwe Algemene Arbeidswet en de werknemers dezelfde rechten te geven als de werknemers uit andere sectoren. Dit met behulp van een resolutie die werd aangenomen op een nationale bijeenkomst van betaalde landarbeiders en met de steun van de boerenorganisaties van Bloque Oriente. De suikervakbonden hebben tripartiete onderhandelingen gevoerd. 25 mannen en 17 vrouwen voltooiden de tweede module van de syndicale school 2011-2012 en 22 mannen en 13 vrouwen namen deel aan de vorming van leiders en leidsters van Bloque Oriente. De juridische bijstand heeft zich geconcentreerd op de verdediging van de collectieve rechten, maar heeft ook enkele individuele gevallen behandeld.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Op weg naar een nieuwe syndicale eenheidsstructuur in de sector, blijft CIPCA een permanente uitwisseling en wederzijds leerproces te stimuleren tussen de begunstigde vakbonden. De vakbonden hebben elkaar gesteund door aanwezig te zijn op belangrijke activiteiten zoals congressen en ze hebben als een gemeenschappelijk front aan politieke beleidsbeïnvloeding gedaan.

FEDERACIÓN NACIONAL DE TRABAJADORAS DEL HOGAR BOLIVIA (FENATRAHOB) – INSTITUTO DE INVESTIGACIÓN PEDAGÓGICA Y SOCIAL (IIPS)

REALISATIES

FENATRAHOB heeft zich in 2012 geconcentreerd op politieke beleidsbeïnvloeding op nationaal en internationaal vlak, in alliantie met andere sociale organisa-



ties en ngo's, voor de ratificatie van Conventie 189 van de IAO. Als kroon op hun werk werd de conventie eind 2012 geratificeerd door het Boliviaanse parlement. FENATRAHOB heeft bovendien twee beleidsvoorstellen uitgewerkt met betrekking tot de reglementering van sectorale wet 2450 en wet 45 in verband met discriminatie en racisme, die werden besproken op een forum met andere syndicale en sociale organisaties. De federatie pleit ook voor een betere toepassing van wet 2450.

Wat interne organisatieversterking betreft, heeft de federatie gewerkt aan de oprichting van een nieuwe vakbond in El Alto. Op het 8ste congres werd een nieuwe leiding verkozen. Het administratief systeem en het digitaal ledenregister die in 2011 werden uitgewerkt, zijn geïnstalleerd en in gebruik genomen in 5 aangesloten vakbonden. Het intern vormingsproces is verder gezet. Er werden 2 educatieve markten georganiseerd om informatie te geven aan het huishoudpersoneel en brede publiek over het werk van FENATRAHOB. FENATRAHOB nam ook deel aan het congres van het Latijns-Amerikaanse platform CONLACTRAHO en werd verkozen in de leiding.

Het ministerie van Onderwijs heeft het voorstel van FENATRAHOB voor een alternatief leerplan voor de huishoudsector aanvaard. In het juridisch centrum van FENATRAHOB werden 172 gevallen van schending van arbeidsrechten behandeld. Acht gevallen werden opgelost in onderling overleg en voor de overige zijn de hoorzittingen gestart.

FENATRAHOB, FTFE en de Confederatie van Bouwvakkers hebben een gemeenschappelijke strategie

uitgewerkt en gevalideerd voor het bevorderen van acties in verband met gender. Ze willen de deelname van vrouwen in het vakbondswerk promoten, meer reflectiemomenten houden, meer vorming organiseren en ze willen de wetten en regelgeving in verband met gender meer bekend maken. Daarnaast zullen ze van de overheid meer controle eisen op de naleving van die wetten, in het bijzonder van Conventie 189 van de IAO over waardig huishoudwerk, en allianties uitbouwen met organisaties die werken ten voordele van werkende vrouwen.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

In het project ten voordele van het huishoudpersoneel dat uitgevoerd wordt door ngo IIPS, waren er in 2012 coördinatieproblemen tussen IIPS en de leiding van FENATRAHOB. Door de weinig transparante en democratische houding van IIPS ten aanzien van FENATRAHOB, nam de betrokkenheid en het engagement van de leiding van FENATRAHOB ten aanzien van het project af, waardoor een aantal activiteiten niet of niet tijdig konden uitgevoerd worden. Bij het uitschrijven van het huidige programma in 2009 waren de voorwaarden voor een rechtstreekse uitvoering van het project door FENATRAHOB niet aanwezig. Eind 2012 evalueerde *fos* opnieuw de voorwaarden en stelden we vast dat FENATRAHOB erg versterkt is. De organisatie beschikt over een nieuw verkozen leiding die een goede relatie heeft met *fos* en die de organisatie op een democratische manier beheert, waardoor rechtstreekse uitvoering nu wel mogelijk is. *fos* besliste dan ook in overleg met alle betrokken partijen dat vanaf 2013 FENATRAHOB het project direct zal uitvoeren. IIPS zal wel nog verdere technische ondersteuning bieden bij bv. het uitwerken van leerplannen voor huishoudpersoneel.

FEDERACIÓN DE TRABAJADORES FABRILES DE LA EXPORTACIÓN (FTFE)

REALISATIES

Er zijn 10 vormingsmomenten georganiseerd over leiderschap, gender, collectief onderhandelen en arbeidsrecht met in totaal 311 deelnemers waarvan 130 vrouwen. FTFE heeft bovendien samen met CENAC twee modules van een syndicale school georganiseerd. FTFE heeft statuten en een strategisch plan met genderfocus voor 5 jaar dat uitgevoerd wordt. Er is begonnen met het installeren van het administratief systeem in de basisorganisaties van FTFE. Er is een nieuwe sectorvakbond opgericht in de hout- en metaalsector. Bovendien heeft FTFE een studie laten uitvoeren voor de identificatie van potentiële vakbonden in La Paz, Cochabamba en Santa Cruz.

Eind 2012 beschikt FTFE over een document getiteld "Bijdrage aan een beleid voor veiligheid en gezondheid op het werk (VGW) in kmo's", dat zal voorgelegd worden aan het directoraat-generaal voor VGW van het ministerie van Arbeid, samen met de studie over VGW die FTFE heeft laten uitvoeren. Het ministerie wil samen met FTFE bekijken hoe er paritaire comités voor VGW kunnen opgezet worden in de informele sector. FTFE beschikt ook over een systeem om incidenten, arbeidsongevallen en beroepsziektes in de sector te registreren. Er is bovendien een secretariaat voor VGW gecreëerd. Er zijn twee vormingscursussen voor promotoren voor VGW georganiseerd met in totaal 48 deelnemers. Er zijn medicijnkisten aangekocht en er zijn folders gedrukt ter versterking van de paritaire comités, die in januari 2013 zullen worden uitgedeeld zodat de bedrijfssyndicaten gestimuleerd worden om de bestaande comités te versterken en meer actieve paritaire comités voor VGW op te zetten. Drie institutionele samenwerkingsovereenkomsten werden voorbereid. FTFE zocht ook toenadering tot de werkgevers voor het opzetten van een sociale dialoog, maar de werkgevers stemden niet toe.

Onder leiding van FTFE, met de steun van FENATRAHOB en de Confederatie van Bouwvakkers, werd een geactualiseerd decreet i.v.m. de 23 ergste vormen van kinderarbeid en controle- en sanctiemechanismen ter ondertekening voorgelegd aan de president. Zowel FTFE als FENATRAHOB konden input geven op basis van de studies over kinderarbeid in de sector die gerealiseerd werden in 2012.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

FTFE, een federatie van voornamelijk informele fabrieksarbeiders, heeft nog steeds geen juridische per-

soonlijkheid omwille van een politieke blokkade. De FTFE werd in 2009 opgericht met steun van de vorige leiding van de Confederatie van Fabrieksarbeiders; de huidige leiding van de confederatie erkent FTFE echter niet langer. **fos** begeleidt FTFE in het proces om de juridische persoonlijkheid te bekomen en probeert de relatie met andere federaties te versterken tot er opnieuw een verkiezing komt in de Confederatie.

CENTRO DE ACCIÓN AL CAMBIO (CENAC)

REALISATIES

Er werd een leerplan uitgewerkt voor de opleiding van jonge syndicalisten tot vormingswerkers. Deze opleiding zal georganiseerd worden in 2013. De 3 studies over de voedselzekerheidsituatie van de leden van de Confederatie van Bouwvakkers, FENATRAHOB en FTFE zijn afgewerkt, gevalideerd, gedrukt en verspreid. Op basis hiervan is een strategie voor voedselzekerheid voor de leden van deze vakbonden uitgewerkt en gevalideerd. CENAC organiseerde een campagne ter sensibilisering en promotie van het thema voedselzekerheid en de rechten van de vrouw. Ze verspreidden hiervoor radiospots, organiseerden een bijeenkomst met het Platform voor Waardig Werk en een educatieve syndicale markt, waaraan 15 leiders en 10 leidsters van de Confederatie van Bouwvakkers, FTFE en FENATRAHOB deelnamen. De informatieve markt werd bezocht door 700 personen. De ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst tussen de Confederatie van Bouwvakkers, de Confederatie van Fabrieksarbeiders waarbij FTFE is aangesloten, de Federatie van Arbeiders uit de Grafische sector en de Federatie van Mijnwerkers is een verdienste van CENAC. Deze samenwerkingsovereenkomst heeft tot doel de eenheid, solidariteit en gemeenschappelijke strijd te versterken.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Geen opmerkingen voor het jaar 2012.



WAARDIG WERK IN COLOMBIA

FEDERACIÓN NACIONAL SINDICAL UNITARIA AGROPECUARIA (FENSUAGRO)

REALISATIES

In 2012 zijn opnieuw belangrijke stappen gezet op het vlak van syndicale organisatie, onderhandelingen, sociale mobilisatie en politieke beleidsbeïnvloeding, niet alleen in de sector van de palmolie, maar ook in de bananen- en suikersector.

Vorming blijft het belangrijkste onderdeel van het programma. In 2012 waren er in totaal 517 deelnemers, waarvan 95 vrouwen en 120 jongeren op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Een belangrijk resultaat van het vormingsproces is de verjonging van de leiding van de verschillende palmvakbonden die deel uitmaken van het intersyndicaal platform. Verschillende vakbonden hebben hun ledenaantal zien aangroeiën. De institutionele activiteiten zoals militantenbijeenkomsten kenden een grotere frequentie en meer deelnemers. De vakbonden organiseren opnieuw marsen op 1 mei en protestacties met de solidariteit van het intersyndicaal platform. Er werd één collectieve arbeidsovereenkomst afgesloten met steun van het intersyndicaal platform en een arbeidsadvocaat en er werden verschillende eisenbundels voorgelegd. Er zijn voortdurend aanklachten ingediend tegen schendingen van arbeids- en vakbondsrechten bij het ministerie van Arbeid en ook op internationaal niveau. De database van schendingen van arbeids- en mensenrechten in de palmindustrie telt eind 2012 119 gevallen waarmee een klacht bij het Internationaal Hof voor de Rechten van de Mens wordt voorbereid.

Het intersyndicaal platform functioneert op een democratische manier. De beslissingen worden genomen op de vergaderingen van het platform, dat ook telkens opvolging geeft aan de uitvoering van het programma dat gesteund wordt door *fos*. Er is een belangrijke stap vooruit gezet op de weg naar syndicale eenheid door de goedkeuring van een gemeenschappelijk strijdactieplan en de oprichting van werkgroepen binnen het platform, o.a. rond financiële duurzaamheid en educatieve leerplannen. Het platform heeft ook allianties uitgebouwd met allerlei andere organisaties van de civiele maatschappij in de vorm van gemeentelijke coördinatieorganismen. Het platform heeft aan nationale erkenning gewonnen door op te treden op verschillende nationale fora en in parlementaire audiënties, door de publicatie van de studie en video rond de socio-economische situatie van de werknemers in de palmoliesector. Wat communi-

catie betreft, heeft FENSUAGRO zich in 2012 geconcentreerd op het uitgeven van 2 edities van de eigen krant en 6 elektronische bulletins, actualiseren van de webpagina en sociale netwerken, en het in gebruik nemen van een virtuele radiozender. De juridische dienstverlening die wordt verleend door de Vereniging van Arbeidsadvocaten waarmee FENSUAGRO een overeenkomst heeft, is slachtoffer van zijn eigen succes. De vraag vanuit de vakbonden en hun leden wordt steeds groter.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

De achtervolging en bedreigingen van de leiders van FENSUAGRO en van de vakbonden van het intersyndicaal platform en de moord op 5 leden van FENSUAGRO is de harde realiteit waarin FENSUAGRO en de vakbonden moeten werken. *fos* speelde hierop in door in België solidariteitsacties te organiseren (e-mailcampagne, briefacties naar beleidsmakers in België en Colombia, verspreiding van informatie enz.) en te protesteren tegen de doodsb bedreigingen, vermindering van de veiligheidsschema's voor vakbondsleiders enz. Daarnaast ondersteunde *fos* ook in 2012 de activiteiten van ODHACO, het Internationaal Bureau van de Mensenrechten Actie Colombia, en CBC (Coordinación Belga por Colombia) en organiseerde *fos* mee de campagne "Stop the Killings" op 10 december (Internationale Dag van de Mensenrechten) in Brussel, tegen de criminalisering van mensenrechtenactivisten.

Een andere moeilijkheid is dat bedrijven vaak geen syndicale vrijstelling willen geven aan de werknemers, waardoor ze niet kunnen deelnemen aan het vormingsproces en de vergaderingen van het intersyndicaal platform. Dit probleem wordt aangepakt in de collectieve onderhandelingen.

De deelname van vrouwen aan de activiteiten van het platform is en blijft een grote uitdaging. Vrouwen die deelnemen worden bedreigd door de werkgevers. Er zijn strategieën uitgewerkt om de deelname van vrouwen te verbeteren: meer sensibiliseren van de mannelijke leiders, aanpassen van tijdstip en plaats van de activiteiten, organiseren van cursussen die vrouwen meer interesseren. Het platform heeft al verschillende pogingen gedaan om het steeds toenemend aantal werknemers die werken in onderaanneming te integreren. Dit is voorlopig nog niet gelukt; de belangrijkste reden hiervoor is dat werknemers in onderaanneming zich niet kunnen aansluiten bij de bedrijfspakbonden omdat ze geen contract hebben met het bedrijf.

De coördinatie van het platform berust momenteel nog steeds op 1 persoon die een steeds groter territorium moet afreizen. Binnen het platform worden de

mogelijkheden bekeken om er meerdere personen bij te betrekken via het onderhandelen van permanente syndicale vrijstelling met enkele palmbedrijven.

WAARDIG WERK IN ECUADOR

FEDERACIÓN NACIONAL DE TRABAJADORES AGROINDUSTRIALES, CAMPEÑINOS E INDÍGENAS LIBRES DEL ECUADOR (FENACLE) – CORPORACIÓN PARA EL DESARROLLO DE LA PRODUCCIÓN Y EL MEDIO AMBIENTE LABORAL (IFA)

REALISATIES

Op vlak van syndicale organisatie is de Vereniging van de Bloemensector die in 2011 werd opgericht door FENACLE, geconsolideerd en uitgegroeid tot een vakbond met 300 leden. In de bananensector zijn er 3 nieuwe vakbonden opgericht. In de suikersector konden er dankzij de juridische bijstand collectieve overeenkomsten afgesloten worden in Sacorpren en Poddec, 2 bedrijven waar FENACLE in de bedrijfscomités zetelt. FENACLE heeft een kantoor geopend in Milagro, zodat de werknemers uit de bananen- en suikersector gemakkelijker toegang hebben tot hun dienstverlening. Wat communicatie betreft, heeft FENACLE een vernieuwde webpagina die continu geactualiseerd wordt, een krant en twee radioprogramma's die gedurende 6 maanden wekelijks zijn uitgezonden. In de bananensector is FENACLE van start gegaan met een computercursus van 3 maanden, waardoor de toegang tot internet vergroot is. Er staat eenzelfde cursus op het programma in de suikersector. De ngo IFA heeft na 2 workshops met de leiding van FENACLE een voorstel uitgewerkt voor het opzetten van een technisch departement voor onderzoek, vorming en projecten binnen FENACLE.

FENACLE heeft met behulp van beleidsdocumenten opgesteld door IFA en met de 3 publicaties "Bananenteelt: impact op gezondheid en leefmilieu", "Kapmes, zweet en ziekte" over de suikersector, en "Arbeidsvoorwaarden en arbeidsrechten in de Ecuadoraanse bloemensector" aan politieke beleidsbeïnvloeding gedaan. Men wil de sectorvakbond en de sectorale collectieve overeenkomst in de hervorming van de algemene arbeidswet integreren. Anderzijds werd de syndicale repressie van werknemers van verschillende bananenplantages in 2012 aangeklaagd. Verder werd geprotesteerd tegen het plan voor de flexibilisering van de arbeidsduur in de bloemensector. De advocaat van FENACLE heeft geprobeerd om van het ministerie van Arbeid de legalisering van 5 bananenvakbonden te bekomen. Door patronale druk is dit echter nog niet gelukt. De advocaat is er wel

in geslaagd de herintegratie van de onterecht ontslagen werknemers in één bananenplantage te bekomen.

De Coordinadora de Trabajadores Bananeros, een coördinatieplatform voor arbeiders uit de bananensector, is er in 2012 in geslaagd om na jaren lobbywerk een resolutie te bekomen van de Ombudsdienst van het Volk. Hierin worden de schending van de grondwettelijke rechten op werk, gezondheid, sociale zekerheid en de schending van de natuur en het milieu in de bananensector aangetoond. Deze resolutie werd kenbaar gemaakt op een forum met 122 deelnemers. Er werd een verklaring goedgekeurd waarin onmiddellijke maatregelen worden gevraagd aan de bevoegde ministeries. Daarnaast werd een commissie opgezet voor de opvolging en politieke beleidsbeïnvloeding.

De jongerenwerking van FENACLE is versterkt via een samenwerkingsverband tussen 3 internationale donoren: **fos**, FNV en SAL. De jongeren hebben politieke vorming gekregen en gewerkt aan een eisenbundel voor jongeren in de agro-industrie. Die is overhandigd aan verschillende parlementsleden. Bovendien heeft FENACLE specifieke vorming georganiseerd voor de vakbond uit een visverpakkingsbedrijf die in 2011 is opgericht en 800 jonge leden telt. Ook de vrouwenwerking heeft een impuls gekregen via een reeks van 3 workshops voor de empowerment van vrouwen en de sensibilisering van mannen. Vrouwen zijn meer aanwezig op activiteiten waar er beslissingen worden genomen.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

De profilering van de voorzitter van partner FENACLE als kandidaat parlements lid voor regeringspartij Alianza País in aanloop naar de verkiezingen van februari 2013, heeft de autonomie en onafhankelijkheid van FENACLE ten opzichte van het regeringsbeleid in gedrang gebracht. Anderzijds zou zijn verkiezing een grote doorbraak kunnen betekenen voor het beleidsbeïnvloedend werk van FENACLE. Het risico bestaat dat hij het contact met de basis verliest. **fos** zal hierop inspelen door de mogelijkheid te bieden regelmatige ontmoetingen met de basis te organiseren.

Omwille van de concentratie van de macht binnen FENACLE in de persoon van de voorzitter en het onvoldoende voorbereiden van nieuwe leiders voor de overname van de macht, is er ook een risico voor het beheer van FENACLE en voor de verdere uitvoering van de acties, indien de voorzitter verkozen wordt als parlements lid. Via het ondersteunend werk van IFA is hierop geanticipeerd door te werken aan een technisch departement voor onderzoek, vorming en projecten binnen FENACLE en door het opleiden van een leider.



ASOCIACIÓN DE TRABAJADORAS DEL HOGAR (ATRH)

REALISATIES

Het ledenbestand van de Vereniging voor Betaald Huishoudpersoneel, ATRH, is in 2012 aangegroeid met 127 personen tot 220 leden en de geografische dekking is uitgebreid van 1 kustprovincie naar meerdere kustprovincies. Dit is het resultaat van een uitgebreide informatiecampagne over arbeidsrechten en sociale zekerheid waarbij 16.434 personen bereikt werden. Eind 2012 telt ATRH 21 opgeleide activisten of syndicale promotoren die zelf vorming geven. In 2013 komen daar nog 10 opgeleide activisten bij. Er is 3 dagen per week juridische bijstand verleend. ATRH heeft een intern reglement goedgekeurd en de Commissie voor Discipline ziet toe op de naleving ervan. De eerste stappen zijn gezet naar financiële duurzaamheid via het opzetten van een actuele database van de leden en het uitdelen van lidkaarten om de maandelijkse bijdragen beter te kunnen innen. Er werd ook gestart met een spaarbank met microkredieten voor de leden. ATRH was in 2012 zichtbaarder in de media (TV, radio, kranten) en heeft een facebookpagina aangemaakt. In het vormingsproces waren gender, arbeidsrecht, sociale zekerheid, migratie, hiv/aids, seksuele en reproductieve rechten en zelfvertrouwen de voornaamste thema's. Door onderwerpen als seksuele en reproductieve rechten en hiv/aids bespreekbaar te maken, heeft ATRH de interesse van jongeren kunnen opwekken.

ATRH werkte een plan voor politieke beleidsbeïnvloeding i.v.m. Conventie 189 uit, samen met het minis-

terie voor Buitenlandse Zaken, vakbondskoepels, de IAO en ngo's. Als resultaat daarvan gaf het ministerie van Arbeid eind 2012 groen licht om de Conventie voor te leggen aan het parlement. ATRH heeft relaties aangeknoopt met overheidsinstanties zoals de Ombudsdienst voor het Volk, het Openbaar Werkgelegenheidsagentschap, het Professioneel Vormingscentrum en verschillende burgemeesters, om samen te werken aan betere levensomstandigheden voor huishoudpersoneel. ATRH hield een enquête over kinderarbeid in de sector, waaruit bleek dat er nog kinderarbeid bestaat en dat genderongelijkheid en gendergeweld dringende thema's zijn voor het jonge huishoudpersoneel. Op internationaal vlak is ATRH actief in de leiding van CONLACTRAHO, de Latijns-Amerikaanse Confederatie van Huishoudpersoneel. IFA gaf vorming over VGW en werkte een risicomap uit voor het huishoudpersoneel in de vorm van een handige affiche voor de leden van ATRH.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

De leiding en de syndicale promotoren van ATRH hebben geen inkomen vanuit de organisatie, waardoor ze zich verplicht zien om daarnaast te gaan werken. Ze kunnen dan ook weinig tijd besteden aan hun syndicale taken. Bovendien was **fos** in 2012 de enige belangrijke donor van ATRH, waardoor de organisatie erg afhankelijk is van **fos**. De eerste stappen naar financiële duurzaamheid zijn echter gezet. Bovendien steunt **fos** het uitwerken en aanbevelen van projectvoorstellen aan andere instanties. Er is ook een ruimte voorzien op het kantoor van ATRH voor de opvang van de kinderen van de leiding, zodat zij meer tijd hebben voor hun syndicale taken.

Heel weinig werkneemsters uit de sector durven de stap te zetten om hun werkgever formeel aan te klagen wegens schending van hun rechten. Ze zien hun werkgever vaak als hun familie en ze zijn bang om hun job te verliezen. Daarom heeft de arbeidsadvocate in 2012 geen juridische hoorzittingen kunnen starten. In 2013 zal er werk worden gemaakt van meer sensibilisering, om het huishoudpersoneel aan te zetten effectief juridische stappen te zetten.

WAARDIG WERK IN PERU

NGO AURORA VIVAR - SECTORVAKBOND SITAG EN BEDRIJFSVAKBONDEN SITE-SAV, SITECASA, SINDICATO DE TALSA

REALISATIES

In 2012 is er een belangrijke stap vooruit gezet naar meer syndicale eenheid. FENTAGRO, de Nationale Federatie van Werknemers in de agro-industrie, is immers opgericht. CGTP zorgde samen met Asociación Aurora Vivar, **fos** en Solidarity Center voor de begeleiding en omkadering van de syndicale eenheid in de sector en de politieke beleidsbeïnvloeding voor de wijziging van wet 27360 die een discriminerend arbeidsregime in de agro-industrie bevat.

22% van de nationale leiding van FENTAGRO bestaat uit vrouwen. Van de 18 leiders die FENTAGRO telt, zijn er 10 afkomstig van SITAG, SITECASA en SITE-SAV, 3 vakbonden gesteund door **fos**. FENTAGRO heeft lobbyacties uitgevoerd naar verscheidene parlementsleden toe en ook in de pers aandacht gevraagd voor de wijziging van wet 27360. FENTAGRO en CGTP bieden ondersteuning bij de collectieve onderhandelingsprocessen van haar basisorganisaties en bij de verdediging van de syndicale rechten. Zo werd er een aanklacht ingediend na het onrechtvaardig ontslag van Fidel Polo Sánchez, syndicaal leider van SITE-SAV in bedrijf Sociedad Agrícola Virú, na een televisieoptreden waarin hij aan de kaak stelde dat de werknemers geen beschermende kledij krijgen. Er is ook een aanklacht ingediend over de onrechtvaardige ontslagen van de werknemers die een nieuw syndicaal comité oprichtten als onderdeel van SITAG.

In 2012 is het ledenbestand van de 4 vakbonden uit Piura en La Libertad met 543 gegroeid, waarvan 158 vrouwen. Er zijn 2 Syndicale Comités van de sectorvakbond SITAG gevormd. De ledenwervingscampagnes in La Libertad werden bemoeilijkt door de aanwezigheid van de politiemacht om de arbeiders af te schrikken. Tegen deze schending van de syndicale vrijheid werd eveneens een aanklacht ingediend.

De ledenwervingscampagnes kennen ondanks alles succes, dankzij de inzet van de gevormde promotoren voor ledenwerving en het radioprogramma in Piura en in La Libertad. De radioprogramma's dragen niet alleen bij tot de ledenwerving, maar ook tot het verbeteren van de communicatie met de basis, voor aanklachten, beleidsbeïnvloeding en informatieverspreiding. Zo werden 7000 arbeiders uit de sector geïnformeerd over arbeidsrechten en de problematiek in de sector. Er werd aan 17 leden van SITAG juridische bijstand verleend. Er is een



syndicale promotor werkzaam in La Libertad, die er in geslaagd is de 3 vakbonden uit de regio dichterbij elkaar te brengen. Als voorbereiding voor een studie over VGW in de agro-industrie werden er in 2012 door het Nationaal Centrum voor VGW stalen genomen bij 200 werknemers met de hulp van de vakbonden die **fos** steunt.

In de agro-industrie werden 95 vrouwen gesensibiliseerd rond de vrouwenrechten in 8 workshops. Er is een agenda voor arbeidsrechten met genderfocus uitgewerkt, met het oog op het versterken van het genderdepartement in de 4 vakbonden.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

De repressie en het antisyndicaal beleid van de agro-exporteurs zijn een voortdurende blokkade voor de syndicale organisaties. Omwille van de activiteiten van het **fos**-programma is de onderlinge solidariteit tussen de organisaties wel toegenomen, en FENTAGRO en CGTP helpen om klacht neer te leggen tegen deze praktijken.

Binnen FENTAGRO bestaan er echter wrijvingen tussen de leiders uit het noorden van het land en de leiders uit het zuiden van het land. De plooiën zijn voor een stuk glad gestreken door tussenkomst van CGTP op een aantal vergaderingen en door omkadering van **fos** en Solidarity Center.

SINDICATO DE TRABAJADORES Y TRABAJADORAS DEL HOGAR DE LA REGIÓN DE LIMA (SINTTRAHOL)

REALISATIES

Wat organisatieversterking betreft, heeft SINTTRAHOL niet alleen haar ledenbestand verhoogd met 100 leden als resultaat van 4 ledenwervingscampagnes, maar is SINTTRAHOL er ook in geslaagd samen met 3 andere

vakbonden in Arequipa, Piura en Callao een Nationale Federatie voor Huishoudpersoneel in Peru op te richten. Onder leiding van SINTTRAHOL zijn er 3 gedecentraliseerde vormingen georganiseerd over syndicale en arbeidsrechten en syndicale organisatie voor de nieuwe leidsters van de 3 andere basisorganisaties. De statuten van de 4 basisorganisaties werden gepubliceerd. SINTTRAHOL heeft ook erg ingezet op acties van politieke beleidsbeïnvloeding i.v.m. de ratificering van Conventie 189 van de IAO. Na de oprichting van de Nationale Federatie gebeurden die acties in naam van de Federatie zodat deze erkenning en zichtbaarheid kon verwerven. Resultaat van de manifestaties, audiënties en fora is de positieve uitspraak van het ministerie van Arbeid, dat groen licht geeft voor de ratificering. Bovendien heeft parlementslid Marisol Espinoza een motie neergelegd in het parlement met een aanmaning om prioriteit te geven aan de goedkeuring van Conventie 189. Eind 2012 heeft SINTTRAHOL afgesproken om met de IAO, UN Women, andere vakbonden en ngo's een voorstel uit te werken voor de aanpassing van de bestaande sectorale wetgeving 27986. SINTTRAHOL heeft in 2012 permanent juridische bijstand verleend aan haar leden. Er werden 20 rechtszaken opgevolgd. De leidsters van SINTTRAHOL volgden 4 vormingen over het verbeteren van de dienstverlening aan de leden. Tot slot beschikt SINTTRAHOL over een studie over de psychosociale risico's in de huishoudsector.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Er is een toenemende concentratie van de macht in de persoon van de voorzitter van SINTTRAHOL, die tevens voorzitter is van de in 2012 opgerichte Nationale Federatie. Zowel binnen SINTTRAHOL als binnen de Nationale Federatie zijn er leidsters die het daar niet mee eens zijn. **fos** stimuleert het respecteren van de statuten en van de institutionele erkenning van beide organisaties, zodat de beslissingen niet door één enkele persoon worden genomen. **fos** heeft ook toenadering gezocht tot FNV, die ook een project heeft met SINTTRAHOL, om dit probleem te bespreken en te komen tot meer synergie tussen beide projecten.

Een ander probleem blijft de interne verdeeldheid binnen de sector, met het bestaan van 2 syndicale organisaties die elk bij een andere vakbondskoepel zijn aangesloten. Met het gemeenschappelijk doel van de ratificatie van Conventie 189 van de IAO voor ogen, heeft **fos** verschillende pogingen gedaan om beide vakbonden samen te brengen in een overlegstructuur. In december hebben de vakbonden dan toch een gemeenschappelijke actie van beleidsbeïnvloeding uitgevoerd.

FEDERACIÓN NACIONAL DE TRABAJADORES MINEROS, METALÚRGICOS Y SIDERÚRGICOS DEL PERÚ (FNTMMSP)

REALISATIES

Op het vlak van syndicale organisatie zijn er in 2012 twee bijkomende syndicale comités voor VGW met dienstverlening aan leden opgericht. Dat brengt het totaal opgerichte syndicale comités in 2011-2012 op 8 in 7 mijncentra. De werking van deze comités is verbeterd aangezien de kennis over de rechten i.v.m. VGW is toegenomen en aangezien de dienstverlening van het departement voor VGW van FNTMMSP er kwalitatief op vooruit is gegaan.

Het vormingsplan voor promotoren in VGW is herzien en verbeterd en 75% ervan is uitgevoerd met gemiddeld 26 deelnemers. Het congres van FNTMMSP heeft de uitvoering van de activiteiten van het programma gedurende 2 maanden stilgelegd, maar heeft er ook voor gezorgd dat het departement voor VGW geïnstitutionaliseerd is en er nu 4 nationale dirigenten bevoegd zijn voor de thematiek. Het departement beschikt over een nieuw strategisch plan en over een protocol dat de procedure voor dienstverlening vastlegt. Het departement heeft twee sensibiliseringscampagnes gehouden in 2012 over de verdediging van de rechten i.v.m. VGW waarbij 70 leden van de basis gesensibiliseerd werden.

Een belangrijk instrument voor informatieverspreiding naar de basis toe is het bulletin "De Mijnwerker" dat in 2012 drie edities telde. Na de goedkeuring in 2011 van een wet op VGW, is FNTMMSP er in 2012 samen met andere vakbondsfederaties in geslaagd een algemeen wettelijk reglement te laten goedkeuren dat alle werknemers in Peru ten goede komt.

FNTMMSP heeft ook een voorstel voor de aanpassing van de sectorale reglementering over VGW in de mijnsector voorgelegd aan de autoriteiten. Daarnaast werd er gewerkt aan een derde document i.v.m. beroepsziekten. Via workshops over masculiniteit is FNTMMSP er in geslaagd de mijnwerkers te sensibiliseren rond gender. Het departement voor VGW van FNTMMSP beschikt ook over een beleidsvoorstel i.v.m. VGW met genderfocus.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Omwille van het laattijdig toekomen van de fondsen en de wissel van de leiding naar aanleiding van het congres van de FNTMMSP in augustus 2012, is de uitvoering van het jaarplan pas goed van start kunnen gaan in het derde trimester.



REGIONALE UITWISSELING ROND VEILIGHEID EN GEZONDHEID OP HET WERK (VGW)

Veiligheid en Gezondheid op het Werk: Strijden voor een fundamenteel arbeidsrecht in de Andesregio

In Colombia sterven dagelijks 3 werknemers tijdens het beoefenen van hun beroep. In 2011 gebeurden er in Peru 1454 ongelukken in de mijnsector met handicap tot gevolg. Nog eens 52 mijnwerkers lieten dat jaar het leven. Daarbovenop kampen duizenden werknemers in het Andesgebied met zeer ernstige aandoeningen, veroorzaakt door hun werk. De fos-partners van het waardig-werkprogramma in de Andes nemen deze thematiek zeer ernstig.

Veiligheid en Gezondheid op het Werk (VGW) heeft te maken met de preventie van ongelukken en ziekten ten gevolge van activiteiten die werkgerelateerd zijn alsook met de promotie en bescherming van de gezondheid van de werknemers. Dit is een verplichting die zowel de staat als de werkgevers toekomt. In België kan men zeggen dat mensen over het algemeen zonder al teveel zorgen dagelijks aan de slag kunnen, want de staat beschikt over een hele resem regels en procedures om de werknemers te (laten) beschermen. Denk aan het beschermingsmateriaal dat arbeiders moeten dragen in verschillende risicoberoepen, de verplichte periodieke bezoeken bij de arbeidsarts, de controle van de werkomgeving (juiste bureaustoel, afstand tot de PC enz.), een gelimiteerd urenrooster enz.

Dat ons werk onze veiligheid en gezondheid niet in gevaar mag brengen, klinkt zeer vanzelfsprekend, maar dit is allerm minst zo in veel landen in het Zuiden. Deze thematiek is daarom een prioriteit binnen het programma Waardig Werk van fos

in de Andes. Eind mei 2012 zijn dan ook alle Andespartners samgekomen in de Peruviaanse hoofdstad Lima; ze namen er de situatie van VGW in de 4 landen (Colombia, Bolivia, Ecuador en Peru) in grote sectoren zoals de agro-industrie, de mijn- en de bouwsector onder de loep. Ook belangrijke organisaties als de Internationale Arbeidersorganisatie (IAO) en de Comunidad Andina de Naciones (CAN, Andesgemeenschap der Naties, een soort regionale "EU" waar deze vier landen toe horen) waren van de partij.

Over het algemeen kan men zeggen dat er op normatief vlak al wel wat gebeurd is rond VGW zowel op internationaal als nationaal vlak. Zo telt de IAO wel 70 (weliswaar niet-bindende) conventies die de thematiek raken en heeft de CAN verschillende bindende regels hieromtrent. De laatste jaren is ook vooruitgang geboekt op het vlak van nationale wetgevingen rond de materie, maar zoals wel vaker gebeurt, laat de implementatie heel vaak te wensen over.

De cijfers met betrekking tot VGW zijn hallucinant, zoals we reeds aankondigden in de inleiding van dit artikel. "Plotse" ongevallen zijn echter niet de enige oorzaak voor fysieke en mentale schade. De manier waarop het werk georganiseerd is, brengt risico's met zich mee die veel meer mensen raken en structureler van aard zijn. De ellenlange werkdagen (Boliviaanse suikerrietkappers werken tot 12u per dag), de atypische werkuren (de introductie van de nachtschiften zorgt in Colombia voor een toename van de zelfmoorden door het doorbreken van normale biologische en sociale patronen), de zware arbeid (leidend tot spontane abortussen en premature bevallingen bij vrouwen uit de Peruviaanse

agrosector), de repetitieve handelingen (Peruviaanse werksters moeten zich urenlang buigen om asperges te rapen), het gebrek aan beschermend materiaal (Ecuadoraanse landarbeiders moeten de bananensproeien zonder degelijke beschermingskleding) enz. zorgen ervoor dat werknemers kampen met ernstige aandoeningen die veroorzaakt zijn door hun werk. Veel van hen zijn op jonge leeftijd niet meer in staat om te werken. In de Ecuadoraanse bloemensector bijvoorbeeld, mag men zich al gelukkig prijzen als men volhoudt tot 40 jaar. Daarna is het lichaam zo kapot dat werken geen optie meer is. Diepere armoede is het gevolg.

Door het ontbreken van degelijke systemen van sociale bescherming kunnen deze mensen nergens terecht. Zo hebben slechts 38% van de Colombiaanse werknemers toegang tot het systeem van beroepsrisico's; als ze die hebben zorgen de gezondheidsinstanties er vaak voor dat hun ziekte niet als een beroepsziekte erkend wordt. Dat heb je als de gezondheidszorg een business is geworden... Nog slechter ben je er aan toe als je (zoals in de meeste gevallen) via derden bent tewerkgesteld of werkt in informele sectoren zoals de kleine en middelgrote textiel-, juwelen-, hout- en lederverwerkingsbedrijffjes in Bolivia.

Who's to blame? De verantwoordelijkheid is gedeeld. Enerzijds heb je de bedrijven die geen geld willen spenderen aan een veilige omgeving voor hun werknemers. VGW wordt als een economische last gezien eerder dan als instrument om beter te werken en - ja zelfs- competitiever te zijn. Door de armoede vinden de bedrijven steeds mensen die toch bereid zijn om onder zulke omstandigheden te werken. Er staan immers genoeg andere kan-

didaten in de rij te wachten op werk. Anderzijds heb je de staat die geen prioriteit geeft aan VGW. Er worden internationale conventies ondertekend en in veel landen bestaan wetten rond de materie, maar ze blijven al te vaak dode letter. Zo zijn controlemechanismes onderbemand, wordt er geen sociale dialoog gepromoot, is er onvoldoende expertise in de materie, bestaan er te weinig statistieken en studies enz. Dit alles in een beleidsstructuur die eerder pro-bedrijven dan pro-werknemers is. Vakbonden spelen een cruciale rol

om het tij te doen keren. Via het **fos**-programma zijn reeds VGW-promotoren gevormd, werden er vormingen gegeven en studies gemaakt met speciale aandacht voor de situatie van vrouwen enz. met een aantal successen tot gevolg. Zo zijn in Peru reeds VGW-clausules in cao's opgenomen en is er onder leiderschap van de Peruviaanse mijnwerkersfederatie FNTMMSP een nieuwe wet (plus reglementering!) gekomen rond VGW in alle sectoren. Maar de uitdagingen blijven talrijk. Zo moet er meer aan sensibilisering gedaan worden, de infor-

matie rond o.a. de wetgeving moet beter worden verspreid, gemengde comités alsook de participatie van vrouwen moeten versterkt worden, en er moet meer in allianties (nationaal en internationaal) gewerkt worden.

VGW is een fundamenteel arbeidsrecht. Dankzij de uitwisseling van kennis en ervaringen tijdens deze regionale bijeenkomst zullen partners sterker staan om eisen te stellen en gecoördineerde allianties aan te gaan om dit recht af te dwingen.



ACTIES TOEGANG TOT GEZONDHEID IN DE ANDESREGIO TOEGELICHT

TOEGANG TOT GEZONDHEID IN BOLIVIA

FEDERACIÓN DE CAFICULTORES EXPORTADORES DE BOLIVIA (FECAFEB) – NGO JATHA

REALISATIES

FECAFEB verankerde de gezondheidswerking binnen haar eigen structuren tijdens haar Algemene Vergadering in 2012, waar er 28 secretarissen (16 vrouwen en 12 mannen) benoemd werden voor gezondheid, voedselveiligheid en gender binnen 18 basiscoöperatieven. De strategie hierrond werd binnen de nieuwe statuten en resoluties opgenomen. Dat congres benoemde ook de vroegere voorzitter van het vrouwencomité (Susana Lima) tot nieuwe algemeen secretaris van FECAFEB, de hoogste functie na de nationale directeur. Het project blijft het vrouwencomité actief steunen.

De vorming van gezondheidspromotoren, en via hen van de gezinnen van de koffieboeren, kon opnieuw rekenen op de technische expertise en begeleiding van de lokale ngo JATHA. Er werden 5 modules uitgewerkt: leiderschap, EHBO, gezondheidsbeleid, voedselveiligheid en seksuele en reproductieve rechten. Nieuw in 2012 was de EHBO-opleiding voor gezondheidspromotoren van 7 basisorganisaties, die op het einde elk hun eigen EHBO-kist overhandigd kregen. De organisaties staan in voor het goede gebruik en het aanvullen van de geneesmiddelen. FECAFEB startte in 2012 ook met een radioprogramma "La hora del café", elke maandag en zaterdag gedurende 4 maanden, dat 80% van de basisorganisaties bereikte met gezondheidstips, informatie over gezonde voeding, promotie van borstvoeding, vrouwen thema's en eigen evenementen. De federatie produceerde ook 2 video's over de rol en participatie van de vrouw in de koffieketen en de voedselveiligheid.

FECAFEB voerde een Campagne voor het Recht op Gezondheid en Voedselveiligheid met alle lokale gezondheidsinstanties, en een Campagne voor Gezonde Tand en met basisorganisatie Unión Pro Agro in een moeilijk toegankelijke zone, met de mobiele kliniek van Albamovil en het vrouwencomité. Begin juli organiseerde FECAFEB een pre-gezondheidstop in Caranavi, waar een manifest werd uitgewerkt ter voorbereiding van de Nationale Gezondheidstop, die echter herhaaldelijk uitgesteld werd. Binnen de Comités voor Analyse van Gezondheidsinformatie (CAIS) ontleedde ze samen met de 15 lokale gezondheidscentra de specifieke noden in elke zone: gebrek aan personeel, geen drinkbaar water, tienerzwangerschappen enz.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Ngo Jatha heeft in 2012 haar naam veranderd in "Alternativa". FECAFEB blies de bruggen op met de burgemeester van Caranavi, door hem tot "persona non grata" uit te roepen tijdens hun congres, wat de samenwerking met het gemeentebestuur en het gemeentelijk hospitaal ernstig bemoeilijkte. In september kwam een nieuw FECAFEB-bestuur aan de macht dat opnieuw toenadering zocht en vond met de burgemeester. Dit is belangrijk want het gemeentebestuur speelt een belangrijke rol in het gezondheidssysteem in Bolivia wegens de decentralisatie van middelen en beslissingen.

ACCIÓN INTERNACIONAL PARA LA SALUD (AIS)

REALISATIES

Deze actie bleef ook in 2012 mikken op de vorming, sensibilisering en versterking van de gezondheidscomités in de zone van Senkata in district nr. 8 van El Alto, de derde grootste stad van Bolivia op de hoogvlakte boven La Paz. Alle democratisch verkozen leiders van deze comités zijn vrouwen. Dankzij de vorming zijn deze leiders zich steeds beter bewust van hun rechten als gebruikers van de gezondheidsstructuur, alsook van het belang van gezonde leefpatronen. Ze kunnen hun wensen en verlangens ook beter uitdrukken, waardoor ze gehoor vinden bij de overheden en hun bredere achterban kunnen mobiliseren. Het project slaagde erin om diverse leiders van deze gezondheidscomités te laten verkiezen in belangrijke leidinggevende functies binnen hun sociale organisaties en binnen lokale ge-

zondheidsinstanties, waardoor ze op de besluitvorming wegen. Dit lukte echter nog niet binnen de traditionele wijkcomités (Juntas Vecinales), die mannenburchten blijven. De gezondheidscomités werkten volop aan hun actieve participatie in de aangekondigde Nationale Gezondheidstop, met eigen voorstellen, maar deze top werd helaas herhaaldelijk uitgesteld. Tijdens het bezoek van vice-president Alvaro García Linera bij de inhuldiging van het nieuwe Boliviaans-Japanse hospitaal in El Alto konden de gezondheidscomités hem wijzen op hun noden en verzuchtingen zoals het gebrek aan specialisten en medische uitrusting. De stagiairs sociaal assistenten van de belangrijkste staatsuniversiteit (Universidad Mayor de San Andrés) hielpen de comités bij het uitwerken van allerlei informatief materiaal (affiches, pamfletten, stripverhalen, richtlijnen enz.), met aangepaste vormgeving en inhoud om een breder publiek te bereiken, en bij het organiseren van diverse vormings- en sensibiliseringsactiviteiten. De comités verbeterden ook hun samenwerking met vrouwenorganisaties als ADA en Gregoria Apaza, die strijden tegen feminicide, met het Boliviaanse Milieuforum en met de Boliviaanse Commissie voor de Mensenrechten. Het groeiende aantal uitnodigingen die de leiders ontvingen van deze groepen en van overheidsinstanties, zijn een aanwijzing van hun stijgende legitimiteit binnen de gezondheidssector en de vrouwenbeweging.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Sommige vastgeroeste mannelijke leiders eisten het ontslag van de leiders van de gezondheidscomités en van lokale gezondheidsinstanties in El Alto, met als argument dat ze hun taak niet goed uitvoeren en om hun eigen machtspositie te versterken. Dit verplichtte de leiders om zich te legitimeren als verkozen vertegenwoordigsters van hun basisorganisaties (met steun van AIS), terwijl die mannen enkel voor zichzelf opkomen. Dit leidde tot heel wat tijdverlies, maar uiteindelijk tot een versterkte positie.



TOEGANG TOT GEZONDHEID IN ECUADOR

MOVIMIENTO MUJERES POR LA VIDA (MMxV)

REALISATIES

De netwerken van patiënten van de Movimiento Mujeres por la Vida (MMxV) hebben zich in 2012 samen met anderen ingeschakeld in het Nationaal Collectief dat het ministerie van Gezondheid lanceerde. MMxV speelt een leidende rol in dat collectief, omdat ze het meest ervaring heeft met de sociale controle op de kwaliteit van de gezondheidszorg. Alle netwerken verwierven een officiële erkenning en accreditatie van de overheid, die hun sociale controle in verschillende ziekenhuizen vergemakkelijkt en de duurzaamheid garandeert.

MMxV verzorgde in 2012 opnieuw twee vormingscycli in organisatieversterking, burgerparticipatie en seksuele en reproductieve rechten voor de vrouwen van de vier netwerken in de hoofdstad Quito en het netwerk in Cuenca. Ze voerde ook een participatieve diagnose uit in beide steden en vormde de vrouwen in het uitwerken van affiches, folders en ander educatief communicatiemateriaal. Zeven vrouwen uit Quito en Cuenca namen deel aan de **fos**-opleiding voor promotoren ter preventie van hiv/aids en verzorgden daarna informatieve sessies voor 1170 deelnemers/sters in Quito en Guayaquil. MMxV maakt deel uit van het Ecuadoraans Multisectorieel Comité tegen hiv/aids, dat o.l.v. het ministerie van Gezondheid armoede, kwetsbaarheid, gendergeweld en toegang tot aidsgeneesmiddelen aanpakt. Verder lanceerde MMxV ook een jongeren-netwerk met 12 jongerengroepen uit verschillende achtergestelde wijken van Quito en Cuenca, die culturele en laagdrempelige acties ondernamen zoals muziek, theater, tentoonstellingen en "radio in het park". Hiermee informeerden en sensibiliseerden ze meer dan 1.000 jongeren over seksuele en reproductieve rechten, gendergeweld, seksuele diversiteit, bestrijding van de sterk toenemende tienerzwangerschappen, sociale controle op gezondheidszorg enz. Met de ngo Fundación Desafío voerden ze een diagnose uit naar gendergeweld en opvang van jongeren in de hospitalen van Quito. MMxV sloot ook allianties met andere jongerengroepen zoals Coordinadora Política Juvenil en Rokeros, dit alles in nauwe coördinatie met het secretariaat voor Gezondheid binnen het gemeentebestuur van Quito. Samen met andere vrouwenorganisaties ontleedt MMxV de problemen per wijk betreffende solidaire economie, seksuele en repro-

ductieve rechten, burgerparticipatie, milieu, ontspanning, cultuur, onderwijs, veiligheid en gendergeweld. Op basis hiervan bepleitten ze de uitvoering van een Vrouwenagenda "Mujeres hacia el Buen Vivir" bij het gemeentebestuur en bij het ministerie van Sociale Zaken, naar aanleiding van de Internationale Dag tegen Geweld op Vrouwen op 25 november.

Begin augustus bezocht een ruime delegatie van 16 vrouwen van MMxV (waaronder 4 jongeren) de werking van Foro Salud in Piura en Lima, om ervaringen uit te wisselen inzake sociale controle op gezondheidszorg en beleidsbeïnvloeding. In Piura woonden ze een forum bij met diverse overheidsinstanties en leerden er naast de sociale controle ook de promotie rond aids, tbc en ouderen kennen. In Lima ontmoetten ze diverse promotoren van Foro Salud en ook **fos**-partner PDTG-FEMUCARINAP.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Hoewel MMxV op ruime netwerken met veel vrijwilligsters kan rekenen voor de sociale controle op de gezondheidszorg en andere activiteiten, slaagt haar technische ploeg er moeilijk in om andere financiering op lange termijn los te weken. Met het oog op duurzaamheid heeft MMxV daarom beslist meer in te zetten op de jongerenwerking en het thema van seksuele en reproductieve rechten, dat hen sterk aanbelangt. Deze lijn vertoont bovendien grote synergie met het DGD-programma in Ecuador. De afschaffing van de Nationale Vrouwenraad (CONAMU) bemoeilijkt de strijd van MMxV voor een Nationale Vrouwenagenda vanwege de overheid. Ze bepleit echter bij de tijdelijke Overgangsraad haar reactivering en steun aan diverse vrouwengroepen, om te komen tot de oprichting van een nieuwe Vrouwenraad voor Gendergelijkheid.

CONFEDERACIÓN NACIONAL DE ORGANIZACIONES CAMPESINAS, INDÍGENAS Y NEGRAS (FENOCIN)

REALISATIES

In de loop van 2012 versterkte FENOCIN de gezondheidswerking van 10 (van de 13) lidorganisaties die in de diagnose van 2011 uit de bus kwamen met potentieel op dat vlak. In totaal werden 64 gezondheidspromotoren en vroedvrouwen en -mannen van deze organisaties (59 vrouwen en 5 mannen) opgeleid in diverse vormingssessies, waarbij ze ook de nodige materialen overhandigd kregen om zwangerschappen en bevallingen te begeleiden. In oktober volgde een verdieppings- en evaluatiesessie met 20 promotoren over het gebruik van deze materialen. FENOCIN organiseerde ook ont-

moetingen tussen deze lidorganisaties om ervaringen uit te wisselen over traditionele geneeskunde en geneesmiddelen, met de actieve deelname van veel jongeren. Ze selecteerde eind 2012 vijf lidorganisaties met 26 promotoren om de opgedane kennis in de toekomst verder te verspreiden. Het doel is dit niet te beperken tot technische kennis, maar via dit proces de lidorganisaties te versterken. Het vormingsproces hielp ook om een beleidsvoorstel van FENOCIN rond interculturele gezondheid uit te werken, gebaseerd op de samenvattende evaluatie van de concrete ervaringen van de drie sterkste FENOCIN-lidorganisaties op dit vlak: UNORCAC, UOCAME en ACOPSAS. Dit alles verliep via een participatief onderzoek. FENOCIN zal dit voorstel in 2013 voorleggen aan de Directie voor Interculturele Gezondheid van het ministerie en de Sociale Zekerheid voor Boeren (Seguro Social Campesino). De vrouwen en jongeren van de FENOCIN-lidorganisaties stelden hun eigen gezondheidsagenda's op, met speciale aandacht voor seksuele en reproductieve rechten. Ze kunnen hierbij rekenen op de nieuwe gedrukte folders over rechten van vroedvrouwen en over natuurlijke geneesmiddelen. *fos* leidde ook 6 promotoren op in de preventie van hiv/aids, die in totaal meer dan 200 personen bereikten met hun sessies. Tot slot namen 15 leidsters deel aan vormings sessies van de internationale boerenkoepels Via Campesina en CLOC.

In het najaar kregen beide gezondheidspartners gedurende 10 dagen bezoek van 4 vrouwelijke werknemers van de Mutualiteiten van Brabant (FSMB) die sterk betrokken zijn bij het partnerschap met het gezondheidsprogramma van *fos* in Ecuador.



EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Een dissidente groep binnen FENOCIN bezette tot tweemaal toe de hoofdkantoren van FENOCIN in Quito, hierin gesteund door het ministerie van Sociale Zaken. De democratisch en statutair verkozen leiding geniet gelukkig de steun van de meeste lidorganisaties van FENOCIN, van diverse andere boerenorganisaties en van de internationale koepels Via Campesina en CLOC. In maart 2013 zal deze leiding een congres houden dat met een nieuwe verkozen leiding de eenheid moet herstellen. Om te vermijden dat de tweedracht binnen FENOCIN naar het einde van 2012 toe de projectwerking zou verlammen, werd de uitvoering van bepaalde activiteiten rechtstreeks met de betrokken FENOCIN-lidorganisaties georganiseerd, weliswaar in overleg met de democratische leiding. Deze weg zullen we ook begin 2013 bewandelen.

TOEGANG TOT GEZONDHEID IN PERU

COORDINADORA NACIONAL DE COMERCIO JUSTO DE PEQUEÑOS PRODUCTORES DEL PERÚ (CNCJ)

REALISATIES

De klemtoon lag bij CNCJ op het vormingsproces van 50 gezondheidssecretarissen (waaronder 28 vrouwen en 29 jongeren) van 7 bananenassociaties in Piura en 14 koffiëcoöperatieven in Junín. Eerst werden de noden op sociaal en medisch vlak in hun zone met de probleemboom geanalyseerd en daarna werden 16 projectvoorstellen uitgewerkt om aan deze noden te beantwoorden. Dit proces bestond uit vier vormingsmodules in elke regio -geleid door de experten die vorig jaar al de regionale diagnoses uitvoerden- en een afsluitende voorstelling van de projecten voor de overheden en een breed publiek. De belangrijkste staatsuniversiteit San Marcos hielp bij de uitvoering en reikte diploma's uit, om de positie en erkenning van deze secretarissen binnen hun organisaties te versterken. De grote uitdaging in 2013 bestaat erin om via beleidsbeïnvloeding de nodige financiële steun voor deze projecten te verkrijgen van de lokale besturen. Hiertoe sloot CNCJ in 2012 reeds allianties met de gemeentebesturen en de lokale afdelingen van het gezondheidsministerie in Piura en Junín. CNCJ voerde ook 3 medische campagnes uit, 2 in Piura en 1 in Junín, waarmee ze in totaal 3.350 patiënten bereikte uit de gezinnen van kleine boeren. Hiervoor werkte CNCJ samen met VIDA Peru (lokale ngo), die zowel het medisch personeel als de geneesmiddelen en

andere materialen voor deze campagnes leverde. De drie door **fos** opgeleide promotoren in aidspreventie verzorgden informatieve sessies met 200 vrouwen en 300 jongeren in Piura en Junín. Begin 2012 tekende de CNCJ een samenwerkingsovereenkomst met EsSalud voor de aansluiting van de kleine boeren bij de Agrarische Verzekering van EsSalud, aan een laag tarief (10 euro per maand). Daarna zetelde CNCJ in de thematische werkgroep met EsSalud die de praktische uitvoering hiervan in allerlei regels goot, maar de officiële bekrachtiging door de EsSalud-top bleef uit na een machtswissel. Deze aansluiting is dus nog altijd geen realiteit.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

EsSalud leefde de overeenkomst met CNCJ rond de aansluiting van kleine boeren niet na, maar eind 2012 zegde het ministerie van Financiën deze aansluiting wel toe aan de koffiëcoöperatieven van de Junta Nacional del Café (JNC), onze vorige partner in dit proces tussen 2008-2010. CNCJ en JNC bekijken nu hoe ze samen voor een aansluiting van alle kleine boeren kunnen opkomen. EsSalud wil deze aansluiting echter niet bevorderen. De nieuwe voorzitter Virginia Baffigo liet, in het kader van een grootscheeps hervormingsproces binnen EsSalud, een IAO-onderzoek uitvoeren. Dit onderzoek wees uit dat dergelijke aansluiting verlieslatend zou zijn voor EsSalud. Daarop legde de voorzitter helaas de overeenkomst en het overleg met CNCJ stil. Hierdoor hebben **fos** en CNCJ dit jaar ook een accentverschuiving doorgevoerd, naar meer lokale activiteiten zoals gezondheidscampagnes, aids-preventie, EHBO-vorming en vorming van gezondheidssecretarissen die projecten hebben uitgewerkt voor lokale financiering.

FEDERACIÓN NACIONAL DE MUJERES CAMPESINAS, ARTESANAS, INDÍGENAS, NATIVAS Y ASALARIADAS DEL PERÚ (FEMUCARINAP)

REALISATIES

Tijdens werksessies in de regio's Puno, Cajamarca, Pasco en Loreto verzamelde FEMUCARINAP, dankzij de methodologische begeleiding door de lokale ngo Programa de Democracia y Transformación Global (PDTG), heel wat kennis en ervaring van de deelnemende vrouwen inzake traditionele geneeskunde en geneesmiddelen. Deze sessies hielpen tevens om deze regionale lidorganisaties te versterken. Ook in Lima organiseerde FEMUCARINAP de uitwisseling op nationaal niveau, waarbij de focus lag op de verdediging van de eigen gezondheid in brede zin, dus

niet enkel goede gezondheidszorg in ziekenhuizen, maar ook mentale gezondheid, bestrijding van geweld tegen de vrouw, gezonde voeding enz. Dit proces van sensibilisering is even belangrijk als de verworven kennis, werkt organisatieversterkend en moet uitmonden in een breder actieplan waarin gezondheid een prominente plaats krijgt. Deze consultatie van de lidorganisaties leverde met de communicatieve expertise van PDTG diverse producten op voor brede verspreiding: een boekje over het gezondheidssysteem en prioriteiten voor FEMUCARINAP, een folder met de geschiedenis van FEMUCARINAP en het gebruik van geneeskundige planten, een video over traditionele geneeskunde in Pasco en een samenvatting van de tot op heden bereikte resultaten als input voor de toekomstige beleidsbeïnvloeding. Daartoe zullen FEMUCARINAP en PDTG hun alliantie met Foro Salud en andere ngo's en netwerken nauwer aanhalen. In september organiseerden ze al een publiek forum met Foro Salud en andere organisaties, dat gekoppeld werd aan een ontmoeting van jongerenleiders uit diverse regio's. FEMUCARINAP schakelde de jongeren in alle activiteiten van 2012 veel actiever in, om nieuwe leiders te vormen en aldus duurzaamheid te garanderen. De 3 gevormde vrouwelijke aidspromotoren van FEMUCARINAP bereikten 550 personen in hun voorlichtingssessies en konden de samenwerking met lokale gezondheidsdiensten verbeteren.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

De drukke aanwezigheid van de FEMUCARINAP-leiders in solidariteitscampagnes rond milieuconflicten en in internationale evenementen bemoeilijkten de intensieve planning en evaluatie van de projectactiviteiten met PDTG als begeleidende ngo. De FEMUCARINAP-leiding besprak dit tijdens haar Algemene Vergadering in december en besloot het project intensiever op te volgen door taken te delegeren op regionaal niveau.

FORO SALUD

REALISATIES

In 2012 zette Foro Salud het overleg verder met diverse van zijn aangesloten basisorganisaties en ngo's, net als met overheidsinstanties, universiteiten en medische belangengroepen. Ze stelden een agenda voor de gezondheid van de vrouw op in Lima, Cajamarca en Tacna, die de belangrijkste problemen en broodnodige oplossingen naar voeren schuift. Vooral in Lima en Cajamarca is dat proces al flink opgeschoten en ligt een diagnose op tafel ter discussie. De nationale directie van Foro Salud neemt dit op in zijn actieplan,

met de focus op seksuele en reproductieve rechten. In de drie regio's werd de opleiding gestart van gezondheidspromotoren die sociale controle zullen uitoefenen op de kwaliteit van de gezondheidsdiensten, met aandacht in deze vorming voor gender, gezondheidssysteem, interculturaliteit, participatie, concrete planning van de sociale controle enz. Hierbij werd de eigen handleiding van Foro Salud gebruikt en werden experts van de overheid (o.a. DGD-partner Defensoría del Pueblo = ombudsdienst) uitgenodigd. Om dit proces te ondersteunen verspreidde Foro Salud ook op brede schaal een samenvattend verslag van succesvolle ervaringen met sociale controle in andere regio's. De thematische werkgroep "derde leeftijd" en ANAM (bejaardenorganisatie) binnen Foro Salud hebben hun genderfocus versterkt in alliantie met mensenrechtenplatforms en beklemtonen in hun beleidsbeïnvloeding de specifieke problematiek van de vrouw. Foro Salud werkt anderzijds ook met jongerengroepen rond een goede behandeling in de gezondheidszorg en seksuele en reproductieve rechten. Foro Salud pakte uit met radiospots in Cajamarca, met een eigen radioprogramma "Diálogo de Mujer" in Tacna en met artikels in de krant "Mar Brava" van Lima/Callao om haar

werking bij het brede publiek bekend te maken en activiteiten aan te kondigen. Er werden 4 promotoren gevormd in de hiv/aidsworkshops en deze gaven verdere voorlichting aan 765 personen in Piura en het Amazonegebied, waarvan 2/3 vrouwen en jongeren.

De nationale coördinator van ForoSalud was een van de hoofdsprekers tijdens het jaarlijks seminarie van het Belgisch platform Be-cause Health rond People Centered Care.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Wegens de lang aanslepende staking van het medisch personeel halfweg 2012 en de drukke inhaalmanoeuvres met consultaties en operaties achteraf, liep de nodige coördinatie van Foro Salud met ziekenhuizen en gezondheidscentra voor de planning van de sociale controle heel wat vertraging op. Omdat hun goedkeuring nodig is en informatie en sensibilisering vooraf erg belangrijk zijn, zal de sociale controle pas in 2013 volop van start kunnen gaan. De resultaten hiervan zullen de agenda voor beleidsbeïnvloeding bepalen.





REGIONALE UITWISSELING VAN GEZONDHEIDSPARTNERS TIJDENS JAARLIJKS CONGRES

Streven naar een universeel toegankelijk gezondheidssysteem in Latijns-Amerika: Gezondheidsorganisaties steken de koppen bij mekaar op Congres in Uruguay.

De progressieve regimes in Latijns-Amerika moeten niet alleen meer centen pompen in de gezondheidszorg, maar ook streven naar een universeel gezondheidssysteem met gelijke toegang en goede kwaliteit voor allen. Dat is de belangrijkste uitdaging die de Asociación Latinoamericana de Medicina Social (ALAMES) lanceerde tijdens haar twaalfde Congres in Uruguay. Onder de ruim 700 deelnemers uit 27 landen ook een 20-koppige delegatie van fos-partners en -medewerkers uit Bolivia, Ecuador, Peru en El Salvador.

We begonnen met een tweedaags pre-Congres in de badplaats Piriapolis, waar een werkgroep het Wereldbankbeleid van armoedebestrijding hekelde, met speciale "armoedige" ziekenkassen voor de armste bevolkingsgroepen. Omdat de schaarse belastingen bovendien de rijkste klasse sparen, kampen veel overheden met een tekort aan fondsen om de armsten goede gezondheidszorg aan te bieden. Maar hier komt gelukkig verbetering in met de linkse regeringen in diverse landen.

Armando Denegri, leider van het Wereld Sociaal Forum voor Gezondheid, haalde de succesrijke ervaringen in zijn Brazilië aan als voorbeeld van een universeel, integraal en gelijkwaardig gezondheidssysteem voor allen, waarbij de overheid voor de nodige fondsen en controle zorgt, maar privé-ziekenhuizen ook hun rol spelen. "Dit is enkel mogelijk binnen een ruimer kader van sociale be-

scherming voor allen, bijvoorbeeld ook pensioenen en bescherming tegen arbeidsongevallen."

Colombia is het schrijnendste voorbeeld van hoe het niet moet. Een verregaande privatisering, waarbij privéfondsen de dienstverlening terugschroeven en verschillende pakketten lanceren naargelang de koopkracht van de "klanten", heeft meer doden tot gevolg dan er bij de burgeroorlog vallen, en doet uitgeroeide ziektes zoals malaria terugkeren. Diverse Colombiaanse sprekers hoopten dat de vredesgesprekken tussen regering en guerrilla ook dit probleem zouden aankaarten.

De sterke stijging van het overheidsbudget voor gezondheidszorg in o.a. Ecuador houdt echter ook een gevaar in, namelijk dat de farmaceutische industrie het grootste deel van de koek krijgt. "De Verenigde Staten geven liefst 8.000 dollar per persoon per jaar uit aan gezondheid, meer dan de meeste mensen ter wereld op een jaar verdienen", aldus Mario Rovere (Argentinië). "Vooral de farma-reuzen worden daar beter van, die nu ook erg agressief Latijns-Amerika willen veroveren."

Tijdens het driedaagse Congres van ALAMES in de hoofdstad Montevideo legde Nila Heredia, voormalig minister van gezondheidszorg onder Evo Morales, uit dat Bolivia voor de participatieve en interculturele weg naar een intercultureel systeem koos. Vele ziekenkassen, de vakbondskoepel, de geneesheren en de universiteiten verzetten zich echter heftig tegen dit systeem, uit vrees dat de privileges en hogere lonen bij bepaalde ziekenkassen verloren zouden gaan.

Sommige progressieve regimes zetten helaas een stap in de verkeerde

richting. Zo hebben Daniel Ortega en zijn Sandinistische regering in Nicaragua, onder druk van de machtige katholieke kerk, elke vorm van abortus verboden, dus ook in geval van verkrachting of levensgevaar voor de vrouw, en dit met effectieve arrestatie van de geneesheren die het toch aandurven. In Peru is abortus ook verboden, maar zijn er naar schatting liefst 360.000 illegale abortussen per jaar.

Ook de drastische besparingen in gezondheidszorg in Spanje (min 38%), Portugal en Griekenland kwamen aan bod tijdens het Congres. Er werd aandacht geschonken aan thema's als uitsluiting van migranten en armen, hogere ziektecijfers (bijvoorbeeld aids) en sterke toename van zelfmoorden. Vroeger was het omgekeerd, maar nu komen gezondheidsmilitanten uit deze landen om de solidariteit van Latijns-Amerika smeken.

"Het is dezelfde lijdensweg die het IMF in de jaren '80 aan diverse landen van Latijns-Amerika opdroeg, met dramatische gevolgen voor onze gezondheidszorg", waarschuwde het Venezolaanse ALAMES-kopstuk Oscar Feo. "Europa voerde na WO II de sociale zekerheid in uit schrik voor de sterke vakbonden en socialistische of communistische partijen, maar nu valt die vrees weg en dreigt er een bloedbad. Wij bieden niet enkel onze solidariteit met Zuid-Europa aan, maar ook onze expertise in de strijd tegen de afbraak van de sociale zekerheid."

Na afloop van het Congres werd Nila Heredia (Bolivia) herkozen als ALAMES-coördinator, en Oscar Feo als haar adjunct, in de Algemene Vergadering van ALAMES. Dat is goed nieuws voor fos, want beiden steunden in het verleden al diverse

activiteiten van onze **f**os-partners, en beloofden dat in de toekomst nog meer te doen, dankzij de talrijke en sterk gewaardeerde deelname van onze partners aan het ALAMES-Congres.

ALAMES blies ook diverse thematische netwerken nieuw leven in, waarin onze partners een actieve rol spelen als nationale contactpersonen, met speciale voorkeur voor de netwerken rond gender, gezondheid en veiligheid op het werk, interculturaliteit en gezondheidssystemen. Het volgende Congres van ALAMES zal eind 2015 in El Salvador plaatsvinden, waar **f**os ook actief is.

Op het einde van een uiterst boeiende en vermoeiende week zaten we met de ganse **f**os-bende samen om het Congres te evalueren. Allen beklemtoonden dat ze enorm veel bijleerden over de werking en problemen van de gezondheidssystemen in alle landen, met uitstekende sprekers van een hoogstaand academisch niveau. De directe contacten en uitwisseling van ervaringen met andere landen waren ook bijzonder nuttig.

“We kregen hier echter geen gebruiksklare recepten aangeboden over hoe we de gezondheidszorg in onze landen moeten verbeteren”, aldus Ridmar Velazquez van onze Boliviaanse partner AIS. “Dat is een uitdaging die elk van ons moet opnemen, gewapend met de theoretische en conceptuele kennis die we hier in Uruguay opdeden.” **f**os neemt graag mee deze handschoen op en zal de partners steunen in hun strijd voor universele en kwaliteitsvolle gezondheidszorg voor allen.



ACTIES ROND HIV-PREVENTIE IN DE ANDESREGIO MET STEUN VAN DE NATIONALE LOTERIJ

In de Andeslanden tonen de statistieken aan dat hiv/aids een belangrijk probleem is. De aidspolitiek wordt geleid door de ministeries van Gezondheid, die zich hoofdzakelijk beperken tot het voorzien van medische zorgen en gratis medicatie voor de hiv-positieve bevolking. De preventie is hoofdzakelijk in handen van organisaties van de civiele maatschappij, met steun van het Globaal Fonds tegen aids, malaria en tuberculose. Vaak blijft de preventie echter beperkt tot de stadsbevolking en is ze gericht op de zogenaamde risicogroepen, nl. homoseksuelen, prostituees en gevangenen. Hierdoor worden de taboes vaak nog versterkt en krijgt de brede bevolking weinig informatie.

Hoewel *fos* geen directe werking heeft rond aids, bood de projectoproep van de Nationale Loterij rond de Mileniumdoelstellingen een uitstekende kans om hier rond te werken met de *fos*-partners in Ecuador en Peru. De doelstelling was “de toename van de kennis en informatie over hiv/aids van de doelgroep, via de versterking van de capaciteiten van partnerorganisaties op het vlak van hiv/aidsvoorlichting vanuit een gender- en solidariteitsperspectief”. Om dit te bereiken werd een “train-the-trainer” vorming uitgewerkt, bestaande uit verschillende modules. Er werden verschillende didactische materialen (2 brochures, een spel over risicogedrag, een videocompilatie, een houten penis, condooms, een draaiboek met oefenboekje, een studietekst rond hiv, gender, seksuele en reproductieve rechten, een draagtas enz.) ontwikkeld die de deelnemers in staat stelden om hun leden correcte informatie te geven via korte voordrachten, work-

shops enz. Dit alles met veel aandacht voor de genderdimensie, seksuele rechten, mensenrechten in het algemeen en de relatie tussen hiv en arbeidsrechten. De voorbereiding van de uitvoering van dit project begon in 2011, maar de implementatie was vooral voor het jaar 2012. In alle landen konden deelnemers 2 modules volgen, verspreid over het jaar. Hierdoor waren ze in staat om de kennis toe te passen en het materiaal uit te proberen om vervolgens de kennis te verdiepen en ervaringen uit te wisselen.

Bij de afloop van het project zijn op 12 maanden tijd 62 mensen (30 in Peru en 32 in Ecuador) gevormd tijdens beide modules. Op hun beurt hebben 46 van deze promotoren nog eens 4.497 mensen rechtstreeks gevormd (2.765 in Peru en 1.732 in Ecuador) via een 200-tal vormings- en sensibiliseringsactiviteiten rond hiv/aids. Dit zonder rekening te houden met het aantal potentieel bereikte mensen via de radioprogramma's en de 8.000 brochures die tot nu toe verspreid werden. In Peru zijn immers nog eens grote groepen van de bevolking ingelicht over hiv/aids en mogelijke preventiemechanismen via radioprogramma's (met nationaal bereik) van de mijnwerkersfederatie en van de landarbeiders van de agro-industrie in de provincie Piura (SITESAV). In het algemeen zijn meer vrouwen bereikt dan mannen en zijn ook meer jongeren bereikt via scholen en tijdens gezondheidsmarkten en andere activiteiten.

Het project heeft dus zijn doel bereikt wat betreft het versterken van de capaciteiten van de organisaties om binnen hun werking zelf aan voorlichting te doen rond hiv/aids, vorming rond gender en gendergeweld, en seksuele en reproductieve rechten. Dit project heeft echter nog meer resultaten bereikt. De deelnemende organisaties hebben elk 3 tot 5 gevormde promotoren die niet alleen inhoudelijk een nieuwe thematiek kunnen aanbrengen, maar die ook een aantal pedagogische vormingstechnieken meegekregen hebben die hun ook in andere omstandigheden van pas komen.



Verder zijn verschillende organisaties door deze activiteiten beter gekend in hun buurt en zijn contacten gelegd met andere organisaties, zoals scholen, buurtorganisaties, parochies, het ministerie van Gezondheid, organisaties van hiv-positieve mensen en van homoseksuele en transgender activisten. In Peru is Mimi Rojas, een Indiaanse activiste uit het regenwoud, gevraagd door een Spaanse organisatie om mee te werken als promotor voor hun preventieproject rond hiv/aids dat een 30-tal gemeenschappen in het oerwoud bestrijkt.

In Ecuador is Mujeres por la Vida, dankzij hun actieve deelname in de aidspreventie, door het ministerie van Gezondheid gekozen om in een intersectoraal comité te zetelen dat de aidspolitiek coördineert, als vertegenwoordigsters van de Ecuadoraanse vrouwen. Ook door het behandelen van moeilijke thema's zoals gendergeweld, discriminatie tegen personen met andere seksuele voorkeur of tegen hiv-positieve personen enz. konden de promotoren deze taboethema's in hun gemeenschappen aankaarten en zijn vele debatten gevoerd rond het heersende machismo bij mannen én vrouwen die het systeem van ongelijkheid in stand houden. Het feit dat al deze gevormde promotoren dit werk volledig gratis en vrijwillig uitvoeren in het kader van hun basisorganisaties is ook een bewijs dat de vorming en de aangeleerde methodieken voldoende laagdrempelig zijn om te gebruiken. In de evaluatie legden alle deelnemsters en deelnemers de nadruk op hun persoonlijke verrijking en de erkenning die ze kregen vanwege de scholen, jongeren, buurtcomités en leden van de eigen organisatie. Ook het samenbrengen van de verschillende organisaties en het uitwisselen van de ervaringen is voor vele deelnemers een verrijkende ervaring.

Er is een belangrijk engagement om de vorming verder te zetten in het kader van het DGD-programma van **fos** in Ecuador en Peru. In Ecuador heeft boerenorganisatie FENOCIN al een bijkomende vorming voor nog eens 20 promotoren voorzien binnen haar jongerenwerking. Ook in Peru hebben alle organisaties een planning uitgewerkt en de resultaten van hun activiteiten worden ook door **fos** in het DGD-programma vermeld. In Ecuador werd door 2 organisaties bijkomend materiaal gedrukt met fondsen uit het DGD-programma.





Landen	Mozambique	Namibië	Zimbabwe	Zuid-Afrika
Coördinatie	Landenkantoor Maputo	Regionaal Coördinatiekantoor Johannesburg	Regionaal Coördinatiekantoor Johannesburg	Regionaal Coördinatiekantoor Johannesburg
Actiezones	Maputo, Manica, Tete	Nationaal	Nationaal	Nationaal
Type Acties	• Versterking syndicale en boerenorganisaties • Toegang tot gezondheid • Voedselzekerheid	• Versterking syndicale organisaties	• Versterking syndicale organisaties • Uitbouw regionale netwerken	• Versterking syndicale organisaties • Toegang tot gezondheid • Uitbouw regionale netwerken
Strategische lijnen	• Capaciteitsopbouw van vakbonden, boerenorganisaties en gezondheidsorganisaties • Vorming nationale vakbondsfederaties • Terugdringen van voedselonzeekerheid	• Capaciteitsopbouw van vakbonden • Onderzoek en beleidswerk	• Capaciteitsopbouw van vakbonden • Vorming nationale vakbondsfederaties • Onderzoek en beleidswerk	• Capaciteitsopbouw van vakbonden en gezondheidsorganisaties • Onderzoek en beleidswerk



ZUIDELIJK-AFRIKA

Mozambique, Namibië, Zimbabwe en Zuid-Afrika

OVERZICHT VAN DE ACTIES

WAARDIG WERK IN ZUIDELIJK AFRIKA				
	Mozambique	Namibië	Zimbabwe	Zuid-Afrika
Partners	Consilmo, OTM, SINTAF	LaRRI, NAFWU, ALRN	ZCTU, LEDRIZ, ANSA, GAPWUZ	ILRIG, SAFWN, Sikhula Sonke
Doelgroepen	Werknemers met lage inkomens, meer bepaald (toekomstige) vakbondsleden, landarbeiders en kleinschalige boeren, vakbondscentrales	Werknemers met lage inkomens, meer bepaald (toekomstige) vakbondsleden, landarbeiders en kleinschalige boeren, huishoudelijk personeel en vakbonden	Werknemers met lage inkomens, meer bepaald (toekomstige) vakbondsleden, landarbeiders, vakbonden	Werknemers met lage inkomens, meer bepaald (toekomstige) vakbondsleden, landarbeiders en landarbeiders vakbonden
Sleutелеlementen	Versterking van de interne en externe werking van vakbonden en vakbondsfederaties, dienstverlening aan leden, regionale uitwisseling, gender	Versterking van de interne en externe werking van vakbonden, dienstverlening aan leden, regionale uitwisseling, gender, onderzoek en analyse, lobby- en beleidswerk	Versterking van de interne en externe werking van vakbonden en vakbondsfederaties, dienstverlening aan leden, regionale uitwisseling, gender, onderzoek en analyse, lobby- en beleidswerk	Versterking van de interne en externe werking van vakbonden, dienstverlening aan leden, regionale uitwisseling, gender, onderzoek en analyse, lobby- en beleidswerk
Budget	227.015,40 euro	113.483,50 euro	339.664,98 euro	339.664,98 euro
Donoren	DGD, CFP/Firma Van Os, Provincie Limburg, Lommel, Herk-de-Stad, 11.11.11	DGD, Provincie Antwerpen, Provincie West-Vlaanderen, 11.11.11	DGD, CFP, FNV Mondial	DGD, ACOD Ministeries (Openbare Diensten), Provincie Limburg, Provincie Vlaams-Brabant, Entraide et Fraternité, Meise, 11.11.11

GEZONDHEID IN ZUIDELIJK AFRIKA			
	Mozambique	Zuid-Afrika	
Partners	UCAMA	WFP	PHM-SA
Doelgroepen	Kleinschalige boeren	Landarbeiders	Vakbonden, basisbewegingen en gezondheidsactivisten
Sleutелеlementen	Versterking van de interne en externe werking van gezondheidsorganisaties, burgerparticipatie en vorming over gezondheid en gezondheidsrechten, gender, preventie, sanitatie en basisgezondheidsdiensten	Versterking van de interne en externe werking van gezondheidsorganisaties, burgerparticipatie en vorming over gezondheid en gezondheidsrechten, gender, huiselijk geweld en preventie	Burgerparticipatie in gezondheidsbeleid, lobbywerk en informatieverbreiding, vorming over gezondheid en gezondheidsrechten
Budget	103.419,84 euro	176.046,53 euro	
Donoren	DGD, NVSM, 11.11.11	DGD, NVSM, 11.11.11	

VOEDSELZEKERHEID IN ZUIDELIJK AFRIKA (MOZAMBIQUE)	
Partners	UPCT
Doelgroepen	Kleinschalige boeren en weeskinderen
Sleutелеlementen	Armoedebestrijding door het verminderen van voedselonzeekerheid van gemeenschappen in de provincie Tete
Budget	133.478,79 euro
Donoren	DGD-BOF, Voedingsector Sociaal Fonds (VIA)

ACTIES WAARDIG WERK IN ZUIDELIJK AFRIKA TOEGELICHT

WAARDIG WERK IN MOZAMBIQUE

In 2012 groeide het BBP van Mozambique met 7,1%, een fractie minder dan in 2011, maar gelijk aan de gestage groei die het land de laatste twintig jaar kent. Ondanks deze groei, leeft meer dan de helft van de bevolking onder het bestaansminimum en gaat minder dan 1% van de privéinvesteringen naar voedselproductie voor lokale consumptie. De overgrote meerderheid van de investeringen zijn gericht op de mijn- en bosbouw en op export van grondstoffen en primaire producten.

Deze exportgerichte investeringen in Mozambique leiden tot landonteigeningen en doen de werkloosheid in het land toenemen. Arbeid wordt bovendien steeds goedkoper en consumptiegoederen steeds duurder. De gevolgen voor de arbeidsrechten zijn nefast. Arbeiders moeten steeds verder op zoek naar werk. Afspraken tussen vakbonden en werkgevers over arbeidscondities worden steeds minder nageleefd. De zoektocht van buitenlandse investeerders naar maximale winsten zet de lonen onder druk, waardoor arbeiders steeds kortere contracten aangeboden krijgen zonder de sociale voordelen die een langere contractduur biedt. De levensomstandigheden van arbeid(st)ers en hun families worden in toenemende mate precair. De belangrijkste 'werkgever' voor miljoenen Mozambikanen is de informele sector. Boeren, straatleiders, herstelwinkels, geldwisselaars, kredietverleners, taxichauffeurs, ijsjesventers, huispersoneel en prostituees vormen de basis voor de hedendaagse economie en tewerkstelling.

De grootste Mozambikaanse vakbondsfederatie OTM is heel sterk gelieerd aan de regeringspartij FRELIMO, waardoor deze laatste een sterke controle kan bewaren over wat er gebeurt binnen het Mozambikaanse middenveld. De andere nationale vakbondsfederatie CONSILMO stelt zich onafhankelijker op dan OTM, maar begeeft zich desondanks niet buiten de Tripartiete Consultatiecommissie (CCT) en de Arbitrage Commissie (COMAL) waar arbeidsconflicten geregeld worden. Sectorvakbonden zoals SINTAF hebben het moeilijk om hun stem te laten horen binnen de federatie waartoe ze behoren, ook al hebben ze vaak grote vragen bij de manier waarop deze functioneert. Daarnaast zetelen heel wat topvakbondslui in de heerraden van belangrijke bedrijven. Dit maakt de muilband compleet en zorgt ervoor dat arbeiders zich niet langer vertegenwoordigd voelen door de vakbond.

Bijgevolg wordt de traditionele rol van de vakbonden in Mozambique ondergraven en staan de vakbonds-

structuren danig onder druk. Heel wat arbeiders zijn bovendien niet langer in staat om hun bijdrage te betalen en vakbonden zijn niet georganiseerd om de grote groep van informele arbeiders te mobiliseren of te vertegenwoordigen. Veel arbeiders komen zo in de kou te staan wat betreft sociale bescherming en de verdediging van verworven rechten.

OTM EN CONSILMO

REALISATIES

Vergeleken met andere in de regio, zijn de vakbonds-federaties in Mozambique eerder zwak. De aandacht van OTM en CONSILMO gaat vooral uit naar het samenbrengen van gegevens over het belang van de vakbonden en de traditionele vormen van arbeidersrechten. Met steun van **fos** was CONSILMO in staat om hun systeem van informatieverzameling te verbeteren.

Financiële duurzaamheid van vakbonden en dienstverlening aan de leden is een groeiend probleem. Een beperkt aantal arbeiders heeft contracten in de formele sector. Nog minder arbeiders zijn aangesloten bij een vakbond en niet iedereen betaalt vakbonds-bijdragen. De herstructurering van de arbeidsmarkt zorgt ervoor dat steeds minder arbeiders zich (kunnen) aansluiten bij een vakbond. Discussies met de vakbonden rond deze problematiek hebben geleid tot verschillende uitkomsten. CONSILMO heeft een werkgroep gevormd over financiële duurzaamheid die in 2013 een aantal voorstellen – waaronder het verhuur van het vormingsinstituut van CONSILMO-Regionale in Manica – zal voorleggen aan een interne com-

missie. OTM heeft ervoor gekozen de ledenbijdrage op te trekken en op zoek te gaan naar nieuwe donoren.

Op vlak van gender organiseerde CONSILMO-R drie vormingssessies met een focus op (vrouwelijk) leiderschap, arbeidswetgeving en collectieve arbeidsovereenkomsten voor 60 vakbondsleden. Er is bovendien een lichte vooruitgang te merken in de deelname van vrouwen in de vakbondsstructuren en overlegstructuren op bedrijfsniveau.

Sinds 2011 werkt **fos** aan manieren om de sociaal-economische analyse van OTM en CONSILMO aan te scherpen d.m.v. een directe link met het Sociaal Economisch Onderzoeksinstituut (IESE) in Maputo. Hoewel IESE soms bijzonder kritisch staat tegenover het regeringsbeleid in Mozambique, weten we dat OTM reeds gebruik maakt van hun diensten voor specifieke economische analyses.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

CONSILMO verbeterde hun systeem van informatieverzameling waardoor zij nu een beter zicht hebben op het feit of er al dan niet een vakbondscomité bestaat in een bepaald bedrijf. Het systeem laat echter nog niet toe om meer te weten te komen over de werking van de vakbondsstructuren op bedrijfsniveau. Hier zal in 2013 verder op ingezet worden om op basis van gedegen informatie een aangepast strategisch plan te kunnen uitwerken.

CONSILMO en OTM ondervinden verschillende moeilijkheden bij het opzetten van systemen voor planning, monitoring en evaluatie binnen hun organisatiestructuren. **fos** heeft daarom getracht om hen op een pragmatische manier bij te staan om analyse, planning en monitoring te verbeteren en systemen hiervoor in te bedden in de organisatiestructuur. Bovendien versterkt **fos** sedert lang de uitwisseling van informatie en analyses van de vakbonden door hen te betrekken bij regionale netwerken, bij partnervergaderingen en door de link te leggen tussen vakbonden en onderzoeksinstituten. Dit is echter niet altijd eenvoudig door de taalbarrière die de Mozambikaanse vakbonden isoleert in de regio.

SINTAF

REALISATIES

Met uitzondering van informatie-uitwisseling over de arbeidswet blijkt SINTAF heel weinig aandacht te besteden aan kadervorming. Samen met **fos** heeft SINTAF een 'menu' voor de toekomstige kadervor-



ming opgesteld. De volgende kenniscomponenten maken onderdeel uit van dit 'menu': organisatie van het bedrijf en de sector, arbeidswetgeving en overheidsbeleid, taken en rol van de vakbond, organisatie en noden van de gemeenschap. Het is de bedoeling dat **fos** deze componenten samen met SINTAF verder uitwerkt om tot een gevarieerd vormingspakket te komen dat aansluit bij de noden van de vakbondsafgevaardigden en -kaders.

De herstructurering van de arbeidsmarkt zorgt ervoor dat steeds minder arbeiders zich (kunnen) aansluiten bij een vakbond. SINTAF tracht het ledenaantal op te trekken via 'massificatie', dit betreft brede campagnes waarin het nut van de vakbond wordt verduidelijkt.

SINTAF organiseerde twee workshops om het functioneren van de interne structuren te analyseren en te zoeken naar verbeterpunten. Tijdens het congres van SINTAF eind 2012 werd een nieuw intern reglement aangenomen en een nieuw bestuur gekozen.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Gesprekken met SINTAF en met hun vrouwencomité COMUTRA tonen aan dat, hoewel vrouwen in sommige van de vakbondsstructuren aanwezig zijn, er nog veel vooruitgang kan gemaakt worden om te komen tot een aanvaardde en actieve rol voor vrouwen binnen de vakbond. Dit komt mede door de positie van de vrouw in de samenleving en in het arbeidscircuit. Vrouwen worden meer getroffen dan wie ook door de informalisering van de arbeid. Zij zijn de zorgdragers voor de familie - eerder dan de man - en zijn verplicht gelijk welk werk aan te nemen om te overleven. Dat maakt de arbeidsters bovendien ook zeer kwetsbaar voor seksuele intimidatie zowel binnen de vakbond als door werkgevers.

Op vlak van analyse, planning en monitoring werd zeker vooruitgang geboekt met SINTAF, wat onder andere blijkt uit het feit dat SINTAF in staat is om een eigen planning voor de komende drie jaar uit te werken, met duidelijke aanduiding van mogelijke indicatoren en de te behalen resultaten. Bovendien plant SINTAF om IESE vanaf 2014 actief in te schakelen om de situatie van de informalisering in de landbouwsector te onderzoeken. Dit samenwerkingsverband, gefaciliteerd door **fos**, zal de analytische capaciteiten van SINTAF en hun inzicht in het arbeidsmarktbeleid en de sociaaleconomische context versterken.

WAARDIG WERK IN NAMIBIË

Namibië wordt gekenmerkt door enorme ongelijkheid tussen stedelijke en rurale gebieden, tussen de blanke en de zwarte bevolking en tussen de kleine groep van nieuwe rijken en de rest van de bevolking, die de grote meerderheid uitmaakt. Hoewel de regering inzet op programma's die de werkloosheid moeten terugdringen, blijft de impact van deze plannen in de praktijk erg beperkt. In 2012 zagen we bijvoorbeeld dat van het totale budget voor het creëren van werkgelegenheid - N\$4 miljard - slechts N\$1,1 miljard werd uitgegeven en enkel in de periode april-september. Bovendien werden slechts 8751 jobs gecreëerd en wordt het hele programma door de vakbonden bekritiseerd omdat zij nooit geconsulteerd werden hierover en omdat ze vinden dat de gecreëerde jobs enkel tijdelijk en geen waardig werk bieden.

Volgens de officiële statistieken ging de Namibische economie erop achteruit in 2012 en dit ten gevolge van een terugval in de landbouw, visserij en verwerking. De druivensector - vooral gesitueerd in het zuiden van het land, waar ook de meerderheid van NAFWU's leden werkt - kende eveneens een achteruitgang in de oogsten en de export ten gevolge van de slechte weersomstandigheden in het gebied. De meeste druivenproducerende bedrijven in Namibië zijn in het bezit van de overheid of worden door politici bestuurd.

De vakbondskoepels in Namibië blijven heel erg verdeeld. De NUNW vertegenwoordigt het merendeel van de werknemers die in de formele economie tewerkgesteld zijn, met een lidmaatschap van meer dan 100.000 leden. TUCNA (Trade Union Congress of Namibia) werd opgericht in 2002 en heeft momenteel 14 geaffilieerde vakbonden wat het lidmaatschap van deze federatie op 45.000 brengt. TUCNA wordt gezien als de meer onafhankelijke federatie die niet verbonden is aan de regeringspartij. De status en ledenaantallen van TUCNA zijn momenteel aan een opwaartse beweging bezig. De politieke geschillen vinden echter niet alleen plaats tussen beide federaties, maar ook binnen NUNW zelf zijn er heel wat interne strubbelingen. Vakbonden hebben niet langer een strategische visie voor ogen en ze slagen er dan ook niet in om de sociale veranderingen waar ze voor staan in de praktijk om te zetten. Bepaalde vakbondsleiders zetelen in de raden van bestuur van grote bedrijven waardoor de visies en belangen van deze leiders meer en meer samenvallen met de belangen van de overheid en de werkgevers. Dit gaat uiteraard ten koste van de belangen van de werknemers.

NAFWU

REALISATIES

De focus van **fos** lag in 2012 op het faciliteren van de uitvoering van de aanbevelingen die uit de evaluatie van NAFWU naar voor kwamen in 2011. **fos** hield verschillende vergaderingen met de nieuwe leden van het uitvoerend bestuur van NAFWU om de bevindingen uit de evaluatie te bespreken en de rollen en taken van het secretariaat en het bestuur te verduidelijken. Uit de evaluatie kwam onder meer naar voor dat LaRRI ondersteuning zou kunnen bieden aan NAFWU met betrekking tot een aantal aanbevelingen over capaciteitsversterking.

Na het congres van NAFWU in augustus, besprak **fos** met de nieuw verkozen leiding de rollen en taakverdeling binnen de organisatie, de nood aan het uitschrijven van de jobomschrijvingen en het opzetten van nieuwe interne procedures en structuren. Tijdens de partnermeeting in november werd tijd uitgetrokken om samen te zitten met de nieuw verkozen secretaris-generaal en de directeur van LaRRI om hun toekomstige samenwerking te bespreken.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Gezien de ex-secretaris-generaal ook na het congres een sterke greep op het bestuursorgaan van de vakbond bleef behouden - mede omdat hij op dit moment ook secretaris-generaal is van NUNW - zijn de spanningen binnen NAFWU in 2012 hoog opgelopen tussen de nieuwe en voormalige leider en de Raad van Bestuur. Ook tussen NAFWU en LaRRI zijn er wrijvingen ontstaan waardoor het vooropgestelde proces van capaciteitsversterking door LaRRI voorlopig stilgelegd werd. **fos**

tracht om via gesprekken met de betrokkenen, zowel binnen NAFWU als LaRRI, een beter zicht te krijgen op de situatie om zo gepaste actie te kunnen ondernemen om de situatie te neutraliseren. Indien het echter niet mogelijk blijkt om de betrokken partijen rond de tafel te krijgen en als NAFWU zich niet aan haar verantwoordelijkheden en de onderlinge afspraken houdt, zal **fos** zich genoodzaakt zien om het partnerschap met de landarbeidersvakbond te herevalueren.

fos trekt hieruit de belangrijke les dat werken met zwakkere partners verschillende extra uitdagingen met zich meebrengt, zowel qua begeleiding als qua opvolging. Zo bestaat de raad van bestuur van NAFWU voornamelijk uit landarbeiders, die in de meeste gevallen niet vertrouwd zijn met boekhouding. Dit maakt het uiteraard moeilijk voor hen om de financiën van de organisatie nauw op te volgen. Bij NAFWU werd in 2012 vastgesteld dat de organisatie niet voldoet aan de basisvoorwaarden voor financieel en administratief beheer. Daarom heeft **fos** beslist om een onderzoek in te stellen naar de besteding en het beheer van de middelen bij NAFWU om hierover meer duidelijkheid te krijgen. Dit vraagt om een moeilijke evenwichtsoefening tussen het behoud van eigenaarschap en zelfstandigheid van de partner enerzijds en opvolging en begeleiding door **fos** anderzijds.

LARRI EN ALRN

REALISATIES

De capaciteitsversterking van de Namibische Vakbond voor Huishoudpersoneel ('Namibia Domestic Workers Union' - NDAWU) door LaRRI is een zeer positief proces geworden in 2012. De workshops die LaRRI voor NDAWU organiseerde waren gericht op bewustmaking over de rechten van huishoudpersoneel en op het verduidelijken van het proces dat momenteel plaatsvindt binnen de looncommissie voor huishoudpersoneel. NDAWU is momenteel nog niet officieel erkend. Daarom wil LaRRI zich in 2013 concentreren op het verster-



ken van hun capaciteiten met als doel het bekomen van een officiële erkenning van deze strijd bare vakbond.

Daarnaast faciliteerde LaRRI ook een workshop rond gender voor de metaalvakbond (MWU), geaffilieerd aan NUNW. De workshop ging vooraf aan het congres van de vakbond en behandelde mogelijke strategieën die vrouwen kunnen aanwenden om een leiderschapspositie binnen de vakbond te bekomen. In hetzelfde jaar werden – voor het eerst in de geschiedenis van de metaalvakbond – twee vrouwen verkozen als secretaris-generaal en plaatsvervangend secretaris-generaal.

Daarnaast werd het boek van ALRN over sociale bescherming in Windhoek gelanceerd. De bijeenkomst trok helaas geen vakbonden aan, hoewel ze hier voor uitgenodigd waren. Dit toont des te meer het gebrek aan interesse binnen NUNW om aandacht te besteden aan zaken die als kritisch ten opzichte van de overheid zouden kunnen worden bekeken. Desondanks werd LaRRI door het ministerie van Sociale Zekerheid gevraagd om samen met hen uit te zoeken hoe de sociale zekerheid ook naar informele arbeiders zou kunnen worden uitgebreid. LaRRI wordt dus als autoriteit op dit vlak beschouwd in Namibië.

ALRN werkte in 2012 een strategie voor sociale bescherming uit, gebaseerd op de studie die het netwerk eerder al over dit onderwerp publiceerde. De strategie werd in samenwerking met ITUC-Africa opgesteld en kan als lobbyinstrument gebruikt worden door alle Afrikaanse vakbonden. Van de organisaties die lid zijn van ALRN wordt nu verwacht dat ze op nationaal niveau een workshop organiseren om de strategie te verspreiden en om het leiderschap van de vakbondsfederaties bewust te maken van het nut en mogelijke doeleinden van dit instrument. In de loop van 2012 verhuisde het roterend ALRN-secretariaat van LaRRI in Windhoek naar LEDRIZ in Harare.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Terwijl LaRRI bij aanvang van het programma voor ogen had jaarlijks een massabijeenkomst te organiseren voor vrouwen binnen de verschillende vakbondsfederaties, met het idee om zo vrouwelijk leiderschap te stimuleren, bleek het moeilijk om dit voornemen in praktijk te brengen. Binnen NUNW is er weerstand en zeer weinig erkenning voor de nood aan genderwerking binnen de vakbond. LaRRI herzag om deze reden haar strategie en besloot zich meer te richten op het geven van workshops aan sectorbonden binnen de federaties die wel openstaan voor discussies over gender.

WAARDIG WERK IN ZIMBABWE

Meningsverschillen en botsende visies tussen regeringspartners ZANU-PF en de twee MDC's, waren dagelijkse kost in 2012. Zo weigerden ministers van ZANU-PF om bevelen van eerste minister Tsvangirai (MDC-T) op te volgen. De berichten over de verslechterende gezondheid van president Mugabe hebben ook bijgedragen aan de heersende politieke onzekerheid in het land. Ondanks de onenigheid binnen de regering, werd een ontwerp voor de grondwet eind 2012 afgewerkt en tijdens het referendum, gehouden op 16 en 17 maart 2013, goedgekeurd. In de loop van 2013 zullen presidentiële verkiezingen volgen.

In vergelijking met vorige jaren, kon in 2012 een daling in het aantal gevallen van politieke repressie worden vastgesteld in Zimbabwe. Niettemin werden wel een aantal individuele gevallen van intimidatie door de staatsveiligheid en enkele arrestaties van mensenrechtenactivisten gerapporteerd, voornamelijk na de aankondiging van de datum voor het referendum over de grondwet op het einde van het jaar. Doordat het grootste deel van het jaar vrij kalm verliep, konden de vakbonden hun werk zonder al te grote hindernissen uitvoeren.

In 2012 werd het bestaansminimum vastgelegd op US\$550 per maand voor een gemiddeld gezin, terwijl het gemiddelde loon schommelde rond de US\$150-200. In de landbouwsector werd slechts één loonakkoord afgesloten, met name in de houtsector waar het minimumloon verhoogd werd van US\$70 naar US\$150 per maand. Hoewel de overeenkomst in oktober gesloten werd, was de verhoging in februari 2013 nog steeds niet omgezet in de praktijk.

Loononderhandelingen binnen de nationale raad voor werkgelegenheid verlopen zeer stroef door het groot aantal werkgevers dat mee aan tafel zit: momenteel zijn er maar liefst vijf vertegenwoordigers voor de werkgevers – allemaal met verschillende politieke opvattingen – wat het zeer moeilijk maakt om tot een collectief akkoord te komen. Daarnaast weigeren bepaalde werkgevers – waaronder ook politici – openlijk om de collectieve arbeidsovereenkomsten te respecteren. Zo worden landarbeiders op bepaalde boerderijen nog steeds in natura uitbetaald en wordt de liquiditeitscrisis hiervoor als excuus gebruikt. Er zijn ook gevallen geweest van “gebonden arbeid” waarbij landarbeiders die op een boerderij verblijven verplicht werden om voor die boer te werken, met het risico om anders uit hun huis gezet te worden. Wanneer GAPWUZ-afgevaardigden proberen om iets aan deze situatie te doen, lopen ze het risico om bedreigd te worden.



Over het algemeen waren er over heel het land disputen over loonsonderhandelingen en waren arbeiders verplicht om via de rechtbank deze disputen op te lossen. De minister van Financiën heeft zich openlijk bemoeid met de collectieve onderhandelingen door erop te wijzen dat het linken van lonen aan het bestaansminimum zou resulteren in hogere inflatie. Daarom moet er volgens hem gefocust worden op het linken van loonsverhogingen aan de inflatie.

GAPWUZ

REALISATIES

Terwijl GAPWUZ zich in 2011 concentreerde op het herstructureren van bestaande regionale afdelingen, werd er in 2012 gewerkt aan het verhogen van het lidmaatschap. Geschat wordt dat 14% van de leden vrouwen zijn. Dit percentage ligt vrij laag doordat vrouwen voornamelijk tijdelijk of informeel tewerkgesteld worden en GAPWUZ moeite heeft om flexibele arbeid te organiseren. GAPWUZ houdt vast aan de ledenbijdrage en het is onrealistisch te verwachten dat deze seizoensarbeiders, die maar enkele maanden per jaar aan het werk zijn, een deel van hun reeds lage loon zouden afstaan aan de vakbond, ook al gaat het maar om een bijdrage van 1 dollar per maand. De toename in lidmaatschap in 2012 is mede te wijten aan een terugval in het aantal boerderij-invasies; het leasen van boerderijen aan blanke boeren (die over het algemeen meer werkers aantrekken doordat ze klaarblijkelijk hogere lonen uitbetalen dan hun zwarte collega-boeren) en tot slot de verhoogde inspanningen van GAPWUZ om ook moeilijk bereikbare boerderijen te bezoeken en te mobiliseren. Hoewel maar één nationaal loonakkoord werd gesloten voor de landbouwsector, leidden onderhandelingen met werkgevers op bedrijfsniveau in bepaalde gevallen tot interim-akkoorden, die werknemers moeten beschermen tegen de hoge levenskosten.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Organisaties zoals GAPWUZ vatten nog niet wat het belang is van monitoring en evaluatie van hun werk. Daarom zal **fos** in 2013 trachten meer te focussen op

ondersteuning van GAPWUZ op vlak van monitoring en evaluatie en het uitwerken van systemen hiervoor binnen de organisatie. Terwijl dit in 2012 reeds met de partner werd besproken, werd de voorkeur gegeven aan een training hierover na het congres – dat zal plaatsvinden in 2013 – zodat het nieuwe leiderschap hierbij betrokken kan worden.

De deelname van vrouwen aan workshops en in het besluitvormingsproces van GAPWUZ blijft beduidend laag en vrouwen blijven eerder onzichtbaar binnen de vakbondsstructuren. Van de 23 hogere functies bij GAPWUZ worden er slechts 5 door vrouwen bezet. Aan deze situatie wordt aanzienlijk minder aandacht besteed sinds het vertrek van Gertrude Hambira, de voormalige vrouwelijke secretaris-generaal van GAPWUZ, die door politieke vervolging het land moest ontvluchten. Hoewel ZCTU een genderbeleid en een genderdesk heeft, is hun steun aan GAPWUZ op dit vlak eerder beperkt gebleven. Dit zal in 2013 verder opgenomen worden binnen de **fos** 'Gender Reference Group' om zo op basis van uitwisseling van ervaringen tussen **fos**-partners tot meer concrete interventies te komen, gericht op het opheffen van structurele belemmeringen.

ZCTU

REALISATIES

Een van de aanbevelingen van de onderzoekscommissie van de IAO betreft de nood aan een hervorming van de arbeidswetgeving in Zimbabwe. In dit verband is ZCTU in 2012 een belangrijke rol blijven spelen in de campagne rond de hervorming van de arbeidswetgeving, door het lobbyen bij individuele parlementsleden om hun steun te verkrijgen voor dit proces. Desondanks werd dit onderwerp nog niet door de regering opgenomen als een te behandelen prioriteit en zal het beleidsbeïnvloedingsproces van ZCTU bijgevolg verder uitgebreid moeten worden.

Daarnaast heeft ZCTU haar beleidsbeïnvloedingsactiviteiten op nationaal niveau verdergezet. In 2012 werkte ZCTU mee aan het opstellen van de algemene

principes voor aanwerving van arbeidsbemiddelaars. Dit gebeurde via het ministerie van Arbeid en Sociale Dienstverlening, waar ZCTU in de adviescommissie over arbeid zetelt. Bovendien werden dankzij de lobbyinspanningen van ZCTU in februari 2012 de pensioenen van overheidswege verhoogd van US\$40 naar US\$60 per maand. Door de protesten vanwege private pensioenfondsen werd deze maatregel echter door de minister van Financiën teruggedraaid. ZCTU blijft zich inzetten voor een verhoging van de pensioenen - een eis die ook door een onderzoek van de IAO ondersteund wordt. Hiertoe zetelt ZCTU onder andere in de raad voor pensioenen en in de belangrijke organen van de instantie voor nationale sociale zekerheid.

ZCTU is het voorbije jaar, samen met de huishoudwerkersvakbond, betrokken geweest bij activiteiten n.a.v. IAO-Conventie 189, door het organiseren van workshops over de rechten van huishoudwerkers om bewustwording hieromtrent te stimuleren.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Ondanks de inspanningen van ZCTU om via lobbywerk het beleid te beïnvloeden en van sociale maatregelen en armoedebestrijding een prioriteit te maken voor de regering, blijft het heel moeilijk werken in de huidige politieke context. Het werk van organisaties uit het Zimbabweanse middenveld moet steeds in het licht van deze context bekeken worden en impliceert een eigen aanpak die aangepast is aan de omgeving waarin zij verplicht zijn te werken. Verwacht wordt dat in aanloop naar de presidentiële verkiezingen in 2013 de spanningen zullen stijgen en het werk van de civiele maatschappij nog verder bemoeilijkt zal worden.

LEDRIZ

REALISATIES

LEDRIZ voerde in samenwerking met GAPWUZ een onderzoek uit naar de leef- en werkomstandigheden van landarbeiders in drie sectoren, met name de hout-, tuinbouw- en algemene landbouwsector. In 2013 zal dit onderzoek nog uitgebreid worden naar twee andere sectoren en zal LEDRIZ ook ondersteuning bieden aan GAPWUZ om de resultaten van het onderzoek in hun strategische planning op te nemen. De studie bracht reeds een nieuwe vorm van informalisering aan het licht, waarbij boeren tijdelijke contracten aanbieden aan landarbeiders, in sommige gevallen contracten van niet meer dan een dag.

Vanuit het idee om meer met 'grassroots'-organisaties samen te werken, heeft LEDRIZ de eigen brochu-

re over de waardig-werkagenda herwerkt en aangepast aan de concrete vraag van vakbonden over hoe ze deze agenda kunnen linken aan collectieve onderhandelingen. LEDRIZ organiseerde verschillende trainingen voor de nationale uitvoerende comités en voor geaffiliëerde ZCTU-bonden, waaronder GAPWUZ. De trainingen waren gericht op capaciteitsversterking van de vakbonden opdat ze in staat zouden zijn om de waardig-werkagenda in hun dagelijkse werking te integreren. Daarnaast werd ook aandacht besteed aan het versterken van de samenwerking tussen de vakbonden en de nationale uitvoerende comités. LEDRIZ gaf ook een training aan onderhandelaars van ZCTU over het linken van de waardig-werkagenda aan collectieve onderhandelingen. Dit resulteerde in een strategie opgesteld door de onderhandelaars over hoe ZCTU collectieve onderhandelingen in 2013 zal aanpakken.

LEDRIZ deelde de strategie rond sociale bescherming van ALRN reeds met ZCTU. Het comité voor sociale bescherming van ZCTU plant een bijeenkomst om te bepalen welke thema's uit de strategie zij prioritair zullen behandelen.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Bij de aankondiging door de regering van de begroting voor 2013 op 15 november 2012, werden meerdere inhoudelijke verwijzingen naar het onderzoek "Beyond the enclave" van LEDRIZ, ZCTU en ANSA gemaakt. De ondertitel van het begrotingsdocument klonk als volgt: "Beyond the enclave: unleashing Zimbabwe's economic growth potential". Zoals hieruit blijkt, werd het onderzoek ook door de overheid in Zimbabwe opgepikt, wat hopelijk zal resulteren in de hoognodige veranderingen in het huidige ontwikkelingsbeleid.

ANSA

REALISATIES

Het boek van ANSA "Sustainable Human Development in Southern Africa (2006)" dat een sociaaleconomische analyse maakt op basis van de 10 ANSA-beginselen werd in 2012 gelanceerd in 13 van de 14 SADC-landen. Op basis van deze publicatie tracht ANSA aan te zetten tot nationale studies die binnen SADC-landen tot concrete beleidsaanbevelingen moeten leiden. Terwijl de nationale onderzoeken in Namibië en Zimbabwe werden voltooid, vond in Zuid-Afrika en Mozambique tot nu toe geen nationale studie plaats. Het blijkt moeilijk voor ANSA om aan te zetten tot het uitvoeren van nationale studies omdat vakbonden in veel landen gefragmenteerd zijn of te nauw verbonden aan de regerende partij. Hierdoor ligt hun betrokkenheid bij het ontwikkelen

van een kritische visie op basis van de ANSA-beginselen moeilijk. Ook blijkt het vaak een uitdaging om geschikte onderzoekers te vinden binnen de verschillende sectoren die moeten worden belicht.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Voor ANSA blijft het een enorme uitdaging om een brug te slaan tussen het formuleren van een alternatief beleid op regionaal en nationaal vlak enerzijds en het vinden van organisaties en individuen die dit alternatief beleid willen uitdragen en overheden onder druk kunnen zetten anderzijds. Het 'populariseren' van de ANSA-principes gebeurt via het organiseren van workshops en het uitgeven van 'populaire' boekjes die de bevindingen van studies op een eenvoudige en begrijpelijke manier uitleggen. Er blijft echter nood aan nieuwe methoden om het draagvlak en de duurzaamheid van ANSA verder te versterken.

WAARDIG WERK IN ZUID-AFRIKA

2012 werd gekenmerkt door een stakingsgolf in Zuid-Afrika, die begon met de gewelddadig neergeslagen protesten in de Lonmin-mijnen in Marikana. Deze golf van protest lijkt nog lang niet afgelopen te zijn. Op 16 augustus 2012 kostte de mijnwerkersstaking in Marikana het leven aan 34 mijnwerkers en daarbovenop raakten een 80-tal anderen gewond. De mijnwerkers kwamen in actie voor een hoger loon - R12.500 per maand of ± €1250 - en tegen de slechte werk- en levensomstandigheden waar zij dagelijks mee geconfronteerd worden. Deze staking heeft heel wat maatschappelijke gevolgen met zich mee gebracht. Zo zijn er zeer grote vragen te stellen bij het politieoptreden op deze dodelijke dag en bij de gebeurtenissen daaropvolgend, wanneer arbeiders gearresteerd, gefolterd en zelfs verantwoordelijk gehouden werden voor de dood van hun collega-mijnwerkers. Ook de betrokkenheid van politici én van vakbonden in de besturen van grote (mijn)bedrijven kwam aan het licht.

In november 2012 sloten de landarbeiders zich aan bij de stakingsgolf. Net als in Marikana eisten ook zij een hoger (minimum)loon (R150 i.p.v. R69 voor een 9-urige werkdag) en betere werkomstandigheden. Ook in dit geval kwam het tot gewelddadige confrontaties met de politie en met private beveiligingsfirma's, die werden ingeschakeld door de boeren om hun eigendom te laten beschermen. Drie landarbeiders werden gedood tijdens deze staking die zich snel verspreidde over de wijn- en fruitboerderijen in de West-Kaap. Onze partners Sikhula Sonke en Women on Farms Project waren van zeer dichtbij betrokken bij de stakingen in de regio en ook ILRIG maakt deel uit van de recent opgerichte Landarbeiders Coalitie die verschillende organisaties in de streek verenigt.

De stakingsgolf - die in sommige gevallen erg gewelddadig was en soms zelfs met brandstichtingen gepaard ging - heeft de boeren erg wantrouwig gemaakt, met als gevolg dat vakbonden het tegen het



einde van het jaar moeilijker hadden om toegang te krijgen tot de boerderijen. Verschillende boeren zijn overgegaan tot ontslagen en uitzettingen van landarbeiders naar aanleiding van de staking. Begin 2013 ging de nieuwe 'sectorbepaling' voor de landbouwsector van kracht, waarin van overheidswege minimale arbeidsvoorwaarden worden bepaald. Het minimumloon werd opgetrokken tot R105 per werkdag van 9 uur (niet de R150 die de stakers eisten). De impact hiervan op de situatie van landarbeiders zal pas in de loop van 2013 duidelijk worden.

SIKHULA SONKE (SISO)

REALISATIES

SiSo stelde op administratief vlak orde op zaken in 2012, door het grondig herbekijken van de ledendatabase. De vertegenwoordigers van de branches beslisten om alle overleden en niet-actieve leden uit de lijsten te schrappen en om enkel verder te gaan met de actieve leden die zich willen inzetten voor de organisatie. Dit zorgde voor een daling in het totaal aantal leden ten opzichte van 2011. Niettemin werden in 2012 wel 1069 nieuwe leden geworven. Dit brengt het totaal aantal leden op het einde van 2012 op 3729, waarvan 1831 vrouwen en 1898 mannen. Omdat vrouwen steeds minder permanent tewerkgesteld worden en vaker als tijdelijke of seizoensarbeidster aangenomen worden, ligt hun aantal lager. Vrouwen maken immers maar één derde uit van het totaal aantal vaste landarbeiders in de provincie West-Kaap. Om echter een antwoord te bieden op deze evolutie, besliste SiSo om een nieuwe structuur op te richten specifiek voor vrouwelijke seizoensarbeidsters.

Op 12 boerderijen is SiSo erin geslaagd om met de werkgever tot een collectief akkoord te komen in het voordeel van de landarbeiders, met nieuwe afspraken rond loonsverhoging, huisvesting, elektriciteit, pensioenfondsen, verlof, etc. Daarnaast werden ook nog eens 24 individuele disputen van landarbeiders met hun werkgever behandeld door SiSo-medewerkers en afgevaardigden.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Op vlak van training en versterking van de branches heeft de organisatie ervoor gekozen om in de toekomst een meer professionele koers te gaan varen, met training gegeven door experts om zo de impact ervan te verhogen. Voor volgend jaar wordt voorzien om de trainingen meer te focussen op politieke onderwerpen, opdat de leden beter hun positie in de geglobaliseerde wereld zouden leren kennen en begrijpen.

Uit de externe evaluatie van het waardig-werkprogramma bleek onder andere dat er nood was aan een uitwisseling tussen **fos** en SiSo over de uitdagingen op vlak van interne organisatie. Uit de discussie bleek dat SiSo vooral moeilijkheden kent op vlak van financieel beheer, een verouderd intern reglement en onvoldoende duidelijkheid over de taakverdeling binnen de organisatie en tussen de verschillende comités en afdelingen. Op basis van deze discussie werd, in samspraak met de andere donoren van SiSo, een aantal domeinen vastgelegd waar nood is aan verdere ondersteuning. In de loop van 2013 zal dit proces worden verdergezet en zal **fos** nagaan welke faciliterende rol ze kan opnemen om SiSo beter te ondersteunen om de huidige interne uitdagingen aan te pakken. Dit zal gebeuren in overleg met SiSo's Algemeen Secretaris en de leden van het Nationaal Uitvoerend Comité, evenals met de andere donoren van de organisatie.

ILRIG

REALISATIES

ILRIG werkte in 2012 aan de capaciteitsversterking van SAMWU en van de 'Cape Town Housing Assembly' (CTHA). Deze grassroots-beweging zet zich in voor betere huisvesting in Kaapstad. De capaciteitstraining was erop gericht om de lobbycapaciteiten van beide organisaties te versterken, om op die manier gezamenlijk te kunnen ijveren voor een betere dienstverlening vanwege de lokale autoriteiten en tegen privatisering van openbare diensten. Als resultaat van dit proces heeft SAMWU, samen met de CTHA, beleidsaanbevelingen geformuleerd en overgemaakt aan de lokale overheid. Helaas kwam hierop tot op heden geen reactie van de betrokken autoriteiten.

ILRIG was daarnaast betrokken bij het versterken van de capaciteiten van het recent opgerichte 'Casual Workers Advice Office' (CWAU) in de omgeving van Johannesburg. Dit adviescentrum is een concreet voorbeeld van hoe werknemers op een alternatieve manier georganiseerd kunnen worden, waarbij de economische en arbeidsmarkt gerelateerde context in rekening wordt genomen. Het CWAU concentreert zijn activiteiten voornamelijk op informele en tijdelijke werknemers en komt op voor de rechten van deze groep die zich in zeer onzekere en preciaire arbeidsomstandigheden bevindt.

GIWUSA is de enige vakbond die zowel werknemers als werklozen vertegenwoordigt, evenals arbeiders die door tussenpersonen tewerkgesteld worden. ILRIG heeft via training en workshops met GIWUSA gezocht

naar goede manieren om deze verschillende groepen te vertegenwoordigen en om daarnaast eveneens werknemers met gemeenschappen te linken. Dit laatste punt, evenals nieuwe organisatievormen voor de vakbond, werd door ILRIG ook met SiSo opgenomen in een workshop. Als resultaat koos SiSo ervoor om een comité op te richten specifiek voor de vertegenwoordiging van vrouwelijke seizoensarbeidsters.

SAFWN

REALISATIES

Genderbewustzijn verhogen is een verandering in gedragspatronen die slechts op lange termijn zichtbaar kan worden. De orde van de dag krijgt nog steeds vaak de overhand, in het nadeel van activiteiten die moeten zorgen voor de empowerment van vrouwen en de verhoging van gelijkheid binnen de structuren van de vakbond. Omdat dit geen prioriteit is voor de leden van het landarbeidersnetwerk (SAFWN), is het voor hen erg moeilijk om op dit vlak vooruitgang te boeken. Tijdens de strategische vergadering voor leden van het netwerk in november werd aandacht besteed aan hoe het genderspect binnen het netwerk verder opgenomen kan worden. Daarnaast werd gewerkt aan de heropstart van de 'Women's Reference Group' met nieuwe leden en trekkers voor het proces van mentoring van vrouwelijke activisten. **fos** nam deel aan deze planvergadering voor de leden van het netwerk in november en leverde een inhoudelijke bijdrage aan de discussies.

Voor 2012 voorzag SAFWN de uitvoering van een studie naar werkomstandigheden in de suikerindustrie in de landen waar de leden van het netwerk actief zijn. Niettemin doken in dit onderzoeksproces een aantal onvoorziene moeilijkheden op die de studie vertraagd hebben. Eerst en vooral blijkt het zeer moeilijk om gedetailleerde informatie te verkrijgen over werkomstandigheden op suikerrietplantages. Enerzijds hebben de betreffende vakbonden niet altijd toegang tot de nodi-

ge informatie omdat bepaalde werkgevers niet graag in hun kaarten laten kijken. Anderzijds blijft het moeilijk voor het netwerk om haar leden aan te zetten tot het delen van informatie, wegens tijdsgebrek, gebrek aan interesse, administratieve en/of technische beperkingen, etc. Daarnaast is gebleken dat de informatie die wel tot bij het netwerk raakte, zeer moeilijk vergelijkbaar is over de landsgrenzen heen, door verschillen in loonschalen, andere opdelingen van categorieën van arbeiders, uiteenlopende wetgevingen, etc.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Uit de evaluatie van het waardig-werkprogramma kwam als voornaamste bezorgdheid naar voor dat de lidorganisaties van het netwerk onvoldoende eigenaarschap hebben. In 2013 plant **fos** daarom om met een aantal leden van het netwerk samen te gaan zitten om de toekomst van SAFWN te bespreken en alternatieve organisatievormen te bekijken.





DE "ARABISCHE LENTE" VAN DE ZUID-AFRIKAANSE WIJNLANDEN

Stakingsgolf in Zuid-Afrika onder de loep

Twee zeer belangrijke en ingrijpende gebeurtenissen hebben 2012 gekenmerkt zowel voor de Zuid-Afrikaanse samenleving in haar geheel, als voor onze partners in het bijzonder. Op 16 augustus 2012 kostte een mijnwerkersstaking in Marikana het leven aan 34 mijnwerkers. Een 80-tal anderen raakten gewond. De mijnwerkers kwamen in actie voor het bekomen van een hoger loon - 12.500 Rand per maand - en tegen de slechte werk- en levensomstandigheden waar zij dagelijks mee geconfronteerd worden. Deze staking gaf aanleiding tot een stakingsgolf in de mijn- en de agrarische sector in heel Zuid-Afrika. Dit maakte van 2012 het jaar met de meeste protestacties sinds het einde van het apartheidregime.

De mijnwerkersstaking kan gezien worden als een onderdeel of (droef) hoogtepunt van een bredere strijd van Zuid-Afrikaanse arbeiders in verschillende sectoren. De meeste arbeiders kunnen niet in hun levensonderhoud voorzien en voelen zich machteloos ten opzichte van de werkgevers en de staat. Bovendien voelden ze zich niet meer vertegenwoordigd door de traditionele vakbonden. Deze staking heeft heel wat maatschappelijke gevolgen met zich mee gebracht. Zo zijn er zeer grote vragen te stellen bij het politieoptreden op deze dodelijke dag en bij de gebeurtenissen daaropvolgend, wanneer arbeiders gearresteerd, gefolterd en zelfs verantwoordelijk gehouden werden voor de dood van hun collega-mijnwerkers. Ook de betrokkenheid van politici én van vakbonden in de besturen van grote (mijn)bedrijven kwam aan het licht. Dit zette de traditionele organisatievormen van de

grootste mijnvakbond van het land (NUM), die vooral de belangen van de bovengrondse bedienden en niet van de ondergrondse arbeiders verdedigt, zwaar onder druk.

De 'Marikana Massacre', zoals de pers de tragische gebeurtenis doopte, was de meest dodelijk geweldpleging door de Zuid-Afrikaanse politiediensten sinds de jaren 1960 en sinds het einde van apartheid. De staking zorgde niet alleen voor nog meer wantrouwen ten aanzien van politie, leger en grote bedrijven, maar stelde eveneens de traditionele vakbondsstructuren in vraag. Daarnaast bracht ze de verwevenheid en de belangenconflicten tussen vakbonden, bedrijven en overheid aan het licht. Als reactie hierop zijn een aantal tijdelijke stakingscomités ontstaan die momenteel verder groeien en op zoek zijn naar een meer permanente vorm of structuur om de belangen van de mijnwerkers daadwerkelijk te verdedigen.

De staking in Marikana was geen geïsoleerde gebeurtenis. In november 2012 sloten landarbeiders in De Doorns, een stadje 140 km ten oosten van Kaapstad, zich immers aan bij de protesten. Ze deden dit door een autosnelweg te blokkeren en wijngaarden in brand te steken. Net als in Marikana, eisten ook zij een hoger (minimum)loon (12.500 Rand), betere werk- en levensomstandigheden en een einde aan de praktijken van 'arbeidsmakelaars' of onderaanneming. Ook hier kwam het tot gewelddadige confrontaties met de politie en met private beveiligingsfirma's, die werden ingeschakeld om de eigendommen van de landeigenaars te beschermen. Drie landarbeiders werden gedood tijdens de protestacties en heel wat anderen raakten gewond.

De staking in De Doorns was oorspronkelijk het initiatief van landarbeiderscomités - informele netwerken van voornamelijk seizoenarbeiders, migranten en vrouwen werkzaam in de agrarische sector - die niet gelinkt zijn aan een vakbond. Hoewel COSATU al meer dan tien jaar geen landarbeiders meer organiseert, zagen ze hun kans om zich via de landarbeidersstaking in de West-Kaap te profileren. Zij trokken de staking dan ook onmiddellijk naar zich toe en verminderden de eis van de stakingscomités naar een meer bescheiden 150 Rand per dag (of 3.300 per maand i.p.v. 12.500). Omdat de werkgevers weigerden om met de landarbeiderscomités te onderhandelen, zagen deze laatsten zich genoodzaakt om zich te laten vertegenwoordigen door COSATU. Dit resulteerde in de opslorping van de comités door COSATU en bijgevolg een neutralisering van deze initiatieven van de basis.

Volgens de Algemeen Secretaris van Sikhula Sonke, Patricia Dyata "waren de stakingen voor het ANC een manier om mensen in de informele kampen te rekruteren voor de volgende parlementsverkiezingen (in 2014, red.), in de hoop de zetels die ze bij de laatste verkiezingen aan de 'Democratic Alliance' verloren, terug te winnen. Bovendien hebben verschillende vakbonden de landarbeidersstaking gebruikt om hun ledenaantallen en geloofwaardigheid op te krikken."

Begin 2013 werd van overheidswege bepaald om het minimumloon van landarbeiders op te trekken tot 105 Rand per werkdag van 9 uur (niet de 150 Rand die de stakers eisten). Vast staat dat zelfs een loon van 105 Rand per dag onvoldoende is om in de basisbehoeften

van een gezin te voorzien. Bovendien heeft de stakingsgolf ook gezorgd voor een groot wantrouwen bij de landeigenaars en werkgevers, met als gevolg dat vakbonden het nog moeilijker hebben dan voordien om toegang te krijgen tot de boerderijen. Volgens Patricia Dyata "zijn naar aanleiding van de staking en de loonsverhoging verschillende boeren reeds overgegaan tot ontslagen en uitzettingen van landarbeiders en hebben sommigen de sociale voordelen voor hun perso-

neel al ingetrokken (zoals gratis water en elektriciteit of crèches)." De reële impact van deze golf van protest op het dagelijks leven van landarbeiders zal pas gedurende 2013 echt duidelijk worden.

De stakingsgolf in de Zuid-Afrikaanse mijn- en landbouwsector heeft ook andere vakbonden in de regio niet onberoerd gelaten. Naar aanleiding van deze gebeurtenissen zijn ook zij discussies gestart over nieuwe manieren van organiseren en

over het beter vertegenwoordigen van hun leden. De stakers stuurden immers luid en duidelijk de volgende boodschap de wereld in: zolang de ongelijkheid en onrechtvaardigheid niet wordt aangepakt, zullen sociale spanningen blijven bestaan en gewelddadige uitbarstingen onvermijdelijk zijn. Werkende armen hebben laten verstaan dat ze het niet meer pikken gemarginaliseerd te worden door het beleid en de bedrijven. De armen zullen niet voor altijd blijven zwijgen.



ACTIES TOEGANG TOT GEZONDHEID IN ZUIDELIJK AFRIKA TOEGELICHT

TOEGANG TOT GEZONDHEID IN MOZAMBIQUE

De Mozambikaanse regering benadrukt het belang van gezondheidszorg, maar blijft grotendeels afhankelijk van buitenlandse financiering voor haar huidige, zeer beperkte dienstverlening op vlak van gezondheid. Mozambique besteedt ongeveer 5,7% van haar BBP aan gezondheid. Dit weerspiegelt een stijging van 0,7% sinds 2006, maar blijft ver onder de 15% van de jaarlijkse begroting die wordt aanbevolen door de Abuja-verklaring (2001).

Districtsziekenhuizen krijgen meer en meer te kampen met tekorten en gezondheidsdiensten op districtsniveau zijn steeds minder bereid om 'hun' geneesmiddelen naar meer lokale gezondheidscentra over te hevelen. Er is duidelijk een probleem met de levering van medicijnen door de provinciale gezondheidsdiensten. Het tekort aan medicijnen werd reeds eind 2011 vastgesteld op nationaal niveau. Het IMF werd er in de media van beschuldigd te streng te zijn met de voorwaarden voor het gebruik van het nationaal budget waardoor het gezondheidsbudget werd aangesproken om andere kosten te dekken. In 2012 liet het tekort aan de meest elementaire medicijnen zich voelen in gans het land. Er werd met de vinger gewezen naar het ministerie van Gezondheid i.v.m. het slecht beheer van de stock van geneesmiddelen.

Ondanks de eerder timide houding van UCAMA aan de start van het project en hun aarzeling om de overheid op haar verantwoordelijkheden te wijzen, slaagt de vakbond er inmiddels wel in om de overheid rond de tafel te krijgen voor het bespreken van een gezamenlijke planning en dienstverlening aan de gemeenschappen waar UCAMA actief is. Dit mede door het feit dat FRELIMO - de grootste politieke partij - alles in het werk stelt om de acties die de civiele maatschappij uitvoert, voor te stellen als een dienst vanwege FRELIMO aan de bevolking. Dit is in het bijzonder belangrijk in regio's waar oppositiepartijen sterk ingeburgerd zijn.

De regering blijft zich inzetten voor het gebruik van gezondheidspromotoren ('community health workers' - CHW's) en de verdere implementatie van het APE's-programma ('Agentes Polivalentes Elementares'). Met hun gele fluo-jasjes zijn de APE's, die vooral aan preventie doen, heel duidelijk zichtbaar in het dorpsbeeld.

UCAMA

REALISATIES

Om de duurzaamheid te verbeteren verminderde UCAMA in 2012 haar ondersteuning aan infrastructuurwerken en richtte de partner zich – samen met de gezondheidsdienst van de overheid op districtsniveau (DDS) – op de gemeenschappen. Het opzetten van duurzame basisgezondheidsdiensten is een belangrijke maar moeilijke taak.

Het gezondheidsprogramma van UCAMA is een pilootprogramma dat de mogelijkheden voor een duurzame dienstverlening op vlak van gezondheid zou uittesten. Daarvoor werd gerekend op een nauwe samenwerking met de publieke gezondheidsdiensten op districtsniveau (DDS – 'Distritos de Servicos Saude'). Er kan nu gesproken worden van een nauwere samenwerking tussen DDS en UCAMA, maar de gebrekkige werking van de DDS bemoeilijkt verdieping van deze samenwerking. Alle openbare diensten in Mozambique kampen met een tekort aan en een matige inzet van het personeel. Het tekort aan geneesmiddelen komt daar nog eens bovenop.

De integratie van gender in de werking van UCAMA werd gedurende het jaar veelvuldig besproken met de partner. De gezondheidscoördinator is zich ervan bewust dat vrouwen onder ernstige schendingen van hun rechten leiden en meer kwetsbaar zijn voor gezondheidsrisico's dan mannen. Binnen UCAMA wordt gender echter nog altijd hoofdzakelijk gezien als een vrouwenkwestie. Ongelijkheid tussen mannen en

vrouwen wordt door de meeste medewerkers nog steeds niet erg serieus genomen. Bewustmakingsacties over vrouwenrechten op basis van de familie-wet gaan echter wel door, alsook de discussies binnen UCAMA zelf over genderrelaties in de landbouw.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Het idee om leden van UCAMA via de provinciale overheid te vormen als gezondheidstechnici stuit op moeilijkheden. Er is een beperkt aantal plaatsen om deze cursus te volgen en ondanks de enorme terreinkennis van de kandidaten die UCAMA voorstelt, slagen ze er niet in voldoende te scoren voor de Portugese taalproef om aan de cursus te kunnen deelnemen.

In gezamenlijke reflectie met **fos** heeft UCAMA ondertussen twee belangrijke lessen getrokken uit het pilootprogramma over gezondheid. Ten eerste is het duidelijk dat gezondheid een belangrijke component vormt van de dienstverlening van de vakbond aan haar leden en een wervend effect heeft. Daarnaast is het van belang om deze dienstverlening te laten aanleunen bij de reeds bestaande structuren van de vakbond om de duurzaamheid te verbeteren. Tot slot kan de dienstverlening via UCAMA een middel zijn om de overheid op haar plichten te wijzen i.v.m. het functioneren van de openbare diensten. Een lokaal gezondheidsproject, zo is gebleken, kan immers een middel zijn om boeren actiever te laten participeren aan de samenleving. Ten gevolge van deze reflectie en een mogelijke heroriëntatie van de gezondheidsinterventies – meer gericht op gemeenschappen waar UCAMA reeds actieve vakbondscomités heeft – besloot UCAMA in 2012 geen nieuwe gezondheidsteams op te richten.



TOEGANG TOT GEZONDHEID IN ZUID-AFRIKA

De kritische toestand waarin de publieke gezondheidszorg in Zuid-Afrika zich momenteel bevindt, werd onderschreven door een audit uitgevoerd door de 'Health Systems Trust' (HST).

Deze audit van alle publieke gezondheidsfaciliteiten gebeurde op verzoek van het ministerie van Gezondheid tussen mei 2011 en mei 2012. De audit onderzocht de aangeboden dienstverlening op zes prioriteitsgebieden: (1) positieve en zorgzame houding van het gezondheidspersoneel, (2) wachttijden, (3) properheid, (4) veiligheid van patiënten, (5) preventie en controle van infecties en (6) beschikbaarheid van medicatie. Over de hele lijn behaalden de gezondheidsvoorzieningen een score van gemiddeld 53%. Een positieve en zorgzame houding van het personeel kreeg de laagste score (30%), terwijl de beste scores gehaald werden op vlak van beschikbaarheid van medicatie (54%) en de wachttijden (68%). De basisgezondheidscentra ('Primary Health Care Facilities') scoorden aanzienlijk lager dan ziekenhuizen op alle prioriteitsgebieden. Het ministerie van Gezondheid zal de bevindingen van deze audit gebruiken als 'baseline' om het effect van het beleid ter verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening in de gezondheidszorg te toetsen.

Terwijl in 2011 de ontwerpstrategie voor een nationaal ziekteverzekeringstelsel ('National Health Insurance' - NHI) werd geïntroduceerd, kwam het verder uitgewerkte beleidsvoorstel dat was voorzien voor 2012 er vorig jaar niet. Wel maakte de minister van Gezondheid in maart 2012 de 11 districten bekend waar de NHI als pilootproject zou worden getest. Ondanks het uitblijven van de publicatie van een meer gedetailleerd beleidsvoorstel, ging de 'NHI Civil Society Coalition (NHICC)' – in 2011 opgericht door PHM-SA – verder met onderzoek, beleidsontwikkeling en bewustmaking in afwachting van de publicatie. Sommige leden van de coalitie startten reeds met audits van de pilootprojecten met het NHI, die in april 2012 van start gingen.

Geweld tegen vrouwen en kinderen blijft schrikbarend hoog in Zuid-Afrika. Volgens de misdaadstatistiek van de Zuid-Afrikaanse politie (2011/2012) zijn 31.2% van alle gerapporteerde misdrijven van seksuele aard. Gedurende 2012 was er meer aandacht voor geweld tegen vrouwen in de Zuid-Afrikaanse media n.a.v. een aantal serieuze incidenten die de aandacht van het publiek trokken. Niettemin bleef de verontwaardiging beperkt tot een korte periode van media-aandacht en een aantal verspreide, lokale demonstraties.

PHM-SA

REALISATIES

In 2012 vond in Kaapstad de derde 'People's Health Assembly' (PHA) plaats, een globale bijeenkomst van de People's Health Movement (PHM). Deze bijeenkomst was een opportuniteit om bredere aandacht te vragen voor de NHI-campagne. Voorafgaand aan de internationale bijeenkomst, organiseerde PHM-SA een tweedaagse nationale bijeenkomst ('National Health Assembly' – NHA) om Zuid-Afrikaanse middenveldorganisaties de mogelijkheid te geven ervaring en kennis uit te wisselen over het voorstel voor een NHI, evenals over andere relevante gezondheidsthema's. In totaal werd de NHA-SA bijgewoond door ongeveer 1000 deelnemers. Ook fos-partner Women on Farms Project (WFP) zond een delegatie van 11 landarbeidsters actief binnen het gezondheidsprogramma van WFP naar de bijeenkomst. In de workshops werd uitleg gegeven over het nieuwe NHI-voorstel en het belang van toegankelijke en kwalitatieve gezondheidszorg. De activisten van WFP kregen de mogelijkheid om samen met activisten van andere basisorganisaties te overleggen over hoe zij zich op lokaal niveau actief zouden kunnen inzetten voor de lobby rond toegankelijke gezondheidszorg voor iedereen in Zuid-Afrika. Hiernaast presenteerde WFP een onderzoek uit 2011 over toegang van landarbeidsters tot gezondheidsdiensten. De tweedaagse bijeenkomst werd afgesloten met een 'call to action' waarin de voornaamste strijdpunten voortgekomen uit de discussies werden opgenomen. De 'National Health Assembly' vergrootte de interesse voor en bekendheid van PHM-SA in Zuid-Afrika.

In 2012 lanceerde PHM-SA een afdeling in Gauteng en organiseerde er een bijeenkomst die werd bijgewoond door 150 vertegenwoordigers van gezondheidscomités en wijkraden. PHM-SA richtte zich in 2012 op vorming en lobbywerk rond de NHI op verschillende niveaus. Op lokaal niveau werden 4 workshops georganiseerd waar gediscussieerd werd over het soort gezondheidssysteem dat het best aan de noden tegemoet zou komen. PHM-SA trainde daarnaast 20 activisten om gelijksoortige workshops binnen andere gemeenschappen te kunnen geven. PHM-SA treedt bovendien ook op als secretariaat van de nationale 'NHI Civil Society Coalition' en initieerde een NHI-werkgroep voor de provincie West-Kaap.

PHM-SA was in 2012 actief op het gebied van bewustmaking rond gelijke toegang voor iedereen tot gezondheid en promotie van een gezondheidssysteem gebaseerd op PHC. Leden van het bestuurscomité schreven artikels en brieven voor kranten, namen deel aan publieke bijeenkomsten en organiseerden workshops voor verschillende organisaties, zoals de

vakbond voor medisch personeel (NEHAWU). Ook maakte de partner een pamflet over de NHI, een animatievideo van 5 minuten over de NHI voor het publiek onderwijs, een brochure over recht op gezondheid en lanceerde de PHM-SA haar eigen website.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

PHM-SA behaalde in 2011 en 2012 ruimschoots de resultaten die waren voorzien in het programma en de organisatie heeft zich bewezen als een energieke, vernieuwende, capabele en doelbewuste partner.

fos overlegde met PHM-SA en met individuele leden van het bestuurscomité een mogelijke ondersteuning van hun kant om de interventies van WFP te versterken op het gebied van gezondheid. Daarnaast was er ook overleg met PHM-SA over mogelijke manieren om de betrokkenheid van de leden van PHM-SA (nl. basisorganisaties) bij de beweging te vergroten.

Tot op heden werd de administratieve en financiële capaciteit van PHM-SA versterkt door de organisatie AIDC. Omdat PHM-SA voldoende capaciteiten heeft kunnen opbouwen binnen het bestuurscomité om de administratie en financiën van de organisatie op te volgen, werd overeengekomen om de relatie met AIDC wat betreft capaciteitsversterking stop te zetten en vanaf begin 2013 zal PHM-SA volledig zelfstandig verder gaan.

WFP

REALISATIES

Het 'Women Health and Empowerment Programma' (WHEP) dat wordt gesteund door **fos** heeft de kennis van vrouwen over gezondheid vergroot en heeft landarbeiders aangemoedigd om deze kennis ook te verspreiden binnen hun gemeenschap en zo verandering te bewerkstelligen op lokaal niveau. Echter, er is tot nu toe weinig significante invloed geweest op hoe deze vrouwen hun problemen plaatsen binnen een bredere politieke kader en relateren aan algemene problemen van publieke dienstverlening. WFP wil daarom meer aandacht besteden aan het versterken van activisme binnen workshops en landarbeiders die zich inzetten binnen WHEP aanmoedigen om zich te mengen in het maatschappelijk debat over recht op gezondheid. In 2013 wil WFP daarom vooral werken aan een rechtenbenadering binnen het WHEP.

Om de capaciteit te versterken van het team verantwoordelijk voor de uitvoering van het 'Women Health and Empowerment Programme' nam 1 van de 2 medewerkers in augustus 2012 deel aan een 'train the trainer'-cursus. De training richtte zich op praktijkge-

richt leren, theorie over volwasseneneducatie en kennisoverdracht in een informele leeromgeving. Dit gaf de medewerkster de nodige vaardigheden om meer inzicht te verkrijgen in haar eigen methode van faciliteren. In navolging van haar training ontwikkelde de medewerkster een informatiemap m.b.t. de onderwerpen die tijdens een WHEP-training aan bod komen.

WFP en PHM-SA waren beide nauw betrokken bij de voorbereidingen van de reis van Bond Moyson en VI-VA-SVV uit West-Vlaanderen aan de provincie West-Kaap in februari 2013.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

2012 was vanuit financieel oogpunt geen makkelijk jaar voor WFP. De Zuid-Afrikaanse Nationale Loterij, die WFP jaarlijks ondersteunt met een substantieel bedrag voor kantoorbeheer en personeel, betaalde in 2012 niet uit. Hierdoor kwamen heel wat ngo's in de problemen, waaronder ook WFP. Positief was dat WFP gedurende 2012 veelvuldig in overleg trad met donoren, waaronder **fos**, om gezamenlijk naar oplossingen te zoeken en om openheid te scheppen over de keuzes waar de organisatie voor stond.

Het blijft een uitdaging om leden van de gezondheidsteams zelfstandiger te laten functioneren. De teams blijven in belangrijke mate afhankelijk van de ondersteuning en aanmoediging van de medewerkers onder het WHEP. Of activiteiten zelfstandig worden georganiseerd hangt vaak ook af van individuen en gezien er binnen de landbouwsector ook veel beweging is door uitzettingen en tijdelijke arbeid fluctueren interventies van de teams zeer sterk.

Op lange termijn beoogt WFP de integratie van de gezondheidsteams in het nationale gezondheidssysteem, opdat de leden training en een compensatie van de overheid zouden ontvangen. Hoewel er veel pogingen zijn gedaan om de duurzaamheid van de interventies te vergroten, hangt het succes van het programma enerzijds af van enthousiaste individuen die een voorbeeldfunctie hebben en trekkersrol kunnen spelen naar andere vrouwen in hun gemeenschap toe; anderzijds hangt ook veel af van de verdere ontwikkelingen rond het nationale gezondheidssysteem en de introductie van de NHI, waarbinnen gezondheidsteams een meer structurele rol zouden gaan spelen, waarvoor ze dan een compensatie zouden ontvangen. Het gebrek aan een vorm van compensatie heeft duidelijk een negatieve invloed op de wijze waarop mensen hun schaarse tijd en energie aan gemeenschapsactiviteiten kunnen besteden en op de waarde die zij zelf en anderen aan deze activiteiten toekennen.



DE PEOPLE'S HEALTH MOVEMENT IN ZUID AFRIKA ROEPT OP TOT ACTIE!

Van 6 tot en met 10 juli verzamelden gezondheidsactivisten en sympathisanten van over de hele wereld zich in Kaapstad voor een bijeenkomst van de People's Health Movement (PHM). De PHM verenigt organisaties wereldwijd die strijden voor het recht op gezondheid met als doel ervaring uit te wisselen en tot analyses en acties op lokaal niveau te komen.

De ontmoeting in 2012 in Kaapstad was de derde internationale People's Health Assembly (PHA3). Het programma was dit jaar vooral gericht op de analyse van de globale gezondheids crisis met als doel te komen tot een nieuwe 'Call to Action': een verklaring waarin een gemeenschappelijke visie, de gezamenlijke doelstellingen, principes en strijdpunten van de leden naar voren komt.

De People's Health Movement in Zuid-Afrika bijt de spits af met een nationale bijeenkomst

De PHM heeft in 70 landen 'country circles', waar organisaties die actief zijn op het gebied van gezondheid worden samen gebracht. De 'country circle' van Zuid-Afrika (PHM-SA, partner van fos) organiseerde voorafgaand aan de internationale PHA, een tweedaagse nationale bijeenkomst om lokale maatschappelijke organisaties de mogelijkheid te geven ervaring en kennis uit te wisselen over relevante gezondheidsthema's in Zuid-Afrika. Het doel van deze South African National Health Assembly (SA-NHA) was om een consensus te bereiken over de voornaamste strijdpunten in een 'Call to Action' specifiek voor Zuid-Afrika.

In Zuid-Afrika is de dienstverlening in de publieke gezondheidssector ronduit slecht, waardoor de overgrote meerderheid van de bevolking

geen toegang heeft tot kwalitatieve gezondheidszorg. De crisis binnen de gezondheidszorg in Zuid-Afrika is recent meer ter discussie gesteld door een voorstel van het Ministerie van Gezondheid om een nationale ziekteverzekering te introduceren (National Health Insurance – NHI). Er is veel kritiek gekomen op dit voorstel, maar voor PHM-SA vormde dit debat wel een kans om een bredere discussie over de toekomst van de medische dienstverlening op te starten, in samenspraak met maatschappelijke organisaties, bezorgde burgers en mensen werkzaam in de gezondheidssector.

Het soort gezondheidssysteem dat Zuid-Afrika nodig heeft om universele dekking te bereiken stond nu dus ook ter discussie tijdens de National Health Assembly op 5 en 6 juli 2012. fos-partner Women on Farms Project (WFP), ook lid van de PHM-SA, zond een grote delegatie van landarbeidsters actief binnen het gezondheidsprogramma van WFP naar de bijeenkomst.

Landarbeidsters dragen hun steentje bij

In totaal werd de SA-NHA bijgewoond door ongeveer 1000 deelnemers. Voor Jean Jacobs en Sophia Nichol, beiden actief voor WFP, was het de eerste keer dat zij aan een dergelijke massale bijeenkomst deelnamen. Beide vrouwen wonen in Klapmuts, een kleine gemeenschap nabij Stellenbosch in de provincie West-Kaap, waar voornamelijk landarbeiders wonen.

Sophia is 64 jaar oud, moeder van 4 kinderen, oma van 7 kleinkinderen en 7 achterkleinkinderen. Ze werd geboren in Klapmuts, maar bracht een groot deel van haar leven door op boerderijen waar ze werkte als landarbeidster. Ze is recent actief geworden binnen het gezondheids-

comité van Women on Farms Project (WFP) in Klapmuts, waardoor ze ook werd uitgenodigd om deel te nemen aan de twee grote bijeenkomsten voor WFP.

Jean Jacobs is 38 jaar oud, is getrouwd en heeft 4 kinderen. Ook zij groeide op in Klapmuts en werkte vanaf haar 18de op boerderijen als landarbeidster. Jean zette een crèche op in Klapmuts en ontving daarbij training van WFP over het werken met kinderen. Ze runt de crèche sinds een jaar met veel plezier en toewijding. De kinderen krijgen 4 maaltijden per dag en WFP helpt Jean regelmatig door voedselpakketten uit te delen via lokale supermarkten.

Jean geniet erg van alle activiteiten tijdens de SA-NHA. "De presentaties geven mij veel energie voor de toekomst. Het geeft mij weer nieuwe ideeën over hoe we problemen beter kunnen aanpakken in onze gemeenschap. Het geeft mij ook nieuwe hoop omdat ik mij gesteund voel door het besef dat zoveel andere mensen zich inzetten voor hun gemeenschap en dat er toch zeker iets positiefs moet kunnen voortkomen uit zoveel initiatief." Ook Sophia is erg enthousiast over de bijeenkomst: "er wordt gesproken over gezondheid en zaken die van belang zijn voor vrouwen en kinderen. Ik woonde zelfs een bijeenkomst bij over rechten van homo's en lesbiennes. Er ging een wereld voor mij open want hierover wordt binnen mijn gemeenschap en gezin nooit gesproken."

"Zo onbelangrijk zijn wij dus niet!"

Beide vrouwen benadrukken dat het vooral voor landarbeiders zeer moeilijk is om toegang te krijgen tot gezondheidszorg. De ziekenhuizen

zijn vaak op grote afstand van de woon- en werkplek van landarbeiders en er zijn lange wachttijden of een gebrek aan medicatie. WFP, in samenwerking met PHM-SA, organiseerde in 2011 een aantal workshops voor landarbeidsters waar Sophia en Jean aan deelnamen. In de workshops werd uitleg gegeven over het nieuwe National Health Insurance-voorstel en het belang van toegankelijke en kwalitatieve ge-

zondheidszorg. De vrouwen kregen de mogelijkheid te overleggen hoe zij zich op lokaal niveau actief zouden kunnen inzetten voor de lobby rond universeel toegankelijke gezondheidszorg in Zuid-Afrika. Jean: "De workshop gaf ons de mogelijkheid onze dagelijkse problemen te koppelen aan het beleid dat de Zuid-Afrikaanse overheid bepaalt. Dit gaf ons de bevestiging dat ook wij door lokale activiteiten in Klap-

mutts ons steentje kunnen bijdragen aan veranderingen op veel grotere schaal. Zo onbelangrijk zijn wij dus niet! De SA-NHA is voor ons hiervan eens te meer een bevestiging en geeft ons goede moed." Ook op de SA-NHA werden verschillende workshops gehouden en was overal een positief gevoel over de toekomst voelbaar.

Oproep tot Actie

De SA-NHA werd afgesloten met consensus onder de deelnemers over de voornaamste strijdpunten voor Zuid-Afrika en een aanname van een 'Call to Action'. Met dit document in handen waren de Zuid-Afrikaanse maatschappelijke organisaties erg goed voorbereid op hun deelname aan de internationale People's Health Assembly, die meteen erna in Kaapstad van start ging en waar werd toegewerkt naar een internationale oproep tot actie.



ACTIES VOEDSELZEKERHEID IN MOZAMBIQUE

Mozambique blijft een land met een hoge mate van voedselonzeekerheid. Ongeveer 34% van de bevolking kampt chronisch met voedselonzeekerheid en 25% van de bevolking krijgt minstens één keer per jaar te maken met een acuut voedseltekort. 18% van de kinderen jonger dan 5 jaar hebben ondergewicht en 44% wordt getroffen door een groeiachterstand. Dit wordt veroorzaakt door een onvoldoende gevarieerd dieet; door een tekort aan voedselname; doordat weinig vrouwen borstvoeding geven; door het hoge aantal tienerzwangerschappen en de hoge besmettingsgraad van infectieziektes en door het tekort aan vitamine A en ijzer.

Algemeen kunnen we stellen dat de voedselonzeekerheid in Mozambique voortgebracht wordt door de lage productiviteit in de landbouwsector, wat gelinkt is aan de klimatologische omstandigheden in bepaalde regio's (klimaatverandering, overstromingen, droogte, achteruitgang van de vruchtbaarheid van de bodem, etc.), evenals aan het ontoereikende overheidsbeleid en het ontbreken van bepaalde (overheids-)diensten.

Een bijkomend probleem de voorbije jaren is de achteruitgang van de kwaliteit van het dieet door de stijging van de prijzen van basisproducten. Dit probleem stelt zich voornamelijk op momenten van voedselschaarste, meestal tussen oktober en februari en treft vooral mensen die erg afhankelijk zijn van de markt voor hun voedsel - zoals in stedelijke gebieden.

Het gebrek aan toegang tot alternatieve productieve activiteiten (zoals bv. voedselverwerking) maakt het dan weer erg moeilijk voor mensen in rurale gebie-

den om voedselonzeekerheid met een gediversifieerde strategie aan te pakken.

Vrouwen spelen een zeer belangrijke rol in wat betreft het voorzien in voldoende voedsel en in het garanderen van voedselzekerheid voor het gezin, zo blijkt uit onderzoek. Veel van de productieve activiteiten in de landbouwsector liggen immers bij vrouwen, evenals de organisatie van het huishouden en het voeden van het gezin. Dit betekent dat vrouwen binnen hun gezin de verantwoordelijkheid dragen voor het samenbrengen van de drie zuilen van voedselzekerheid: beschikbaarheid van voedsel, toegang tot voedsel, en het gebruik van voedsel.

FOS-PROGRAMMA'S OVER VOEDSELZEKERHEID IN MOZAMBIQUE

Het vorige voedselzekerheidsprogramma van **fos** in Mozambique, dat tot stand kwam in samenwerking met de boerenunie UCAMA en het Belgische Fonds voor Voedselzekerheid, liep af eind 2010. Het programma in de provincie Tete, dat uitgevoerd werd door de provinciale boerenunie UPCT, werd eveneens afgerond begin 2013, na een looptijd van vier jaar. Een derde project rond voedselzekerheid in Mozambique, in de provincie Gaza dit maal, zal wellicht in de loop van 2013 opgestart worden. Dit nieuwe project zal gezamenlijke uitgevoerd worden door **fos**, Disop - een andere Belgische ngo actief in de agrarische sector in Mozambique - en verschillende VN-instellingen (FAO, WFP en UNCDF). Het programma zal gecoördineerd worden door het Belgisch Ontwikkelingsagentschap (BTC) en door SETSAN - het Nationaal Technisch Secretariaat voor Voedselzekerheid en Voedselvoorziening van de Mozambikaanse overheid.



Uit onze ervaring met voedselzekerheidsprogramma's leerden we dat het belangrijk is om bij dergelijke acties niet enkel te focussen op een verbetering van landbouwtechnieken en toegang tot agrarische inputs. Het is immers evenzeer van belang om de bredere economische realiteit in acht te nemen en informatieverspreiding over de markt en toegang tot de markt te verbeteren voor kleine boeren en in het bijzonder voor vrouwen.

De gezamenlijke interventie van verschillende partners, die in 2013 zal starten, is erop gericht om voedselzekerheid en voedselvoorziening van kwetsbare huishoudens in zes districten in de provincie Gaza te verbeteren. Tegelijk zal het programma acties van de overheid en het middenveld ondersteunen die erop gericht zijn om gemeenschappen zowel op sociaal, economisch als menselijk vlak te ontwikkelen en herop te bouwen. Daarnaast zal ook samengewerkt worden met BTC om de toegang tot watervoorzieningen in de regio te verbeteren.

VOEDSELZEKERHEID IN DE PROVINCIE TETE

UPCT

REALISATIES

Het programma met UPCT had als algemene doelstelling armoedebestrijding door middel van een verbeterde voedselzekerheid van kleine boeren in drie districten in de provincie Tete. Tijdens de laatste fase van het project (januari 2012 - januari 2013) werden de volgende acties gerealiseerd.

Om de financiële duurzaamheid van de organisatie te verhogen besliste UPCT om voortaan een symbolische bijdrage van 30% van de aankoopprijs te vragen aan leden waaraan een dienst wordt verleend, zoals bij de verdeling van zaaigoed of ossenkarren. Deze bijdragen kan UPCT vervolgens gebruiken om de ondersteunende activiteiten dat het biedt aan lokale verenigingen te bekostigen. Bovendien zorgt dit ervoor dat boeren minder afhankelijk worden en een gevoel van eigenaarschap krijgen, waardoor ze verantwoordelijker omspringen met de ontvangen materialen. Dit moet de leden van UPCT ertoe aanzetten actieve eigenaars van hun eigen middelen te worden.

Dezelfde logica wordt ook toegepast bij de verdeling van vee. Boeren die vee ontvangen via UPCT ondertekenen een intentieverklaring waarin staat dat de eerste twee nakomelingen terug aan UPCT gegeven worden, opdat deze naar andere boerenfamilies in de gemeenschap kunnen gaan.

De hevige discussies binnen UPCT over deze werkwijze hebben bijgedragen tot de bewustwording van boeren dat landbouw niet enkel een manier is om voedsel te produceren, maar ook een economische activiteit. Bovendien zien de leden van UPCT nu beter dan voorheen in dat de activiteiten van de organisatie ook een zekere kost met zich meebrengen.

In 2012 werden 12 ossenkarren verdeeld, volgens het mechanisme 30% van de kost voor de boer – 70% van de kost voor de organisatie. De gemiddelde maïsproductie van de deelnemende gezinnen is gestegen van 0,5 ton naar 1 ton per familie, met andere woorden een verdubbeling van de productie ten opzichte van het begin van het programma.



2590 pakketten groentezaden (tomaten, ajuinen, kolen, wortels, etc.) en 3029 kg zaden van maïs, bonen, pindanoten en sorghum werden verdeeld over de leden van 11 lokale boerenverenigingen in de drie districten.

Op vlak van irrigatie werd vooral ingezet op training van de watercomités. De meeste watercomités zijn in staat om onderhouds- en herstellingswerken aan de irrigatiekanalen te bekostigen.

In 2012 werd de technische kennis van leden van de boerenverenigingen uitgebreid door middel van trainingen en uitwisselingsbezoeken met leden van andere verenigingen. Er werd training gegeven op vlak van geneeskrachtige planten (voor vee) en de multiplicatie en bewaring van zaaigoed. Ook de mogelijkheden en voordelen van diversificatie van landbouwactiviteiten kwam aan bod in een trainingssessie. Tijdens de uitwisselingen werden onderwerpen als het gebruik van pesticiden, het onder controle houden van erosie en compostering besproken door de deelnemende boeren, die op deze manier onderling technische kennis konden uitwisselen.

Tijdens het hele programma werden 13 boerenverenigingen opgericht, evenals 2 boerenunies, met in 2012 de oprichting van nog een nieuwe vereniging in Kamulamba. Deze laatste is de enige vereniging die nog niet formeel geregistreerd werd, acht andere organisaties kregen wel een formele erkenning tijdens de loop van het programma. Vier van de verenigingen hebben inmiddels een roterend kredietfonds opgericht, wat de organisatie van activiteiten en dienstverlening aan de leden ten goede zal komen.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

De stijgende productie maakt vermarkting van groenten makkelijker. Omdat het verbouwen en het verkopen van groenten voornamelijk door vrouwen wordt gedaan, zien we dat dit een positief effect heeft gehad op

het inkomen van vrouwelijke boeren en van huishoudens met een vrouw als gezinshoofd. Bijgevolg verbeterde het dieet en waren families in staat om aankopen te doen zoals schooluniformen en schoolboeken. Verwacht wordt dat de verdeling van 146 geiten een gelijkaardig effect zal hebben en het gezinsinkomen zal doen toenemen. De gemeenschap stelde samen met de boerenverenigingen een verdelingsschema op, opdat de eerste nakomelingen van de verdeelde geiten bij nieuwe families terecht zullen komen.

Ondanks deze positieve evolutie, hebben we ook vastgesteld dat de verwerking van voedsel niet leidt tot een verhoogd gezinsinkomen, omdat deze activiteit toch voornamelijk in de handen van jonge mannen blijft. De verkoop van verwerkte producten kan nogtans een hogere winst opleveren dan de verkoop van de basisproducten.

Hoewel het niet eenvoudig is om onder een voedselzekerheidsprogramma ook middelen uit te trekken voor capaciteitsversterking van de betrokken organisaties, is dit voor **fos** toch een erg belangrijke component die de duurzaamheid en voortzetting van een dergelijk programma kan garanderen. In maart 2012 faciliteerde **fos** de uitwerking van het strategisch plan van UPCT (2013-2017), met bijzondere nadruk op een gelijkwaardige deelname van vrouwen aan het proces. Het planningsproces was evenzeer een oefening in het in de praktijk brengen van interne democratie binnen de organisatie en het afleggen van verantwoording naar de leden toe.

Ondanks de succesvolle uitvoering van het planningsproces, moet toch geconcludeerd worden dat er nood was aan meer en diepgaandere begeleiding van UPCT voor het verbeteren van de administratieve en financiële structuren van de organisatie en het versterken van de capaciteiten van UPCT om het programma ook na het terugtrekken van de donoren te kunnen blijven uitdragen.





Land	Ghana
Coördinatie	Vanuit Brussel
Actiezones	• Ahwia, Sui en Wiaso in Sefwi Wiaso District, Bibiani-Anhwiaso-Bekwai districten in Western Region • Hohoe District in Volta Region • Sissala East en Sissal West, Karni, Nandom en Samou in Upper West Region • Kitase in Akuapim South Municipality & Akim Ayeribi in Eastern Region
Type Acties	• Drinkwatervoorziening en sanitair: boren en mechanisatie van waterputten, constructie van publieke toiletten, vormingen (water, publieke toiletten, afval), sensibilisering en gemeenschapsontwikkeling; • Voedselzekerheid: investering in varken- en parelhoenkwekerij, investering in honingproductie, paddenstoelen, grote rietratten en medicinale planten
Strategische lijnen	• Toegang tot water en sanitair • Bijdrage tot betere gezondheid • Voedselveiligheid en inkomen • Gemeenschapsontwikkeling



OVERZICHT VAN DE ACTIES

DRINKWATER EN SANITAIRE VOORZIENING (KARIN & KITASE) JAAR 2

Partner	ICED
Doelgroepen	Landelijke bevolking en scholieren in Karni en Kitase
Sleutelelementen	Watervoorziening via gemechaniseerde waterputten, installatie van waterleidingen voor de distributie, opleiding waterbeheer, opleiding in sanitaire verbeteringen, afvalinzameling en -verwerking
Budget	82.154,00 euro
Donoren	Vlaamse Overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, TMVW Integraal Waterbedrijf

DRINKWATER EN SANITAIRE VOORZIENING IN NANDOM, SAMOU & AKIM AYIREBI

Partners	ICED en Community Livelihood Support Organisation (COLISO)
Doelgroepen	Landelijke bevolking van Akim Ayiribi in Oostelijke regio van Ghana, studenten, leraren en gemeenschapsbevolking in Nandom middelbare school (internaat)
Sleutelelementen	Watervoorziening via gemechaniseerde waterputten, installatie van waterleidingen voor de distributie, constructie en beheer van publieke toiletten, opleiding waterbeheer, opleiding in sanitaire verbeteringen, afvalinzameling en -verwerking
Budget	77.497,00 euro
Donoren	Vlaamse Overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, AC-Antwerpen met fondsen van Deme4life

VOEDSELZEKERHEID EN DUURZAME LANDBOUW JAAR 4

Partners	ICED
Doelgroepen	525 kleine boeren in vijf districten: Sefwi Wiaso District, Bibiani-Anhwiaso-Bekwai districten, Hohoe district, Sissala East en Sissala West districten
Sleutelelementen	Opbouw van boerenorganisaties, duurzame landbouw, investering in varkens-, parelhoen- en rietratten kwekerij, honingproductie, paddenstoelen en medicinale planten
Budget	132.093,00 euro
Donoren	Voedingssector Sociaal Fonds (VIA)

ACTIES GEMEENSCHAPS- ONTWIKKELING IN GHANA TOEGELICHT

CONTEXT

In 2012 werden presidentiële en parlementsverkiezingen gehouden in Ghana. De nationale sfeer werd gedomineerd door de verkiezingscampagne. Het resultaat van de verkiezing werd betwist door de oppositie (zie focusartikel verderop).

In 2012 kwamen bovendien veel corruptieschandalen aan het licht. Zo werden grote sommen betaald onder het mom van "judgement debts", waarbij bedrijven of individuen compensatie krijgen omdat de staat een fout beging. Velen oordelen dat deze regeling een complot was om de staatkist leeg te zuigen. De compensaties kregen meer prioriteit dan bv. de terugbetaling van diensten. Verpleegkundigen en apothekers werden niet tijdig uitbetaald en patiënten aangesloten bij de nationale ziekteverzekering werden naar huis gestuurd zonder behandeling. Dit alles leidt tot stakingen en spanning in het land.

Ondanks vondsten en ontginning van olie in de zee bij Ghana en de hogere prijzen van cacao en goud de laatste twee jaar zijn de levensomstandigheden van de bevolking er niet beter op geworden. Meer dan 25% van de bevolking leeft nog onder de armoedegrens van 1.25 Amerikaanse dollar per dag. Het grootste deel van deze mensen in extreme armoede bevindt zich in de drie noordelijke regio's (Northern, Upper East en Upper West), de oostelijke regio en de centrale regio. Armoede treft vooral de mensen op het platteland, waar 60% van de bevolking woont. Deze mensen zijn actief in overlevingslandbouw met beperkte productiviteit. Formele arbeid wordt uitgeoefend door slechts 15% van de werkende bevolking, vooral in de grote steden. De rest van de werkende bevolking is



actief in de informele economie.

De toegang tot water en sanitair blijft vooral op het platteland een grote uitdaging, al is het ook een probleem in de steden. Een studie uit 2011 toonde aan dat 60% van de Ghanese bevolking geen toegang heeft tot hygiënische sanitaire voorzieningen.

DRINKWATERVERVOORZIENING EN VERBETERING VAN DE HYGIËNE EN AFVALVERWERKING IN KARNI IN HET DISTRICT LAMBUSSIE-KARNI IN DE UPPER WEST REGIO EN KITASE IN DE OOSTELIJKE REGIO VAN GHANA

REALISATIES IN 2012

Het project heeft tot doel om de gezondheid en de levenskwaliteit van de Karni en Kitase gemeenschappen te verbeteren, door het leveren van drinkwater van goede kwaliteit en het verbeteren van de gezondheidsomstandigheden en sanitaire voorzieningen. In 2012 concentreerde de partnerorganisatie zich op watervoorziening en de verschillende onderdelen van het project in Kitase. Hiermee liep de uitvoering van het project af, met de volgende resultaten:

- ★ Er zijn functionele watervoorzieningssystemen in de twee gemeenschappen Karni en Kitase. In plaats van één geplande boorput en één bovengrondse poly-tank in elke gemeenschap, werden in iedere gemeenschap twee boorputten aangelegd en verbonden met twee poly-tanks (reservoirs) met een totale capaciteit van 14.000 liter voor het stockeren van water voor de distributie. Het water wordt opgepompt en opgeslagen in de bovengrondse reservoirs en door de zwaartekracht verdeeld naar kraanposten.

- ★ In plaats van de geplande 6 gewone kraanposten, gebouwd op strategische plaatsen in elke gemeenschap, werden in de gemeenschappen 18 kraanposten (11 in Karni en 7 in Kitase) gebouwd voor de verdeling van drinkbaar water voor de inwoners, de hospitalen en de groep van basisscholen. In beide gemeenschappen werd een netwerk van leidingen en systemen aangelegd voor de verdeling van water.
- ★ Daarnaast zijn er 30 stevige afvalcontainers opgesteld op strategische plaatsen in Kitase en 20 in Karni voor de afvalverzameling.
- ★ Er werden vormingen georganiseerd om de hoofdverantwoordelijken in Karni en Kitasi bewust te maken van het belang van een effectief waterbeleid en duurzame hygiënische sanitaire omstandigheden.
- ★ Aantal begunstigden van het project zijn:

	Toegang tot watervoorziening		Verbeterd sanitair:	
	Direct	Indirect	• vorming en sensibilisering • plaatsen van afvalcontainers • ophalen en verwerken van afval	
	Direct	Indirect	Direct	Indirect
Karni	5.185	2.000	5.000	1.000
Kitasi	8.500	3.000	5.000	2.000
Totaal	13.685	5.000	10.000	3.000

- ★ Lokale comités voor het beheer van Water en de Bevordering van de Volksgezondheid (WATSAN) werden gevormd en in beide gemeenschappen werden opleidingssessies georganiseerd voor het beheer van de voorzieningen.



EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Eind 2012 (24/11/2012-2/12/2012) heeft Prof. Margaret Chen van de VUB een evaluatie uitgevoerd over de realisaties van het project. Een syntheseverslag in het Nederlands en het volledige verslag in het Engels zijn beschikbaar bij **fos**.

De evaluator maakt de volgende aanbevelingen voor toekomstige projecten:

- ★ Voor een succesrijk en integraal beheer moet sensibilisering rond hygiëne plaats vinden vóór de implementatie van een waterproject, zodanig dat het beheer van het WHS project effectief en duurzaam kan gebeuren.
- ★ Om duurzaamheid van water- en sanitaire projecten te verzekeren op lange termijn, zou de nadruk moeten liggen op een intensieve opleiding rond hygiëne, rekening houdend met gedragsnormen en culturele achtergronden van de verschillende gemeenschappen. Opleiding van schoolkinderen met de hulp van en instructies voor de leerkrachten zou bevorderd moeten worden.
- ★ Men moet nauwe samenwerkingsmechanismen opzetten met de lokale besturen, opdat er voldoende aandacht zou geschonken worden aan vorming, training en voortdurende ondersteuning van de lokale WATSAN-comités om de water- en sanitaire infrastructuur te doen functioneren.
- ★ De rol van de gemeenschappen in de besluitvorming, het financieren van diensten en toekomstige uitbreidingen van projecten rond water, hygiëne en sanitair moet vergroot worden. Indien mogelijk, moet het lokaal project management team (LPMT) een grotere autonomie krijgen om gemeentelijke besluitvormers en beheerders op te leiden tot beheerders van de watervoorziening en het sanitair.
- ★ Meer doeltreffende indicatoren en criteria voor een

duurzaam beheer van projecten rond water, hygiëne en sanitair moeten ontwikkeld worden.

fos en ICED hebben kennis genomen van de aanbevelingen en hebben plannen opgesteld om de situatie van het project en de toekomstige projecten te verbeteren.

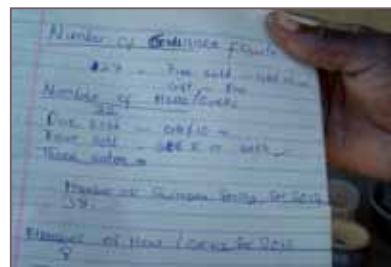
DRINKWATERVOORZIENING EN VERBETERING VAN DE HYGIËNE, AFVALVERWERKING EN SANITAIR IN NANDOM EN SAMOU IN DE UPPER WEST REGIO EN AKIM AYIREBI IN DE OOSTELIJKE REGIO VAN GHANA

REALISATIES IN 2012

Het project heeft tot doel om de gezondheid van de bevolking te verbeteren en bij te dragen tot de economische duurzaamheid van de gemeenschappen door drinkwatervoorziening, verbetering van de hygiënische en sanitaire omstandigheden van de leerlingen en de leerkrachten van NSHS en van de inwoners van de gemeenschappen van Samuo en Akim Ayirebi. Het project ging van start in januari 2012 via **fos**, met cofinanciering van de Vlaamse Regering in het kader van het Vlaamse Partnerschap Water voor Ontwikkeling (VPWvO), DEME4LIFE Foundation via de promotorpartner Algemene Centrale (AC) en de plaatselijke gemeenschappen en hun districtsraden.

De implementatie van het onderdeel "drinkwater en sanitaire voorzieningen" in Nandom en Samuo wordt uitgevoerd door het International Centre for Enterprise and Sustainable Development (ICED). Het onderdeel "installatie van toiletten" in Akim Ayirebi wordt uitgevoerd door Community Livelihood Supporting Organisation (COLISO).

In 2012 legde ICED zich toe op het installeren van watervoorziening in Nandom. Het watersysteem in Nandom Senior High School werd geïnstalleerd en operationeel gemaakt. De 3.700 leerlingen en personeelsleden van de school zijn de directe begunstigden. Onrechtstreeks zullen nog 1.500 mensen extra van het watersysteem kunnen genieten.



COLISO heeft twee publieke toiletten met elke 12 wc's gebouwd in Akim Ayirebi, voor meer dan 3.000 directe begunstigden en 2.000 onrechtstreekse begunstigden. Een van de toiletten is volledig afgewerkt, betegeld en voorzien van stromend water. Het werd in gebruik genomen door een deel van de gemeenschappen in de "Zongowijk". Het andere gebouw heeft een dak en wacht op afwerking.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Het uitvoeren van het sanitaire project in Akim Ayirebi kende enige vertraging in 2012 omdat meer tijd moest worden uitgetrokken voor sensibilisering. De eigenaars van de bouwgronden van de gekozen locaties voor de toiletten en omwonenden protesteerden bij de chieft: ze wilden de sanitaire voorzieningen niet op die plaats omwille van geurtjes etc. Ze gebruikten het voorbeeld van de bestaande faciliteit die inderdaad een onaangename geur verspreidt wanneer het waait. Het dorpscomité heeft de tijd genomen om uit te leggen dat de nieuwe faciliteiten het systeem van een modern watercloset (WC) zullen gebruiken en niet het open type dat elke dag geleegd moet worden. Uiteindelijk gingen alle betrokkenen akkoord en werden de eerste twee toiletten gebouwd. Gezien de sensibilisering reeds gebeurd is, kan de bouwen van de voorziening twee nieuwe toiletten in 2013 vlotter verlopen.

ICED gaat in 2013 werken aan de watervoorziening bij de andere gemeenschap Samou. Men zal ook sensibilisering rond hygiëne en het beheer van water opzetten en de nodige vormingen organiseren. **fos** zal een monitoringsbezoek brengen aan de twee projectlocaties in 2013.

VOEDSELZEKERHEID EN DUURZAME LANDBOUW IN GHANA

Dankzij de financiering van het Sociaal fonds van de Voedingsector is in 2008 een voedselzekerheidsproject gestart voor een periode van vier jaar. Het project voorziet ondersteuning van 525 boeren en boerinnen in de productie van honing, paddenstoelen en grote rietratten in drie districten in de westelijke regio van het land.

Een andere activiteit is de ondersteuning van 25 nieuwe boeren voor de productie en verwerking van medicinale planten zoals moringaplanten. Daarnaast worden ook het kweken van parelhoen en de varkensteelt ondersteund in de twee districten Sissala East en Sissala West in de Upper West regio. Daarvoor zijn twee nieuwe kweek- en demonstratiecentra geïnstalleerd.

REALISATIES

De periode september 2011-oktober 2012 is het vierde en laatste jaar van dit project.

De volgende resultaten werden behaald:

135 nieuwe boeren in 41 gemeenschappen werden opgeleid en voorzien met de nodige materialen voor productie. Het ging over: 45 landbouwers van Sefwi Wiaso, Bibiani-Bekwai en Hohoe voor bijenteelt, 35 landbouwers van Sefwi Wiaso, en Hohoe voor grasscutter productie, 5 boeren voor slakkenproductie, 25 boeren van Sissala East en Sissala West voor parelhoenproductie, en 25 boeren van Sissala East en Sissala West voor varkenskwekerij. In 2012 werden geen nieuwe boeren voor medicinale planten gekozen.

Daarnaast werden andere investeringen gedaan. Deze waren: a) het aankopen en verdelen van input en materialen voor de boeren (bijenteelt, grasscutters, slakken) en b) het invoeren van 1200 ééndagoude parelhoenen uit Gent voor wetenschappelijk kweken en distributie aan de boeren.

Ongeveer 145 deelnemers en 10 consultants namen deel aan vijf verschillende vormingen (capaciteitsopbouw) georganiseerd tussen 19 maart en 30 april 2012 voor bijenteelt, kweken van grasscutters, het wetenschappelijk kweken van parelhoenen en varkens. Een belangrijk resultaat is dat sommige honingproducenten bijkomende activiteiten hebben gerealiseerd waardoor zij een toegevoegde waarde kunnen geven aan de honing. Zij produceren nu was, shampoo, afwasmiddelen en crème van de honing. Dit zorgt voor extra inkomen voor het gezin en creëert ook jobs voor de plattelandsbevolking. **fos** bezocht de projecten voor monitoring in augustus 2012.

EVOLUTIES EN BIJSTURINGEN

Op basis van de aanbevelingen van de evaluatoren in 2011 vroeg **fos** aan ICED om een stappenplan op te stellen om de implementatie, resultaten en impact van het project te verbeteren. Het operationele plan werd uitgevoerd in 2012 als onderdeel van het vierde en laatste jaar van het project. Een strengere monitoring en opvolging werd hierin ingebouwd. De inhoud van de vormingen werd uitgebreid en de deelnemers kregen de kans om demonstratievelden te bezoeken. Er werd ook meer uitwisseling tussen de boeren onderling gerealiseerd. Hiermee komt het einde van het project. Het is de bedoeling dat de partnerorganisatie ICED nog opvolging zal geven aan de 525 begunstigden om de resultaten van de voorbije vier jaar te bestendigen.



KAN GHANA HAAR REPUTATIE VAN MODELDEMOCRATIE HOOGHOUDEN?

Resultaat van Ghanese presidentsverkiezingen betwist door oppositie

De Ghanezen gingen op vrijdag 7 en zaterdag 8 december 2012 naar de stembus om hun president en 275 parlementariërs te kiezen, voor een termijn van vier jaar (januari 2013 tot december 2016). Minder dan 48 uur nadat de stemming werd afgesloten, werd de huidige president H.E. John Dramani Mahama van het Nationaal Democratisch Congres (NDC) door de voorzitter van de kiescommissie (EC), Dr Afari Gyan uitgeroepen tot winnaar met 5.574.761 stemmen, die 50,7% van de uitgebrachte geldige stemmen vertegenwoordigden. Volgens de kiescommissie kreeg de belangrijkste uitdager en presidentskandidaat van de oppositiepartij New Patriotic Party (NPP) 5.248.898 stemmen, ofte 47,74% van het totale aantal geldig uitgebrachte stemmen.

De Ghanezen konden hun stem uitbrengen in 26.002 stembureaus over de 10 provincies van het land. De totale opkomst was 80,17%. Voor sommige mensen in en buiten Ghana, met inbegrip van deze schrijver, was het resultaat een grote verrassing. In The Economist Newspaper van 15 december 2012 verscheen een kort artikel over de verkiezingen waarin ook stond dat "de overwinning van de heer Mahama verrassend was."

Lokale en internationale verkiezingswaarnemers hebben verklaard dat de verkiezingen vrij, eerlijk en zonder geweld zijn verlopen. De voorzitter van de Afrikaanse Unie en ook de leider van het waarnemers-team van de Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse Staten, Olusengo Obasanjo (voormalig president van Nigeria) verklaarden dat de verkiezingen vrij en eerlijk verliepen en feliciteerden de nieuw verko-

zen President. Intussen is President Mahama officieel beëdigd op 7 januari 2013.

De grootste oppositiepartij Nieuwe Patriottische Partij (NPP), heeft echter geweigerd om de resultaten zoals aangekondigd door de kiescommissie te aanvaarden. Volgens hen was er sprake van fraude bij de telling van de stemmen; officiers van de kiescommissie en leiders van de NDC zouden het op een akkoord hebben gegooid. Op vrijdag 28 december (net voor de verstrijken van de 21 dagen durende termijn na de verkiezingen) heeft de NPP aan het hoogste rechtscollege van het land gevraagd om de resultaten nietig te verklaren.

De situatie in het land blijft gespannen sinds de bekendmaking van de verkiezingsresultaten, maar gelukkig heeft er tot nog toe zeer weinig tot geen geweld plaatsgevonden. De oppositie organiseerde verschillende demonstraties zoals de "mars voor gerechtigheid", maar alles verliep zonder geweld.

Sommige mensen vragen aan de oppositie om de resultaten te accepteren, om de vrede te bewaren. Anderen zijn het hier niet mee eens en dringen er bij de oppositie op aan rechtvaardigheid te eisen door in de rechtbank de fraude te bewijzen. Zij zien dit als een manier om de prille democratie te versterken. Democratie gaat niet alleen over stemmen en kiezen voor volksvertegenwoordigers. Een democratie heeft sterke, goed functionerende en onafhankelijke staatsinstellingen, waaronder de rechterlijke macht, als pijlers nodig. Deze rechtszaak over mogelijke verkiezingsfraude is een testcase voor de neutraliteit en onafhankelijkheid van de rechtbanken in Ghana.

Belangrijke vragen die rijzen omwille van de rechtszaak zijn:

- ★ Kan het Hof een onafhankelijke en eerlijke beoordeling geven ondanks de druk en spanning in het land?
- ★ Hoe lang zal de zaak aanslepen voor de uitspraak?
- ★ Wat zal er gebeuren indien het vonnis in het voordeel van de oppositie uitdraait?

The Economist Newspaper schreef dat "de betwiste presidentiële verkiezing in Ghana enigszins de glans van Ghana's reputatie van modeldemocratie heeft weggenomen." Kan Ghana de rest van Afrika en de wereld bewijzen dat de democratie in het land werkt? De antwoorden op deze en bovenstaande vragen zullen bepalen of Ghana haar veel geprezen democratische reputatie kan waarmaken en als voorbeeld kan dienen voor de rest van Afrika.

De rechtszaak is na een lange tussenperiode van start gegaan bij het Hooggerechtshof. Het hele proces werd live uitgezonden op de nationale tv en ook andere media berichtten uitvoerig over de zaak. De Ghanezen toonden grote belangstelling voor het proces, waardoor de productiviteit van het land tijdens de uitzendingen laag was. Hopelijk volgt spoedig de uitspraak.





Land	Palestina
Coördinatie	Geen landenkantoor of steunpunt Rechtstreekse partneropvolging vanuit Brussel
Actiezones	Westelijke Jordaanoever
Type Acties	• Versterken van syndicale organisaties • Betrekken van werkende vrouwen in syndicaal werk
Strategische lijnen	Capaciteitsopbouw van vakbonden

{ PALESTINA

OVERZICHT VAN DE ACTIES

WAARDIG WERK IN PALESTINA	
Partners	Democracy and Workers' Right Centre - DRWC De petrochemische sector binnen de Palestinian General Federation of Trade Unions - PGFTU
Doelgroepen	Palestijnse arbeiders die werken in Palestina en in Israël, en hun vertegenwoordigers in arbeiderscomité's en vakbonden. Binnen de doelgroep wordt specifieke aandacht geschonken aan vorming en syndicalisatie van vrouwen en jongeren.
Sleutelementen	Democratisering vakbonden Organisatieversterking vakbonden
Budget	159.992,01 euro
Donoren	DGD, Algemene Centrale (AC), Provincie Antwerpen, 11.11.11

ACTIES WAARDIG WERK IN PALESTINA TOEGELICHT

DE VERSTERKING VAN DE WERKNEMERSCOMITES EN VAKBONDEN IN PALESTINA

Met mondjesmaat beginnen de Palestijnen die leven op de Westelijke Jordaanoever de kracht van vakbondsacties te ontdekken. Onder impuls van de vakbonden, waaronder ook *fos*-partners PGFTU (Palestijnse Algemene Federatie van Vakbonden) en DWRC (Democracy and Workers' Rights Center), worden acties ondernomen.

Het zijn tekens van de steeds sterker wordende vakbonden die sociale rechtvaardigheid eisen. De stijgende prijzen en de lage lonen creëren bij de Palestijnen het bewustzijn dat het economische beleid faalt. Als de vakbonden er in slagen hun draagvlak verder te verbreden, kunnen zij op termijn belangrijke resultaten boeken.

BESCHRIJVING VAN ACTIVITEITEN

De afgelopen jaren voerden de vakbonden PGFTU en GFITUP campagne voor de invoering van minimumlonen en sociale bescherming. Ze willen op die manier de werknemers verzekeren van een waardig inkomen en uitbuiting verhinderen. Op 7 oktober werd reeds een minimumloon ingevoerd in de privé- en publieke sector, hoewel dit nog steeds erg laag ligt: 1450 shekels of 375 Amerikaanse dollar, of 20 dollar per dag en 2,5 per uur. Het werd voorgelegd aan een beleidsgroep bestaande uit leden van de privésector en de vakbonden. *fos*-partner PGFTU riep onmiddellijk op om de vergadering te boycotten, omdat hun voorstel van 450 dollar niet aanvaard werd. PGFTU ijvert al decennialang voor een degelijk minimumloon en kon haar teleurstelling niet verbergen. Het voorgestelde minimumloon ligt onder de extreme armoedegrens. Bovendien bedraagt het minimumloon in Israël 1115 dollar, zowaar drie keer meer, terwijl de prijzen van levensmiddelen er even hoog zijn als in Palestina. Ondanks de boycot van PGFTU werd het voorgestelde minimumloon later die dag officieel aanvaard.

In 2012 nam GFITUP (Algemene Federatie van Onafhankelijke Vakbonden van Palestina), gesteund door DWRC, voor de eerste keer deel aan een tripartiete commissie. De commissie bestaat uit vertegenwoordigers van de overheid, werkgeversorganisaties en werknemersorganisaties, waar GFITUP haar leden vertegenwoordigt met betrekking tot arbeids- en sociaaleconomische rechten. Zo neemt GFITUP deel aan het debat en de besluitvorming over de vaststelling van het minimumloon. Voor het eerst heeft de Palestijn-

se regering een wet op minimumlonen ingevoerd, zoals hierboven vermeld. Dit is uiteraard een belangrijke vooruitgang voor de rechten van werknemers in Palestina, waar het werk van de *fos*-partners toe heeft bijgedragen. Er is nog een lange weg te gaan, maar men verwacht toch dat de implementatie van de minimumlonen zal bijdragen tot het verminderen van de loonkloof tussen mannen en vrouwen. DWRC ondersteunde ook dit jaar de gezamenlijke campagne van GFITUP tegen de collectieve ontslagen van vakbondsvertegenwoordigers, nog steeds een strijd van lange adem.

REALISATIES EN EVOLUTIES

Op 27 december 2008 begon Israël aan een van zijn bloedigste aanvallen tegen Gaza sinds 1967. Vanuit de lucht en vanaf de grond werd Gaza en haar bevolking gebombardeerd. Er vielen meer dan 1400 doden, waarvan de helft vrouwen en kinderen. Clusterbommen en *fos*forbommen werden hiervoor ingezet. Meer dan 2000 kinderen werden gewond en 90.000 mensen vluchtten voor het geweld. Het lijkt een Israëlische traditie te worden om elk jaar Gaza te bombarderen. Ook in 2012 werd Palestina aangevallen vanuit Israël. Na een week van bombardementen kwamen meer dan 100 Palestijnen om het leven en raakten meer dan 500 mensen gewond. Gaza wordt sinds juni 2007 aan een strikt embargo onderworpen. Deze blokkade en het militair offensief brengen de regio op de rand van een humanitaire crisis. Om tot een duurzame en rechtvaardige oplossing te komen is respect voor het internationaal recht een absolute noodzaak. De Israëlische houding bemoeilijkt alleen maar de opbouw van Palestina.

De Israëlische bezetting is en blijft de kern van het probleem. Israël controleert het land, het water, de lucht, de grenzen, de olie, de prijzen voor levensmiddelen, alle export en import gaat door Israël. De grensposten, de muur en de checkpoints maken elke vorm van planning onmogelijk. Daarbovenop maakt de 'neoliberale agenda' van de overheid in Ramallah gedictieerd door de Wereldbank en het IMF de impasse compleet.

Aan de andere kant eisen de Palestijnen een goed bestuur van hun overheid, omdat de financiële crisis tot een overheidsschuld van ongeveer 2 miljard euro heeft geleid en het beleid voor meer problemen dan oplossingen zorgt. De belastingen worden verhoogd, de taksen op consumptiegoederen en de prijzen van levensmiddelen stijgen. Zo is een kop koffie in Ramallah duurder dan in Oxford Street in Londen. Door dit alles daalt de consumptie. Arbeidsplaatsen zijn al schaars

en worden dat nog meer. Dat drijft Palestijnen naar de Israëlische nederzettingen. Volgens de Internationale Arbeidsorganisatie zijn er ongeveer 60.000 Palestijnen die, al dan niet clandestien, de kost verdienen in de nederzettingen. Daardoor werken ze indirect mee aan de kolonisatie van hun land. Het is moeilijk voor de Palestijnse arbeiders om hun werk te behouden of ander werk te vinden onder de huidige omstandigheden. Arbeiders werken in de nederzettingen voor een dagloon van omgerekend 30 tot 40 euro. In Palestina verdienen ze nog minder, 10 euro per dag. Dit soort situaties veroorzaakt wanhoop en frustraties. Grenzen en checkpoints passeren is voor deze werknemers een vernerende ervaring die ze elke dag moeten trotseren. Ook misbruik, illegale arrestaties en deportaties zijn hun deel. Op het werk zien ze hun rechten geschonden door de meeste Israëlische werkgevers. Op papier hebben ze het recht om hun eigen vakbonden te organiseren of aan te sluiten bij een Israëlische vakbond. Maar die heeft vaak geen oren naar de noden van Palestijnse werknemers. En een eigen vakbond oprichten is niet zo evident als het klinkt. Om een groot sociaal conflict te vermijden heeft de Palestijnse overheid toegevingen gedaan en een aantal maatregelen aangekondigd. De ministers gaan voortaan 10% minder verdienen, de taks op consumptiegoederen daalt van 16% naar 15%, de prijzen van olie en gas zullen niet meer stijgen, de overheid zal de landbouwsector steunen, controle invoeren op de prijzen van bepaalde levensmiddelen en een minimumloon invoeren tegen 15 oktober.

Maar vakbonden groeien in belang en zetelen in overlegorganen van de Palestijnse overheid. Daardoor vinden ze meer gehoor voor de zorgen van de werknemers. De GFITUP voorheen FIUP is vertegenwoordigd en wordt erkend als de vakbondskoepel van duizenden arbeiders. Samen met PGFTU en GUPW hebben ze de strijd voor minimumlonen in gang gezet om werknemers te beschermen tegen hongerlonen. Ze zitten daarover rond de tafel met het ministerie van Arbeid. Ook heeft PGFTU veel kritiek geuit op het nieuwe wetsvoorstel dat de arbeidsverhoudingen en de organisatie van de vakbonden regelt. Volgens het voorstel moeten vakbonden twee weken op voorhand stakingen en andere acties aankondigen. Anders kunnen ze geconfronteerd worden met disciplinaire maatregelen. Een inbreuk op de vrijheid van vereniging en het recht op collectief onderhandelen, volgens de vakbondskoepel.

Natuurlijk spelen vakbonden ook op de werkvloer een belangrijke rol. Ze zijn een aanspreekpunt voor de werknemers bij problemen met de werkgever. Ze bemiddelen in conflicten en indien dat niet volstaat, staan ze werknemers juridisch bij.

Zo'n vakbond is PUPW, de Palestijnse centrale van de petrochemische sector, aangesloten bij **fos**-partner PGFTU. In deze relatief nieuwe sector werken volgens Palestijnse statistieken 21.540 mensen. De syndicalisatiegraad is laag. Het is voor PUPW een uitdaging om deze mensen te bereiken en te organiseren met zeer beperkte middelen. Via bedrijfsbezoeken onderhouden ze contacten met werknemers. Deze bezoeken bevorderen de interne democratie en inspraak van de leden. Het is voor werknemers ook een aanmoediging om zich aan te sluiten bij een vakbond. Slechts 53,5% van de werknemers in de privésector heeft een contract met zijn werkgever, volgens cijfers uit 2011 van het Palestijns Centraal Bureau voor Statistiek. De arbeidswetgeving voorziet maar een minimale sociale bescherming. Nog geen kwart van de werknemers had recht op pensioen, of kreeg een uitkering in geval van ziekte.

Een positieve gebeurtenis in 2012 was de statusverhoging van Palestina tot waarnemend niet-lid van de Verenigde naties, goedgekeurd door de Algemene Vergadering. Maar liefst 138 lidstaten stemden voor de resolutie, 41 landen brachten geen stem uit en negen landen waaronder Israël en de Verenigde Staten stemden tegen. De nieuwe status betekent niet dat Palestina nu meteen een onafhankelijke staat wordt. Toch is het een hele stap vooruit, want als waarnemend niet-lid kunnen de Palestijnen nu wel lid worden van verschillende VN-instanties en een beroep doen op internationale organisaties zoals het Internationaal Gerechtshof, waar ze eventuele misdaden van Israël aan de kaak kunnen stellen. De Palestijnen hebben recht op een eigen staat. Enkel op die manier kunnen Israël en Palestina als gelijke partners werk maken van een vredesakkoord dat 2 leefbare staten oplevert. De weg hier naartoe is echter nog lang, en in de strijd voor die staat is het dan ook nodig organisaties uit het middenveld, zoals **fos**-partners PGFTU en DWRC te ondersteunen. Zij kunnen immers ook een kritische rol tegenover de Palestijnse Autoriteit spelen en meewerken aan de uitbouw van democratische structuren.

PGFTU

Eind 2012 hebben de petrochemische vakbonden 51 workshops georganiseerd in alle afdelingen om de kennis over arbeidsrechten en onderhandelingstechniek bij leden te verhogen. In totaal hebben er 1198 mensen aan deelgenomen. Er werd bijzondere aandacht gegeven aan het genderthema. Hierdoor was er een groot aantal (363) werkende vrouwen aanwezig. Aangezien we spreken van een mannelijke sector wordt dit gezien als een hoge opkomst. In het algemeen is er vooruitgang geboekt. De relaties met

de afdeling van Salfit zijn momenteel echter bevroren wegens geschillen tussen de PUPW en regionale raad van Salfit. Daarnaast zijn er ook in Jericho en Oost-Jeruzalem enkele hindernissen. Beide vakbonden hadden er geen stabiele verblijfplaats.

Veldwerkers van de petrochemische vakbond hebben 448 bedrijfsbezoeken uitgevoerd tijdens 2012. Bij deze bedrijfsbezoeken werden 1344 werknemers bereikt. Tijdens elk bezoek werden pamfletten en andere publicaties verspreid over de petrochemische vakbond, arbeidsrechten, etc. Tijdens deze bezoeken werd ook informatie verzameld over werkomstandigheden, gemiddelde lonen en de syndicalisatiegraad.

In 2012 werden 80 klachten behandeld door PUPW, waarvan er 37 werden opgelost door middel van juridische bijstand die werd aangeboden door de petrochemische vakbond. Dit zijn 30 gevallen meer dan het voorziene aantal (50).

In 2012 hebben 9 afdelingen van de petrochemische vakbond 51 workshops en seminars gehouden. 1198 personen namen deel aan deze activiteiten.

In het jaar 2012 werden in totaal 51 trainingen en educatieve sessies gehouden in negen verschillende afdelingen op de Westelijke Jordaanoever. 1198 mensen namen deel, waaronder 362 werkende vrouwen.

In 2012 werden 17 werknemerscomités gevormd in de vijf districten van de Westelijke Jordaanoever. De werknemerscomités dekken de vakbondsvertegenwoordiging op de volgende werkplaatsen: een kartonfabriek, een rubberen schoenenfabriek, een cosmeticafabriek en een wasserij. Ook werd er een werknemerscomité opgericht in Karneh Shomron, een Joodse nederzetting in Qalqilia. Dit comité werkt echter in het geheim, omdat de Israëlische werkgever PGFTU niet erkent. Verder is er ook vertegenwoordiging in een aantal bedrijfjes zoals, brandstof- en gasverdeelstations, plastic en verffabrieken.

Overigens hield PUPW zeven grote bijeenkomsten gedurende het jaar 2012. Tijdens deze vergaderingen werden verschillende onderwerpen behandeld, waaronder ook de opvolging van het programma en de planning en evaluatie van de activiteiten.

Op 20 mei 2012 hield PUPW haar eerste constituerende conferentie in Ramallah. De afdeling van Ramallah heeft hier een nieuw bestuur gekozen, onder aanwezigheid van de koepelorganisatie PGFTU en van vertegenwoordigers van het ministerie van Arbeid.

DWRC

59 vakbondsvertegenwoordigers (voorzien 30, hier gaat het om een cumulatieve stijging) verwierven managementvaardigheden door middel van vormingen over Trade Unions Code of Conduct, arbeidsrecht en vrijheid van vereniging.

Lidvakbonden van GFITUP blijven inspanningen doen om het beheer van hun financiën te verbeteren, na de erkenning van verschillende vakbonden en GFITUP door het ministerie van Arbeid. Sommige vakbonden waren in staat om bankrekeningen te openen en konden geauditeerde rapporten voorleggen op conferenties. Deze maatregelen zijn in overeenstemming met de Code of Conduct die een grotere transparantie op financiële middelen aanbeveelt. Bovendien werden ook trainingen over financiële vaardigheden gegeven aan vakbondsvertegenwoordigers. DWRC introduceerde daarnaast de Code of Conduct in verband met het recht op organisatie bij een aantal vakbondsleden van nieuw gevormde vakbonden.

Gedurende het jaar heeft DWRC 15 juridische consultaties verleend, waarvan 6 collectieve en 9 individuele consultaties aan werknemers en hun vakbonden om beter te kunnen onderhandelen over de individuele en collectieve rechten. Ook werd er juridische ondersteuning gegeven in 2 collectieve gevallen en werden er 4 vakbonden geholpen bij de voorbereiding van hun statuten.

Mede dankzij het programma werden in 2012 4 extra vakbonden en een arbeiderscommissie opgericht. DWRC ondersteunde deze vakbonden in de IT-, post-, ngo-, gezondheidszorg- en gemeentelijke sector. Daarnaast heeft DWRC de collectieve strijd en onderhandelingen in ngo-sector in Gaza en postdienst op de Westelijke Jordaanoever ondersteund, alsook de campagne van GFITUP tegen de willekeurige ontslagen van vakbondsleden. DWRC en GFITUP streven voor een wet ter bescherming van de vakbondsrechten en -vrijheden op de Westelijke Jordaanoever.



© Willemjan Vandenplas





DE PALESTIJNSE FINANCIËLE CRISIS

Niet alleen België, maar de hele wereld lijdt onder de crisis. Hoe zit het in Palestina? Een land onder bezetting. Een land dat onderworpen is aan internationale hulp.

De financiële crisis van de Palestijnse Autoriteit is structureel, minister van Financiën Nabil Qassis geeft het toe. Volgens de minister is er een structurele oplossing nodig om de kloof tussen kosten en opbrengsten te vullen. Het economische tekort van de PA is met 1,4 miljard dollar overschreden. Qassis liet aan de commissie van wetgevers in Ramallah weten dat er verschillende maatregelen moeten worden genomen om het tekort te verlagen en vroeg tot meer samenwerking tussen zijn ministerie en de Palestijnse Wetgevende Raad om oplossingen te vinden en de kosten te minimaliseren.

De Palestijnse begroting van 2013 is nog niet voltooid vanwege de crisis maar men verwacht dat het be-

grotingstekort gelijk zal zijn aan dat van 2012, ondanks een stijging van de overheidsinkomsten met 9 %.

Eerder kondigde premier Salam Fayyad aan dat de financiële crisis opgelost zou worden door Saoedische hulp van 100 miljoen dollar, waarmee de PA haar stakende ambtenaren zou kunnen uitbetalen. Ambtenaren, leerkrachten en andere werknemers in de publieke sector zijn 2013 stakend ingegaan. Heel de maand januari werd er gestaakt uit protest tegen de laattijdige betalingen van salarissen.

Ook Israël liet weten dat het 100 miljoen dollar belastingsinkomsten van de PA zou vrijgeven. Israël hield het geld in beslag als vergelding naar aanleiding van de VN-stemming over de Palestijnse staat. Tot op heden werd er echter nog geen geld overgedragen. Een ander probleem waarmee de PA miljoenen dollars door de vingers laat glippen zijn de 'border fees'. Israël

deelt de inkomsten die aan de grenzen worden gegenereerd niet met de PA, zoals officieel werd afgesproken. Volgens een Palestijns-Israëliësch akkoord moeten 'exit taxes' worden gedeeld tussen Israël (14 dollar) en Palestina (12 dollar). De Transparency International Chapter in Palestina meldt dat de PA tussen januari 2008 en januari 2012 ongeveer 43 miljoen dollar aan 'border fees' verloren heeft, doordat Israël de afspraken niet nakomt.



© Willemjan Vandenplas



fos in Vlaanderen	
Budget	319.832,96 euro
Donoren	DGD, NVSM, Provincie Oost-Vlaanderen, Provincie Vlaams-Brabant, 11.11.11

FOS IN VLAANDEREN

*Voor 2012 kan **fos** een mooi palmares voorleggen wat betreft de werking in Vlaanderen.*

We zijn een ngo die erin slaagt om met beperkte middelen heel wat mensen te bereiken, en dat komt dan voornamelijk door onze inbedding in de socialistische beweging. Deze beweging is niet enkel onze doelgroep, ze wordt ook betrokken bij het hele proces.

Zo komen onze campagnes gezamenlijk tot stand, en worden onze acties samen gedragen.

Onze campagne 'Recht op Gezondheid Wereldwijd' ging haar tweede jaar in. Als actiemiddel kozen we voor een virtuele prik aan onze minister van Ontwikkelingssamenwerking. De vele prikken zorgden ervoor dat we in september bij de minister op bezoek konden, en onze eis voor meer aandacht voor gezondheid in het Zuiden konden laten doorklinken, samen met onze partners Socialistische Mutualiteiten en ABVV.

We komen in Vlaanderen niet alleen met onze campagne naar buiten. We hebben onze vaste publicaties, we organiseren verschillende activiteiten in het kader van onze partnerschappen en nemen deel aan politieke acties samen met andere netwerken.

Wat onze publicaties betreft, is ons paradepaardje ons driemaandelijks tijdschrift fosfor. In 2012 kreeg het blad een heuse facelift en breidde het uit in aantal pagina's. Ook met de maandelijkse elektronische nieuwsbrief, de website en de facebookpagina bereiken we onze sympathisanten en starters. Via deze communicatiekanalen blijven we met hen in contact en kunnen we hen blijvend warm maken voor onze zaak. Ons ruimer doelpubliek zijn alle leden van de socialistische beweging. Daarom proberen we te communiceren via de kanalen die deze mensen reeds bereiken, namelijk via de ledenbladen en websites van de organisaties waarbij ze zijn aangesloten. Hier hebben we in 2012 opnieuw op ingezet. Ook via de kanalen van de Noord-Zuidbeweging communiceren we naar een groter publiek toe.

fos begeleidt ook partnerschappen tussen organisaties in het Zuiden en verschillende socialistische organisaties in Vlaanderen. In 2012 kwamen er een aantal nieuwe partnerschappen bij. De samenwerking met verschillende centrales en gewesten van het ABVV waar we vroeger nog niet mee of minder mee samenwerkten, groeit. Bij de partnerschappen met de mutualiteiten springen vooral drie uitwisselingsreizen in het oog: een reis met VIVA-SVW naar Bolivia, een reis van FSMB naar Ecuador en de voorbereiding van de reis van Bond Moyson West-Vlaanderen naar Zuid-Afrika.

Een deel van ons werk dat gestaag groeit, is het beleidsbeïnvloedend werk. **fos** volgt in Vlaanderen een aantal netwerken op om te kunnen wegen op het beleid en beslissingen die genomen worden. Dit studie- en politiek werk is erg belangrijk. Samen met andere actoren van onze civiele maatschappij proberen we te wegen op de beslissingsnemers. Dit werk kan niet anders dan ook ondersteund worden door publieke acties. In 2012 zijn we ook daarin gegroeid, en hebben we bv. deelgenomen aan 'Stop the Killings'.

In wat volgt geven we een uitgebreid verslag van de realisaties van **fos** in Vlaanderen in 2012.

PARTNERSCHAPPEN

In de kaders geven we een totaaloverzicht van de partnerschappen tussen de socialistische beweging en de **fos**-partners in het Zuiden. In de focusartikels staan we stil bij drie partnerschappen waarvoor 2012 een bijzonder jaar was.

Partnerschap tussen fos en HORVAL (Centrale Voeding Horeca Diensten ABVV)	
Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
CUBA-partner: ANAP (Asociación Nacional de Agricultores Pequeños - Nationale Vereniging van Kleine Boeren uit Cuba)	• Opstarten partnerschap • Overleg over mogelijkheid middelen van VIA-fonds • Op verkennende vergaderingen werd aan Horval het concept 'partnerschappen' uitgelegd en mogelijke partners werden voorgesteld • Voorbereiding/evaluatie missie HORVAL naar Bolivia • Missie naar Bolivia: bezoek aan bijna alle partners van fos door een secretaris en een medewerkster van HORVAL in juli 2012. Deze missie werd gecombineerd met bezoeken aan de projecten van SOLSOC • Publicatie van een tweetalige HORVAL-brochure over de door hen ondersteunde programma's, gepresenteerd tijdens hun congres. • Voorbereiding, planning, begeleiding en opvolging van missie Horval (5 personen) aan ANAP in Cuba: 5 – 13 juli • Overleg over mogelijkheid verderzetting partnerschap 2014-'16 • Publicatie artikel partnerschap n.a.v. Horval-missie in Cuba • Samenwerking tussen HORVAL, fos en Solsoc aan brochure over Latijns-Amerikaanse projecten (Bolivia, Cuba, ...) voor Horval-congressen • Samenwerking tussen Horval en fos voor het opzetten van een workshop: "Een wereld van chocolade" over cacao-projecten in Cuba, fos-werking en de werking van Horval
Bolivia - gezondheidspartners: • FECAFEB (Federación de Caficultores Exportadores de Bolivia - Federatie van Exporterende koffieboeren van Bolivia) • AIS (Acción Internacional por la Salud - Internationale Actie voor Gezondheid)	
Bolivia - Waardig Werk partners: • CIPCA (Centro para la Investigación y Promoción del Campesinado - Centrum voor het Onderzoek en de Promotie van de Plattelandsbevolking) • FENATRAHOB (Federación Nacional de Trabajadores del Hogar - Nationale Federatie van Huishoudwerkers) • FTFE (Federación de Trabajadores Fabriles Exportadores - Federatie van Fabrieksarbeiders uit Bolivia)	

Partnerschap tussen <i>fos</i> en ABVV West-Vlaanderen	
Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
• FNT (Nicaragua) Uitbouw van gemeentelijke en regionale coördinatie en afstemming tussen de sectorale vakbonden aangesloten bij de confederatie FNT • SNTIL (Cuba) - Opleiding van vakbondskaders en verbeteren van infrastructuur • Beschutte werkplaats EPIL (Cuba) - Opleiding van werknemers en creatie van arbeidsplaatsen • CGTP (Peru) - Uitbouwen van syndicale structuur • Fenacle (Ecuador): uitbouw syndicale structuur	• Tweemaandelijks vergadering van de CIS (Commissie Internationale Samenwerking) • Halfjaarlijkse info over partnerwerkingen op de vergaderingen van de CIS • 1 mei Kortrijk: aanwezigheid met <i>fos</i>-campagne • Voorbereiding van en aanwezigheid op de Dag van de Internationale Solidariteit op 6 oktober 2012: ✓ <i>fos</i>-interactieve stand ✓ opmaak interactieve workshop rond Cacao in Cuba in samenwerking met HORVAL ✓ Uitnodiging en deelname van vertegenwoordigster van SNTIL Cuba aan de Dag van de Internationale Solidariteit • Terugkomdag op 17 maart 2012 voor Cubareizigers 2011 • <i>fos</i>-campagnerepresentatie op CIS-vergaderingen • Cuban Five: ontmoetingsmoment met Olga Salanueva ism CIS • Cuban Five actie op Manifiesta • Informatief en uitwisselingsmoment met Mariela Castro van Cenesex tijdens Manifiesta • Deelname aan voorbereidende werkgroep voor de Dag van de Internationale Solidariteit • Interactieve stand op Dag van de Internationale Solidariteit • Partnerbezoek (SNTIL) en deelname aan debat tijdens DIS • Voorstellingsavond <i>fos</i>-campagne en vzw Aniké in De Antigoon Kortrijk i.s.m. met Bond Moyson West-Vlaanderen

Partnerschap tussen <i>fos</i> en Algemene Centrale Bouw ABVV	
Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
• SNTC - Cuba: Opleiding van vakbondskaders • CSDA-El Salvador: Gezamenlijk project vakbonden; suikerbedrijf voor installatie van zonnepanelen bij suikerrietkappers	• Deelname aan Cubawerkgroep van AC (4x per jaar): evolutie van partneractiviteiten • Uiteenzetting landenvertegenwoordiger Cuba op Cubawerkgroep op 12-10-2012: duiding van socio-economische evoluties in Cuba voor de bouwsector • Publicatie artikel over de gevolgen van de economische hervormingen voor de bouwsector • Voorbereiding & planning van AC-missie, gepland voor begin februari 2013 • Rapportering over de werking van duurzame energievoorziening

Partnerschap tussen fos en Algemene Centrale ABVV

Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
PGFT Palestina	- Deelname aan Palestinawerkgroep van AC - Rapportering over evolutie partnerwerking - Studiedag op ABVV over werking in Palestina - Gezamenlijke evaluatie (AC-<i>fos</i>-PGFTU) van programma en partnerschap

Partnerschap tussen fos en Algemene Centrale ABVV - Gewest Antwerpen Waasland

Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
Columbia: FENSUAGRO (Federación Nacional Sindical Unitaria Agropecuaria - Nationale Eenheidsvakbondsfederatie van de Landbouw)	- Stand van <i>fos</i> op eventdag van de AC A/W in het kader van de sociale verkiezingen - Verslaggeving over voortgang van het programma Waardig Werk in Colombia - Bezoek van Aidé Moreno, secretaris mensenrechten van FENSUAGRO, en Nolasco Présiga, ex-voorzitter, aan bestuursleden van de AC AW en getuigenis tijdens vorming van nieuwe vakbondsvertegenwoordigers - Medewerking van de AC AW voor verschillende solidariteitsacties, verspreiding van informatie, artikel voor fosfor enz. - Deelname aan 2 infomomenten voor de Latijns-Amerikaanse leden van de AC A/W over de internationale situatie van de huishoudsector in het kader van de campagne 2013-2014

Partnerschap tussen fos en ACOD - Algemene Centrale der openbare diensten - ABVV

Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
Zuid-Afrika: SAMWU /ILRIG	- Bezoek aan Zuidpartner SAMWU en onderzoeks- en vormingsinstituut ILRIG in Kaapstad, Zuid-Afrika door de Algemeen-Secretaris, Voorzitter en medewerker diversiteit van ACOD - Artikel voor het informeren van leden van ACOD over het project met SAMWU en de Zuid-Afrikaanse context - Rapportering over activiteiten 2011 en bespreking planning voor 2012-13

Partnerschap tussen fos en ACOD - AmiO Overheidsdiensten

Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
Cuba: • CTC - opleiding van vakbondskaders en verbeteren van infra-structuur	• Vertaling en revisie van videoverslag van partnerwerking in functie van het nationaal congres van AMiO; • filmpje is ondertiteld en getoond op congres van 25 mei, staat online op: http://youtu.be/ZW2a4nvdJlw

Partnerschap tussen fos en het Nationaal Verbond der Socialistische Mutualiteiten (NVSM)

Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
Gezondheidspartners in Centraal-Amerika	• Jaarlijkse verslaggeving over partnerwerking • Bezoek in maart '12 van Margarita Posada van partner ACCPS uit El Salvador aan NVSM-hoofdzetel • Deelname van NVSM aan ontmoeting op 27 sept '12 met Mariela Castro van partnerorganisatie Cenesex uit Cuba • Voorbereiding en begeleiding van themareis 'Gezond en wel in Cuba' in oktober 2012

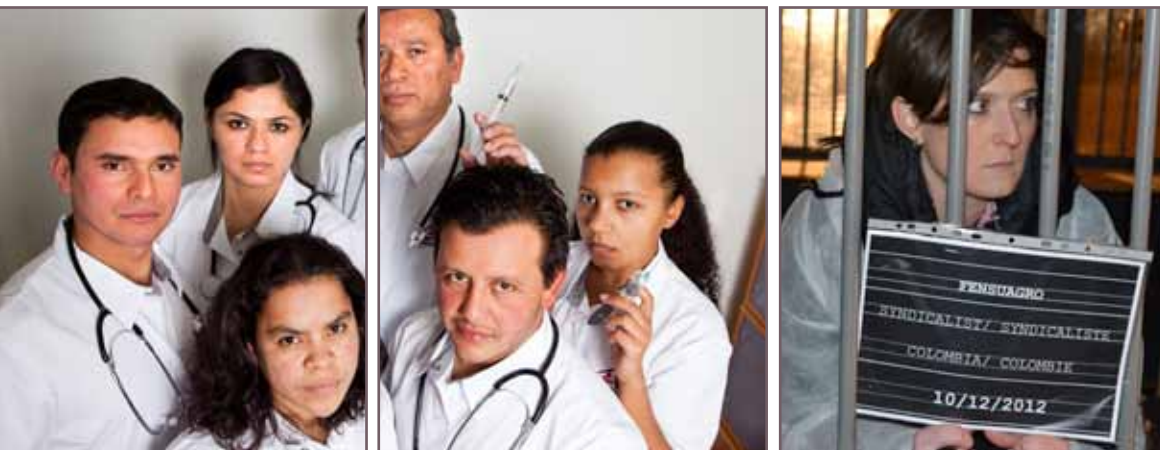


Partnerschap tussen fos en De VoorZorg Provincie Antwerpen

Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
Gezondheidspartners in Peru: • CNCJ (Coordinadora Nacional de Pequeños Productores de Comercio Justo - Nationale Coördinatie van Kleine Eerlijke Handel Producenten) • FEMUCARINAP (Federación Nacional de Mujeres Campesinas, Artesanas, Indígenas, Nativas y Asalariadas del Perú - Nationale Federatie van Boerinnen, Vakvrouwen, Indiaanse vrouwen, Inheemse vrouwen en Betaalde vrouwen van Peru) • ForoSalud (Gezondheidsforum)	• Infomomenten met kerngroep • Communicatie: Publicaties over partnerschap en aankondigingen van activiteiten op de website, op intranet, in het personeelsblad en in S-magazine • Fancy Fair Peru: afsluitend feest van fondsenwervende acties in de lokale afdelingen van socioculturele vzw's • Fondsenwervende lokettenactie "Krom voor Peru": fietsen op rollen in loketten van De VoorZorg. • Uitvoering van het EHBO-project voor bananenboeren in Peru • Deelname aan voorbereidende werkgroep en organisatie van Café Solidarité in Kontich

Partnerschap tussen fos en De VoorZorg Limburg

Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
UCAMA (Vereniging van Nationale Boeren uit Mozambique)	• Interactieve stand op de Ladies Night van Viva-SVV • Interactieve stand op S-Plustival van S-Plus • Campagnepresentatie tijdens vergaderingen met verantwoordelijken van de socioculturele vzw's van De Voorzorg • Deelname aan voorbereidende werkgroep en organisatie van Café Solidarité in Herk-de-Stad • Gezamenlijke (fos, DVZ, fos-Limburg en ABVV-Limburg) interactieve stand op 1 mei en deelname aan 1 mei-stoet



Partnerschap tussen fos en Federatie van Socialistische Mutualiteiten van Brabant (FSMB)

Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
Gezondheidspartners in Ecuador: - Mujeres por la Vida (Vrouwen voor het Leven) - FENOCIN (Confederación Nacional de Organizaciones Campesinas, Indígenas y Negras - Nationale Confederatie van Boeren, Inheemse volkeren en Afro-Ecuadoranen)	- Uitwisseling van e-nieuwsbrieven: in maart en september kwam er een nieuwsbrief uit Ecuador, in juni en december vertrok er een uit Brussel. - Solidariteitsmaaltijden - Vorbereiding van het bezoek aan Ecuador door FSMB - Missie naar Ecuador: bezoek van alle gezondheidspartners door 4 medewerksters van FSMB in oktober 2012 - Uitwerken nawerkingsproject: 'Duik in de Maleta' - Deelname aan voorbereidende werkgroep en organisatie van Café Solidarité in Tienen

Partnerschap tussen fos en Bond Moyson Oost-Vlaanderen

Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
Gezondheidspartners in Bolivia: - FECAFEB (Federación de Caficultores Exportadores de Bolivia – Federatie van Exporterende Koffieboeren van Bolivia) - AIS (Acción Internacional para la Salud – Internationale	- Bijeenkomsten en infomomenten - Bowling for Bolivia t.v. EHBO-project - Activiteiten in het kader van het breed thema van de campagne: toegankelijke gezondheidszorg: o.a. organisatie Café Solidarité in Sint-Niklaas, fototentoonstelling en wedstrijd

Partnerschap tussen fos en Bond Moyson West-Vlaanderen

Zuidpartners	Acties / activiteiten 2012
WFP (Women on Farms Project - Project van Vrouwen op de Boerderijen) uit Zuid-Afrika	- Solidariteitsmaaltijd ten voordele van Women on Farms Project - Versturen Nieuwjaarskaartjes - Talrijke vormingen rond fos-campagne - Aangepaste Zuid-Afrika quiz - Vorbereidende werkgroepen Zuid-Afrika uitwisseling - Start van de eerste vormingen voor Zuid-Afrika reizigers - Ronde-tafelgesprek met experts in de gezondheidszorg in BM Kortrijk. - Intranet: maandelijkse nieuwsbrief met informatie over projecten in Zuid-Afrika - Interactieve stands op activiteiten (Dansfeest, VFG-feest, solidariteitsmaaltijd Brugge...) - Samenwerking voor Café Solidarité in Menen i.s.m. ABVV-West-Vlaanderen en sp.a Menen

FOCUS 2012: VLAAMS BRABANT DUKT IN DE MALETA

FSMB WISSELT INFOKOFFERS UIT MET HAAR ECUADORAAANSE PARTNERS - WAT ERAAN VOORAFGING

Sinds 2006 faciliteert **fos** een partnerschap tussen FSMB en de Vrouwenrechtenorganisatie Mujeres por la Vida (Vrouwen voor het Leven) en FENOCIN (Nationale Confederatie van Boeren, Inheemse volkeren en Afro-Ecuadoranen). In 2009 kwamen een aantal mensen van Mujeres por la Vida al op bezoek in België. Ze vertelden over leven en werken in Ecuador, over hun werking en over de gezondheidssituatie in hun land. Ze deden interessante bezoeken die hen heel wat bijbrachten over de toegang tot gezondheidszorg, sociale bescherming en de aanpak van vrouwenthema's hier bij ons in België.

De organisatie Movimiento de Mujeres por la Vida (MMxV) strijdt voor de rechten van vrouwen in stedelijke gebieden. Een pijler in hun werking is de toegang tot gezondheidszorg; een van de stokpaardjes van MMxV is het organiseren van burgercontroles op publieke gezondheidsinstellingen. De bevindingen van deze controles worden voorgelegd aan de overheid zodat deze maatregelen kan treffen om de diensten te verbeteren. In rurale of inheemse gebieden is de gezondheidssituatie er vaak het slechtst aan toe. Niet alleen is er een gebrekkige en ontoegankelijke infrastructuur, maar ook de kwaliteit van de diensten laat te wensen over. Bovendien wordt weinig rekening gehouden met de culturele achtergrond van deze groepen. Daarom wil FENOCIN, met steun van **fos**, werk maken van een gezondheidsstrategie

waarin respect voor de cultuur en traditionele gebruiken een centrale plaats krijgt.

UITVOERING VAN HET PROJECT

Eind 2012, van 16 tot 28 oktober, was het tijd voor een tegenbezoek. Vier medewerksters van de socioculturele vzw's van FSMB trokken in oktober naar Ecuador. Gewapend met vier informatieve en interactieve koffers rond diverse gezondheidsthema's trokken ze naar hun partners en 'doken ze samen in de maleta'. Tijdens hun reis hielden ze een blog bij. Deze vind je nog steeds op <http://duikindemaleta.blogspot.be/p/sobre-viva-svv-brabant.html>

Twee weken namen de plaatselijke **fos**-medewerkers de vier FSMB-reizigers mee op veldbezoeken, naar activiteiten en workshops georganiseerd door en samen met de partners, en zelfs op gesprek met de bevoegde gezondheidsinstanties die ze proberen te beïnvloeden. Zo maakten ze kennis met de Ecuadoraanse context en samenleving in het algemeen, en met de gezondheidssituatie en met het beleid in het bijzonder. De nood aan een toegankelijke en kwaliteitsvolle gezondheidszorg is hoog; ze zagen hoe Mujeres por la Vida en FENOCIN hier een belangrijke rol te spelen hebben.

Zelf hadden de FSMB-reizigers ook hun huiswerk gemaakt en hun bagage meegenomen. Tijdens de verschillende ontmoetingen en bezoeken vertelden ze over FSMB en hun werk binnen de socioculturele verenigingen VIVA-SVV, S-Plus en Vrije Tijd en Gezondheid aan de hand van presentaties en demonstratieve materialen. Gezondheidspreventie, diabetes, anti-ge-





welddcampagnes, seksuele voorlichting, inclusie van ouderen; het zijn stuk voor stuk thema's waar rond interessante uitwisselingen zijn ontstaan.

Wat de reizigers het meeste heeft getroffen is het positieve verhaal. "Hoewel de noden hoog zijn voel je de power van de mensen zelf", aldus An Verbeke. "Ik heb op slag geen ochtendhumeur meer", zegt Katalina, "het teamwerk en de strijdbaarheid van de mensen werkt heel inspirerend. We nemen dit echt mee in ons eigen werk." "Ook de menselijke toets, de gastvrijheid, de inspanningen die de mensen leveren om anderen goed te doen voelen, daar terwijl wij westerlingen al gauw de gemakkelijkste weg zouden kiezen, hebben ons sterk geraakt", zo zegt An De Smedt.

Al deze indrukken, ervaringen, kennis en informatie verwerken zij nu in het educatieve project "Duik in de maleta". "Maleta" is Spaans voor koffer, valies. Hiermee gaan ze de boer op bij hun collega's, de achterban van FSMB en de leden van de verschillende socioculturele organisaties van FSMB, met de bedoeling om het positieve verhaal te vertellen van mensen met power die strijden voor hun rechten. Zo hopen ze meer mensen warm te maken voor solidariteit met de partnerorganisaties in Ecuador. Voor alle partijen was deze reis een verrijkende ervaring, zowel op menselijk als op inhoudelijk vlak!

FOCUS 2012: ANTWERPEN GAAT KROM VOOR PERU

DE VOORZORG PROVINCIE ANTWERPEN EN **fos**-KAPellen ZORGEN VOOR EHBO-KOFFERS IN PERU - WAT ERAAN VOORAFGING

In 2010 fietste Fanny Daems, loketbediende in het Mechelse kantoor van De VoorZorg, naar de Noordkaap en terug ten voordele van de koffieboeren in Peru. Met het ingezamelde geld werden in 2011 EHBO-koffers aangekocht voor de verschillende koffie-organisaties. Er vonden ook twee vormingen van drie dagen plaats, waaraan 25 afgevaardigden van de 13 koffiecoöperaties deelnamen. Zij zijn de 'gezondheidspromotoren'.

UITVOERING VAN HET PROJECT

Dit project heeft de interesse in het gezondheidsproject dat CNCJ (Coordinacion Nacional de Comercio Justo) met **fos** heeft sterk doen stijgen; de koffieboeren wonen immers in moeilijk te bereiken gebieden en dankzij deze EHBO-kisten kunnen ze zichzelf nu beter behelpen. Door het groot succes besloot **fos** de doelgroep uit te breiden.

Tegelijk namen de drie socioculturele volwassenenorganisaties S-Plus, VIVA-SVV en VFG in het najaar van 2011 het initiatief om samen met **fos** het thema toegankelijke gezondheidszorg in Peru verder in de kijker te plaatsen en ook de VoorZorg Antwerpen bleef niet achter en wilde verdergaan met dit project. Al deze krachten werden in 2012 gebundeld in het project 'Wij gaan Krom voor Peru'. Ze fietsten nog steeds voor Peru, maar dan nu voor de bananenboeren die eveneens in moeilijk toegankelijke gebieden wonen. Op 19 mei organiseerden De VoorZorg, S-Plus, VIVA-SVV, VFG en **fos**-Kapellen een groot benefietfeest on-

der de noemer 'Wij gaan Krom voor Peru'. De lokale afdelingen van deze organisaties legden een hartverwarmende creativiteit aan de dag. De cupcakes, zelfgemaakte kaarsen en optredens waren een succes! In de zomer konden loketbezoekers hun steentje bijdragen en deelnemen aan de actie. Wachten in de loketten kon op een wel heel sportieve en solidaire manier: je kon 'krom gaan voor Peru' door enkele kilometers te fietsen op rollen; mits een bijdrage ten voordele van Peru. Deelnemers maakten ook kans om een van de twee fietsen te winnen. En voor de minder sportieve bezoekers stonden er ook spaarvarkentjes.

Het project bracht maar liefst € 1343,86 euro op voor de bananenboeren in Peru, verenigd in CNCJ. Onder andere met dit geld zullen EHBO-koffers aangekocht worden. Bovendien zullen de gezondheidspromotoren onder de bananenboeren in de regio Piura/Peru bijhorende vormingen krijgen. Na de koffieboeren van Junin in 2011, zijn het nu 20 gezondheidspromotoren van de bananenboeren van de eerlijke handel in Piura die de trotse eigenaars worden van een volledig uitgeruste EHBO-kist. Ook zij "bogen zich krom" en voltooiden midden december 2012 met succes een opleiding van 7 dagen. Dit alles dankzij de ruime bij elkaar gefietste steun. GRACIAS!

FOCUS 2012: WEST-VLAANDEREN GAAT ZUID-AFRIKA ANDERS BEKIJKEN

BOND MOYSON WEST-VLAANDEREN BEREIDT UIT- WISSELINGSREIS INTENSIEF VOOR - WAT ER AAN VOORAFGING

In 2011 werd tussen medewerkers van **f**os en Bond Moyson West-Vlaanderen overeengekomen om een nieuwe uitwisselingsreis naar Zuid-Afrika te plannen, maar dan op een heel andere manier dan bij voorgaande uitwisselingen. Er werden in 2011 al deelnemers gezocht en een spaartraject werd opgestart. Ook werd al een uiteenzetting gegeven over Zuid-Afrika en werd een solidariteitsmaaltijd georganiseerd, maar in 2012 zouden we pas echt in actie schieten.

EEN VOORBEREIDEND TRAJECT

Tijdens de voorbereidende werkgroepen van de Zuid-Afrikareis werd besloten om een meer planmatige en diepgaande uitwisselingsreis te organiseren. In het verleden werd al een uitwisseling met Zuid-Afrika georganiseerd, waaruit men lessen had getrokken en verbeteringspunten had gehaald. Voor deze reis die pas in 2013 zou doorgaan, werd daarom een conceptnota uitgewerkt waarin we onze verwachtingen uitdrukten.



Vervolgens werden concrete doelstellingen opgemaakt op het vlak van vaardigheden, kennis en attitudes (op basis van leren volgens de taxonomie van De Block). De doelstellingen werden vervolgens uitgewerkt in twee uitgebreide vormingsmomenten (o.a. kennis over **fos**, WFP-projecten & Zuid-Afrika, uitwisseling over verwachtingen, leren over gedragscodes, kennismaking met context via film en discussie, teambuildingsmomenten tijdens gezamenlijke pauzes en lunch/avondmaal,...) en door informatie-uitwisseling via de maandelijkse nieuwsbrieven op het intranet. Ook bereidden de deelnemers zelf dialoog en workshops voor om tijdens de reis van 2013 uit te voeren. Elke deelnemer kreeg een groeps- of individuele taak toegekend waarvoor hij/zij verantwoordelijk is tijdens en na de reis (bv.: interview afnemen, fotoreportage maken, verslaggeving, ...). Daarnaast werd ook nog voorzien in uitleenbare literatuur voor deelnemers en een vaste contactpersoon waar zij dagelijks met vragen terecht konden. Deelnemers ontvingen een uitgebreide informatiemap met artikels over Zuid-Afrika en de projecten, een gedetailleerd reisprogramma, informatie over de vorming en over praktische voorbereidingen, fiches met de inhoud van hun taken, enzovoort.

Op het einde van 2012 werd ongeduldig en vol enthousiasme uitgekeken naar 2013, want dan zou de reis echt doorgaan!

CAMPAGNE 2012

GEZONDHEID: EEN MENSENRECHT OM VOOR TE PRIKKEN!

“GEEF DE MINISTER EEN STEVIGE PRIK”

Onder dat motto zette **fos** in 2012 de in 2011 opgestarte campagne voor het Recht op Gezondheid Wereldwijd, voort. Met een sterke call to action, nl. onze minister van Ontwikkelingssamenwerking rechtstreeks aanspreken om van het recht op gezondheid een prioriteit te maken. We vroegen aan de politici van de Belgische en Europese overheden dat ze gezondheid centraal stellen in hun ontwikkelingsbeleid. Dat ze minstens 15% van de middelen voor ontwikkelingssamenwerking voor gezondheid reserveren. Dat ze opkomen voor en meewerken aan een Wereldgezondheidsfonds. Dat ze de inspraak van het middenveld garanderen. En dat ze hiervoor pleiten op internationale fora. Deze eisen staan in het Charter voor Gezondheid Wereldwijd van **fos**-socialistische solidariteit, Vlaams ABVV, Socialistische Mutualiteiten en **sp.a**.



© Willemjan Vandenplas

BEZOEK VAN MARGARITA POSADA UIT EL SALVADOR

Margarita Posada, woordvoester van de Burgeralliantie tegen de Privatisering van de Gezondheid, partner van **fos**-socialistische solidariteit in El Salvador, was van 14 maart tot 21 maart in ons land voor een sprekerstoer. De aftrap gaf ze tijdens onze startdag. Opnieuw werd de campagne officieel gelanceerd in aanwezigheid van de kopstukken van de verschillende campagnepartners. Deze keer was dit door de eerste prikmail te versturen en de actiekaart te tekenen. Deze actiekaart was een nieuw middel om op stands en tijdens optochten mensen makkelijk te laten tekenen voor onze eisen.

Margarita Posada ging op verschillende plaatsen in Vlaanderen getuigen over de gezondheidssituatie in haar land. Opnieuw werd in elke provincie een 'Café Solidarité' georganiseerd met de provinciale partners. Tijdens deze inhoudelijke debatavonden vertelde Margarita over haar land en organisatie en ging ze in gesprek met lokale mensen die zich inspannen om gezondheidszorg ook in België toegankelijk te houden voor iedereen.

AFSLUITACTIE VAN DE CAMPAGNE

Minister Paul Magnette was onder de indruk, toen hij op 5 september voor zijn kabinet een megaspuit en een reuzegroot ziekenhuisbed aantrof. **fos**, Wereldsolidariteit en hun campagnepartners wilden met deze ludieke actie de aandacht van de minister op hun campagnethema 'Recht op Gezondheid Wereldwijd' vestigen. Samen overhandigden we de handtekeningen van 181 organisaties en 73.499 individuen aan de minister. Magnette zette zelf ook zijn handtekening en maakte er zo 73.500 van. Hij feliciteerde nadien alle betrokken organisaties voor hun campagne en bevestigde het belang van het thema gezondheid binnen de ontwikkelingssamenwerking: "Mensen die ziek zijn en niet in goede gezondheid verkeren, die ondervoed zijn, kunnen niet werken, zo simpel is dat. Gezondheid moet dus een absolute prioriteit blijven."

fos wil na twee jaar campagne voeren voor het Recht op Gezondheid Wereldwijd iedereen die de campagne gesteund heeft een welgemeende dankjewel zeggen. Zonder de steun van de Socialistische Mutualiteiten, ABVV, **sp.a** en al hun afdelingen en leden hadden we de minister geen stevige prik kunnen geven. Bedankt!

In 2012 was het ook alle hens aan dek voor de voorbereiding van de nieuwe tweejaarlijkse campagne van **fos** in Vlaanderen 2013-2014 i.s.m. de socialistische beweging. Deze keer zal de campagne gaan over waardig werk in de huishoudsector. Aangezien **fos** alleen programma's heeft in deze sector in de Andesregio, was er een sterke input vanuit het Andesteam in Brussel en op het terrein. Op intensieve wijze is gewerkt aan het verzamelen van beeldmateriaal, het schrijven en nalezen van de thematische dossiers, het geven van presentaties, het bijdragen aan de reflecties rond het politieke luik, en niet te vergeten, het voorbereiden van het bezoek van Prima Ocsa, algemeen secretaris van partnerorganisatie FENATRAHOB, de Nationale Federatie Van Huishoudwerkers in Bolivia.

PUBLICATIES 2012

Voor een organisatie als **fos** is communicatie heel belangrijk. Regelmatig met onze thema's en standpunten naar buiten komen, is een must. Zo blijft ons doelpubliek op de hoogte van wat we doen en van de problemen waar onze partners in het Zuiden dagelijks mee geconfronteerd worden.

We hebben onze eigen kanalen waarmee we nieuws over onze acties, campagnes, partners, standpunten etc. naar buiten brengen. Ons driemaandelijkse tijdschrift **fosfor**, onze maandelijkse e-nieuwsbrief en onze website en facebookpagina zijn bedoeld voor onze sympathisanten en starters. Zo blijven we met hen in contact en kunnen we hen blijvend warm maken voor onze zaak.

Zij vormen een belangrijk doelpubliek, maar niet het grootste. Het ruimere doelpubliek zijn alle leden van de socialistische beweging. Daarom proberen we te communiceren via de kanalen die deze mensen reeds bereiken, namelijk de ledenbladen en websites van de organisaties waarbij ze zijn aangesloten. Hier hebben we in 2012 opnieuw op ingezet. Ook via de kanalen van de Noord-Zuidbeweging communiceren we naar een groter publiek toe.

EIGEN PUBLICATIES

In 2012 steeg het aantal abonnees op **fosfor** niet. Het laatste nummer werd aan 4519 abonnees bezorgd. We zetten niet zozeer in op het verhogen van het aantal abonnees, omdat een groei qua kosten niet langer haalbaar is. We besteedden dit jaar wel extra aandacht aan de kwaliteit van ons kwartaalblad. Met 4 extra bladzijden proberen we relevante thema's meer te duiden en de link tussen Noord en Zuid in de kijker te zetten. Op het einde van het jaar werd het blad ook



qua lay-out in een nieuw en modern kleedje gestoken. Fosfor blijft voor ons een belangrijk instrument om mensen te sensibiliseren. Door hun abonnement op ons tijdschrift tonen mensen hun betrokkenheid en interesse.

Er kwamen in 2012 maar liefst 2518 nieuwsbriefabonnees bij, wat het totaal aantal adressen in onze mailinglijst op 4758 bracht. Heel wat mensen kwamen dit jaar in contact met **fos** en de campagne (prikmailactie) en gaven aan dat ze op de hoogte wensten te blijven. De abonnees krijgen een maandelijkse update over relevante Noord-Zuidthema's en worden via dit kanaal ook opgeroepen om deel te nemen aan acties. Inhoudelijk proberen we te zorgen voor een goede mix van actualiteit, inhoudelijke artikels uit het Zuiden rond de thema's waardig werk en recht op gezondheid, en oproep tot actie. Informatie is een belangrijke component van vorming en educatie. We willen dus ook in de toekomst in de elektronische nieuwsbrief investeren. Het is een instrument waarmee we op een goedkope manier veel mensen kunnen bereiken.

Om de informatie rond Colombia gemakkelijk te verspreiden wordt een e-newsflash "Info Colombia" gestuurd naar een specifieke mailinglijst. In 2012 zijn 25 berichten verstuurd om informatie te verstrekken en op te roepen tot actie.

De facebookpagina was ook in 2012 een belangrijk campagne-instrument: via facebook werd er opgeroepen een prikmail naar de minister van Ontwikkelings-samenwerking te versturen. Op het einde van 2012 telde onze facebookpagina 753 fans.

LEDENBLADEN

In 2012 verschenen 72 artikels of advertenties in bladen en op websites van organisaties uit de socialis-tische beweging. Een groot deel van de artikels ging over het campagnethema, Recht op Gezondheid Wereldwijd. De andere gingen over uiteenlopende onderwerpen, afhankelijk van de actualiteit of afspraken met de bladen. Zo was er in 2012 nog steeds de afspraak met Vizine om in elk nummer een artikel van **fos** te publiceren. Ook in de bladen van de grote organisaties (vakbond, mutualiteit) die op honderdduizenden exemplaren verschijnen is er regelmatig plaats voor een artikel of een advertentie van **fos**. Hierdoor bereiken we steeds meer leden, brengen we hen op de hoogte en maken we hen meer bereid tot actie. Het grote aantal **fos**-bijdragen dat in 2012 in de ledenbladen is verschenen, wijst ook op een verhoogd engage-

ment van onze Noordpartners om onze thema's in de kijker te zetten.

OP HET WEB

Onze website wordt het hele jaar door constant bij-gewerkt. De items van de nieuwsbrief zijn meestal gelinkt naar artikels op onze eigen website. Ook ons kwartaalblad fosfor is er te vinden. De meest recente informatie over de campagne staat op de campagne-pagina en ook de activiteitenkalender is steeds up to date. Een keer per jaar worden alle teksten op de web-site (bv. landenpagina's) geactualiseerd. In 2012 heeft onze website een metamorfose ondergaan; we namen definitief afscheid van de kleuren blauw en groen.

Om ons online bereik te vermenigvuldigen plaatsen we relevante artikels ook op de website www.11.be en op www.dewereldmorgen.be. Dit vermenigvuldigt ons online bereik aanzienlijk: een artikel op deze websites wordt tot 5 keer meer gelezen dan op onze eigen web-site. De beheerders van deze websites zetten onze artikels ook regelmatig in de kijker, waardoor we meer mensen weten te bereiken.

Publicatie	Cijfers	Nieuw in 2012
Fosfor	Telde eind 2012 4.519 abonnees. Verschijnt 4 keer per jaar.	In fosfor 4 werd een nieuwe lay-out geïntroduceerd en werd het tijdschrift met 4 blz. uitgebreid. Er kwamen enkele nieuwe rubrieken: "En bij ons?" en "Op bezoek bij..." Er kwam ook opnieuw plaats voor een recept.
e-nieuwsbrief	Telde eind 2012 4.758 abonnees. Verschijnt 12 keer per jaar. Bij belangrijke activiteiten wordt een extra nieuwsbrief verstuurd.	- Een stijging met 2.518 abonnees t.o.v. 2011. - Een vernieuwde lay-out conform aan de website
Website	25.470 bezoeken in 2012	- Een vernieuwde lay-out van de website - Een inhoudelijke verbetering van de inhoud, o.a. door enkele nieuwe pagina's in te voegen - De artikels zijn systematisch ook verschenen op www.11.be en www.dewereldmorgen.be wat het bereik met een factor 10 verhoogt.
Facebook	Eind 2012 telde de Facebookpagina 753 fans.	131 fans meer dan in 2011.
Publicaties in ledenbladen	Er zijn 72 artikels en advertenties gepubliceerd in tal van ledenbladen en op websites van de socialistische beweging.	



BEWEGING MAKEN SAMEN MET ANDEREN

Als bewegings-ngo maakt **fos** deel uit van verschillende netwerken, zowel binnen de socialistische beweging als binnen de Noord-Zuidbeweging. We nemen gezamenlijke standpunten in, voeren samen actie en zetten bepaalde punten hoger op de (politieke) agenda.

Binnen de Noord-Zuidbeweging spelen we een actieve rol in de ngo-federatie en in 11.11.11 [de koepel van de Vlaamse Noord-Zuidbeweging]. In 2012 bleef **fos** een belangrijke functie uitoefenen in het bestuur van de koepel alsook in verschillende adviesorganen en werkgroepen. Het beleid en de werking van een koepelorganisatie komt pas tot stand door de actieve samenwerking van de leden, en we trachten permanent mee te werken aan de uitbouw van een stevige koepel. Onze jarenlange ervaring in het Zuiden, onze structurele visie op ontwikkelingssamenwerking en onze campagnes en educatie in het Noorden, vormen een stevige basis om samen met andere ngo's een beligerante Noord-Zuidbeweging te vormen. Onze eigen vrijwilligers in de verschillende provincies nemen bovendien ook actief deel aan het in 2012 geïnstalleerde 'vrijwilligersforum' van 11.11.11. In de verschillende provincies maken we ook deel uit van het Noord-Zuidoverleg en nemen we deel aan provinciale info-avonden of -beurzen van 11.11.11.

De Tijd Loopt is een campagne van 11.11.11 waarbij organisaties de krachten bundelen voor het behalen van de Millenniumdoelstellingen tegen 2015. In 2012 hebben we samen met andere organisaties getracht om onze eisen op het vlak van gezondheid en waardig werk te actualiseren voor het post-2015-tijdperk. Ook zijn we te zien op de VIZZI-website; <http://www.vizzi.be/organisatie/fos-socialistische-solidariteit>

fos is een stichtend lid van MO*, het mondiale nieuwskanaal van Vlaanderen. **fos** doet ook haar inbreng in de jaarlijkse redactievergadering om mee te reflecteren en thema's aan te brengen. We vinden het heel belangrijk om te kunnen bijdragen aan een ruimere berichtgeving over de wereld en zijn problemen. MO* is een mondiaal magazine dat niet mag ontbreken bij de Vlaamse gezinnen.

DeWereldMorgen is de alternatieve nieuwssite van Vlaanderen. Zij houden de vinger aan de pols van hun partners uit het middenveld, en **fos** maakt deel uit van die groep. We wonen twee keer per jaar de partnerbijeenkomst bij om input te geven voor de evaluatie (na-jaar) en planning (voorjaar). Een groot deel van de artikels die **fos** op de eigen website plaatst, komen ook

op www.dewereldmorgen.be te staan. De redactie van De Wereld Morgen selecteert ook artikels van **fos** om in haar nieuwsbrief te plaatsen. Dit verhoogt het bereik van onze artikels aanzienlijk.

Binnen de socialistische beweging vormen ABVV-vrouwen, VIVA-SVV en Zij-kant, samen met **fos** het samenwerkingsverband 'Ladies in Red'. Allen zijn organisaties binnen de socialistische beweging die opkomen voor de rechten van vrouwen. In 2012 deden we o.a. mee aan de internationale vrouwendag op 8 maart en aan de nationale vrouwendag op 11 november. Telkens werd er voorzien in een grote gemeenschappelijke stand en een eventuele wedstrijd of actie.

Nog een ander samenwerkingsverband binnen de socialistische beweging is een nieuw synergieproject dat we hebben gerealiseerd met ISVI, het Internationaal Vormingsinstituut van het ABVV. De resultaten van deze samenwerking waren als volgt: er verscheen een gemeenschappelijke studie "Het neoliberalisme in Colombia en de impact op sociale, arbeids- en syndicale rechten", we organiseerden een studiedag rond Colombia in Brussel waarin zowel het ABVV als **fos** (en SolSoc) hun werking en de situatie in Colombia hebben toegelicht met medewerking van de AC A/W en FENSUAGRO, er verscheen een brochure over de werking van het ABVV en **fos** in Colombia, we onderschreven een intentieverklaring van samenwerking tussen het ABVV en **fos**, en tot slot verschenen artikels in de communicatiekanalen van beide organisaties. Dit project leidde tot sterke samenwerking tussen ISVI en **fos** tijdens de voorbereiding en de uitvoering, wat de relaties tussen de diensten van beide organisaties enorm heeft versterkt.

CFP staat voor Corporate Funding Programme en is een netwerk dat financiële middelen verzamelt voor een groep van organisaties. In 2012 heeft **fos** meegewerkt aan verschillende activiteiten zoals de kick off met de consultants en de ngo-overlegmomenten. Er is eveneens via CFP een vergadering georganiseerd met het bedrijf Special Fruit om de arbeidsproblematiek in de agro-industrie in Peru toe te lichten. Dit bedrijf importeert immers producten uit 2 bedrijven waar **fos** de vakbonden ondersteunt. De ontmoeting gaf de mogelijkheid om dit bedrijf te sensibiliseren over de ernstige arbeidssituatie van de werknemers. Er is ook een artikel verspreid via de CFP-nieuwsflash over de vorming van syndicale promotoren rond hiv/aids.

CFP veranderde in 2012 haar naam in "Ondernemers voor Ondernemers". **fos** heeft dit jaar beslist om in

goede verstandhouding de samenwerking met CFP te stoppen. Het bleek immers steeds moeilijker om de verwachtingen van Ondernemers voor Ondernemers te verzoenen met het werk van **fos** op het terrein.

Op internationaal vlak is **fos** stichtend lid van Solidar. Dit netwerk van socialistische en sociaal-democratische ngo's is vooral actief in de Europese instellingen. In 2012 werkten we mee aan de uitwerking van de aanvraag voor een educatief project bij de EU omtrent sociale bescherming. Net als **fos** in Vlaanderen, heeft Solidar in Europa banden met vakbonden, partijen en welzijnsorganisaties.

THEMATISCHE NETWERKEN: INZETTEN OP WAARDIG WERK EN GEZONDHEID

Om druk te kunnen uitoefenen op het beleid, geldt meestal de redenering 'samen sterk'. Daarom zoeken organisaties elkaar op om samen te werken en gezamenlijk druk uit te oefenen op de beleidsmakers. Op deze manier kunnen we niet alleen onze kennis en expertise delen, maar hebben we door het grotere draagvlak ook meer kans om onze standpunten ingang te doen vinden bij beleidsmakers. Tenslotte is ook ons aantal groter, in het geval we moeten mobiliseren. Aangezien onze thematische expertise in het Zuiden ligt bij de thema's Waardig Werk en het Recht op Gezondheid, zijn ook dit de thema's waarbij we onze partners hier in het Noorden steunen. We doen dit door te zetelen in volgende thematische netwerken:

Actieplatform Gezondheid & Solidariteit	
Doel van het netwerk	Het actieplatform is een initiatief van beide grote vakbonden en mutualiteiten, verschillende verenigingen en netwerken, ngo's en academici. De krachten worden er gebundeld om te waarschuwen voor de gevolgen van de neoliberale politiek op sociaal en gezondheidsvlak. We komen samen op voor een solidair gezondheids- en welzijnsbeleid en gezondheid als recht voor iedereen. Lobbywerk en sensibiliseringsactiviteiten over de impact van het Europees handelsbeleid, privatisering enz. op het recht op gezondheid en de sociale determinanten van gezondheid staan centraal.
Activiteiten van samenwerking in 2012	In 2012 nam fos deel aan de verschillende vergaderingen van deze werkgroep, waarbij vooral werd gereflecteerd, informatie geproduceerd en actie gevoerd over de gevolgen van vrijhandelsakkoorden op de toegang tot gezondheid. fos heeft de werkgroep in contact gebracht met OIDHACO, een netwerk dat intens lobbywerk heeft gevoerd tegen het vrijhandelsakkoord tussen de EU, Peru en Colombia. fos bracht hen eveneens in contact met een Colombiaanse gezondheidsactivist verbonden aan ALAMES en de Colombiaanse beweging MNSSS. Uit deze uitwisselingen is informatie voortgekomen over de impact van vrijhandelsakkoorden op de gezondheidszorg in Colombia. Naar aanleiding van het bezoek van de coördinator van ForoSalud aan België, is een uitwisseling georganiseerd vanuit de werkgroep over gezondheidszorg in Peru en heeft hij ook informatie gekregen over sociale zekerheid in België en werking (via een bezoek) van gemeenschapsraadplegingen.

BE-CAUSE HEALTH - Belgian Platform for International Health	
Doel van het netwerk	Be-Cause Health is een informeel en pluralistisch platform, dat openstaat voor institutionele en individuele leden, die zich inzetten voor het recht op gezondheid voor iedereen. Via 9 werkgroepen worden verschillende thema's verder uitgediept.
Activiteiten van samenwerking in 2012	<i>fos</i> is actief lid van de werkgroep rond People Centered Care (PCC). 2012 was een speciaal jaar voor deze werkgroep aangezien het jaarlijks seminarie van Be-Cause Health gefocust was op PCC. <i>fos</i> heeft dan ook heel intensief meegewerkt aan de voorbereiding en uitvoering van het seminarie "PCC: Ways towards individual and collective wellbeing in North and South". De coördinator van ForoSalud, een van de partners van <i>fos</i> in Peru, was aanwezig als keynote speaker tijdens de conferentie en zorgde voor een interessante bijdrage over de ervaring in Peru rond de deelname van de civiele maatschappij aan het gezondheidsbeleid, wat een van de kenmerken is van gezondheidszorg gecentreerd op de mens. Tegelijkertijd was het voor ForoSalud interessant om meer te weten te komen over PCC om dit conceptueel te kunnen integreren in hun werking.

MASMUT - Belgisch Platform Microziekteverzekering en Mutualiteiten	
Doel van het netwerk	Het Belgisch Platform Microziekteverzekering en Mutualiteiten heeft als doel de relevantie en de doeltreffendheid van microziekteverzekering en mutualiteiten in het Zuiden te versterken. Het platform verenigt Belgische actoren werkzaam rond toegankelijkheid van gezondheidszorg in ontwikkelingslanden en bouwt op hun specifieke en complementaire ervaring en expertise.
Activiteiten van samenwerking in 2012	Via gezondheidsplatformen zoals Be-Cause Health, Gezondheid en Solidariteit en Sensoa International heeft <i>fos</i> deelgenomen aan overleg en studiemomenten rond toegang tot gezondheid. In 2012 verscheen de gezamenlijke brochure "Mutualiteiten: speler en partner in universele gezondheidszorg", een uitgave van MASMUT, waar <i>fos</i> aan meewerkte en die ook bij ons kan opgevraagd worden.

Belgische Coalitie Waardig Werk	
Doel van het netwerk	De Campagne Waardig Werk zette twee jaar lang (2008-2010) de strijd voor waardig werk in het Zuiden in de kijker. De coalitie wou aantonen hoe mensen in Azië, Afrika en Zuid-Amerika zich organiseren om dag na dag de moedige en soms gevaarlijk strijd voor een waardige job aan te gaan. Er was ook aandacht voor de linken tussen de werknemers en organisaties hier en in het Zuiden. De Coalitie Waardig Werk is voortgevloeid uit de campagne Waardig Werk en is samengesteld uit de ngo-koepeles 11.11.11 en CNCD, de vakbonden ABVV, ACLVB en ACV, en de ngo's <i>fos</i> en Wereldsolidariteit.
Activiteiten van samenwerking in 2012	In 2012 heeft het "politiek atelier Waardig Werk" een evaluatie gemaakt van haar activiteiten, functioneren en resultaten van 2010 (het einde van de Campagne Waardig Werk) tot nu. Op basis van deze evaluatie is men tegen eind 2012 gekomen tot: • Een lobbystrategie 2013-2015: afbakenen van de thema's waarvoor het politiek atelier zal werken, met concrete politieke doelstellingen en strategieën. • Hernieuwde afspraken inzake functioneren en procedures: zowel betreffende het intern functioneren van het politiek atelier waardig werk, als afspraken omtrent het gebruik van logo's en handtekeningen in externe communicatie.

Belgische Werkgroep '12 by 12'	
Doel van het netwerk	De Campagne '12 by 12' is een internationale campagne van het IVV (Internationaal Vakverbond), dat 175 miljoen werknemers vertegenwoordigt, in 156 landen en gebieden, en dat beschikt over 315 nationale filialen. '12 by 12' is een campagne die de rechten en bescherming van het huishoudpersoneel in de kijker zet. De naam '12 by 12' staat voor het vooropgestelde doel van het IVV om tegen het einde van 2012, 12 landen Conventie 189 van de IAO te laten ratificeren.
Activiteiten van samenwerking in 2012	In 2012 heeft fos deelgenomen aan de internationale bijeenkomst van afgevaardigden van de vakbonden van de huishoudsector wereldwijd. Uit die vergadering is het besef gegroeid dat we hier in ons land ook een taak hebben en dat we mee moeten opkomen voor de ratificatie van de conventie. fos heeft dan ook het initiatief genomen om een Belgische Werkgroep op te richten '12 by 12' en zo, samen met andere vakbonden en ngo's waakzaam te blijven over dit thema.

De Schone Kleren Campagne	
Doel van het netwerk	Het platform van de Schone Kleren Campagne bestaat uit vakbonden en Noord-Zuid-, socio-culturele, jeugd- en consumentenorganisaties en ijvert voor betere arbeidsomstandigheden in de kledingindustrie. De campagne richt zich op consumenten, producenten, bedrijven en politici. fos neemt actief deel aan dit platform.
Activiteiten van samenwerking in 2012	In 2012 werd de organisatiewijze van het netwerk grondig herbekeken door alle stakeholders in de verschillende landen waar het netwerk actief is. Ook fos deed zijn zeg in dit proces. We voerden ook mee actie op 21 september in de Brusselse Nieuwstraat rond een leefbaar loon in Cambodja. Deze campagne spitste zich toe op 4 bedrijven (H&M, Levi's, GAP en Inditex) actief in Cambodja. Hiermee sluit het Belgische netwerk aan bij de gezamenlijke campagne van de andere Europese Schone Kleren Campagnes.

LANDEN- OF REGIONETWERKEN

In alle landen waar **fos** werkt, zijn waardig werk en toegang tot gezondheid een ware uitdaging. Er zijn echter een aantal landen die door hun specifieke politieke, sociale en economische context complexer zijn. In deze gevallen is het noodzakelijk om een bredere werking op poten te zetten die integraal wil inspelen op problemen die ruimer zijn en een belangrijk struikelblok zijn voor het realiseren van een waardig werk of een gezondheidsagenda. Denk hierbij aan het intern gewapend conflict in Colombia en de flagrante mensenrechtenschendingen waarbij vakbondsacti-

visten doelwit zijn. Ook is er het conflict tussen Palestina en Israël en de betreurenswaardige situatie van Zimbabwe na vele jaren onder Mugabe's dictatuur. Ten slotte is er Cuba, dat erop vooruit probeert te gaan ondanks de jarenlange embargo's en nu volop in socio-economische transitie is.

fos heeft ervoor gekozen om aan deze 4 landen extra aandacht te geven. Dit vertaalt zich in intensere deelname aan netwerken/campagnes/evenementen, intensere communicatie en in meer (gemeenschappelijke) actie in het Noorden, geharmoniseerd met het politiek werk van de partners in het Zuiden.

OIDHACO (Oficina Internacional para los Derechos Humanos – Acción Colombia) (Internationaal Bureau voor de Mensenrechten – Actie Colombia)	
Doel van het netwerk	OIDHACO werd opgericht in 1995. Het vertegenwoordigt een netwerk van meer dan 30 organisaties in Europa. Vanuit het hoofdkantoor in Brussel worden initiatieven van de Colombiaanse civiele maatschappij begeleid, op zoek naar volledige eerbiediging van de mensenrechten en het internationaal humanitair recht en een op onderhandelingen gebaseerde oplossing voor het gewapend conflict. OIDHACO heeft een speciale consultatieve status bij de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties sinds 2012.
Activiteiten van samenwerking in 2012	In 2012 bleef OIDHACO lobbywerk doen tegen de ondertekening van het vrijhandelsakkoord tussen de EU en Colombia. fos is sinds 2012 effectief lid van dit platform en heeft in deze hoedanigheid dan ook actief deelgenomen aan de activiteiten van OIDHACO: vergaderingen actief bijwonen, ondersteunen van hun campagne tegen het vrijhandelsakkoord (zie onder), verspreiden van de informatie, bijdragen aan en ondertekenen van de bijdrage van de Europese civiele maatschappij aan het VN-mensenrechtencomité in het kader van Universeel Periodisch Rapport rond Colombia en linken maken met activiteiten (in casu deelname van Aidé Moreno, secretaris mensenrechten van FENSUAGRO aan de OIDHACO-ronde tafel met mensenrechtenactivist Danilo Rueda).



De Belgische Coördinatie Colombia (BCC) - La Coordinación Belga

Doel van het netwerk	De Belgische Coördinatie Colombia werd in 1991 opgericht in Brussel door ngo's, mensenrechtenorganisaties en solidariteitsorganisaties, bezorgd over de ernstige verslechtering van de mensenrechtensituatie in Colombia en het permanente karakter van een oorlog waarin burgers de belangrijkste slachtoffers zijn. De CBC wil de publieke opinie en de Belgische en Europese autoriteiten sensibiliseren over de werkelijke oorzaken van het conflict en de economische belangen die zijn verborgen achter de schendingen van de mensenrechten. De CBC wil druk uitoefenen op de Belgische en Europese autoriteiten om hun verantwoordelijkheid te nemen t.a.v. de misbruiken waarvan de Colombiaanse bevolking slachtoffer is. CBC wil dat zij t.a.v. Colombia een beleid uittekenen dat in overeenstemming is met internationale verdragen, het EU-verdrag voor de mensenrechten en de versterking van de democratie. CBC oefent ook druk uit op de Colombiaanse regering en andere actoren in het gewapend conflict om de aanbevelingen van de VN op het gebied van de mensenrechten te respecteren.
Activiteiten van samenwerking in 2012	<i>fos</i> heeft in 2012 het proces van een parlementaire resolutie rond Colombia actief ondersteund via het meeschrijven van de voorsteltekst in samenwerking met ABVV-ISVI, het actief deelnemen aan de vergaderingen, het deelnemen aan CBC-activiteiten en het verspreiden van informatie.

Stop the Killings

Doel van het netwerk	Stop the Killings is een platform bestaande uit 73 Belgische organisaties waaronder vakbonden, solidariteitsbewegingen en ngo's. Het richt zijn aandacht op de schending van de mensenrechten en repressie van sociale actoren in het Zuiden, meer specifiek in Colombia, Guatemala en de Filippijnen. Daartoe organiseert het jaarlijks een mensenrechtencampagne. In 2012 focuste de campagne op de criminalisering van mensenrechtenactivisten.
Activiteiten van samenwerking in 2012	<i>fos</i> nam in 2012 voor het eerst deel aan het platform. Er is een aanzienlijke bijdrage geleverd aan zowel de voorbereiding als de uitvoering van de jaarlijkse campagne. Zo heeft <i>fos</i> het dossier rond Colombia opgesteld, als lid van de delegatie op het kabinet van minister van Buitenlandse Zaken Reynders de Colombiaanse situatie toegelicht, informatie verspreid binnen de beweging en daarbuiten, en de medewerking verkregen van de Algemene Centrale Antwerpen Waasland om tijdens de publieke actie te pleiten voor de Colombiaanse zaak. <i>fos</i> -partner FENSUAGRO werd naar voor getrokken als voorbeeld van de criminalisering in Colombia.

Overleggroep Midden-Oosten van 11.11.11	
Doel van het netwerk	<i>fos</i> maakt ook deel uit van de Overleggroep Midden-Oosten van 11.11.11. Samen met andere ngo's, de vakbonden en andere middenveldorganisaties die rond Palestina en/of MENA (Midden-Oosten en Noord-Afrika) werken, organiseren we activiteiten in Vlaanderen. Door onze acties informeren we een breed publiek en vragen we de aandacht van politici voor het conflict in Palestina en in MENA.
Activiteiten van samenwerking in 2012	In 2012 werkten we mee aan de organisatie van een studienamiddag en een avond-debat over de Arabische Lente met onder meer Samir Amin (Forum du Tiers Monde) en Sami Zemni (vakgroep Derde Wereld UGent), die doorgingen op 21 februari. Daarnaast ondersteunt <i>fos</i> de campagne 'Israël koloniseert - Dexia financiert', een platform tegen de illegale bouw van nederzettingen in Palestina. Met de Midden-Oosten overleggroep werd een nationale manifestatie gehouden in Brussel voor de revoluties in de Arabische wereld en tegen een militaire interventie in Libië. Hierover werd ook een gemeenschappelijk opiniestuk geschreven. Ook werd er een solidariteitsactie georganiseerd en een brief geschreven aan het ministerie van Buitenlandse Zaken voor de erkenning van de Palestijnse staat. N.a.v. verkiezingen, regeringsonderhandelingen en regeringsvorming werden ook aanbevelingen gedaan over Palestina en het Midden-Oosten. Met het platform 'Israël koloniseert - Dexia financiert' heeft <i>fos</i> deelgenomen aan de jaarlijkse Algemene Vergadering van Dexia als aandeelhouder. Hier heeft een <i>fos</i> -medewerker het woord genomen en de financiering van Dexia veroordeeld.

ZEN - Zimbabwe European Network	
Doel van het netwerk	Het Zimbabwe Europe Network (ZEN) werd in oktober 2008 gelanceerd. ZEN is een netwerk van Europese vakbonden, middenveldorganisaties, ngo's en diaspora-groepen die actief zijn rond of in Zimbabwe. Het netwerk heeft tot doel de eisen, standpunten en wensen van de Zimbabwaanse civiele maatschappij bekend te maken binnen de EU. ZEN informeert en beïnvloedt de EU en haar lidstaten om steun te verkrijgen voor een post-crisis transformatie en herstelproces dat wordt geleid door Zimbabwanen. Het netwerk doet inspanningen om een progressief beleid en maatregelen t.a.v. Zimbabwe te garanderen, te onderhouden en de steun voor humanitaire hulp op te drijven.
Activiteiten van samenwerking in 2012	<i>fos</i> nam in 2012 deel aan twee workshops georganiseerd door ZEN. Op 5 september organiseerde ZEN in samenwerking met de Dienst Externe Actie van de EU een ronde tafeldiscussie over de huidige politieke stand van zaken en de gevolgen van de naderende verkiezingen voor de civiele maatschappij in het land. Samen met OSI presenteerde ZEN op 26 september een rapport over de verwachtingen van de civiele maatschappij in Zimbabwe t.a.v. Europa en de internationale gemeenschap naar aanleiding van de verkiezingen.

CIFCA - Het Kopenhagen-initiatief voor Centraal-Amerika en Mexico

Doel van het netwerk	CIFCA ontstond in 1991 om het EU-beleid t.a.v. Centraal-Amerika op te volgen en te beïnvloeden. De algemene doelstelling van CIFCA is om het Europese beleid m.b.t. Centraal-Amerika en Mexico op die manier te beïnvloeden en om te vormen, zodat de mensenrechten gerespecteerd, beschermd en gewaarborgd worden, door de politieke dialoog, ontwikkelingssamenwerking, handel en investeringen te bevorderen.
Activiteiten van samenwerking in 2012	Het "Copenhagen Initiative for Central America" – CIFCA - groepeerde Europese ngo's die in Centraal-Amerika actief zijn en focust zich op Europese politiek t.a.v. deze regio. De deelwerking waarbij fos zich inschakelde, betreft de onderhandelingen van de Europese Unie over een nieuw handelsakkoord met Centraal-Amerika, dat te weinig vertrekt van de ontwikkelingsnoden van deze landen. In 2012 presenteerde CIFCA zijn strategisch plan voor de volgende vijf jaar (2012-2016), met de volgende specifieke doelstellingen; • Bevorderen van de participatie van het maatschappelijk middenveld om het EU-beleid te beïnvloeden t.a.v. Centraal-Amerika • Strijd tegen de straffeloosheid en de feminicide. Opkomen voor de bevordering en bescherming van mensenrechtenverdedigers en verdedigers van arbeidsrechten/vakbonden. • Bescherming van de natuurlijke bronnen en verdediging van het recht op voedsel. fos zorgde in 2012 voor verspreiding van de standpunten van het netwerk naar de Vlaamse publieke opinie, via de vertaling van twee persberichten en een eigen artikel.

SOLIDARITEITSACTIES

Als je politieke eisen stelt aan je overheid, moet je die soms kracht bijzetten met een actie. In 2012 heeft **fos** 4 solidariteitsacties gevoerd.

★ Gedurende heel het jaar 2012 heeft **fos** het netwerk ODHACO ondersteund in zijn politiek werk tegen het vrijhandelsakkoord tussen de EU en Colombia. Zo lanceerde **fos** een oproep tot ondertekening van een e-mailactie van ODHACO via Info Colombia, de nieuwsbrief en de website (na onze oproep naar de beweging merkte men een aanzienlijke toename in de mails vanuit België!). Gedurende het hele proces van onderhandelingen en stemming werd tot 12 maal toe informatie verschaft via Info Colombia (en de nieuwsbrief). **fos** heeft eveneens een briefactie voorbereid en gelanceerd naar Belgische Europarlementsleden vanuit de beweging. Het ABVV stelde samen met ACV en ACLVB een brief op, de algemeen voorzitter van de AC A/W stuurde persoonlijke mails naar **sp.a**-Europarlementairen, het ABVV West-Vlaanderen stuurde ook een brief rond en ABVV Limburg wilde op de hoogte worden gebracht van

de stemming. Europarlementairen Kathleen Van Brempt, Saïd El Khadraoui, Bart Staes gaven antwoord en stemden tegen het akkoord.

★ In mei 2012 heeft **fos** een grote actie gelanceerd naar aanleiding van de dreigbrief van de paramilitaire groep Águilas Negras gericht aan de leiders van de socio-politieke beweging Marcha Patriótica waar FENSUAGRO deel van uitmaakt. **fos** heeft een 4-talig communiqué verspreid via haar kanalen zowel in België als op het terrein (www.comunicandes.org) en heeft solidariteitsbrieven gestuurd naar FENSUAGRO. Zij zijn dan ook zowel aan het begin als aan het einde van de actie op de hoogte gehouden van de acties in België. Er zijn brieven gestuurd naar de beleidsmakers en -vertegenwoordigers zowel in Colombia als in België. Deze briefactie is eveneens opgenomen door het ABVV-ISVI en de AC-ABVV. Ten slotte is een prik-mailactie opgezet in 4 talen naar de Ambassadeur van Colombia met de veroordeling van deze feiten en de vraag om vanuit de Colombiaanse overheid bescherming te bieden aan activisten. Deze actie is eveneens verspreid via de netwerken ODHACO en CBC. 492 mensen hebben ondertekend.

- ★ In september 2012 heeft **fos** een actie gelanceerd tegen de beperking van de beschermingsschema's van Colombiaanse syndicalisten. Er werden brieven gestuurd naar de Colombiaanse beleidsmakers en -vertegenwoordigers. Het ABVV heeft deze actie overgenomen. **fos** heeft eveneens een communiqué verspreid in 3 talen. FENSUAGRO is op de hoogte gesteld van deze actie.
- ★ In december 2012 voerde **fos** mee actie tegen de criminalisering van mensenrechtenverdedigers in Colombia, Guatemala en de Filipijnen, met de Stop the Killings campagne. (zie boven voor meer uitleg).

DE SOLIDARITEIT MET CUBA

De solidariteit met Cuba is binnen de socialistische familie heel groot, zowel binnen de vakbonden als binnen de mutualiteiten en de socio-culturele verenigingen. **fos** hecht daarom belang aan extra communicatie over Cuba naar de achterban. In 2012 publiceerden we 9 artikels; twee maal per jaar groeperen we deze artikels in een speciale Cuba-nieuwsbrief die naar een mailinglist van 120 Cuba-sympathisanten wordt gestuurd.

fos was betrokken bij de voorbereiding en begeleiding van vier delegaties naar Cuba. Op vraag van VIVANVSM begeleidde **fos** de themareis "Gezond en Wel in Cuba"; 13 deelnemers/sters maakten kennis met het gezondheidssysteem in dit land. Een delegatie van vier vakbondssecretarissen van HORVAL maakte een evaluatie-missie van het project "versterking van de cacao-productie", uitgevoerd door de partnerorganisatie ANAP. Een vertegenwoordiger van de Vrienden van Cuba – Kempen ging op bezoek bij dezelfde ANAP.

fos organiseerde op 27 september 2012 een ontmoeting met de kopstukken van de socialistische beweging met Mariela Castro, dochter van president Raúl Castro en voorzitter van **fos**-partner Cenesex. Op 16 oktober 2012 organiseerden we een lunchgesprek voor 35 aanwezigen, waar onze landenvertegenwoordiger toelichting gaf over de economische hervormingen in Cuba.

Op de **fos**-infostand op solidariteitshappening Manifiesta (22 september 2009) ontvingen we Mariela Castro en Olga Salanueva. Samen met vertegenwoordigers van de vakbond en de mutualiteiten ondertekenden beide dames de petitie voor de vrijlating van de Cuban Five.



FOCUS 2012: DE SOCIALISTISCHE BEWEGING STEUNT DE CUBAN FIVE

Op de solidariteitsdag ManiFiesta op 22 september 2012 ondertekenden Eddy Van Lancker (ABVV-nationaal), Erik Van Deursen (ABVV West-Vlaanderen), Chris Van den Bossche (Bond Moyson West-Vlaanderen) en Annuschka Vandewalle (*fos*) in aanwezigheid van Olga Solanueva plechtig de actie 'Obama give me Five'. Deze symbolische ondertekening komt er niet zomaar. Al jaren ijveren militanten binnen de socialistische beweging voor de vrijlating van vijf Cubanen die in de Verenigde Staten veroordeeld zijn tot levenslange straffen.

Erik Van Deursen, provinciaal secretaris van ABVV West-Vlaanderen verantwoordt de steun als volgt: "Op de eerste plaats voelen we ons verbonden met Cuba, een land dat een onafhankelijke en socialistische koers vaart. Ten tweede hebben we serieuze twijfels bij de correcte afhandeling van hun rechtszaak, wat door Amnesty International werd gedocumenteerd en beargumenteerd. En tenslotte geloven wij dat de vrijlating van de Cuban Five kan bijdragen tot de normalisering van de betrekkingen tussen Cuba en de Verenigde Staten".

Ook in het Belgisch Parlement laten de socialistische volksvertegenwoordigers van zich horen. In februari 2011 diende Dirk Van der Maelen een voorstel van resolutie over "de schending van de mensenrechten van de vijf onterecht gevangengenomen Cubanen in de Verenigde Staten" in. Spijtig genoeg werd tot vandaag nog geen meerderheid gevonden, om deze resolutie goed te keuren. "Wij vragen de federale regering er voor te pleiten dat de VS-regering de zaak herziet via een gratieverlening. Daarnaast vinden wij het onaanvaardbaar dat de Verenigde Staten het humanitair recht op familiebezoek blijft weigeren", aldus Dirk Van der Maelen.

Olga Salanueva Arango is de echtgenote van René González, een van de vijf gevangenen. Zij was ook te gast bij de Commissie Internationale Solidariteit (CIS) van ABVV West-Vlaanderen. "Wie had gedacht dat de acties van de Cuban Five zulke reacties zouden uitlokken?" Olga Salanueva verbaast zich nog elke dag over mensen, politici en pers die op een of andere manier bezig zijn met de Cuban Five. Soms zijn de reacties positief, zoals de steun van ex-premier Leterme en minister Flahaut, soms zijn ze negatief zoals de VS-ambassade die vragen wegwimpelt.

"In Cuba kent iedereen iemand die slachtoffer is geweest van een terreuraanslag. De Cuban Five waren het gewoon te leven in een land met moeilijke verhoudingen ten aanzien van de VS. Het was volgens Olga geen wonder dat deze mannen uit liefde voor hun land en voor het leven ingingen op het aanbod om meer terreuraanslagen te voorkomen. Maar 15 jaar na hun arrestatie is de houding van de VS nog steeds niet veranderd. Olga's echtgenoot is ondertussen vrijgelaten, maar hij moet verplicht op VS-bodem blijven. Wanneer hij terug in Cuba zal zijn, mag hij ook niet op plaatsen komen waar terreuraanslagen beraamd worden, ... Dit zegt veel over de houding van de VS tegenover Cuba. Olga stelt vast dat veel zaken onveranderd blijven, de negatieve houding van de VS, van de rechters,... maar ook de steun van mensenrechtenactivisten, van familie, van ministers, van mensen die geen onrecht dulden. Olga benadrukte hoe belangrijk het voor haar en voor Cuba is om de Cuban Five te blijven steunen door erover te praten, mee te doen aan acties, door president Obama of de VS-ambassade aan te schrijven enzovoort".

fos en de leden van de CIS staken daarom Olga, de families en de Cuban Five een hart onder de riem en zullen in de toekomst nog acties ondernemen om hen te helpen. Deze inzet begon alvast met de ondertekening van een petitie voor de vrijlating van de Cuban Five op het solidariteitsfeest ManiFiesta en daar zal het niet bij blijven.





MAATSCHAPPELIJK VERSLAG

ORGANISATIEPROFIEL

Tijdens de verslagperiode waren er geen significante veranderingen in de organisatie qua omvang, structuur of eigendom. Er is wel aanpassing van het organigram gepland, maar die werd in 2012 nog niet uitgevoerd. **fos** ontving geen onderscheidingen tijdens de verslagperiode.

VERSLAG PARAMETERS

Dit verslag bekijkt de periode 01.01.12 – 31.12.12
Het vorige verslag werd gepubliceerd naar aanleiding van de algemene vergadering van 19.06.2012
fos brengt elk jaar een verslag uit naar aanleiding van zijn algemene vergadering in de periode mei-juni
Contactpunt voor dit verslag:
annuschka.vandewalle@fos-socsol.be
tel: +32 (0)2 552 03 00

Proces voor het bepalen van de inhoud van dit verslag: de inhoud van het verslag werd vastgelegd op de diensthoofdcancel. Daarna werd het besproken in de overlegvergaderingen van de verschillende diensten. Hierbij werd rekening gehouden met de wensen van de leden van de algemene vergadering en met de wensen van donoren en medefinanciers.

Afbakening van de reikwijdte van het verslag:
het activiteitenverslag behandelt de wereldwijde werking van **fos**.
het financiële gedeelte behandelt de wereldwijde werking van **fos**.
het maatschappelijk verslag behandelt de wereldwijde werking van **fos**.

Basis die de vergelijkbaarheid beïnvloedt:
fos-jaarverslag 2011

BESTUUR, VERPLICHTING EN BETROKKENHEID

Bestuursstructuur:

fos is een vzw, met als hoogste orgaan de algemene vergadering. De algemene vergadering (AV) kiest zijn eigen leden en stelt de leden van de raad van bestuur aan (RVB). De AV beoordeelt de algemene werkingsplannen en verslagen, de begroting en de jaarrekeningen en geeft kwijting aan de bestuurders en de revisor. De AV komt gemiddeld twee keer per jaar samen. De RVB vijf tot zes keer.

De RVB zet de algemene werkingsplannen (inhoudelijke en financiële) om in concrete krijtlijnen, die dan door de algemeen secretaris, samen met diensthoofden en de personeelsploeg uitgevoerd worden. De RVB zorgt ook voor de tussentijdse inhoudelijke en financiële controle van de werking.

De RVB kiest de voorzitter, de ondervoorzitters en de algemeen secretaris. De voorzitter zit zowel de AV als de RVB voor.

Heeft de voorzitter een leidinggevende rol in de dagelijkse werking?

Neen. De voorzitter van **fos** is een onafhankelijke, onbezoldigde vrijwilliger, die als individu geen taak opneemt binnen de operationele werking van de organisatie. De dagelijkse leiding is in handen van de algemeen secretaris.

De voorzitter maakt, samen met de ondervoorzitters en de algemeen secretaris, deel uit van het dagelijks bestuur (DB). Het DB overlegt op onregelmatige tijdstippen over individuele personeelszaken, over relaties met de socialistische achterban, relaties met donoren en medefinanciers, de structuur van de organisatie. Het DB ondersteunt de algemeen secretaris in de dagelijkse werking.

Aantal onafhankelijken/niet-leidinggevend van het hoogste bestuursorgaan:

Er zetelen 39 leden in de AV, waaronder 3 personeelsleden (algemeen secretaris en 2 medewerkers).

In de RVB zetelen 12 leden, waaronder de algemeen secretaris.

Aanbevelingsmogelijkheden/medezeggenschap:

De medewerkers van **fos** hebben medezeggenschap via:

- De overlegorganen per dienst (of per kantoor in het Zuiden)
- De maandelijks ploegvergadering voor de medewerkers in Brussel
- De algemene en regionale beraden
- De thematische overlegmomenten
- De vertegenwoordiging in de algemene vergadering

fos-medewerkers bereiden de beleidskeuzes van de RVB voor via documenten en mondelinge toelichtingen.

Overzicht relevante belanghebbenden:

Naast onze partners in het Noorden (de organisaties van de socialistische beweging), onze partners in het Zuiden (de organisaties die door **fos** financieel en/of inhoudelijk ondersteund worden), de personeelsleden, de vrijwilligers en de donoren/medefinanciers vind je onze belanghebbenden terug in onze bestuursorganen.

Basis voor inventarisatie en selectie van de belanghebbenden:

Onze partners in het Noorden: die organisaties die het initiatief namen voor de oprichting van **fos** of zijn voorgangers. Later werd de partnerkeuze verfijnd (de socialistische beweging bestaat uit heel veel deelorganisaties).

Onze partners in het Zuiden: aan de hand van de partnercriteria (document goedgekeurd door de RVB).

Selectie donoren en medefinanciers: aan de hand van aanbod, in functie van de algemene programmalijnen.

PRESTATIE-INDICATOREN EN SOCIALE-INDICATOREN

Deze indicatoren zijn enkel van toepassing op het hoofdkantoor van **fos** in Brussel.

GRI-code	Beschrijving	eenheid	2012	2011
LA1	Personeelsbestand			
	Gemiddeld aantal werknemers in het lopende jaar			
	Voltijds	aantal	12	12
	Deeltijds	aantal	0	1
	Totaal uitgedrukt in VTE	aantal	12	13
	Personen in dienst per 31/12			
	Voltijds	aantal	12	12
	Deeltijds	aantal	0	1
	Totaal uitgedrukt in VTE	aantal	13	13
LA2	Personeelsverloop			
	Ingetreden werknemers	aantal	4	1
	Uitgetreden werknemers	aantal	4,5	2
LA7	Werkverlet			
	Verlet - ziekte-dagen - ziekteverzuim	dagen/jaar		
LA10	Opleiding			
	Ontvangen training per jaar	uren/jaar		
	Taalcurssen	uren/jaar		
	Informatica (toepassingen)	uren/jaar		
	Arbeidswetgeving	uren/jaar		
	VZW-wetgeving	uren/jaar		
	Algemeen	uren/jaar	60	82,5
	Totaal training	uren/jaar	60	82,5
LA13	Samenstelling naar geslacht en beroepscategorie			
	Personeelsbestand man/vrouw per 31/12			
	Voltijds man	aantal	4	4
	Deeltijds man	aantal	0	0
	Voltijds vrouw	aantal	8	8
	Deeltijds vrouw	aantal	0	1
	Totaal uitgedrukt in VTE	aantal	12	12,5
	Per beroepscategorie			
	Directiepersoneel	aantal	1	1
	Bedienden	aantal	11	12
	Arbeiders	aantal	0	0
	Raad van Bestuur			
	man	aantal	9	10
	vrouw	aantal	3	4
	Totaal		12	14

{ FINANCIEEL VERSLAG

fos geeft jullie graag
de financiële info
voor het jaar 2012.

Activa	
Vaste activa	559.018
Vlottende activa	1.390.144
Totaal van de activa	1.949.162

Passiva	
Eigen vermogen	1.054.824
Schulden en voorzieningen	894.338
Totaal van de passiva	1.949.162

Kosten 2012	
Huisvestingskosten	12.122
Computermaterialen	15.119
O&H burelen	8.834
Werkingskosten	73.342
Personeelskosten	671.714
Afschrijvingen waardeverminderingen	53.988
Belastingen	1.790
Financiële kosten	19.528
Subsidies <i>fos</i> werking Noord & Zuid	4.737.103
Totaal	5.593.539
Saldo van het boekjaar	- 1.358

Opbrengsten 2012	
Diversen	46.236
Gemeenschappelijke Actie	70.287
Giften	77.653
Subsidies	5.395.903
Andere bedrijfsopbrengsten	1.385
Financiële opbrengsten	717
Totaal	5.592.181

fos sluit het boekjaar af met een negatief resultaat van 1.358 euro

UITGAVEN

fos heeft een gemiddeld jaarinkomen van 5,6 miljoen euro.

Gemiddeld 85,49% van de middelen gaan naar het Zuiden. Hiermee steunen we partnerorganisaties op basis van gemaakte afspraken en plannen.

We besteden 4,5% van de middelen aan noordwerking.

Zo'n 0,01% besteden we aan fondsenwerving.

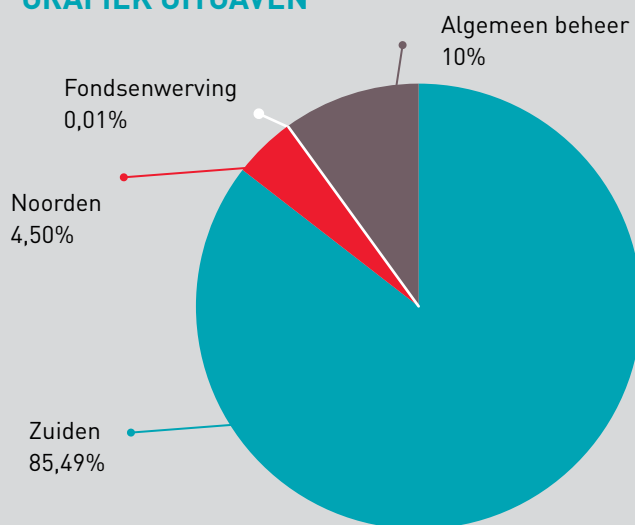
Gemiddeld 10% van onze middelen worden gespendeerd aan algemeen beheer.

UITGAVEN PER REGIO

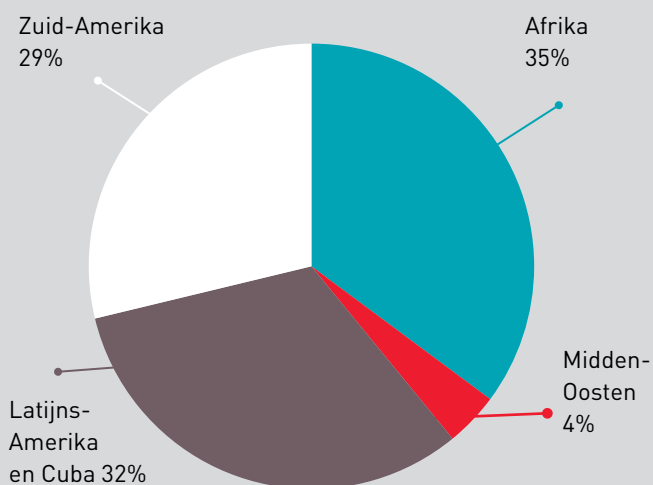
Voor elke 100 euro die naar het Zuiden gaat, gaat naar:

Afrika :	35,00 euro	35%
Midden-Oosten :	4,00 euro	4%
Latijns-Amerika & Cuba :	32,00 euro	32%
Zuid-Amerika :	29,00 euro	29%

GRAFIEK UITGAVEN



GRAFIEK CONTINENTEN



WIE STEUNT FOS?

Om toegang te krijgen tot subsidies (EU, DGD) voor projecten in Noord en Zuid, moet **fos** zelf instaan voor een deel van de middelen. **fos** kon in 2012 rekenen op de steun van:

PARTICULIEREN

HET PROVINCIEBESTUUR VAN:

Antwerpen
Limburg
Vlaams-Brabant
Oost-Vlaanderen
West-Vlaanderen

STADS- EN GEMEENTEBESTUREN:

Brugge
Kapellen
Herk-de-Stad
Meise
Schoten
Destelbergen

DIVERSE ORGANISATIES EN BEDRIJVEN:

11.11.11
Van OS via CFP
CFP
Stichting Antoon Spinoy
P&V
Multipharma
TMVW
Voedingssector Sociaal Fonds
Petroleumsector Sociaal Fonds
Vrienden voor Cuba
Entraide & Fraternité
FNV
Nationale Loterij

SOCIALISTISCHE BEWEGING:

NVSM

sp.a

Algemene Centrale

Algemene Centrale Antwerpen

ABVV West-Vlaanderen

ACOD Ministeries

ACOD Openbare Diensten

Werkerswelzijn Brugge

Bond Moyson West-Vlaanderen Jeugddienst

Bond Moyson West-Vlaanderen

Bond Moyson Oost-Vlaanderen

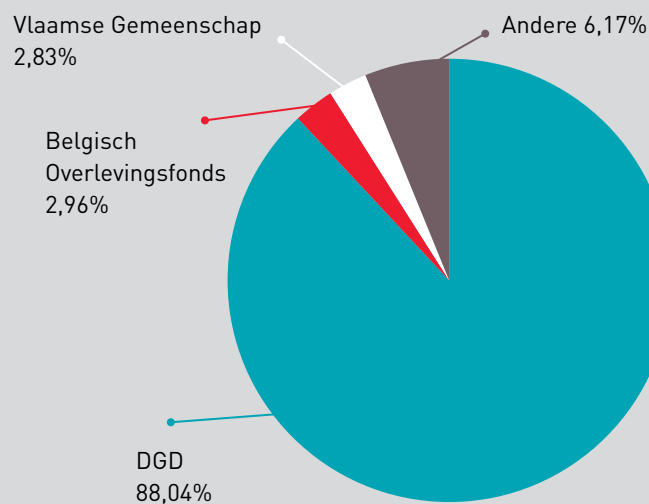
De Voorzorg Limburg

De Voorzorg Antwerpen

VOOR DE FINANCIERING VAN DE PROJECTEN EN PARTNERWERKING IN NOORD EN ZUID, KON FOS REKENEN OP STEUN VAN:

Federale Overheid, Directie-Generaal voor Ontwikkelingssamenwerking - DGD
Europese Commissie
Vlaamse overheid

HERKOMST VAN FINANCIERING



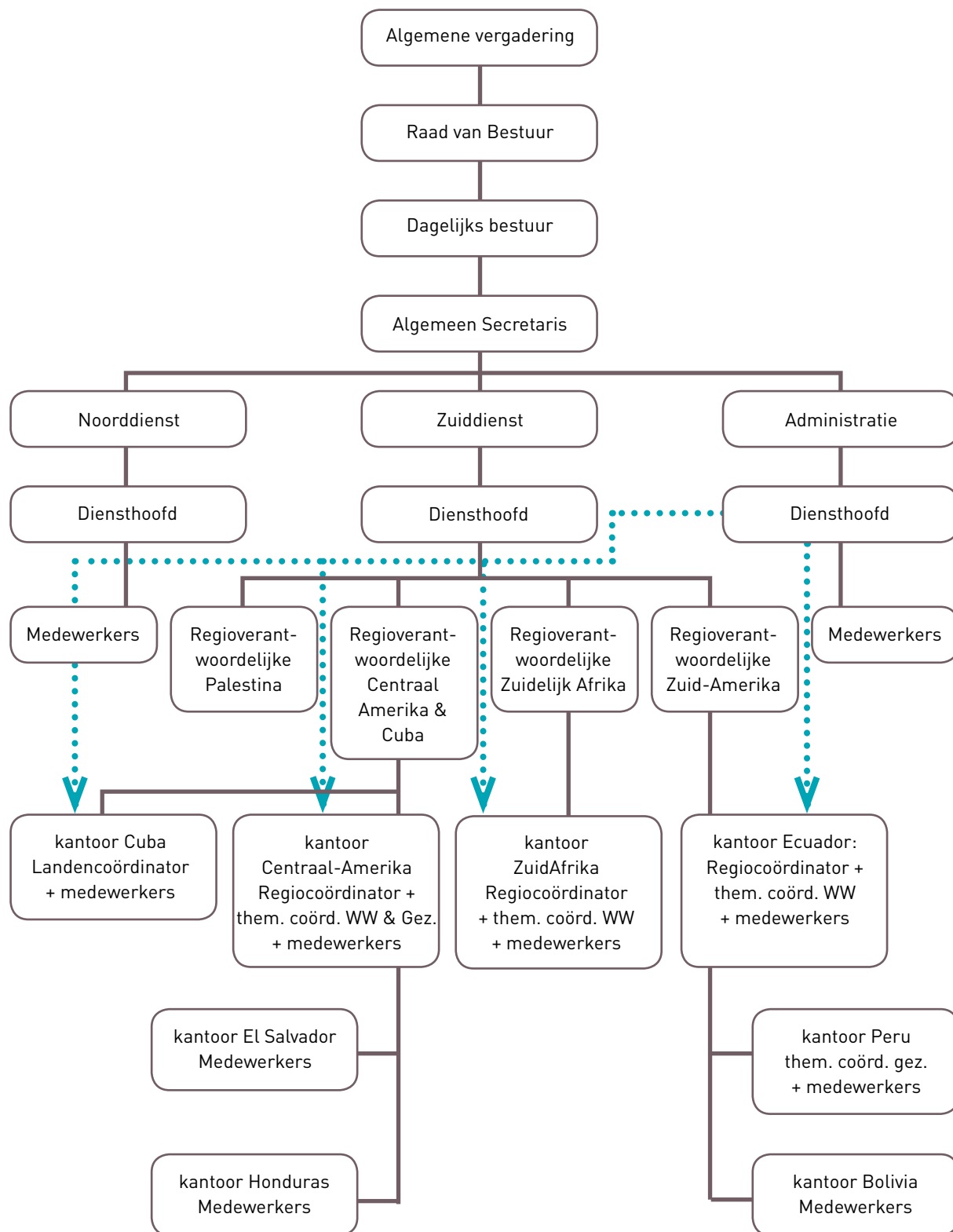
VERSLAG 2012

De rekeningen van *fos* boekjaar 2012 werden nagezien door Ernst & Young.

De jaarrekening en het revisoraal verslag werden neergelegd op de algemene vergadering van 20 juni 2013 en kunnen geraadpleegd worden op de website van *fos* www.fos-socsol.be.

De jaarrekening werd ook neergelegd bij de Nationale Bank van België, waar alle cijfers vrijblijvend kunnen opgevraagd worden.

ORGANIGRAM



WIE DOET WAT?

(d.d. 14 mei 2013)

ALGEMENE VERGADERING

Per december 2012: 39 leden

RAAD VAN BESTUUR

Voorzitter: Alain André (De Haan)
 Ere-Voorzitter: Dirk Van der Maelen (Geraardsbergen)
 Algemeen secretaris: Annuschka Vandewalle (Oostende)
 Leden: Anne Van Swieten (Kontich), Eddy Van Lancker (Kortrijk), Eric De Broyer (Oostende), Frieda Ardies (Muizen), Lieven Vanhoutte (Waregem), Marnic Speltdoorn (Brakel), Mil Kooyman (Gent), Patrick Verterbruggen (Ternat), Rik Thys (Brugge)

KANTOOR TE BRUSSEL

Algemeen secretaris: Annuschka Vandewalle
 Noorddienst: Machteld Dhondt, Stiene Billen, Tess Ntamashimikiro, Ali Selvi (½), Liesbet Vangeel
 Zuiddienst: Kwaku Acheampong, Lien Bauwens, Wim Leysens, Ali Selvi (½), Paola Andrea Vallejo Patiño
 Dienst administratie: Petra Decraemer

REGIONALE KANTOREN

Centraal Amerika

Nicaragua: Helene Van Acker, Frank Lensink, Ivania Garcia, Meyling Medina Garcia, Róger Cruz, Gerardo Berrios

Honduras: Dina Rosales, Gloria Zepeda

El Salvador: Angel Dagoberto Cuellar, Luis Orellana

Projectteam "Ley mutual": Julio López, Maritza Sotelo, Marvin C. Vallejos Cabrera, Esperanza Ruíz Vallejos, Alan Chávez

Cuba

Yves Van Gijssel

Zuid-Amerika

Ecuador: Rita Cloet, Jo Vervecken, Erika Arteaga, Diana Montalvo

Peru: Felix De Witte, Alejandro Rodríguez, Carmen Albarocin

Bolivia: Dalitza Brozovic, Susana Terrazas, Tania Costas Herrera

Zuidelijk Afrika

Zuid-Afrika: Jolanda Jansen, Anna Ushamba, Debra Mabalane, Odney Wa Matji

COLOFON

Uitgever

Vzw **fos** - Socialistische Solidariteit
Annuschka Vandewalle
Grasmarkt 105 bus 46
1000 Brussel

tel (+32) (0)2 552 03 00

Fax (+32) (0)2 552 02 96

info@fos-socsol.be

www.fos-socsol.be

Teksten en redactie

Medewerkers **fos** Brussel en
fos kantoren in het Zuiden

Eindredactie

Liesbet Vangeel

Gender in taal

Termen zoals 'werknemer',
'werkgever' en de beroepsnamen
die in deze tekst gebruikt zijn
voor groepen van mensen, slaan
telkens op zowel mannen als vrouwen.
Verder hebben we zoveel mogelijk
taalgebruik gehanteerd dat zowel
mannen als vrouwen insluit.

Vormgeving

Grafische dienst **sp.a**

Druk

Algemene Centrale
van het ABV

Datum van uitgifte

20 juni 2013



